USEFUL FOR ALL S. S. L. C. SANSKRIT STUDENTS

MADRAS, ANDHRA, COCHIN & ANNAMALAI UNIVERSITIES

FULL NOTES

IN TAMIL & ENGLISH

ON THE

SANSKRIT "A" TEXT BOOK

FOR

THE S. S. L. C. PUBLIC EXAMINATION, 1939

BY

M. K. KRISHNAMACHARIAR

Sanskrit Pandit, Sir M. Ct. Muthiah Chettiar's High School,
Purasawalkam, Madras.
In touch with the S. S. L. C. Students for the past 30 years and author of S. S. L. C. Sanskrit Notes & Examiner from 1933.

AND

PALASUR N. RAMANATHA SASTRIGAL

Retired Senior Sanskrit Pandit, Adyar Library, Madras.

ASSISTED BY

AN EXPERIENCED GRADUATE

PUBLISHERS:

S. CHARI & CO.,

MYLAPORE :: MADRAS

 [*Re.* 1

CONTENTS

The following abbreviations have been used :—

I	stands for the First	Conjugation,	भ्वादि
II	„	2nd	„	अदादि
III	„	3rd	„	जुहोत्यादि
IV	„	4th	„	दिवादि
V	„	5th	„	स्वादि
VI	„	6th	„	तुदादि
VII	„	7th	„	रुधादि
VIII	„	8th	„	तनादि
IX	„	9th	„	क्र्यादि
X	„	10th	„	चुरादि

P coming after the Roman figure stands for Parasmipada.

A	do	do	Atmanepada.
U	do	do	Ubhayapada.

Pres.	stands for	present tense.	लट्
Perf.	„	perfect	लिट्
I. F.	„	First future.	लुट्
II. F.	„	Second future.	लृट्
Impera.	„	Imperative	लोट्
Imperf.	„	Imperfect.	लङ्
Pot.	„	Potential.	विधिलिङ्
Ben.	„	Benedictive.	आशीर्लिङ्
Aor.	„	Aorist.	लुङ्

Pot. part stands for Potential participle. कृत्यप्रत्ययान्त

Abs. ,,	Abstract noun.	भावप्रत्ययान्त
Loc. Abs.,,	Locative Absolute.	सति सप्तमी
Gen. Abs.,,	Genitive Absolute.	अनादरे षष्ठी
G. P. ,,	Grammatical Peculiarity.	
Con. ,,	conditional	लृङ्
Caus. ,,	casual	णिजन्त
Des. ,,	Desiderative.	सन्नन्त
Freque. ,,	Frequentative	यङन्त or यङ् लुगन्त
Pas. ,,	Passive.	कर्मणि (where the root is transitive.
Impersonal ,,	Impersonal (voice)	भावे (when) the root is intransitive.)
p. p. p. ,,	past passive participle.	क्तान्त
Indec. p. p. ,,	Indeclinable past participle	क्त्वान्त (ल्यबन्त)
Inf. ,,	Infinitive of purpose	तुमुन्नन्त
Pres. part. ,,	persent participle.	शत्रन्त(parasm शानजन्त Atm.

॥ रघुवंशम् ॥

वागर्थाविव संपृक्तौ वागर्थप्रतिपत्तये ।
जगतः पितरौ वन्दे पार्वतीपरमेश्वरौ ॥

वागर्थाविव - பதமும் கருத்தும்போல், **संपृक्तौ** - ஒன்று சேர்ந்தவர்களும், **जगतः** - உலகத்திற்கு, **पितरौ** - தாய் தந்தையர்களுமான, **पार्वतीपरमेश्वरौ** - பார்வதியையும் பரமசிவனையும், **वागर्थप्रतिपत्तये** - பதங்கள் அர்த்தங்களின் ஞானத்திற்காக, **वन्दे** - நமஸ்கரிக்கிறேன்.

For the purpose of acquiring a knowledge of speech and its sense, I bow to the parents of the Universe, Parvati and Parameswara that are inseparably related just as speech and sense.

वागर्थाविव—Indeclinable. (N. B.) Mallinatha takes वागर्थाविव as one compound word forming an adverbial compound and in the commentary quotes the rule from Patanjali's Mahabhashya with the omission of the word नित्य because according to it the compound with इव is not necessary (नित्य).

संपृक्तौ—past p. participle of पृच् with सं 'to join'. वाक् च अर्थश्च=वागर्थौ ; वागर्थयोः प्रतिपत्तिः ; तस्यै ।

माता च पिता च पितरौ । वन्दे—Atm. 1st pers. sing. of वन्द् (I. A.).

AN ANALYSIS OF RAGHUVAMSA, CANTO IV

(The numbers refer to stanzas).

1. Raghu succeeds his father and ascends the throne. 2—13. Raghu's greatness and his unparalleled qualities as a king. 14—24. An elaborate description of the Autumn season and Raghu's preparation for an expedition of conquest. 25—27. The auspicious omens and the good wishes of his subjects 28—43. His expedition in the eastern direction and conquest of the eastern kings. 44—59. Raghu's travel to the south encamping his armies on tho Malaya mountain defeating the Pandyas and also establishing his powor on the west coast. 60—65. His marching against the Parasikas by land route and defeating them. 66—70. His marching towards the north defeating the Hunas and the Kambojas. 71—80. His ascending the Himalayas with his cavalry, his fight with the mountaineers and the Utsavasanketas and his establishing his fame on the Himalayas. 81—85. His crossing the Lauhitya river and subduing the Prakjyotisha king and the king oJ the Kamarupas. The stanza 85 closes his conquest. 86. Raghu's performing the Viswajit sacrifice. 87—88. His giving leave to tho feudatory princes to return to their countries and their salutations to Raghu.

रघुवंशम् , Canto 4

1. **सः** - *அந்த ரகுமகாராஜன்,* **गुरुणा** - *தகப்பனுல்* **दत्तं** - *கொடுக்கப்பட்ட,* **राज्यं** - *ராஜ்யத்தை,* **प्रतिपद्य** - *அடைந்து,* **दिनान्ते** - *சாயங்காலத்தில்* **सवित्रा** - *சூர்யனுல்,* **निहितं** - *வைக்கப்பட்ட,* **तेजः** - *ஒளியை,* (**प्रतिपद्य** *அடைந்து*)

हुताशनः इव - *அக்னிபோல்,* **अधिकं** - *மிகவும்,* **बभौ** - *பிரகாசித்தான்.*

Having obtained the kingdom given to him by his father, he (Raghu) shone more brilliantly (than before), like Fire (shines having got) the radiance put in it by the Sun at close of day.

राज्ञः कर्म—राज्यं ।

अधिकं—indeclinable.

हुतमेव अशनं यस्य सः—हुताशनः ।

दिनस्य अन्तः, तस्मिन्—दिनान्ते ।

निहितं—past p. participle of धा with नि, to place.

सवित्रा—instru. sing. of सवितृ masc.

सविता	सवितारौ	सवितारः
सवितारं	सवितारौ	सवितॄन्

बभौ—3rd person sing. perfect of भा to shine 2nd conj. Paras.

The idea that the Sun imparts his lustre to the fire when he sets is derived from the Vedas.

2. **दिलीपानन्तरं** - *திலீபனுக்குப் பிறகு,* **राज्ये** - *ராஜ்யத்தில்,* **तं** - *அந்த ரகுவை,* **प्रतिष्ठितं** - *ஸ்தாபிக்கப்பட்டவனை (பட்டாபிஷேகம் செயயப்பட்டவனை),* **निशम्य** - *கேட்டு,* **पूर्वं** - *முன்பு (திலீபன் அரசனாயிருக்கும் போது,* **राज्ञां** - *அரசர்களுடைய,* **हृदये** - *மனதில்,* **प्रधूमितः** - *புகைந்து கொண்டிருந்த,* **अग्निः** - *நெருப்பானது* **उत्थितः इव** - *கிளம்பியதுபோல (கொழுந்துவிட்டு எரிய ஆரம்பித்தது போல் ஆயிற்று).*

On hearing him established in the kingdom after Dilipa the fire which had already been smouldering in the hearts of kings, began to blaze forth.

निशम्य—having heard (Ind. past. part.).

धूमः अस्य सञ्जातः इति धूमितः, प्रकर्षेण धूमितः प्रधूमितः ।

पूर्वं—indec. meaning 'formerly'.

प्रतिष्ठित—past passive participle of स्था with प्रति, firmly established.

दिलीपस्य अनन्तरं—दिलीपानन्तरम् ।

The kings were discontent even during the time of Dilipa, for they were kept under subjection. When Raghu ascended the throne, they began to give vent to their dissatisfaction, as to how they might free themselves.

3. **सप्रजाः** - குழந்தைகளோடு கூடிய, **प्रजाः** - (அந்த தேசத்து) ஜனங்கள், **पुरुहूतध्वजस्य इव** - இந்திரத்வஜத்தினுடைய போல் (இந்திரத்வஜம் நாட்டுவதைப் பார்ப்பது போல்), **तस्य** - அந்த ரகுவினுடைய, **नवाभ्युत्थानदर्शिन्यः** - புதிதாய் அடையப்பட்ட உன்னத பதவியைப் பார்க்கிறவர்களாயும், **उन्नयनपङ्क्तयः** - மேல் நோக்கிய கண்களின் வரிசைகளையுடையவர்களாயும், **ननन्दुः** - சந்தோஷப்பட்டார்கள்.

The subjects with their children were gladdened at the sight of the new elevation of Raghu as they would be on seeing the standard of Indra with uplifted eyes.

पुरुभिः (बहुभिः यजमानैः) हूतः—पुरुहूतः (इन्द्रः) ।

नयनानां पङ्क्तिः नयनपङ्क्तिः ; उत् नयनपङ्क्तिः यासां ताः—उन्नयनपङ्क्तयः ।

प्रजाभिः सह वर्तन्ते इति सप्रजाः ।

नवं च तत् अभ्युत्थानं च नवाभ्युत्थानं ; तत् पश्यन्तीति—नवाभ्युत्थानदर्शिन्यः ।

पुरुहूतध्वजः —The Gods were once defeated by the demons. They requested Vishnu to help them and he gave Indra a banner. With its divine assistance, Indra defeated his enemies.

From this Puranic story of the banner of Indra, the custom came into existence of worshipping the banner of Indra for rain and good crops, and for the general good of the people.

अभ्युत्थान has a reference to mounting on an elephant and going in procession after the coronation.

4. **द्विरदगामिना** - *யானைபோல் செல்லும் (அல்லது யானைகளின் மீது செல்லும்)*, **तेन** - *அந்த ரகுவினால்*, **पित्र्यं** - *தகப்பனாரிடமிருந்து கிடைத்த*, **सिंहासनं** - *சிங்காசனமும்*, **अखिलं अरिमण्डलं च** - *எல்லா விரோதிகளுடைய கூட்டமும்*, **द्वयं** - *இந்த இரண்டும்*, **सममेव** - *ஒரே சமயத்தில்*, **समाक्रान्तं** - *ஆக்ரமிக்கப்பட்டது (வசப்படுத்தப் பட்டது)*.

By him who walked like an elephant, two things, namely the throne of his father and the whole host of his enemies, were subjected simultaneously. (In the case of the enemies, they were subjected, and in the case of the throne, he came to occupy it.)

अरिमण्डलं has two meanings—

(1) the whole body of enemies, or (2) the area; hence kingdom belonging to enemies.

समं—indec. meaning simultaneously, at one and the same time.

समाक्रान्तं—overcome. Past. passive part. of क्रम् with सम् and आ.

द्वौ रदौ (tusks) यस्य सः—द्विरदः an elephant

द्विरद इव गच्छतीति द्विरदगामी, तेन द्विरदगामिना

or

द्विरदैः गच्छतीति—Going with a large number of elephants in attendance. This refers to Raghu.

द्विरदगामिना—instrumental sing. of द्विरदगामिन् (नकारान्तः पुंलिङ्गः).

The royal gait of Raghu is here compared to the majestic walking of an elephant.

पितुः आगतं—पित्र्यं pertaining to father.

5. **पद्मा** - லக்ஷ்மிதேவியானவள், **स्वयं** - தான், **अदृश्या किल** - புலப்படாதவளாய், **साम्राज्यदीक्षितं** - பூமண்டலாதிபத்யம் பெற்ற, **तं** - அந்த ரகுவை, **छायामण्डललक्ष्येण** - காந்தி (நிழல்) ஸமூகத்தால் (மட்டும் தானிருப்பதாகப் பிறரால்) ஊகிக்கக் கூடிய, **पद्मातपत्रेण** - தாமரைக் குடையினுல், **भेजे** - உபசரித்தாள்.

Padma (Lakshmi), herself remaining unseen, served him who was installed a universal emperor, by (holding over him) a lotus-umbrella, recognisable only by a halo of light.

கருத்து:—லக்ஷ்மியானவள் பூமண்டலத்திற்கெல்லாம் அதிபதியான ரகுவை தான் பிறரால் காணக்கூடாதவளாக இருந்து கொண்டு உபசரித்தாள். அப்படியானுல், லக்ஷ்மி பிறரால் காணக்கூடாதவளாயிருக்கும்போது

அவனை உபசரித்தாளென்பது எப்படித்தெரியவந்தது? எப்படி அவள் ரகுவை உபசரித்தாள்? ரகுவின் சிரஸிற்குமேல் காந்திரூபமான ஓர் தாமரைக் குடையைப் பிடித்துக்கொண்டு அவனை உபசரித்தாள். அந்த அபூர்வமான காந்தியால் அவள் அவனருகே இருந்தாள் என்று தெரியவந்தது. ஏனென்றால், அது சாமான்ய காந்தியல்ல. லக்ஷ்மி அங்கு இருந்திருந்தால்தான் அப்பேர்ப்பட்ட காந்தி இருந்திருக்க முடியும்.

இந்த ச்லோகத்தால் லக்ஷ்மியே ரகுவிற்குத்தாமரைக் குடையைப்பிடித்து உபசரித்தாள் என்று சொல்லி ரகுவின் பிரபாவங்களையும் சம்பத்தையும் கவி வர்ணித்தார்.

The meaning of this verse is this:—The poet imagines that Lakshmi served Raghu by holding a lotus umbrella over him. Though she was invisible, she was recognised by the unusual brilliance and lustre. Really speaking, there was no lotus-umbrella, but the splendour and kingly dignity of Raghu were so great that the poet imagines that Lakshmi waited on this monarch as an umbrella-bearer. She cannot be expected to hold any other umbrella than the lotus.

छायायाः मण्डलं छायामण्डलं, तेन लक्ष्यं छायामण्डललक्ष्यं, तेन ।

द्रष्टुं योग्या दृश्या, न दृश्या अदृश्या ।

आतपात् त्रायते इति आतपत्रं (that which protects from the Sun; hence an umbrella).

पद्ममेव आतपत्रं, तेन पद्मातपत्रेण ।

भेजे—perf. 3rd person sing. of भज् to worship 1st. [conj. U.

सम्यक् राजते असौ सम्राट् ।

सम्राजः कर्म—साम्राज्यं, तस्मिन् दीक्षितम् ।

छाया means (1) छायादेवी, wife of God Sun ; (2) shadow, (3) lustre or कान्ति.

6. **काले काले** - *தகுந்த அந்தந்த சமயங்களில்,* **वन्दिषु** - *அரண்மனையில் மங்களக்கவிபாடுகிறவர்களிடத்தில்,* **परिकल्पितसान्निध्या** - *தனது ஸான்னித்யத்தை ஏற்படுத்திக்கொண்டவளான (தானே அவர்களிடத்தில் இருந்துகொண்டு),* **सरस्वती च** *ஸரஸ்வதி தேவியும்,* **स्तुत्यं** *ஸ்தோத்ரம் செய்யத்தகுந்த அந்த ரகுவை,* **अर्थ्याभिः स्तुतिभिः** - *நல்ல கருத்தை விடாமலிருக்கும் ஸ்தோத்ரங்களால் (பொருத்தமான அர்த்தத்தோடுகூடிய ஸ்தோத்ரங்களால்),* **उपतस्थे** - *பூஜித்தாள்.*

Stationing (herself) near the court bards on all suitable occasions, Saraswati (goddess of learning) also waited on him, who deserved praise, with meaningful praises.

संनिधेः भावः सान्निध्यं ।

परिकल्पितं सान्निध्यं यया सा परिकल्पितसान्निध्या ।

काले काले—from time to time, at appropriate times.

वन्दिषु—decline like गुणिन् ।

स्तोतुं अर्हः स्तुत्यः, तं स्तुत्यं ।

अर्थात् अनपेताः अर्थ्याः, ताभिः अर्थ्याभिः ।

The termination य is suffixed to words धर्म, पथ' अर्थ and न्याय having the sense "not distant from."

उपतस्थे उपतस्थाते उपतस्थिरे । Perfect 3rd pres. sing. of स्था with उप 1st conj. Atm. Present tense is उपतिष्ठते.

கருத்து:—*அநேகமாக ஸரஸ்வதியும் லக்ஷ்மியும் ஒருவரிடத்தில் சேர்ந்து வசிப்பதில்லை. ஆனல் ரகுவினிடத்*

தில் இருவரும் சேர்ந்தே வசித்தனர் என்று கவி 5, 6 வது ச்லோகங்களால் விளக்கினார்.

By stanzas 5 and 6. the poet says that the Goddesses of both wealth and learning together favoured Raghu. The popular notion is that wealth and learning cannot co-exist, but Raghu was an exception.

Cf. निसर्गभिन्नास्पदमेकसंस्थं अस्मिन् द्वयं श्रीश्च सरस्वती च ।
कान्त्या गिरा सूनृतया च योग्या त्वमेव कल्याणि तयोस्तृतीया ॥

(Canto VI Raghuvamsa)

7. **वसुन्धरा** - பூமியானது, **मान्यैः** - பூஜிக்கத் தகுந்த, **मनुप्रभृतिभिः** - மனுமுதலிய, **राजभिः** - ராஜாக்களால், **भुक्ता यद्यपि** - பரிபாலிக்க (அனுபவிக்க)ப் பட்டாலும் **तथापि** - அப்படியிருந்தும், **तस्मिन्** - அந்த ரகுவிடத்தில், **अनन्यपूर्वा इव** - மற்றொருவனாலும் முன்பு ஆளப்ப(அனுபவிக்கப்ப)டாதது போல, **आसीत्** - ஆயிற்று.

Although the earth had been enjoyed by venerable kings, commencing from Manu, yet (she seemed) in his case to have had no previous enjoyment.

मनुः प्रभृतिः येषां ते मनुप्रभृतयः तैः ।

मान्यः—respectable. अन्यः पूर्वः यस्याः सा अन्यपूर्वा, सा न भवतीति अनन्यपूर्वा ।

The न becomes अन् before a word beginning with a vowel.

आसीत् आस्तां आसन्—imperfect 3rd person sing. of अस् to be, 2nd conj. Parasmaipada.

वसुन्धरा—the earth.

8. **युक्तदण्डतया** - *நியாயமாக தக்க தண்டனை செய்ப வனுதலால்,* **स हि** *-அந்த ரகுவோவென்றல்,* **नातिशीतोष्णः**- *அதிக குளிர்ச்சியும் அதிக உஷ்ணமும் இல்லாத,* **दक्षिणः नभस्वान् इव** *தென்னற் காற்றுபோல,* **सर्वस्य** - *எல்லா,* **जनस्य** - *ஜனக் கூட்டத்தின்,* **मनः** - *மனதை,* **आददे** - *கவ ரச் செய்தான் (சந்தோஷப்படுத்தினன்).*

By meting out proper punishment, he won the hearts of all people, like the southern wind, which is neither too cold nor too hot.

युक्तः दण्डः येन सः युक्तदण्डः, तस्य भावः युक्तदण्डता, तया ।

आददे—held, attracted. perfect 3rd pers. sing of दा with आ to hold, 3rd conj. U.

आददे आददाते आददिरे ।

शीतश्चासौ उष्णश्च शीतोष्णः । अत्यन्तं शीतोष्णः अतिशीतोष्णः न अतिशीतोष्णः नातिशीतोष्णः—neither too hot nor too cold.

दक्षिणः नभस्वान् the Southern breeze, that is said to start from the Malaya mountain in the South, carrying soft and agreeable fragrance along with it.

9. **गुणाधिकतया** - *அதிக குணமுள்ளவனுதலால்,* **तेन** - *அந்த ரகுவினல்,* **प्रजाः** - *ஜனங்கள்,* **सहकारस्य**-*ஒட்டு மாமரத்தினுடைய,* **फलेन** - *பழத்தினல்,* **पुष्पोद्गमे इव** - *புஷ்பிக்கும் காலத்தில் போல,* **गुरौ** - *ரகுவினுடைய தகப் பனிடத்தில்,* **मन्दोत्कण्ठाः** - *குறைந்த அன்பு உடையவர்க ளாக,* **कृताः** - *செய்யப்பட்டார்கள்.*

By him possessing superior virtues, his subjects were made to have diminished affection for his father, as by the fruits of a mango tree for its blossoming.

मन्दा उत्कण्ठा येषां ते—मन्दोत्कण्ठाः ।

अधिकस्य भावः अधिकता । गुणानां अधिकता गुणाधिकता, तया ।

गुरौ—towards the father.

सहकार—a fragrant kind of mango.

கருத்து :—மாமரத்தின் புஷ்பிக்கும் காலமானது ச்ரேஷ்டமானபோதிலும், எப்படி அது பழங்களைக் கொடுக்க ஆரம்பிக்கும் காலமே ஜனங்களுக்கு அதிக ப்ரீதி யானதோ, அதைப் போல் திலீபனுடைய தகப்பனுருடைய காலம் ச்ரேஷ்டமானபோதிலும், குணங்கள் அதிகமாயி ருப்பதால் ரகுவான பிள்ளையிடத்திலேதான் ஜனங்களுக்கு ப்ரீதி அதிகமாயிற்று. உபமானம் உபமேயம் இரண்டை யும் தெளிவாக அறிக.

Just as the fruit-bearing time of the mango tree is more welcome to people than the time of its blossoming, so also, the reign of Raghu was more pleasing to people than the rule of Dilipa, on account of the suporior qualities and virtues of the former (Raghu).

10. **नयविद्भिः** - நீதிசாஸ்திரங்களறிந்தவர்களால், **नवे राज्ञि** - புதிய அரசனுகிய ரகுவினிடத்தில், **सत्** - நல் வழியும் (தர்மயுத்தம் செய்வது முதலானதும்) **असत् च** - கெட்ட மார்க்கமும் (கபடமாகச் சண்டை செய்வது முத லானதும்), **उपदर्शितं** - எடுத்துக் காட்டப்பட்டது. **तस्मिन्** அவனிடத்தில், **पूर्वं एव पक्षः** - முதலில் சொன்னதே சம்மதமாக, **अभवत्** - இருந்தது. **उत्तरः (पक्षः)** - இரண் டாவதாகச்சொல்லிய மார்க்கமானது, **न अभवत्** - ஒப்புக் கொள்ளக்கூடியதாகவில்லை.

The fair and unfair ways (of tactics) were pointed out to the new king by persons well versed in Politics. But the former alone was agreeable to him and not the latter.

नयविद्भिः—नयं विदन्ति इति नयविदः, तैः ।

सत् असत् च—The good and bad ways (of tactics).

उपदर्शित shown, explained, caus p. p. p. of दृश्.

पक्षः—partisan, alternative.

11. पञ्चानां भूतानां - ஐந்து பூதங்களுடைய, गुणाः अपि - குணங்களும், उत्कर्षं - மேன்மையை, पुपुषुः - அதிகரிக்கச் செய்தன. तस्मिन् - அந்த ரகு, नवे महीपाले - புதிதான அரசனுக, सति இருந்தபோது, सर्वं - எல்லாம், नवमिव - புதிது போலவே, अभवत् - ஆயிற்று.

Even the qualities of the five elements acquired a greater excellence. When he newly became king, everything became new, as it were.

भूत—comes from the root भू to exist; hence literally a created thing, or a primary object.

The five elements are पृथ्वी (earth), अप् (water), तेजस् (fire), वायु (air), आकाश (ether or lit. sky). The five 'gunas' or qualities of these elements are शब्द (sound), स्पर्श (touch), रूप (shape or form), रस (taste) and गन्ध (odour).

पृथ्वी has all the five qualities; अप् has got the first four; तेजस् has the first three; वायु has the first two qualities; and आकाश has only one quality शब्द. Hence आकाश has the synonym शब्दगुण ।

तस्मिन् नवे महीपाले सति—Locative Absolute.

12. **यथा** - எப்படி, **प्रह्लादनात्** - சந்தோஷத்தைக் கொடுக்கும் குணத்தினுல், **चन्द्रः** - சந்திரன் என்றும், - **यथा** எப்படி, **प्रतापात्** - மிகவும் தபிக்கச்செய்வதினுல், **तपनः** - சூரியன் என்றும் (பெயர் வழங்குகிறதோ), **तथा एव**- அதுபோலவே, **सः राजा** - அந்த அரசனை ரகு, **प्रकृतिरञ्जनात्** - ஜனங்களுக்குச் சந்தோஷத்தைக் கொடுப்பதால், **अन्वर्थः** - பெயருக்குத் தகுந்த குணங்களையுடையவனுக, **अभूत्** - ஆனுன்.

Just as the Moon is called 'Chandra' due to its gladdening quality, the Sun 'Tapana' due to its scorching heat, even so, Raghu, too, by means of pleasing his subjects, was a real king in the true sense of the word.

चन्दयति (आह्लादयति) इति चन्द्रः one who pleases.

तपति (scorches) इति तपनः, the sun.

प्रकर्षेण आह्लादनं प्रह्लादनं, तस्मात् ।

प्रकर्षेण तापः प्रतापः, तस्मात् ।

अनुगतः अर्थः यस्य सः अन्वर्थः ।

प्रकृतीनां रञ्जनं प्रकृतिरञ्जनं, तस्मात् ।

The word राजा comes from the root राज् (दीप्तौ) to shine. But the poet derives the word from the root रञ्ज् (to please). रञ्जयति इति राजा । This derivation has the authority of Mahabharata wherein we find—रञ्जिताश्च प्रजाः सर्वाः तेन राजेति शब्दते ।

प्रकृति means (1) subjects, (2) Nature. Here it means "subjects".

अभूत्—Aorist, 3rd pers. sing. of भू, (भव्) to be. 1st Conj. Parasmai.

अभूत् अभूतां अभूवन्

13. विशाले - விசாலமான, तस्य - அந்த, रघोः - ரகு மகாராஜனுடைய, लोचने - இரண்டு கண்களும், कामं - மிக வும், कर्णान्तविश्रान्ते - காதின் நுனியை அடைந்தன. चक्षुष्मत्ता तु - கண்களை யடைந்த தன்மையோவெனில் सूक्ष्मकार्यार्थदर्शिना - சூக்ஷ்மமான விஷயங்களைக்காண்பிக் கும், शास्त्रेण - சாஸ்திரத்தினால் (आसीत् - இருந்தது).

Though his broad eyes were very well extended up to the ears (lit—taking rest on the tips of the ears), his faculty of sight was by means of (study of) Sastras, which indicate the meaning of the smallest action.

कामं—indeclinable.

कर्णयोः अन्तौ कर्णान्तौ। कर्णान्तयोः विश्रान्ते कर्णान्तविश्रान्ते। विशाले and लोचने are Nom. duals.

चक्षुषी अस्य स्तः इति चक्षुष्मान्। चक्षुष्मतो भावः चक्षुष्मत्ता abstract noun, sing. only.

सूक्ष्माणि च तानि कार्याणि च सूक्ष्मकार्याणि। सूक्ष्मकार्याणां अर्थाः सूक्ष्मकार्यार्थाः। तान् दर्शयतीति सूक्ष्म......दर्शि, तेन. Neuter adj. to शास्त्रेण.

The meaning of this verse is, that, even though Raghu had broad eyes, still his faculty of sight was guided by a proper study of Sastras. There is a pun on the word चक्षुष्मत्ता which means (1) ordinary eyesight, (2) power of understanding.

14. अथ - பிறகு, लब्धप्रशमनस्वस्थं - அடையப்பட்ட (ராஜ்யத்தில்) சாந்தியால் ஸமாதானமுள்ள மனதை

யுடைய, एनं - இந்த ரகுமகாராஜனை, पङ्कजलक्षणा - தாமரைப்பூக்களை அடையாளமாய் உடைய, शरत् - சரத் காலமானது, द्वितीया - இரண்டாவதான, पार्थिवश्रीः इव - ராஜலக்ஷ்மி போல், समुपस्थिता - வந்து அடைந்தது.

The season of autumn (the beginning of which) is inferred by lotus-flowers, waited upon him, who had secured ease by pacification (by allaying the troubles of his subjects and kingdom), appearing as if she were a second Goddess of Fortune.

लब्धस्य प्रशमनं, तेन स्वस्थः, तं ।

प्रशमनं means certain actions performed by the kings after attaining kingship. Those actions are protection of citizens, esablishment of means of protection in countries, towns and villages, acquisition of warriors, establishment of equal respects, equal treatment, charity to mendicants, etc.

पार्थिवस्य श्रीः, पार्थिवश्रीः श्रियौ श्रियः ।

शरत्-शरदौ-शरदः nom. sing. fem.; the season of autumn lasts from about 15th Oct. to 15th Dec.

पङ्के जायन्त इति पङ्कजानि लक्षणं यस्याः सा पङ्कजलक्षणा. This applies to शरत् and पार्थिवश्रीः. शरत् has lotus flowers and श्रीः also has lotus flowers.

The graphic description of autumn in stanzas 14—24 is very accurate depicting the seasonal changes in India.

15. निर्वृष्टलघुभिः - மிகவும் மழை பெய்ததால் லேசாயிருக்கிற, मेघैः - மேகங்களால், मुक्तवर्त्मा - விடப்பட்ட வழியை உடைய, सुदुःसहः - மிகவும் சகிக்கமுடியாத, तस्य - அந்த ரகுவினுடையவும், भानोश्च - சூர்யனுடையவுமான,

प्रतापः - பராக்ரமமானது (வெய்யிலானது), युगपत् - ஒரே காலத்தில், दिशः - திக்குகளை, व्यानशे - வ்யாபித்துக் கொண்டது.

The valour of the king, as also the brilliance of the Sun, both of which were unbearable, spread in all directions, in consequence of their paths being cleared of clouds, which were light on account of their having completely poured down the rain.

निश्शेषं वृष्टाः निर्वृष्टाः active p. part. (अत एव) लघवः निर्वृष्टलघवः तैः ।

The clouds in the rainy season pour down their contents fully and they become very light in autumn.

मुक्तं वर्त्म यस्य सः मुक्तवर्त्मा—वर्त्मानौ—वर्त्मानः declined like आत्मन् ।

दुःखेन सोढुं शक्यः दुस्सहः । सुतरां दुस्सहः सुदुस्सहः ।

प्रताप has two meanings here, namely, valour and heat.

युगपत् ind. meaning simultaneously.

व्यानशे—Perfect 3rd pers. sing. of अश् with वि to pervade, 5th conj. Atm. व्यानशे—व्यानशाते—व्यानशिरे— Present tense व्यश्नुते—व्यश्नुवाते—व्यश्नुवते ।

16. इन्द्रः - இந்திரன், वार्षिकं - மழைகாலத்திலுள்ள धनुः - வானவில்லை, संजहार - அடக்கிக் கொண்டான். रघुः - ரகுமகாராஜன், जैत्रं - ஜயசீலமான, धनुः - வில்லை, दधौ - எடுத்துக்கொண்டான். हि - ஏனென்றால், तौ - அவ்விருவரும், प्रजार्थसाधने - ஜனங்களின் இஷ்டத்தை உண்டாக்கு

வதில், पर्यायोद्यतकार्मुकौ - முறையாய் எடுக்கப்பட்ட வில்லை உடையவர்களல்லவா ?

Indra took back his rainbow, when Raghu took up his conquering one ; for, both of them lifted up their bows in turn for achieving the good of the subjects.

वर्षासु भवं वार्षिकं—appearing in the rainy season.

सञ्जहार—perfect 3rd per. sing. of हृ (हर्) with सं to withdraw 1st conj. paras.

जहार—जह्रतुः—जह्रुः ।

धनुः—धनुषी—धनूंषि ; धनुस् neuter ending in स्.

जैत्रं adj to धनुः

दधौ—दधतुः—दधुः, perfect 3rd per: sing of धा to put 3rd conj. parasmai.

प्रजानां अर्थाः प्रजार्थाः तेषां साधनं तस्मिन् ।

Indra raises his bow to bring rain for the people, and Raghu does the same for the protection and prosperity of the people by conquering the enemies.

तौ—Indra and King Raghu

पर्यायेण उद्यते कार्मुके याभ्यां तौ ।

They raise or hold their bows in turn to give rest to each other.

By this stanza it is meant that Raghu started on a journey for conquest for the welfare of his own subjects, when the rainy season had ended.

17. पुण्डरीकातपत्रः - வெண்தாமரையாகிய குடையை உடைய विकसत्काशचामरः - மலர்ந்தகாணல்பூவாகிய சாம

ரங்களையுடைய ऋतुः - அந்த சரத்ருதுவானது तं - அந்த ரகு மகாராஜனை विडम्बयामास- அனுகரித்தது. तच्छ्रियं पुनः - அவனது காந்தியையோவெனில் न प्राप - அடையவில்லை. அந்த சரத்காலமென்னும் ருதுவும் தாமரைப் பூக்களைக் குடையாகவும் நாணல் பூக்களை சாமரங்களாகவும் அடைந்து அரசனுக்குத்தகுந்த மரியாதைகளை யடைந்தும் அரசனைப் போல் அனுகரித்தாலும் அவனது காந்தியை மாத்திரம் அடையவில்லை யென்பது கருத்து. அரசர்களுக்குக் குடையும் சாமரங்களுமே முக்கிய மரியாதை. அவர்கள் மற்றவை சகலங்களையும் கொடுத்து விட்டாலும் இந்த வெண்குடை சாமரங்களை மாத்திரம் ஒருக்காலும் கொடுக்கவே மாட்டார்கள். Vide Canto III sloka 16.

The season (autumn) with its umbrella of white lotus and its chauri of the waving kusha grass, imitated Raghu, but did not possess his regal splendour.

पुण्डरीकमेव आतपत्रं यस्य सः पुण्डरीकातपत्रः । adj to ऋतुः विकसन्ति च तानि काशानि च विकसत्काशानि । काशान्येव चामराणि यस्य सः विकस...चामरः, this also adj to ऋतुः

विडम्बयामास - विडम्बयामासतुः—विडम्बयामासुः Periphrastic perfect. 3rd per. sing. imitated.

प्राप—प्रापतुः—प्रापुः Perf. 3rd pers. sing. of आप् with प्र (V. P.)

तस्य श्रीः तच्छ्रीः ताम् ।

18. प्रसादसुमुखे - அனுக்ரஹத்தினால் நல்ல முகமுள்ள तस्मिन् - அந்த ரகுவினிடத்திலும் विशदप्रभे - தெளிவான காந்தியையுடைய चन्द्रे च - சந்திரனிடத்தாலும் द्वयोः - இவ்விருவரிடத்திலும் तदा - அப்போது

चक्षुष्मतां - கண்களையுடையவர்களுடைய **प्रीतिः** - அன்பானது, **समरसा** - ஸமமான ரஸமுள்ளதாக **आसीत्** - இருந்தது.

At that time, the attachment of those who possessed eyesight was of equal fervour towards both (ie) towards him who had a gracious sweet countenance, and towards the moon possessing clear radiance.

प्रसादेन शोभनं मुखं यस्य सः प्रसादसुमुखः तस्मिन् ।

विशदा प्रभा यस्य सः विशदप्रभः, तस्मिन् ।

चक्षूंषि एषां सन्तीति चक्षुष्मन्तः तेषां चक्षुष्मतां decline like धीमत्। प्रीतिः love. समः रसः यस्याः सा समरसा equal affection.

आसीत्—आस्तां—आसन्। Imper: 3rd per. sing. of अस् to be (II. P.) द्वयोः locative dual of द्वि always dual, द्वौ, द्वौ, द्वाभ्यां, द्वाभ्यां, द्वाभ्यां, द्वयोः द्वयोः.

19. **हंसश्रेणीषु** - ஹம்ஸங்களின் வரிசைகளிலும் **तारासु** - நக்ஷத்ரங்களிலும், **कुमुद्वत्सु** - ஆம்பல் பூக்களையுடைய **वारिषु** - ஜலங்களிலும் **तदीयानां** - அந்த ரகு மகா ராஜனுடைய **यशसां** - கீர்த்திகளுடைய **विभूतयः** - ஐச்வர்யங்கள் - **पर्यस्ता इव** - பிரித்து வைக்கப்பட்டன போல.

As 'fame' is described as white in colour it seemed the same fame was distributed in the row of swans, stars and in waters with white lily flowers. 'Fame' is usually described by poets as white in colour.

Perhaps, the grandeur of his fame was spread over rows of swans, stars, as also over waters with white lotuses.

हंसानां श्रेण्यः तासु ।

कुमुद्वत्सु loc. plural. कुमुद्वत्—कुमुद्वन्ति adj to वारिषु विभूतयः riches, grandeur.

तस्य इमानि तदीयानि, तेषां ।

पर्यस्त—p. p. p. of अस् with परि to place, IV P.

20. इक्षुच्छायनिषादिन्यः - கரும்பின் நிழலில் உட்கார்ந்து கொண்டிருக்கும், शालिगोप्यः . சம்பா நெல்லைப் பாதுகாக்கும் ஸ்திரீகள், तस्य गोप्तुः - அந்த ரக்ஷகனான ரகுவினுடைய आकुमारकथोद्घातं - குழந்தைப் பருவத்திலிருந்து ஆரம்பிக்கப்பட்ட (அவனைப் பற்றிய) கதைகளையுடைய, (அதாவது இந்திரனோடு யுத்தம் செய்தது முதலான), गुणोदयं - நல்ல குணங்களையுடைய, यशः - கீர்த்தியை, जगुः - பாடினார்கள்.

Women seated under the shade of sugar-cane plants, guarding the shali corn, sang the fame of the protector (Raghu), which arose from his merits, describing the stories (of his courage and heroic deeds) from the beginning of his boyhood.

इक्षूणां छाया— इक्षुच्छायं

इक्षुच्छाये निषादिनी—इक्षुच्छायनिषादिनी ताः

छाया at the and of a compound becomes छायं neuter, especially at the end of a Tatpurusha comp. when बाहुल्य or intensity is meant.

शालीन् गोपायन्तीति शालिगोप्यः

जगौ—जगतुः—जगुः Perf 3rd per. sing. of गै to sing. (I. P.)

गोप्तुः genative sing of गोप्तृ—

Nom. गोप्ता—गोप्तारौ—गोप्तारः.

गुणेभ्य उदयः यस्य तत् गुणोदयम् । adj to यशः.

कुमाराद्रारभ्य आकुमारं, कथाया उद्घातः कथोद्घातः । आकुमारं कथोद्घातः यस्य तत् आकुमारकथोद्घातम् adj. to यशः as also may be taken as an adverb modifying the verb जगुः.

21. महौजसः - மிகவும் சக்தியுள்ள, कुम्भयोनेः - குடத்திலிருந்து உண்டான அகஸ்தியருடைய उदयात् - உத்பத்தியால் अम्भः - ஜலமானது - प्रससाद - தெளிந்தது. रघोः - ரகு மகாராஜனுடைய उदयात् द्विपतां - சத்துருக்களுடைய अभिभवाशङ्कि मनः - தோல்வியை சந்தேகிக்கிற மனதானது चुक्षुभे - கலங்கிற்று.

At the appearance of the pitchorhorn sage of great energy, (namely the star representing Agastya), (all) water becamo clear; but the mind of the enemies of Raghu, expecting defeat became agitated.

प्रससाद—प्रसेदतुः—प्रसेदुः perf. 3rd pers. sing of सद् with प्र to be pleased. (I. P.)

कुम्भयोनेः—Agastya is said to have born from a pot. He is in the form of a star in the Heavens. It is said that when he rises turbid waters become clear, and quite contrary to that, by the rising of Raghu, the hearts of his enemies became agitated.

कुम्भः योनिः यस्य सः कुम्भयोनि. ।

महत् ओजः यस्य सः महौजाः तस्य ।

अभिभवं आशङ्कत इति अभिभवाशङ्कि neuter like शुचि, adj to मनः । चुक्षुभे—चुक्षुभाते—चुक्षुभिरे perf 3rd pers. sing of क्षुभ् to be agitated. 1st conj Atma.

22. **मदोदग्राः** - *மதத்திஞல் கப்பீரமான*, **ककुद्मन्तः** - *பெரிய கொண்டைகளை யுடைய* **सरितां** - *நதிகளுடைய* **कूलमुद्रुजाः** - *கரையை உடைக்கின்ற* **महोक्षाः** - *பெரும் காளைமாடுகள்.* **तस्य** - *அந்த ரகுமகாராஜனுடைய* **लीलाखेलं** - *விளையாட்டால் அழகாயிருக்கிற* **विक्रमं** - *பராக்ரமத்தை* **अनुप्रापुः** - *அனுகரித்தன.*

Huge bulls with large humps, drunk with passion, and which broke down the banks of rivers, imitated Raghu's valour, which was sportively graceful.

मदेन उदग्राः मदोदग्राः ।

ककुत् एषामस्तीति ककुद्मन्तः । ककुत् fem.

कूलं उद्रुजन्तीति कूलमुद्रुजाः Which break up the banks.

लीलया खेलः लीलाखेलः तं adj to विक्रमम्.

अनुप्राप—प्रापतुः—प्रापुः—perf. 3rd pers. sing of आप् with प्र to obtain (V. P.)

महान्तश्च ते उक्षाणश्च महोक्षाः ।

उक्षन् is changed into अकारान्त at the end of a कर्मधारय compound.

23. **मदगन्धिभिः** - *மதஜலத்தின்வாஸனையையுடைய* **सप्तपर्णानां** - *ஏழிலைபாலை மரங்களின்* **प्रसवैः** - *புஷ்பங்களால்* **आहताः** - *அடிக்கப்பட்ட* **तन्नागाः** - *அந்த ரகுமகாராஜாவின் யானைகள்* **असूययेव** - *பொறுமையால் போல்* **सप्तधैव** - *ஏழு விதமாகவே* **प्रसुस्रुवुः** - *மதஜலத்தை வர்ஷித்தன.*

His elephants, struck by the ichor-scented (rut-scented) flowers of the saptaparna trees poured forth rut in seven ways (from the seven parts of their body), as if through jealousy.

मदस्य गन्ध इव गन्धः येषां तानि मदगन्धीनि, तैः adj to प्रसवैः तस्य नागाः तन्नागाः. his elephants. सप्तधा indec:

प्रसुस्राव—प्रसुस्रवतुः - प्रसुस्रुवुः perf. 3rd pers. plu of स्रु with प्र flow (I P.)

Elephants usually shower rut through the seven parts of their body namely, through the two passages of its trunk, its two cheeks, its genital organ, and its two eyes.

24. सरितः - நதிகளை गाधाः - மேடுகளாயும் पथश्च - வழிகளையும் आश्यानकर्दमान् - உலர்ந்த சேற்றையுடைய வைகளாயும் कुर्वती - செய்கிற शरत् - சரத்காலமானது शक्ते. प्रथमं - உத்ஸாஹசக்திக்கு முன்னமேயே तं - அந்த ரகுமகாராஜனை यात्रायै - திக்ஜயம் செய்யும் யாத்திரைக்காக चोदयामास - ஏவிற்று (தூண்டிற்று)

Rivers having been made shallow (easily fordable) and the roads dried of mire, the autumn season goaded Raghu to an expedition, (even) before enterprising energy (goaded him to do so.)

सरितः accu. plu. fem of सरित्

पथः accu. plu. mas of पथिन् ending in न्

Nom—पन्थाः—पन्थानौ—पन्थानः ।

आश्यानः कर्दमः येषु ते आश्यानकर्दमाः । चोदयामास—चोदयामासतुः—चोदयामासुः pariphrastic perfect 3rd pers. sing. of चुद् to direct (X. U).

शक्तेः—there are three saktis characteristic of a king namely प्रभुशक्ति, मन्त्रशक्ति and उत्साहशक्ति Before these saktis, the season itself induced the King to start on a victorious expedition.

25. वाजिनिराजनाविधौ - குதிரைகளுக்குச் செய்யும் நீராஜனம் என்னும் சாந்திகார்யத்தில் सम्यक् - நன்ருய் हुतः - ஹோமம் செய்யப்பட்ட वह्निः - அக்னியானது प्रदक्षिणार्चिर्व्याजेन - ப்ரதக்ஷிணமான ஜ்வாலையென்னும் வியாஜத்தால், हस्तेनेव - கையினுற்போல तस्मै - அந்த ரகுமகாராஜனுக்கு जयं - ஜயத்தை ददौ கொடுத்தது.

In the ceremony called Nirajana, the sacrifical fire that had been properly offered ablations, gave him success with its own hand, as it were, under pretext of the flames turning towards the right.

सम्यक् – indec.

वाजिनां नीराजना तस्याः विधिः तस्मिन् It is the custom of Kings to perform neerajana to the horses as a santi, especially before starting on an expedition.

प्रदक्षिणा अर्चिः प्रदक्षिणार्चिः । प्रदक्षिणार्चिः इति व्याजः तेन ।

ददौ—ददतुः—ददुः perf. 3rd pers. sing of दा to give (III U). दा to give governs the dative case of the person the whom it is intended.

26. गुप्तमूलप्रत्यन्तः - காப்பாற்றப்பட்ட தனது வாஸஸ்தலம், ஸமீபத்திலுள்ள கோட்டை முதலியவைகளையுடையவும் शुद्धपार्ष्णिः - நன்கு காப்பாற்றப்பட்ட பின்பக்கத்தையுடையவும். अयान्वितः - சுபவிதியுடன் கூடினவுமான (அதிர்ஷ்டத்தோடு கூடியவனுமான) सः - அந்த

ரகு மகாராஜன். षड्विधं - ஆறுவிதமான बलं - சேனையை आदाय - எடுத்துக்கொண்டு. दिग्जिगीषया - திக்குகளை ஜயிக்கும் இஷ்டத்தோடு प्रतस्थे - புறப்பட்டான்.

With his capital and frontier forts well protected, with his rear cleared of foes, and who was attended by favourable fortune he set out, taking with him six kinds of army, desirous of conquering the quarters of the world.

मूलं च प्रत्यन्तश्च मूलप्रत्यन्तौ । गुप्तौ मूलप्रत्यन्तौ येन सः गुप्तमूल-प्रत्यन्तः । मूलं—metropolis. प्रत्यन्त—frontier of the Kingdom.

शुद्धः पार्ष्णिः यस्य सः । पार्ष्णि means rear.

अयेन अन्वितः अयान्वितः । अय means actions which bring fortune षड्विधं—षट् विधाः यस्य तत् ।

The six kinds of armies are मौल—heriditary servants, भृत्य—paid servants सुहृत्—friends, श्रेणि—soldiers taken up for the occasion. द्विषत्—enemies rival and आटविक—foresters.

प्रतस्थे—प्रतस्थाते—प्रतस्थिरे perf 3rd pers sing of स्था with प्र to start (I. A). स्था when preceded by सं, अव and प्र becomes Atmanepada.

जेतुं इच्छा जिगीषा (desiderative form) दिशां जिगीषा तया ।

27. वयोवृद्धाः - வயதினால் கிழவர்களான पौरयोषितः - பட்டணத்து ஸ்திரீகள் . क्षीरोर्मयः - க்ஷீரஸமுத்திரத்து அலைகள் मन्दरोद्धूतैः - மந்தர பர்வதத்தினால் மேலே தூக்கப்

பட்ட पृषतैः - திவலைகளால் अच्युतं इव மகாவிஷ்ணுவைப் போல் तं - அந்த ரகு மகாராஜனை लाजैः - பொரிகளால் अवाकिरन् - வாரியிறைத்தார்கள்.

The old women of the city showered on him fried rice (lajas), as the waves of the milky ocean, showered Vishnu with little drops, raised aloft by (the churning of) Mandara mountain.

अवाकिरत्—अवाकिरतां—अवाकिरन् Imperf. 3rd pers plural of किर् to scatter (VI. P.)

वयसा वृद्धाः वयोवृद्धाः ।

पुरे भवाः पौराः । पौराश्च ताः योषितश्च पौरयोषितः ।

मन्दरेण उद्धूतानि, तैः ।

क्षीरस्य ऊर्मयः क्षीरोर्मयः ।

It was a very common custom among the people of Northern India for women to strew fried grains, flowers etc. on the heads of Kings and princes as a mark of honour.

The comparison between the fried rice and the drop of the milky ocean is appropriate.

28. प्राचीनबर्हिषा - இந்திரனோடு तुल्यः - ஸமானமாயிருக்கிற सः - அந்த ரகு மகாராஜன் अनिलोद्धूतैः - காற்றினால் அசைக்கப்பட்ட. केतुभिः - கொடிகளால் अहितान् - சத்ருக்களை तर्जयन्निव - மிரட்டுகிறவன் போல் प्रथमं - முதலில் प्राचीं - கிழக்கு திக்கைக்குறித்து ययौ - சென்றான்.

He, who was equal with Indra (in glory) first marched towards the East, frightening, as it were, his enemies by his banners which were shaken by the wind.

ययौ—ययतुः—ययुः Perf 3rd pers. sing. of या to go (II. P).

प्रथमं adv (indec) at first.

प्राचीनबर्हिः—बर्हिषौ—बर्हिषः means Indra तेन ।

न हिताः अहिताः तान् ।

अनिलेन उद्धूताः अनिलोद्धूताः तैः ।

तर्जयन्—तर्जयन्तौ—तर्जयन्तः—

Present participle of तर्ज् (X. P.)

29. स्यन्दनोद्धूतैः - தேர்களால் கிளப்பப்பட்ட रजोभिः - புழுதிகளாலும் घनसंनिभैः - மேகங்களுக்கு ஸமானமான गजैश्च - யானைகளாலும் भुवः तलं - பூமியின் பிரதேசத்தை व्योम इव - ஆகாசம் போலவும் व्योम - ஆகாசத்தை भुवः तलमिव - பூமியின் பிரதேசத்தைப் போலவும் कुर्वन् - செய்துகொண்டு (ययौ - சென்றான்.)

By the dust raised by the chariots and by the elephants resembling the clouds, (and thereby) making the surface of the earth like the sky, and the sky like the earth's surface, (he went towards the east.

This and the previous verse (28 and 29) form one sentence, and this group of two verses is called a युग्म.

रजः—रजसी—रजांसि । तैः ।

स्यन्दनैः उद्धूतानि, तैः adj to रजोभिः घनैः तुल्याः घनसंनिभाः तैः । सन्निभ is used in the sense of तुल्य as equal.

व्योम—व्योम्नी, व्योमनी—व्योमानि neuter noun ending in न्

The comparison between Raghu's elephants and the clouds is appropriate. They both are black in colour; the clouds are massive and so are the well-fed elephants.

30. अग्रे - முதலில் प्रतापः - பராக்ரமும் ततः - பிறகு शब्दः - சேனைகளின் சப்தமும் तदनन्तरं - அதற்குப் பிறகு परागः - புழுதியும் पश्चात् - அதற்கப்புறம் रथादि - தேர் முதலியவைகளும், इति இவ்விதமாக, चतुःस्कन्धेव - நான்கு பிரிவுகளையுடையது போல सा चमूः - அந்த சேனை ययौ - சென்றது.

First went forth his glory (or prowess), then the sound (produced by the army), then the dust, and lastly, the chariots etc., the army was made up of four divisions as it were.

तस्य अनन्तरं—तदनन्तरम् ।

ययौ—ययतुः—ययुः perf. 3rd pers. sing of या to go (II. P.)

रथाः आदिः यस्य तत् रथादि । The four kinds of armies are रथ, गज, तुरग, पदाति ।

चत्वारः स्कन्धाः यस्याः सा । चमूः fem. like वधूः ।

The poet instead of saying that Raghu's army consisted of the ordinary four divisions of the army (रथ, गज, तुरग, पदाति), says that it consisted of (1) Raghu's prowess. (2) the noise produced by the army (3) the dust raised by the army (4) the actual army itself.

31. सः - அந்த ரகுமகாராஜன் शक्तिमत्त्वात् - அதிக சக்தியுள்ளவனாயிருப்பதால், मरुपृष्ठानि- பாலைவன (ஜலமில்லாத) பிரதேசங்களை, उदम्भांसि - அதிக ஜலமுள்ளவைகளாயும், नाव्याः- ஓடத்தினால் தாண்டக்கூடிய, नदीः - ஆறுகளை,

सुप्रतराः - சுலபமாகத் தாண்டக் கூடியவைகளாயும், **विपिनानि** - காடுகளை, **प्रकाशानि** - பிரகாசமுள்ளவைகளாயும் (மரம் செடி கொடியில்லாதவைகளாயும்), **चकार** - செய்தான்

He, on account of his valour, made the surfaces of sandy regions full of water, the navigable rivers easily fordable, and the (dense) forests, clear. (of trees,)

मरूणां पृष्ठानि मरुपृष्ठानि । उत् (अधिकानि) अम्भांसि येषु तानि ।

नौभिः तार्याः नाव्याः । नाव्या—नाव्ये—नाव्याः adj to नदीः । can be crossed only by boats.

प्रकर्षेण तर्तुं योग्याः प्रतराः । सुतरां प्रतराः सुप्रतराः adj. to नदीः ।

विपिनानि dense forests. प्रकाशानि clear.

शक्तिः अस्य अस्तीति शक्तिमान् । शक्तिमतो भावः शक्तिमत्त्वम् । abstract noun only in singular. तस्मात् ।

चकार—चक्रतुः—चक्रुः perf. 3rd pers. sing. of कृ to do (VIII. U). Pres. करोति । Imperf अकरोत् Aorist अकार्षीत् ।

32. **पूर्वसागरगामिनीं** - கிழக்கு ஸமுத்திரத்தைக் குறித்துப்போகின்ற **महतीं** - பெரிய **सेनां** - சேனையை **कर्षन्** அழைத்துக் கொண்டு போகிற **सः** - அந்த ரகுமகாராஜன். **हरजटाभ्रष्टां** - பரமசிவனுடைய ஜடையிருந்து நழுவிய **गङ्गां** - கங்காநதியை (**कर्षन्** -இழுத்துக் கொண்டு போகிற) **भगीरथ इव** - பகீரத ராஜன்போல **बभौ** - ப்ரகாசித்தான்.

Conducting a big army marching towards the eastern ocean, he shone like Bhagiratha, leading the Ganges that had fallen from the matted hair of Siva.

पूर्वश्चासौ सागरश्च, तं गच्छतीति, तां ।

बभौ—बभतुः—बभुः perf 3rd pers. sing of भा to shine (II. P.)

हरस्य जटा हरजटा, तस्याः भ्रष्टा तां ।

भगीरथः He brought the Ganges from Heaven to this world and then took her to the nether world to purify his forefathers, who had been reduced to ashes by the wrath of the Sage Kapila.

33. फलं - பலனை त्याजितैः - கொடுக்கும்படி செய்யப் பட்டவும் उत्खातैः - பிடுங்கப் பட்டவும் बहुधा - அநேக விதமாய் भग्नैश्च - பங்கத்தையடைந்த, முறிக்கப்பட்ட नृपैः - அரசர்களால், पादपैः - மரங்களால் दन्तिन इव - யானையினுடைய போல் तस्य मार्गः - அந்த ரகுவின் வழி யானது. उल्बणः - பிரகாசம் உள்ளதாக (தடையில்லாத தாக) आसीत् - இருந்தது.

His way was (left) clear, and marked by his compelling hostile kings to give up their wealth, and by his dethroning and sacking them in many ways, just like that of an elephant, whose path is marked by trees shorn of their fruits, or uprooted and broken down in many ways.

त्याजितैः, उत्खातैः, भग्नैः are adj to नृपैः and also to पादपैः ।

त्याजितैः causal past parti.

उत्खातैः and भग्नैः p. p. p.

आसीत्—आस्तां—आसन् Imperf 3rd pers sing of अस् to be (II. P.)

पादेन पिबन्तीति पादपा. तैः ।

दन्तः अस्य अस्तीति दन्ती । तस्य decline like गुणिन् ।

The Kings are compared to trees, and Raghu to an elephant. He defeated and subjected the kings, and destroyed much in the course of defeating them. So also the elephant does, in making his way through the forest.

फलम्—(1) wealth, (2) fruits.

उत्खातैः—(1) dethroned, (2) uprooted.

भग्नैः – (1) defeated (2) broken.

उल्बण—clear, having no obstruction.

34. **जयी** - ஜயசீலனுகிய (**सः** - அந்த ரகுமகாராஜன்) **पौरस्त्यान्** - கிழக்கு திக்கிலுள்ள **तांस्तान्** - அந்தந்த **जनपदान्** - தேசங்களை **एवं** - இவ்விதம் **आक्रामन्** - ஆக்ரமித்துக்கொண்டு (பிடித்துக்கொண்டு) **तालीवनश्यामं** - பனங்காடுகளால கறுப்பாயிருக்கிற **महोदधे** - பெரிய சமுத்திரத்தின் **उपकण्ठं** - சமீபத்தை **प्राप** - அடைந்தான்.

The victorious king, in this manner over-running het several Eastern countries, reached the shores of the great ocean which were dark with palm-tree forests.

पुरः भवाः पौरस्त्याः तान् । in the sense of भव, which belongs to, the termination त्य is used. Also Vriddhi comes here.

आक्रामन्—आक्रामन्तौ—आक्रामन्तः Present participle of क्रम्, with आ.

तान्+तान्=तांस्तान्, note the sandhi.

तान्+जनपदान्=ताञ्जनपदान् note the sandhi.

जनपदान् countries जयः अस्य अस्तीति जयी like गुणिन् ।

प्राप—प्रापतुः—प्रापुः perf 3rd pers. sing of आप् with प्र to obtain (V. P.)

तालीनां वनं तेन श्यामं । adj to उपकण्ठं—Vicinity.

महांश्चासौ उदधिश्च महोदधिः तस्य । The word महत् in a कर्मधारय compound is changed to महा.

35. अनम्राणां - வணங்காதவர்களை समुद्धर्तुः - (வேர் பிடுங்கலாய்) பிடுங்குகிற तस्मात् - அந்த ரகுவினிடமிருந்து सिन्धुरयादिव - ஆற்றின் வேகத்திலிருந்துபோல सुह्मैः - ஸும்ஹதேசத்தவர்களால் वैतसीं - நீர் நொச்சியினுடைய वृत्तिं - தொழிலை आश्रित्य - ஆச்ரயித்து आत्मा - சரீரமானது संरक्षितः - ரக்ஷிக்கப்பட்டது. (காப்பாற்றப் பட்டது)

The Sumhas saved their lives from him, who was the extirpator of the unyielding, by adopting the conduct of the cane-plant against the force of the current of a river.

न नम्राः अनम्राः तेषां here genetive in the sense of accusative when combined with a ऋकारान्त शब्द.

समुद्धर्तुः ablative sing. of समुद्धर्तृ decline like धातृ ।

सिन्धोः रयः तस्मात् ।

सम्यक् रक्षितः संरक्षितः

सुह्मैः—the Kings of Sumha country.

आश्रित्य—indec. past. part.

वेतसस्य इयं वैतसी तां adj to वृत्तिं । वेतसवृत्ति is, that the plant वेतस will bend down when the current of the river flows swiftly and becomes straight when

current subsides. In the same way the Sumhas protected themselves by submitting to him.

36. **नेता** - நாயகனாகிய **सः** - அந்த ரகு மகாராஜன் **नौसाधनोद्यतान्** - கப்பலாகிய ஸாதனங்களில் முயன்றிருக்கிற (கப்பல்களை உதவியாகக் கொண்டிருக்கிற) **वंगान्** - வங்க தேசியர்களை **तरसा** - பலத்தோடு **उत्खाय** - பிடுங்கி விட்டு (ஜயித்து விட்டு) **गङ्गास्रोतोऽन्तरेषु** - கங்காநதியின் பிரவாஹத்தின் மத்தியில் (கங்காநதி பிரவகிக்கும் இடங்களின் மத்தியில்) **जयस्तम्भान्** - ஜயக்கொடிகளை **निचखान** - நாட்டினான்.

That leader (of men, Raghu) forcibly vanquishing the Vangas, who were attempting (their defence) by means of fleets, erected triumphant pillars in the interspaces between the streams of the Ganges.

वङ्गान्—the Kings of Vangas.

उत्खाय—indec. past part of खन् with उत् ।

नेता—नेतारौ—नेतारः Nom. sing of नेतृ like धातृ ।

नावः एव साधनानि नौसाधनानि, तैः उद्यतान् ।

निचखान—निचख्नतुः—निचख्नुः Perf. 3rd pers. sing. of खन् with नि to dig. (I. P.)

जयस्य स्तम्भाः तान् ।

गङ्गायाः स्रोतांसि, तेषां अन्तराणि, तेषु ।

37. **आपादपद्मप्रणताः** - பாதகமலம் வரையில் வணங்கின **कलमा इव** - சம்பாப்பயிர் போல **उत्खातप्रतिरोपिताः** - பிடுங்கி நடப்பட்ட (ஜயிக்கப்பட்டு மறுபடி ராஜ்யத்

தில் வைக்கப்பட்ட) ते - அவர்கள் रघुं - ரகு மகாராஜனை फलैः - பலன்களால் संवर्धयामासुः - விருத்தி செய்தார்கள்.

Bending down to his very lotus-feet they (Vangas), who were first vanquished and then re-established, presented him with riches, just as kalama stalks (stalks of grain), which yield best fruits, when they are plucked first and then planted.

पादौ पद्ममिव पादपद्मं तत् अभिव्याप्य आपादपद्मं, आपादपद्मं प्रणताः आपादपद्मप्रणताः adj. to कलमाः and ते.

संवर्धयामास—संवर्धयामासतुः—संवर्धयामासुः—

Pariphrastic perf. 3rd pers. plur. of वृध् with सं to increase (I A).

(पूर्वं) उत्खाताः (पश्चात्) प्रतिरोपिताः उत्खातप्रतिरोपिताः this also adj to कलम and वङ्ग.

Paddy will yeild plenty of grain when once plucked up and then planted. The same method was adopted in the case of Vangas, who showered on Raghu their riches.

38. सः - அந்த ரகு மகாராஜன் बद्धद्विरदसेतुभिः - யானைகளால் அணைகட்டின सैन्यैः - சைன்யங்களால் कपिशां - கபிசாவென்னும் நதியை तीर्त्वा - தாண்டி उत्कलादर्शितपथः - உத்கலர்களால் நன்றாய் காட்டப்பட்ட வழியை உடையவனாய் कलिङ्गाभिमुखः - கலிங்கதேசத்திற்கு எதிராய் ययौ போனான்.

He, to whom the path was shown by the Utkalas, proceeded towards the Kalingas, having crossed (the river) Kapisa with his armies, which had constructed bridges of elephants

तीर्त्वा indec. past part of तॄ to cross.

कपिशां—name of a river.

द्वौ रदौ येषां ते द्विरदाः । द्विरदा एव सेतवः द्विरदसेतवः । बद्धाः द्विरदसेतवः यैस्तै. ।

आसमन्तात् दर्शितः आदर्शितः । (उत्कलैः आदर्शितः) उत्कलादर्शितः पन्थाः यस्य सः उत्कलादर्शितपथः ।

पथिन् becomes अकारान्त as the end of a compound.

कलिङ्गस्य अभिमुखः towards Kalingas ययौ—ययतुः—ययुः ॥

39. सः - அந்த ரகுமகாராஜன் महेन्द्रस्य - மகேந்திரம் என்னும் குல பர்வதத்தினுடைய मूर्ध्नि - சிரஸ்ஸில் तीक्ष्णं - குரூரமான प्रतापं - பராக்ரமத்தை. गम्भीरवेदिनः கம்பீர வேதியென்றும் द्विरदस्य - யானையினுடைய (मूर्ध्नि சிரஸ்ஸில் अङ्कुशं - மாவெட்டியை यन्ता इव - யானைப் பாகன்போல न्यवेशयत् - வைத்தான்.

He established his unbearable valour (authority) on the top of the Mahendra (mountain), just like a mahoot (driver) plunges his goad on the head of an unmindful elephant.

महेन्द्रस्य—this and the other six are Kulaparvatas (Viz).

महेन्द्रो मलयः सह्यः शक्तिमानृक्षपर्वतः ।
विन्ध्यश्च पारियात्रश्च सप्तैते कुलपर्वताः ॥

न्यवेशयत्—न्यवेशयतां – न्यवेशयन् ।

Causal imperfect 3rd pers. sing. of विश् with नि (I. P).

द्वौ रदौ यस्य सः तस्य ।

गम्भीरं वेत्तीति गम्भीरवेदी तस्य । decline like गुणिन् ।

This is an elephant which is not able to understand the goading of the drivers, as it is an elephant which is not easily frightened. The simile here is complete. As the elephant is uumindful of the goading of the driver, so also the mountain Mahendra was insensible to and did not care for the control established by Raghu.

40. कालिङ्गः - கலிங்கதேசத்து அரசன் गजसाधनः - யானைகளை ஸகாயமாய் அடைந்து अस्त्रैः - ஆயுதங்களால் तं அந்த ரகுவை पक्षच्छेदोद्यतं - இறகுகளையறுப்பதில் முயன்ற शक्रं - இந்திரனை शिलावर्षी - கற்களைவர்ஷிக்கின்றன पर्वत इव ஒரு மலைபோல் प्रतिजग्राह - எதிர்த்தான். (lit. எதிர் கொண்டழைத்தான்)

The Kalinga king, who was aided by elephants, opposed him with weapons, just like the mountain pelting stones at Indra, opposed him when he was ready to clip off its wings.

प्रतिजग्राह—प्रतिजग्रहतुः—प्रतिजग्रहुः perf 3rd pers. sing of ग्रह् with प्रति (IX. U).

कलिङ्गानां राजा कालिङ्गः the king of kalinga country.

गजाः साधनं यस्य सः गजसाधनः । पक्षाणां च्छेदः पक्षच्छेदः ।

तस्मिन् उद्यत. तं ।

Allusion—In former times the mountains were said to have had wings. They flew here and there as they liked: and alighted on big cities and countries, which as a result, were destroyed wholesale. Indra grew angry at this and began cutting off their wings. Almost all of them were clipped of their wings, and one of them is said to have thrown big rocks & stones at Indra as he began cutting its wings. Only one mountain escaped Indra's anger, and that was Mainaka who

hid himself in the ocean with the help of the wind God, Vayu.

शिलाः वर्षतीति शिलावर्षी decline like गुणिन् ।

41. काकुत्स्थः - ரகு மகாராஜன் तत्र - அங்கே द्विषां சத்ருக்களுடைய नाराचदुर्दिनं - நாராசம் என்னும் பாணங்களின் வர்ஷத்தை विषह्य - சகித்துக்கொண்டிருந்து सन्मङ्गलस्नात इव - நல்ல மங்களஸ்நானம் செய்தவன் போல் जयश्रियं - ஜயலக்ஷ்மியை प्रतिपेदे - அடைந்தான்

The descendent of Kakutstha, having endured the shower of arrows of his enemies there, (in kalinga country), (and) who looked as if he had an auspicious bath, acquired the goddess of victory.

द्विट्—द्विषौ—द्विषः, तेषां । genitive of द्विष् ending in ष्

विषह्य—indec. p. p. of सह् with वि to endure.

ककुदि तिष्ठतीति ककुत्स्थः । तस्य गोत्रापत्यं पुमान् काकुत्स्थः the decendant of ककुत्स्थ ।

Allusion—Once the gods were defeated in their fight with demons. They therefore approached Vishnu for help, who directed them to seek the aid of Puranjaya of Ayodhya, a king of solar race and an ancestor of Raghu. He consented to help the Devas, provided Indra carried him on his shoulders. Indra took the form of a bull and the King rode on his hump. The demons were defeated by the king. Thereafter the king abtained the name of ककुत्स्थ meaning "a rider on the hump." His descendents were known as काकुत्स्थ.

Cf. महेन्द्रमास्थाय महोक्षरूपं यः संयति प्राप्तपिनाकिलीलः ।
चकार बाणैरसुराङ्गनानां गण्डस्थलीः प्रोषितपत्ररेखाः—
(72—VI Raghu).

नाराचानां दुर्दिनम् । दुर्दिनं generally a cloudy day but it here means a shower,

सच्च तत् मङ्गलं च सन्मङ्गलं, तेन स्नातः, conquerers used to take ceremonial and religious baths, before taking possession of what they have gained.

42. तत्र - மகேந்திர பர்வதத்தில் रचितापानभूमयः - குடிக்கும் இடங்களை ஏற்படுத்திக் கொண்ட योधाः - யுத்த வீரர்கள் ताम्बूलीनां - வெற்றிலைக்கொடிகளின் दलैः - இலைகளினால் नारिकेलासवं - தென்னங்கள்ளையும் शात्रवं - சத்ருக்களுடையதான यशश्च - கீர்த்தியையும் पपुः - குடித்தார்கள்.

His soldiers, who had prepared drinking grounds there (on the Mahendra mountain), drank the cocoanut wine in cups (made of) betel-leaves, as also the fame of their enemies.

आपानस्य भूमयः आपानभूमयः ।

रचिता आपनभूमयः यैस्ते रचितापानभूमयः adj to योधाः

नारिकेलानां आसवः तं ।

शत्रोः इदं शात्रवं adj to यशः (belonging to enemies.) The warriors of Raghu literally drank the toddy, and they drank also metaphorically the fame of their enemies.

43. धर्मविजयी - தர்மத்திற்காக ஜயிக்கிறவனை स नृपः - அவ்வரசன் गृहीतप्रतिमुक्तस्य - பிடித்துவிடப்பட்ட महेन्द्रनाथस्य - (மகேந்திர பர்வதத்திற்கதிபதியான) களிங்கதேசத்து அரசனுடைய श्रियं - ஸம்பத்தை जहार - அபஹரித்தான் मेदिनीं तु - பூமியையோ வெனில் न - அபஹரிக்கவில்லை.

That king (Raghu) who was a righteous conqueror, took away the wealth but not the territory of the ruler of Mahendra (the king of the Kalingas), who was first imprisored and then released.

पूर्वं गृहीतः पश्चात् प्रतिमुक्तः गृहीतप्रतिमुक्तः तस्य । This is called पूर्वकालसमास ; when there are two actions which cannot be done simultaneously there this samasa is used. धर्मार्थं विजयी धर्मविजयी who conquers only by dharma. Decline like गुणिन् ।

महेन्द्रस्य नाथः तस्य ।

जहार—जह्रतु—जह्रुः—perf 3rd pers. sing of हृ (हर्) to take away (I. P).

Here his dharma Vijaya is denoted by this action of taking only his riches but not his Kingdom. And the riches so taken were spent for charitable purposes.

44. ततः - (கிழக்கு திக்கை ஜயித்த) பிறகு फलवत्पूगमालिना - பழங்களையுடைய பாக்கு மரங்களின் வரிசையையுடைய वेलातटेनैव - சமுத்திரக் கரை வழியாகவே अगस्त्यचरितां - அகஸ்தியர் சஞ்சரித்துவந்த आशां - (தெற்கு) திக்கை, अनाशास्यजयः- பிரார்த்திக்காத ஜயத்தையுடையவனாக, ययौ - சென்றான்.

Then, he, to whom victory came unsought, proceeded towards the place presided over by Agastya (South), along the tract of the sea-shore, abounding in rows of areca-nut trees, full of fruits.

वेलायाः तटं तेन ।

फलवन्तश्च ते पूगाश्च फलवत्पूगाः ।

तेषां माला अस्य अस्तीति फलवत्पूगमाली ।

decline like गुणिन्, तेन ।

अगस्त्येन चरिता तां ।

न आशास्यः अनाशास्यः । अनाशास्यः जयः यस्य सः ।

ययौ—ययतुः—ययुः ।

45. सः - அந்த ரகு, गजदानसुगन्धिना - யானைகளின் மதஜலத்தால் நல்ல வாசனையுடைய, सैन्यपरिभोगेण - சைன்யங்களின் அனுபவிப்பதால் (சைன்யங்கள் தண்ணீரில் குளிப்பது முதலியவைவை செய்வதால்), कावेरीं - காவேரி நதியை, सरितां पत्युः - ஸமுத்திர ராஜனுக்கு शंकनीयां इव -ஸந்தேகப் படத்தகுந்ததாக अकरोत् - செய்தான்.

On account of the enjoyment of his army (like bathing etc), which was scented by the rut of the elephants, he made Kaveri (river) an object of suspicion (as to her chastity) to the lord of the rivers. (to the Sea)

सैन्यानां परभोगः तेन ।

गजानां दानानि तैः सुगन्धिः तेन here दान means the flowing of the rut adj to परिभोग ।

पत्युः genitive sing. पति irregular Noun.

Explanation:—On account of the bathing and sporting of the soldiers, who were scented by the rut of Raghu's elephants, in the river Kaveri, her waters were consequently scented. Just as she proceeded towards the Ocean, the lord of the rivers, the Ocean, began suspecting her chastity, since she was so sweetly scented, The Ocean thought that perhaps Kaveri, his wife, had immoral connections with somebody

else. This is a poetic fancy. The poet covertly suggests that Raghu had numerous powerful and energetic elephants.

The ocean (सरितांपतिः) is considered as the husband of all rivers, and hence, the idea of this stanza.

अकरोत्—अकुरुतां—अकुर्वन् imperfect 3rd pers. sing of कृ to do (VIII. U.)

46. **विजिगीषोः** - ஜயிக்க இஷ்டம் உள்ளவனுயும் **गताध्वनः** - வழி கடந்தவனுயுமிருக்கிற **तस्य** - அந்த ரகு மகாராஜாவின். **बलैः** - சைன்யங்களால் **मारीचोद्भ्रान्तहारीताः** - மிளகு காடுகளில் அலைந்து திரிகிற கிளிகளையுடைய **मलयाद्रेः** - மலய பர்வதத்தின் **उपत्यकाः** - (மலைக்கு) ஸமீப பூமிகள் **अध्युषिताः** - வஸிக்கப்பட்டன.

The tracts near the base of the Malaya mountain, full of parrots roaming in forests of pepper, were resorted to (as halting camps) by the armies of the victory-seeking (Raghu), who had travelled a long distance.

अध्युषिताः P. p. p. of वस् with अधि adj to उपत्यकाः slopes.

विजिगीषोः—विजेतुं इच्छुः विजिगीषुः तस्य—desiderative form.

गतः अध्वा येन तस्य ।

मारीचेषु उद्भ्रान्ता हारीता येषां ते ।

मरीचानां विषयः—मारीचः

मारीच pepper tracks हारीत—parrot.

उपत्यका: places near the base of mountains and अधित्यक places upon mountains. Note the difference between the words.

47. अश्वक्षुण्णानां - குதிரைகளால் பொடி பண்ணப் பட்ட एलानां - ஏலக்காய்களுடைய उत्पतिष्णवः - உயரக் கிளம்புகிற फलरेणवः - பழங்களின் தூளிகள் तुल्यगन्धिषु - சமமான வாஸனையுடைய मत्तेभकटेषु - மதம் பிடித்த யானைகளின் கன்னங்களில் ससञ्जुः - ஒட்டிக் கொண்டன.

The particles of the fruit of cardamoms (एल), crushed by the hoofs of horses, rising up (in air), settled on the temples of elephants in rut having a similar smell.

ससञ्ज—ससञ्जतुः—ससञ्जुः perf. 3rd pers. plu: of सञ्ज् to cling to (I. P.)

अश्वैः क्षुण्णाः तासां adj to एलानां ।

उत्पतितुं शीलं एषां अस्तीति उत्पतिष्णव ।

तुल्यः गन्धः एषां अस्तीति तुल्यगन्धिनः तेषु ।

मत्ताश्च ते इभाश्च मत्तेभाः तेषां कटेषु । कट here means temples of elephants.

फलानां रेणवः फलरेणवः ।

48. चन्दनानां - சந்தன மரங்களுடைய भोगिवेष्टनमार्गेषु - ஸர்ப்பங்கள் சுற்றிக்கொண்டதால் பள்ளமாயிருக்கிற வரிகளில் समर्पित - வைக்கப்பட்ட, त्रिपदीच्छेदिनामपि-கால் சங்கிலிகளை யறுக்கிறவைகளாயிருந்தாலும் करिणां - யானைகளுடைய ग्रैवं - கழுத்துச் சங்கிலி न अस्रसत् - நழுவவில்லை

The chains of elephants capable of breaking their shackles, tied in the paths (in the trunks) of the sandal tree, formed by the coiling round of serpents, did not slip down.

भोगिनां वेष्टनानि, भोगिवेष्टनानि । तेषां मार्गाः तेषु ।

अस्रसत्—अस्रसतां—अस्रसन् Aorist 3rd pers sing of स्रस् to drop down (I. A.) स्रस् though Atm becomes paras. in the 2nd Variety of the Aorist.

कराः एषां सन्तीति करिणः तेषां ।

त्रिपदीं च्छिन्दन्तीति त्रिपदीच्छेदिनः । तेषाम् । shackles.

49. दक्षिणस्यां दिशि - தெற்கு திக்கில் रवेः - சூர்யனுடைய तेजः अपि - ஒளியும் मन्दायते - குறைவடைகின்றது. तस्यां एव - அந்த திக்கிலேயே पाण्ड्याः - பாண்டிய தேசத்து அரசர்கள் रघोः - ரகுவினுடைய प्रतापं - பராக்ரமத்தை न विषेहिरे - ஸகிக்கவில்லை.

The brilliance of the Sun becomes feeble in the Southern direction (in the Southern solstice); but the Pandya Kings, (though living in the South), could not endure the valour of Raghu.

Raghu, in this verse, is compared to the Sun. The Sun loses its heat in the Southern quarter, but Raghu's valour was always unbearable.

दिक्—दिशौ—दिशः fem ending in श्

मन्दं भवति मन्दायते—मन्दायेते—मन्दायन्ते a Verb derived from the noun मन्द.

दक्षिणस्यां adj to दिशि (fem)

दक्षिणस्यां declined like सर्वां सर्वे सर्वाः । पाण्डूनां राजानः पाण्ड्याः the Kings of पाण्डु Kingdom.

विषेहे—विषेहाते—विषेहिरे perf. 3rd pers plu of सह् with वि to endure (I. A)

50. ते - அந்த பாண்டியர்கள் ताम्रपर्णीसमेतस्य - தாம்ரபர்ணீ நதியுடன் கூடின महोदधेः - ஸமுத்திரத்தினுடைய मुक्तासारं - ச்ரேஷ்டமான முத்துகளை सञ्चितं - சேர்த்து வைக்கப்பட்ட स्वं - தன்னுடைய यश इव - கீர்த்தியைப்போல तस्मै அந்த ரகு மகாராஜனுக்கு निपत्य - வணங்கிவிட்டு ददुः - கொடுத்தார்கள்.

They (the Pandya Kings) gave him the best of pearls, (found) at the meeting place of the Tamraparni with the Ocean, as though (they gave) their own amassed fame, after prostrating themselves.

ताम्रपर्ण्या समेतः तस्य । the place where Tamraparni joins.

मुक्तानां सारः तं । महांश्चासौ उदधिश्च, तस्य ।

निपत्य ind. past. part of पत् with नि.

ददौ—ददतुः—ददुः perf 3rd pers plu of दा to give (III. U.) governs the dative case तस्मै ।

यशः—यशसी—यशांसि the fame being considered white, is compared to मुक्तासार ।

51.—52. असह्यविक्रमः - (பிறரால்) ஸகிக்க முடியாத பராக்ரமத்தையுடைய सः - அந்த ரகுமகாராஜன் तटेषु - தாழ்வுகரைகளில் आलीनचन्दनौ - வியாபித்திருக்கும் சந்தன மரங்களையுடைய. (சந்தனப் பூச்சையுடைய) तस्याः दिशः - அந்த திக்குக்கு (தெற்கிற்கு) स्तनौ इव ஸ்தனங்கள் போலிருக்கும் मलयदर्दुरौ - மலயம் தர்துரம் என்னும்

शैलौ - இரண்டு பர்வதங்களை यथाकामं - இஷ்டப்படி निर्विश्य - அனுபவித்து उदन्वता - ஸமுத்திரத்தால் दूरान्मुक्तं - தூரத்தால் விடப்பட்டதும் स्रस्तांशुकं - நழுவின வஸ்திரத்தையுடையதுமான मेदिन्याः-பூமியினுடைய नितम्बमिव - இடுப்பைப் போலிருக்கிற सह्यं ஸஹ்யமலையை अलङ्घयत् - தாண்டினன்.

Having enjoyed to his complete satisfaction the slopes of the two mountains, Malaya and Dardura, covered with Sandal trees, as though they were the two breasts of that direction (covered with Sandal paste), he, whose valour was unbearable, crossed the Sahya mountain, which was, as it were, the hip of the Earth, whose clothing had fallen off, being left afar by the Ocean.

These two slokas form one anvaya and therefore one युग्म. They have their verb in common.

निर्विश्य indec : past part. of विश् with निर् ।

कामं अनतिक्रम्य यथाकामं adv. आलीनाः चन्दनाः (वृक्षाः) ययोस्तौ । in the case of स्तन—आलीनं चन्दनं ययोस्तौ ।

स्तनौ + इव note the sandhi

मलयश्च दर्दुरश्च —मलयदर्दुरौ (द्वन्द्वसमास).

न सह्यः असह्यः । असह्यः विक्रमः यस्य सः । whose valour cannot be endured by his enemies.

दूरात् मुक्तः दूरान्मुक्तः Aluk samasa ; here the fifth case ending is not dropped.

उदकानि सन्ति अत्र इति उदन्वान्—the Sea.

उदन्वान्—उदन्वन्तौ—उदन्वन्तः, तेन ।

स्रस्तं अंशुकं यस्मात् सः, तम् ।

अलङ्घयत्—अलङ्घयतां—अलङ्घयन् Imperfect 3rd pers. sing of लङ्घ to transgress. (I—A)

53. अपरान्तजय योद्यतैः - மேற்கு திக்கிலுள்ளவர்களுடைய ஜயத்தில் முயன்ற विसर्पिभिः - பரவுகிற तस्य - அந்த ரகுவினுடைய अनीकैः - ஸேனைகளால் रामास्त्र -பரசுராமனுடைய பாணங்களால் उत्सारितोऽपि - தள்ளப்பட்டிருந்தாலும், வெறுட்டப்பட்டாலும் अर्णवः - ஸமுத்ரமானது सह्यलग्न इव - ஸஹ்ய பர்வதத்தோடு சேர்ந்தது போல आसीत् - இருந்தது.

The Sea, though at one time sent back by the weapons of Parasurama, (now) appeared as if in contact with the Sahya mountain, by means of his armies spreading out in view, intent on conquering the people of the west.

अपरान्तस्य जयः तस्मिन् उद्यतानि तैः adj to अनीकैः।

रामस्य अस्त्राणि तैः उत्सारितः। Rama is here meant for Parasurama. The allusion is as follows.—

Once, Parasurama had a severe grudge against the Kshatrias, and consequently destroyed their whole lot 21 times. He then took possession of the whole world, and gave it to Kasyapa as "dakshina" in a sacrifice. He then had no place for himself to do penance, since the whole world was given away as a gift. He was now in a fix to find some place, and the Ocean asked him to push back its waters, and create new strips of land for himself. He accordingly sent an arrow in the western Ocean, and as a result, the small belt of land, now know as Konkan along the other side of the western ghats, was formed.

सह्येन लग्नः सह्यलग्नः।

The ocean though driven out by Parasurama, now seemed to have been connected with the mountain सह्य, as the armies were marching closely between the ocean and the mountain.

54. **भयोत्सृष्टविभूषाणां** - பயத்தினால் விடப்பட்ட ஆபரணங்களையுடைய **केरलयोषितां** - கேரள தேசத்து ஸ்திரீகளுடைய **अलकेषु** -முன்னிச்சி ''யிர்களில் **चमूरेणुः** - சேனையின் தூளி **तेन** - அந்த ரகுவினால் **चूर्णप्रतिनिधीकृतः** - வாஸனைப் பொடிக்கு பதிலாகச செய்யப்பட்டது.

The dust-particle raised by the army, was made a substitute for hair-powder by him on the front curls of Kerala women who had abandoned all ornaments through fear (of his approach)

भयेन उत्सृष्टाः विभूषाः यासां तासां ।

केरलानां योषितः तासाम् ।

अलकेषु ; अलक always plural.

चमूनां रेणुः ।

अप्रतिनिधिः प्रतिनिधिः संपद्यमानः कृतः प्रतिनिधीकृतः । चूर्णस्य प्रतिनिधीकृतः made as a substitute for the scented dust; as their husbands were slain in the battle, they did not wear the fragrant dusts.

55. **मुरलामारुतोद्धूतं** - முரளா நதியினுடைய காற்றினால் பரவச் செய்யப்பட்ட **कैतकं** **रजः** - தாழைப் பூக்களின் தூளி **तद्योधवारबाणानां** - அந்த ரகுவின் யுத்த வீரர்களுடைய கவசங்களுக்கு, **अयत्नपटवासतां** - சிரமமில்லாமலே யேற்பட்ட வாஸனைப் பொடியின் தன்மையை, **अगमत्** - அடைந்தது.

The pollen-dust of ketaka, carried by the breeze of (river) Murala, served as natural scent-powder to the mailed coats of his soldiers.

मुरलायाः मारुतः तेन उद्धूतं ।

अगमत्—अगमतां—अगमन् Aorist 3rd pers. sing of गम् (I. P.)

केतकीनां इदं कैतकं adj to रजः subject.

रजः—रजसी—रजांसि ।

तस्य योधाः तद्योधाः तेषां वारवाणाः mailed coats.

पटवासस्य भावः पटवासता । अयत्नेन पटवासता abstract noun, always sing ताम् ।

56. **चरतां** - *சஞ்சரிக்கிற* **वाहानां** - *குதிரைகளுடைய* **गात्रशिञ्जितैः** - *அவயவங்களில் சப்திக்கிற* **वर्मभिः** - *கவசங்களால்* **पवनोद्धूतराजतालीवनध्वनिः** - *காற்றினால் அசைக்கப்பட்ட பெரிய பனங்காடுகளின் சப்தமானது* **अभ्यभूयत** - *அவமானப் படுத்தப்பட்டது.*

The rustling in the forests of the big palm-trees was defeated (made insignificant) by the clankings of mailed trappings of the limbs of the moving horses.

अभ्यभूयत—अभ्यभूयेतां—अभ्यभूयन्त ।

Passive imperfect 3rd pers sing of भू with अभि to eclipse (I. P).

गात्रिषु सिञ्जितानि तैः adj to वर्मभिः । राजतालीनां वनानि राजतालीवनानि । पवनोद्धूतानि च राजतालीवनानि च पवनोद्धूतराजतालीवनानि, तेषां ध्वनिः ।

57. **खर्जूरीस्कन्धनद्धानां** - பேரீச்ச மரங்களுடைய அடிப்பாகங்களில் கட்டப்பட்ட **करिणां** - யானைகளுடைய **मदोद्गारसुगन्धिषु** - மதப்பெருக்கினால் நல்ல வாஸனையுள்ள **कटेषु** - கன்னங்களில் **पुन्नागेभ्यः** புன்னாக புஷ்பங்களை விட்டு விட்டு **शिलीमुखाः** - வண்டுகள் **पेतुः** - வந்து விழுந்தன.

The bees from the Punnaga flowers fell on the temples, perfumed on account of the flowing rut, of elephants tied to the trunks of the date-trees.

खर्जूरीणां स्कन्धाः तेषु नद्धाः तेषां ।

मदस्य उद्गारः मदोद्गारः । तेन सुगन्धीनि तेषु adj to कटेषु. neu. पपात—पेततुः—पेतुः perf. 3rd pers plu of पत् to fall (I P)

पुन्नागेभ्यः the ablative case indicates the dropping of an indec. past. part. meaning, leaving off.

58. **उदन्वान्** - சமுத்ரராஜன் **रामाय** - பரசுராமனுக்கு **अभ्यर्थितः** - யாசிக்கப்பட்டு **अवकाशं** - இடத்தை **ददौ किल** - கொடுத்தான் அல்லவா? **रघवे** - ரகு மகாராஜனுக்கு **अपरान्तमहीपालव्याजेन** - மேற்குப் பக்கத்து அரசர்கள் என்னும் வியாஜத்தால் (மேற்கத்திய அரசர்கள் மூலமாய்) **करं** - கப்பத்தை **ददौ** - கொடுத்தான்.

It is known that the Ocean gave place to Parasurama, when requested; (the Ocean now) gave tribute to Raghu through the kings of the west.

किल—indec.

रामाय—to Parasurama.

ददौ—ददतुः—ददुः perf 3rd pers. sing of दा to give (III. U.)

अपरान्तानां महीपालः तस्य व्याजः तेन ।

कर here means tribute. The ocean gave space to Parasurama when requested; but gave tribute to Raghu under the pretext of the king of that place. So greatness is indicated to Raghu more than to Parasurama, since he got tribute without any request.

௫௯. तत्र - அவ்விடத்தில் सः - அந்த ரகுமகாராஜன் मत्तेभरदनोत्कीर्णव्यक्तविक्रमलक्षणं—मत्तेभ - மதம் பிடித்த யானைகளுடைய रदन - தந்தங்களால் ஏற்பட்ட उत्कीर्ण - அடையாளங்களாகிய व्यक्त - நன்றாய்த் தெரிகிற विक्रमलक्षणं - பராக்ரமத்தினுடைய அடையாளங்களை யுடைய त्रिकूटमेव - த்ரிகூட மலையையே उच्चैः - உயர்ந்த जयस्तम्भं - ஜயஸ்தம்பமாக चकार - செய்தான்.

There, he made the very Trikuta mountain, which had clear marks of his valour carved by the tusks of maddened elephants, a grand pillar of victory.

मत्ताश्च ते इभाश्च मत्तेभाः । तेषां रदनानि तैः उत्कीर्णानि ; मत्तेभरदनोत्कीर्णानि । विक्रमस्य लक्षणानि विक्रमलक्षानि व्यक्तानि च तानि विक्रमलक्षणानि च व्यक्तविक्रमलक्षणानि । मत्तेभरदनोत्कीर्णान्येव व्यक्तविक्रमलक्षणानि यस्मिन् सः तम् ।

उच्चैः indecl. जयस्य or जयार्थं स्तम्भः तं ।

चकार—चक्रतुः चक्रुः perf 3rd pers sing of कृ to do (VIII. U)

60. ततः - பிறகு (सः - அந்த ரகுமகாராஜன்) संयमी - ஒரு யோகியானவன் तत्त्वज्ञानेन - தத்துவ ஞானத்தினால் इन्द्रियाख्यान् - இந்திரியங்கள் என்று பெயருள்ள रिपूनिव - சத்ருக்களைப்போல் पारसीकान् -

பாரசீகத்து அரசர்களை **जेतुं** - ஜயிப்பதற்கு **स्थलवर्त्मना** - நிலத்து வழியாய் **प्रतस्थे** - புறப்பட்டான்.

He then started by land-route to conquer the Parasika Kings, just like a person, possessed of self-control, proceeds with aid of "divine knowledge" to conquer the enemies, known as "Senses."

Note the comparison well.

पारसीकानां राजानः पारसीकाः तान् ।

प्रतस्थे—प्रतस्थाते—प्रतस्थिरे perf 3rd pers sing of स्था with प्र to start. 1st conj. स्था with प्र becomes Atm.

स्थले वर्त्म तेन ।

इन्द्रियाणि इति आख्या येषां ते इन्द्रियाख्याः तान् ।

रिपून्+तत्वज्ञानेन note the sandhi.

तत्वस्य ज्ञानं तेन । by the real Knowledge.

संयमः अस्य अस्तीति संयमी like गुणिन् ।

61. **सः** - அந்த ரகுமகாராஜன் **यवनीमुखपद्मानां** - யவன ஸ்திரீகளின் கமலம் போன்ற முகங்களுடைய **मधुमदं** - மதுவினால் உண்டான மதத்தை **अकालजलदोदयः** - அகாலத்திலுண்டான மேகத்தின் உத்பத்தியானது **अब्जानां** - தாமரைப் புஷ்பங்கள் ஸம்பந்தமான **बालातपमिव** - இளம் வெய்யிலைப்போல் **न सेहे** - பொறுக்கவில்லை.

He did not tolerate the flush of wine of the lotus-like faces of the Yavana women, just like the untimely rise of a cloud (does not permit) the morning sunshine to the lotuses.

मुखानि पद्मानीव मुखपद्मानि । यवनीनां मुखपद्मानि यवनीमुखपद्मानि तेषाम् ।

सेहे—सेहाते—सेहिरे perf. 3rd pers. sing. of सह् to endure (I. A).

मधुना मदः तं। बालश्चासौ आतपश्च तं।

अप्सु जायन्त इति अब्जानि तेषाम्।

जलं ददातीति जलदः cloud. अकाले जलदः अकालजलदः तस्य उदयः।

62. तस्य - அந்த ரகுமகாராஜனுக்கு अश्वसाधनैः - குதிரைகளை சாதனமாய் உடைய पाश्चात्यैः - மேற்கு திக்கிலுள்ள அரசர்களோடு शार्ङ्गकूजितविज्ञेयप्रतियोधे - கொம்பு (என்ற வாத்யங்களின், அல்லது வில்லு)களின் சப்தத்தால் அறியக்கூடிய எதிரிகளின் யுத்த வீரர்களையுடைய रजसि - தூளியில் तुमुलः - நெருக்கமான संग्रामः - சண்டையானது अभूत् - உண்டாயிற்று.

A fierce battle took place with the kings of the west, who had the aid of horses, in (a thick volume of) dust, wherein the opposing soldiers could be recognised by the sounding of their bows. (or by the sounding of a long musical instrument, used in war, called शार्ङ्ग).

पश्चात् भवाः पाश्चात्याः तैः।

अश्वा एव साधनानि येषां ते अश्वसाधनाः तैः।

शार्ङ्गस्य कूजितं the roaring of the bows तेन विज्ञेयाः प्रतियोधाः यस्मिन् तत् adj to रजसि neu ending in स् like यशस्।

अभूत्—अभूतां—अभूवन् Aorist 3rd pers. sing. of भू (भव्) to be (I P.) शार्ङ्ग means a bow, or a long musical pipe, used in war, called शार्ङ्ग।

63. सः - அந்த ரகுமகாராஜன் भल्लापवर्जितैः - ஈட்டிகளால் அறுக்கப்பட்டிருக்கிற श्मश्रुलैः - அதிக மீசையுள்ள तेषां - அவர்களுடைய शिरोभिः - தலைகளால் सरघाव्याप्तैः - தேனீக்களால் வியாபிக்கப்பட்டிருக்கிற क्षौद्रपटलैरिव - தேனடைகளால் போல் महीं - பூமியை तस्तार - பரப்பினான்.

He covered the earth with their heads, cut off by spears, and having moustaches, as though they were honeycombs covered with bees.

भल्लैः अपवर्जितानि, तैः adj to शिरोभिः । श्मश्रूणि एषां सन्तीति श्मश्रुलानि तैः ।

तस्तार—तस्तरतुः—तस्तरुः perf 3rd pers sing of स्तृ to spread.

सरघाभिः व्याप्तानि तैः covered with honey bees.

क्षौद्रस्य पटलानि तैः ।

Raghu cut off the heads of the warriors and spread them over the earth, and which looked like honey combs covered with bees.

64. शेषाः - பாக்கியுள்ளவர்கள் अपनीतशिरस्त्राणाः - தலைப்பாகைகளை எடுத்து விட்டு तं - அந்த ரகுமகாராஜனை शरणं - காப்பாற்றவேண்டுமென்று ययुः - அடைந்தார்கள் हि - ஏனென்றால் महात्मनां - பெரியோர்களுடைய संरम्भः - கோபமானது प्रणिपातप्रतीकारः - நமஸ்காரத்தை பதில் செய்வதாக உடையதோ.

The survivors, having removed their helmets, went to him for protection, because the anger of the great (or the generous) is easily pacified by submission.

शिरसां त्राणानि शिरस्त्राणानि । अपनीतानि शिरस्त्राणानि यैस्ते having removed their head-dresses out of honour.

प्रणिपातः प्रतीकारः यस्य सः kneeling down only, is the remedy.

महान् आत्मा येषां ते महात्मानः तेषां ।

65. **तद्योधाः** - *அந்த ரகுமகாராஜனின் யுத்தவீரர்கள்* **आस्तीर्णाजिनरत्नासु** - *கீழே விரிக்கப்பட்ட சிரேஷ்டமான தோல்களையுடைய* **द्राक्षावलयभूमिषु** - *திராக்ஷைக் கொடிகள் நிறைந்த இடங்களில்* **मधुभिः** - *திராக்ஷைப் பழம் ஸம்பந்தமான மத்யங்களால்* **विजयश्रमं** - *சண்டையில் ஜயிப்பதால் ஏற்பட்ட ச்ரமத்தை* **विनयन्ते स्म** - *போக்கிக் கொண்டார்கள்.*

His warriors removed the fatigue of victory by means of wines, (seated) on the best antelope-skins, spread out on grounds full of vines.

विनयते—विनयेते—विनयन्ते present 3rd pers. plural of नि with वि to remove (I. A.)

स्म indec: when added to the present, denotes the past.

तस्य योधाः तद्योधाः ।

विजये श्रमः तम् । the fatigue in conquering.

अजिनानां रत्नानि अजिनरत्नानि ।

आस्तीर्णानि अजिनरत्नानि यासु ताः adj भूमिषु । द्राक्षावलयानां भूमयः तासु ।

66. **ततः** - *பிறகு* **रघुः** - *ரகுமகாராஜன்.* **भास्वानिव** - *சூர்யன் போல்* **शरैः** - *பாணங்களால்* **उस्रैरिव** - *கிரணங்*

களால் போல் उदीच्यान् - வடக்கிலுள்ள அரசர்களை रसानिव - ஜலங்களைப் போல் उद्धरिष्यन् - பிடுங்குகிறவனாக, வற்றச் செய்கிறவனாக. कौबेरीं - குபேரனுடையதான दिशं - திக்கைக் (வடக்கு திக்கைக்) குறித்து प्रतस्थे - புறப்பட்டான்.

Then Raghu started towards the northern direction, intent on destroying the northern kings by his arrows, just like the Sun, who evaporates the waters by his rays, during his course in the Northern direction.

प्रतस्थे perf 3rd pers sing.

कुबेरस्य इयं कौबेरी ताम्। उदक् भवाः उदीच्याः तान्

उत् + हरिष्यन् future part of हृ with उत्

In the northern direction the sun becomes very powerful and evaporates the waters by his hot rays: so also, Raghu seemed to destroy the enemies by his powerful weapons.

(67) सिन्धुतीरविचेष्टनैः - ஸிந்து வென்னும் நதியினுடைய கரையில் புரளுவதால், विनीताध्वश्रमाः - போக்கடிக்கப்பட்ட வழி நடந்த சிரமத்தையுடைய, तस्य - அந்த ரகுமகாராஜனுடைய, वाजिनः - குதிரைகள், लग्नकुङ्कुमकेसरान् - ஸம்பந்தப்பட்ட குங்குமங்களையுடைய பிடரி மயிர்களையுடைய, स्कन्धान् - தோள்களை, दुधुवुः - உதறின.

His horses, having removed the fatigue of journey by rolling on the banks of the Sindhu (river), shook their shoulders, to the manes of which saffron had stuck.

अध्वनः श्रमः अध्वश्रमः विनीतः अध्वश्रमः यैस्तै विनीताध्वश्रमाः।

सिन्धोः तीरं तत्र विचेष्टनानि तैः।

दुधाव—दुधुवतुः—दुधुवुः perf. 3rd pers plur of धू to shake (V. U.)

वाजिन्: decline like गुणिन् ।

लग्नं कुङ्कुमं येषां ते लग्नकुङ्कुमाः ।

लग्नकुङ्कुमाः केसराः येषां ते adj to स्कन्ध । तान् ।

(68) तत्र - அங்கே, भर्तृषु - தங்களுடைய கணவர்களிடத்தில், व्यक्तविक्रमं - நன்றாய்த் தெரிகிற பராக்ரமத்தையுடைய, रघुचेष्टितं - ரகுமகாராஜனுடைய காரியமானது हूणावरोधानां - ஹூணர்களுடைய ஸ்திரீகளின், कपोलपाटलादेशि - கன்ன ப்ரதேசத்திற்கு சிவப்பை யுண்டாக்குவதாக, बभूव - இருந்தது.

The action of Raghu showed such an amount of valour towards the husbands of the Huna women, that it (the action) made their cheeks red.

हूणानां अवरोधाः तेषां ।

भर्तृषु decline like धातृ ।

व्यक्तः विक्रमः यस्य तत् । कपोलानां पाटलं आदिशतीति कपोलपाटलादेशि adj to चेष्टितं ।

बभूव—बभूवतुः—बभुवुः Perf 3rd pers sing of भू (भव्) to be (I P)

रघोः चेष्टितं रघुचेष्टितम् ।

When Raghu attacked the husbands of Huna women so suddenly, they were terrorised so much, that their cheeks became red through fear.

(69) काम्बोजाः - காம்போஜ அரசர்கள், समरे - யுத்தத்தில், तस्य - அந்த ரகுவினுடைய, वीर्यं - பராக்ரமத்தை,

सोढुं - *சகிப்பதற்கு,* **अनीश्वराः** - *சக்தியற்றவர்களாக,* **गजालानपरिक्लिष्टैः** - *யானைகட்டுவதால் கஷ்டப்படுத்தப்பட்ட* **अक्षोटैः सार्धं** - *அக்ஷோடமென்னும் மரங்களோடு கூட* **आनताः** - *வணங்கினார்கள்,*

The Kambojas, who were unable to endure his valour in battle, bent (before him) along with the Akshota trees, strained by the neck-ropes of elephants tied to them.

सोढुं—infinitive of purpose. of सह् to endure.

न ईश्वरा, अनीश्वराः । अन् is used in the sense of negative before a word beginning with a Vowel.

गजानां आलानानि तैः परिक्लिष्टाः तैः adj to अक्षोटैः ।

सार्धं indecl, always governs instrum. आनताः noun used in the sense of a verb, part past of नम् with आ. The Akshota trees were bent on account of the energetic pulling of the elephants which were tied to those trees. So also the Kambojas were made to submit by the unbearable valour of Raghu.

70. **तेषां** - *அந்த காம்போஜர்களுடைய* **सदश्वभूयिष्ठाः** - *நல்ல குதிரைகளை அதிகமாய் உடைய* **तुङ्गाः** - *உயரமான* **द्रविणराशयः** - *பணக்குவியல்கள்* **कोसलेश्वरम्** *ரகுமகாராஜனை* **उपदाः** - *காணிக்கையாக* **शश्वत्** - *அடிக்கடி* **विविशुः** - *அடைந்தன.* **उत्सेकाः** - *அவர்களின் கர்வங்கள்* **न** *அடையவில்லை.*

Their heaps of wealth and numerous well-bred horses reached him often as tributes, but pride never (reached him.)

सन्तश्च ते अश्वाश्च सदश्वाः । सदश्वा भूयिष्ठा येषां ते सदश्वभुयिष्ठाः- adj to द्रविणराशयः.

द्रविणानां राशयः द्रविणराशयः ।

उप दीयन्त इति उपदाः presents. विविशुः perf 3rd pers. plu. of विश् to enter (VI P). विवेश—विविशतुः—विविशुः ।

शश्वत् indecli.

कोसलानां ईश्वरः तं the lord of the country of Kosala.

Their riches came as presents but not their pride. Though there were many reasons to be so, Raghu was not proud.

71. ततः - பிறகு अश्वसाधनः - குதிரைகளை ஸாதனமாகவுடைய அந்த ரகுமகாராஜன் गौरीगुरुं - பார்வதிக்கு தகப்பனாகிய शैलं - இமயமலையை उद्धूतैः - உயரக்கிளப்பப்பட்ட धातुरेणुभिः - சிவப்புப் பொடிகளால் तत्कूटान् - அந்த மலையினுடைய சிகரங்களை वर्धयन्निव - விருத்தி செய்கிறவன் போல் आरुरोह - ஏறினான்.

Then he, who was aided by horses, ascended the moun—tain—the father of Gowri, increasing, as it were, its peaks, by the mineral dust-particles, raised (by the trampling of horses).

गौर्याः गुरुः father तं ।

आरुरोह—आरुरुहतुः—आरुरुहु, perf 3rd pers sing of रुह् with आ to accend (I. P.)

अश्वाः साधनानि यस्यसः । वर्धयन् pres. part of वर्धे ।

तस्य कूटाः तान् । धातूनां रेणवः तैः ।

72. **तुल्यसत्त्वानां** - சமானமான பலத்தையுடைய **गुहाशयानां** - குகைகளில் படுத்துக் கொண்டிருக்கும் **सिंहानां** - சிங்கங்களுடைய **परिवृत्य** - திரும்பி **अवलोकितं** - பார்த்ததானது (பார்வையானது) **सैन्यघोषेऽपि** சைன்யங்களின் சப்தம் (அதிகம்) இருந்தாலும் **असंभ्रमं** - பரபரப்பு இல்லாததை **शशंस** - சொல்லிற்று.

The gazing of the lions, lying in caves, which had equal strength (to those of the soldiers), with turned faces, even amidst the noise of the army, indicated their fearlessness.

तुल्यं सत्त्वं येषां तषां । सैन्यानां घोपः तस्मिन् ।

गुहासु शेरत इति गुहाशयाः तेषाम् adj to सिंहानाम् ।

न संभ्रमः असंभ्रमः तम् ।परिवृत्य indec. past. part.

अवलोकितम् past part. this is the subject in the sentence. सिंहानां अवलोकितं असंभ्रमं शशंस ।

The seeing of the lions with turned faces indicated their fearlessness. Generally people do not fear from equals.

73. **भूर्जेषु** - பூர்ஜமென்னும் இலைகளில் **मर्मरीभूताः** - மர் மர சப்தம் உடையவைகளாயும் **कीचकध्वनिहेतवः** - வண்டு துளைத்த மூங்கில்களிலுள்ள சப்தங்களுக்குக் காரணமான **गङ्गाशीकरिणः** - கங்கையின் திவலைகளையுடைய **मरुतः** - காற்றுகள் **मार्गे** - வழியில் **तं** - அந்த ரகு மகாராஜனை **सिषेविरे** - சேவித்தன.

The breezes, making a murmering noise in the Bhurja leaves, which were the cause of the sound (produced) in bamboos (bored by insects), and which had the water-sprays of the Ganges, served him on the way. (Made him refreshed).

मर्मर इव संपद्यमानाः मर्मरीभूताः ।

मर्मर means the sound produced by dried leaves.

कीचकानां ध्वनयः तेषां हेतवः ।

कीचक - வண்டு துளைத்த மூங்கில்கள்.

गङ्गायाः शीकराः एषु सन्तीति गङ्गाशीकरिणः adj to मरुतः ।

मरुत्—मरुतौ—मरुतः ।

सिषेवे—सिषेवाते—सिषेविरे Perf 3rd pers. plu of सेव् to serve (I. A).

74. सैनिकाः - சேனையில் சேர்ந்தவர்கள் नमेरूणां - நமேரு விருக்ஷங்களுடைய छायासु - நிழல்களில் निषण्णमृगनाभिभिः - படுத்துக்கொண்டிருக்கும் மான்களின் கஸ்தூரிகளால் वासितोत्सङ्गाः - வாஸனையுள்ளதாய் செய்யப்பட்ட மத்ய ப்ரதேசங்களையுடைய दृषदः - கல்களை अध्यास्य - அடைந்து विशश्रमुः - ச்ரம பரிகாரம் செய்து கொண்டார்கள்.

The soldiers refreshed themselves under the shades of the Nameru trees, seated on stones, whose surfaces had been perfumed by musk-deer that had sat on them.

विशश्राम—विशश्रमतुः—विशश्रमुः perf 3rd pers plu of श्रम् with वि to take rest. (IV. P.)

अध्यास्य indecl. past. part. governing the object दृषदः ।

सेनायां समवेताः सैनिकाः ।

दृषत्—दृषदौ—दृषदः fem noun ending in द्.

वासितः उत्सङ्गः यासां ता वासितोत्सङ्गाः adj to दृषदः.

निषण्णाश्चते मृगाश्च तेषां नाभयः ताभिः ।

(75) सरल - ஸரள மரங்களில், आसक्त - கட்டப்பட்ட, मातङ्ग - யானைகளுடைய, ग्रैवेय - கழுத்துச்சங்கிலிகளில், स्फुरितत्विषः - ப்ரதிபலிக்கிற காந்தியையுடைய, ओषधयः - எறிகின்ற கொடிகள், नक्तं - ராத்திரியில், नेतुः - நாயகனாகிய அந்த ரகுமகாராஜனுக்கு, अस्नेहदीपिकाः - எண்ணை விடாத விளக்குகளாக, आसन् - இருந்தன.

The phophorescent herbs, which reflected in the neck-chains of elephants tied to Sarala trees, served the leader (Raghu) as lamps without oil during night.

ग्रीवासु भवानि ग्रैवेयाणि । मातङ्गानां ग्रैवेयाणि मातङ्गग्रैवेयाणि । सरलेषु आसक्तानि सरलासक्तानि । सरलासक्तानि च तानि मातङ्गग्रैवेयाणि च सरलासक्तमातङ्गग्रैवेयाणि । तेषु स्फुरिताः त्विषः यासां ताः adj. to ओषधयः

आसीत्—आस्तां—आसन् imperf 3rd per. plu of अस् to be (II. P.)

नेतुः । नेता—नेतारौ—नेतारः ending in ऋ like धातृ.

न विद्यते स्नेहः यासु ताः अस्नेहाः । नक्तं indecl.

स्नेह here means oil. अस्नेहाश्च ताःदीपिकाश्च अस्नेहदीपिकाः।

(76) तस्य - அந்த ரகுமகாராஜனுடைய, उत्सृष्टनिवासेषु - விடப்பட்ட ஸ்தானங்களில், कण्ठरज्जुक्षतत्वचः - கழுத்துக் கயிறால் அறுக்கப்பட்ட பட்டைகளையுடைய,

देवदारवः - தேவதாரு மரங்கள், **किरातेभ्यः** - வேடர்களுக்கு **गजवर्ष्म** - யானைகளின் பிரமாணத்தை, **शशंसुः** - சொல்லின.

The Devadaru trees, whose barks had been crushed by the neck-ropes (of elephants) in the abandoned dwellings of his (of Raghu), intimated to the hunters the stature (or height) of the elephants.

उत्सृष्टाश्च ते निवासाश्च उत्सृष्टनिवासाः तेषु ।

कण्ठस्य रज्जवः कण्ठरज्जवः, ताभिः क्षताः त्वचः येषां ते । त्वचः barks.

गजानां वर्ष्म गजवर्ष्म । neu ending in न्

शशंस—शशंसतुः—शशंसुः perf. 3rd pers. plu. of शंस् to tell (I. P)

(77) **तत्र** - அந்த இமயமலையில், **रघोः** - ரகுமகாராஜனுக்கு, **पर्वतीयः** - மலையிலுண்டான **गणैः** - ஜனக்கூட்டங்களோடு, **नाराच** - நாராசங்களுடையவும் (எஃகினால் செய்யப்பட்ட அம்புகளுடையவும்), **क्षेपणीय** - பிந்திபாலங்களுடையவும் (எறியக்கூடிய ஆயுதங்களுடையவும்), **अश्म** - கல்லுக்களுடையவும், **निष्पेष** - உறைவதால், **उत्पतितानलं** - கிளம்பின அக்னியையுடைய, **घोरं** - பயங்கரமான, **जन्यं** - யுத்தமானது, **अभूत्** - உண்டாயிற்று.

There (in the Himalayas), a fierce battle for Raghu arose with the hards of the mountaineers, in which (in the battle) fire was emitted on account of the clashing of steel-arrows, slings and stones.

जन्यं—जन्ये—जन्यानि neuter

पर्वते भवाः—पर्वतीयाः तैः ।

अभूत्—अभूतां—अभूवन् Aorist 3 pers sing of भू (I.P).

नाराचाश्च क्षेपणीयाश्च अश्मानश्च नाराचक्षेपणाया इमानः, एतैः निष्पेषः तेन उत्पतितः अनलः यस्मिन् तत adj to जन्यं.

78. सः - அந்த ரகுமகாராஜன் शरैः - பாணங்களால் उत्सवसंकेतान् - உத்ஸவஸங்கேதர் என்பவர்களை विरतोत्सवान् - உத்ஸவம் இல்லாதவர்களாய் कृत्वा செய்து बाह्वोः - தனது இரண்டு கைகளுடைய जयोदाहरणं ஜயத்தின் பிருதை, किन्नरान् - கின்னரர்களைக்கொண்டு, गापयामास - பாடும்படி செய்தான்.

He made the Utsavasanketas devoid of their festivities (or made them dejected) by his arrows, and made the Kinnaras sing forth the example (or substance) of the glory of his two arms.

विरतः उत्सवः येषां तान् । जयस्य उदाहरणं जयोदाहरणं ।

बाह्वोः genitive dual of बाहु ।

गापयामास casual periphrastic perfect of गै to Sing. गापयामास गापयामासतुः गापयामासुः

किन्नरान्—indirect object, the direct object being जयोदाहरणं.

किन्नर—a Nitya samasa, has the face of a horse and the body of man. They are the musicians of the Gods.

79. तेषु - அந்த கணங்கள் उपायनपाणिषु - காணிக்கையை கையிலேந்திய பொழுது, राज्ञा - அரசனால், हिमवतः - ஹிமய மலையின் सारः - ஸாரமும் (ஸம்பத்

தும்), हिमाद्रिणा - இமயமலையால், राज्ञः - ரகுவினுடைய, सारः - ஸாரமும் (பலமும்) परस्परेण - ஒருவருக்கொருவரால் विज्ञातः - அறியப்பட்டது.

When they (the mountaineers) approached him with presents in their hands, the riches and strength were understood by the king and the mountain, respectively of each other.

परेण परेण इति परस्परेण ।

उपायनानि पाणिषु येषां तेषु locative absolute.

हिमं अस्यास्तीति हिमवान् तस्य । declined like धीमत्.

सारः riches & power. हिमस्य अद्रिः तेन ।

80. सः - அந்த ரகு மகா ராஜன் तत्र - அந்த ஹிமாலயத்தில், अक्षोभ्यं - கலக்க முடியாத, यशोराशिं - கீர்த்தியின் கூட்டத்தை, निवेश्य - வைத்து விட்டு पौलस्त्य-तुलितस्य - ராவணனால் அசைக்கப்பட்ட अद्रेः - மலைக்கு (கைலாசத்திற்கு) ह्रियं - வெட்கத்தை, आदधान इव - உண்டு பண்ணுகிறவன் போல, अवरुरोह - இறங்கினான்.

Having established his unshakeable fame there (in the Himalayas) he descended, generating shame, as it were, to the mountain that was balanced by the hand of Ravana (Kailas).

न क्षोभ्यः तं । यशसः राशिः तं ।

अवरुरोह perf 3rd pers sing of रुह् with अव (I. P.)

पुलस्त्यस्य अपत्यं पुमान् पौलस्त्यः । तेन तुलितः । पौलस्त्य—Ravana.

आदधानः pres. part of धा with आ

Allusion :—Once when Ravana was passing the Kailas, in his Pushpaka, his passage was suddenly stopped. Nandi advised him to leave the spot, but disregarding his words, Ravana began tilting the Kailas by his hands. Thereupon Siva pressed down the mountain by the finger of his foot. Ravana was caught underneath, and could only be freed by pleasing Siva by his prayers.

The idea of this verse is this :—Having established his fame on the Himalayas, Raghu descended, without going to the Kailas, which was nearby. The reason was, that it was already tilted by Ravana, and consequently defeated. Raghu did not like to measure his strength against Kailas, which was already defeated, since brave people do not like to fight with one who is already defeated.

But Raghu's indifference as to Kailas made it ashamed.

81. **तस्मिन्** - அந்த ரகுமகாராஜன், **तीर्णलौहित्ये (सति)** லௌஹித்யா என்கிற நதியைத்தாண்டின பொழுதே **प्राग्ज्योतिषेश्वरः** - ப்ராக்ஜோதிஷம் என்னும் தேசங்களின் அதிபதியானவன், **तद्गजालानतां** - அந்த ரகுமகாராஜனுடைய யானைகளுக்குக் கட்டுத்தறியாய் இருப்பதை, **प्राप्तैः** - அடைந்த, **कालागरुद्रुमैः सह** - (சந்தன) அகில்மரங்களோடு **चकम्पे** - நடுங்கினன்.

When he had crossed the Lauhitya river, the lord of the Pragjyotishas trembled as also the Agaru trees, which had been the tying-poles of his (Ragh's) elephants.

चकम्पे—चकम्पाते—चकम्पिरे Perf 3rd pers sing of कम्प् to shake (I A). तीर्णा लौहित्या येन सः तस्मिन् । (Locative Absolute). प्राग्जोतिषाणां ईश्वरः ।

तस्य गजाः । आलानस्य भावः आलानता । तद्गजानां आलानता, तद्गजालानता abstract noun in sing. only.

सह indec governs instrumental.

कालागरवः इति द्रुमाः कालागरुद्रुमा तैः ॥

82. सः - அந்த ப்ராக்ஜ்யோதிஷ அரசன், रुद्धार्कं - மறைக்கப்பட்ட சூர்யனையுடைய, अधारावर्षदुर्दिनं - தாரையாக மழை பொழியாமலே துர்தினமாயிருக்கிற. अस्य - இந்த ரகுமகாராஜனுடைய, रथवर्त्मरजोऽपि - ரதங்களின் வழியிலுள்ள தூளியையும் न प्रसेहे - சகிக்க வில்லை, पताकिनीं - சைன்யத்தை, कुत एव - (ஸகிப்பது) எங்கே.

The lord of Parkjyotishas could not endure even the dust of the path of chairots, which obstructed the sun and which was a cloudy day without the shower of rain. How could he endure the armies?

प्रसेहे—प्रसेहाते—प्रसेहिरे perf. 3rd pers sing of सह् with प्र to endure (I. A.)

रुद्धः अर्कः येन तत् । adj to रजः

धारया वर्षः धारावर्षः । न विद्यते धारावर्ष इति अधारावर्षं तत् च तत् दुर्दिनं च अधारावर्षदुर्दिनम् । दुर्दिनं a cloudy day.

रथानां वर्त्म तस्मिन् रजः neuter ending in स्.

पताकाः अस्य सन्तीति पताकिनी army.

83. कामरूपाणां - காமரூபம் என்கிற தேசங்களுடைய, ईशः - அரசன், अत्याखण्डलविक्रमं - இந்திரனுக்கு மேற்பட்ட பராக்ரமத்தையுடைய, तं - அந்த ரகுமகாராஜனை, भिन्नकटैः - பிளந்திருக்கிற கன்னங்களையுடைய, नागैः - யானைகளால், भेजे - சரணமடைந்தான். यैः -

எவைகளால் (எந்தயானைகளால்) अन्यान् - மற்றவர்களை उपरुरोध - முற்றுகை போட்டானோ.

The lord of Kamarupas served him who surpassed the valour of Indra with the elephants whose temples were broken and with which he conquered other kings.

आखण्डलं अतिक्रान्तः अत्याखण्डलः, अत्याखण्डलः विक्रमः यस्य सः तं ।

आखण्डल means Indra.

भेजे भेजाते भेजिरे perf. 3rd pers sing of भज्. (I. U.)

भिन्नकटै :—भिन्नाः कटाः येषां ते, तैः ।

कट means temple (of an elephant or horse).

उपरुरोध—रुरोध रुरुधतुः रुरुधुः perf. 3rd pers. sing. of रुध् to oppose (VIII. U,)

84. कामरूपेश्वरः - காமரூபம் என்ற தேசத்திற்கு அரசனானவன், हेमपीठाधिदेवतां- ரத்னமயமான பீடத்திற்கு தேவதையான, तस्य - அந்த ரகுவினுடைய, पादयोः छायां - இரண்டு பாதங்களின் காந்தியை, रत्न - पुष्पोपहारेण - ரத்னங்களாகிய புஷ்பங்களை சமர்ப்பிப்பதால், आनर्च - பூஜித்தான்.

The lord of Kamarupas worshipped the shadow of his feet which was the deity of his golden seat, by presents of golden flowers.

आनर्च आनर्चतुः आनर्चुः perf. 3rd pers. sing. of अर्च to worship (I. P.)

छाया—(1) wife of the Sun God. (2) Shadow, (3) lustre.

85. **जिष्णुः** - ஜயசீலனுகிய அந்த ரகு, **इति दिशः जित्वा** - இவ்வாறு திக்குகளை ஜயித்து விட்டு, **रथोद्धतं** - தேர்களால் கிளப்பப்பட்ட, **रजः** - தூளியை, **राज्ञां** - அரசர்களுடைய, **छत्रशून्येषु** - குடைகளில்லாமலிருக்கிற, **मौलिषु** - தலைகளில் (கிரீடங்களில்), **विश्रामयन्** - வைத்து விட்டு **न्यवर्तत** - திரும்பினுன்.

Having conquered the quarters thus, that victorious Raghu returned having placed the dust upon the heads of Kings which were without umbrellas.

कामरूपाणां ईश्वरः कामरूपेश्वरः हेममयं च तत् पीठं च हेमपीठं तस्य अधिदेवता, तां ।

रत्नान्येव पुष्पाणि रत्नपुष्पाणि तेषां उपहारः तेन । जयति इति जिष्णुः ।

न्यवर्तत—न्यवर्तेतां—न्यवर्तन्त. Imperf. 3rd pers. sing. of वृत् with नि to return (1 A)

रथैः उद्धतं—रथोद्धतं adj. to रजः, रजः रजसी रजांसि ।

विश्रामयन् विश्रामयन्तौ विश्रामयन्तः ending in त् like गच्छत्, causal present part of श्रम् with वि

छत्रैः शून्याः तेषु छत्रशून्येषु adj to मौलिषु (masc).

86. **सः** - அந்த ரகுமகாராஜன், **विश्वजितं** - விச்வ ஜித் என்கிற, **सर्वस्वदक्षिणं** - எல்லா தனத்தையும் தக்ஷிணையாயுடைய, **यज्ञं** - யாகத்தை, **आजह्रे** - செய்தான். **हि** - ஏனென்ருல் **सतां** - நல்லவர்களுடைய, **आदानं** - சம்பாதிப்பதானது, **वारिमुचां इव** - மேகங்களுடையபோல, **विसर्गाय** - கொடுப்பதற்காக (ஆகிறதோ).

He performed a sacrifice named Viswajit which has all wealth as dakshina. Because the earnings of good people will be for charity like the water of the clouds.

विश्वं जयतीति विश्वजित् तं declined like मरुत्.

आजह्रे आजह्राते आजह्रिरे । perf. 3rd pers sing of हृ (हृञ्) with आ to perform (I A).

सर्वं च तत् स्वं च सर्वस्वं । सर्वस्वं दक्षिणा यस्य सः, तं । आदानं, neuter, the subject.

वारीणि मुञ्चन्ति इति वारिमुचः, तेषां declined like जलमुक्.

Just as the clouds gather waters only for giving away so also the earnings of the virtuous are intended for other people's help and use.

87. **सत्रान्ते** - *யாகத்தினுடைய முடிவில்,* **सचिवसखः** - *மந்திரிகளைத் தோழர்களாயுடைய,* **काकुत्स्थः** - *ரகு மகாராஜன்,* **गुर्वीभिः** - *பெரிய,* **पुरस्क्रियाभिः** - *மரியாதைகளால்,* **शमितपराजयव्यलीकान्** - *போக்கடிக்கப்பட்ட தோல்வியாலுண்டான துக்கத்தையுடைய,* **चिरविरहोत्सुकावरोधान्** - *வெகு காலம் பிரிவினால் ஆவலுள்ள அந்தப்புரத்து ஸ்திரீகளையுடைய,* **राजन्यान्** - *சிற்றசர்களை;* **स्वपुरनिवृत्तये** - *தனது பட்டணங்களுக்குத் திரும்பிப்போவதற்கு,* **अनुमेने** - *உத்தரவு கொடுத்தான்.*

At the end of the sacrifice, king Kakutstha, who had ministers as friends, gave consent to the princes, whose sorrow on account of defeat was removed by great marks of respect, and whose wives were uneasy at their long separation, to return to their capitals.

सत्रस्य अन्तः तस्मिन् सत्रान्ते ।

सचिवाः सखायः यस्य सः सचिवसखः, सखि at the end of of a compound becomes सख.

गुर्वी गुर्व्यौ गुर्व्यः, adj. to पुरस्क्रियाभिः, and declined like गौरी।

पराजयेन व्यलीकं—पराजयव्यलीकं।

शमितं पराजयव्यलीकं येषां ते, तान्। काकुत्स्थः vide sloka 41

चिरं विरहः चिरविरहः, तेन उत्सुकाः अवरोधाः येषां ते, तान्।

राजन्य— a feudatory prince.

स्वपुरनिवृत्तये—स्वस्य पुरं स्वपुरं। स्वपुरस्य निवृत्तिः तस्यै, femin. dative, declined like मति।

अनुमेने अनुमेनाते अनुमेनिरे perf. 3rd pers. sing. of मन् with अनु, to permit, (IV A).

88. ते - அந்த சிற்றரசர்கள், रेखाध्वजकुलिशातपत्रचिन्हं - ரேகைரூபமான கொடி, வஜ்ராயுதம், குடை இவைகளை அடையாளமாகவுள்ள, प्रसादलभ्यं - அனுக்ரஹத்தால் அடையக்கூடிய, सम्राजः - சக்ரவர்த்தியினுடைய, चरणयुगं - இரண்டு பாதங்களையும், प्रस्थानप्रणतिभिः - பிரயாணத்திற்கு முந்தி ஏற்பட்ட நமஸ்காரங்களால், अङ्गुलीषु - (கால்) விரல்களில், मौलिस्रक्च्युतमकरन्दरेणुगौरं - தலையிலுள்ள புஷ்பமாலையிலிருந்து நழுவின தேனோடு கலந்த தூளிகளால் வெளுப்பாக ஆனதாக, चक्रुः - செய்தார்கள்.

Those princes made the two feet of the emperor, attainable only through favour, and which bore lines resembling banner, disc, and umbrella, as reddish white in colour in the fingers, by the honey and pollen dropping from the

garlands on their crowns by their bowing at the time of starting.

The marks like flag, thunderbolt, and banner are said to be signs of royalty. A number of feudatory kings fell at the feet of Raghu at the time of their departure, and the pollen-dust from the garlands on the crowns of kings, brightened the tips of the fingers of the Emperor's feet.

ध्वजश्च कुलिशंच आतपत्रं च—ध्वजकुलिशातपत्राणि ।

रेखारूपाणि—ध्वजकुलिशातपत्राणि—रेखाध्वजकुलिशातपत्राणि ।

आतपत्राणि चिह्नानि यस्य तत्—

सम्राट् सम्राजौ संराजः, तस्य declined like भिषज् ।

चरणयोः युगं चरणयुगं । प्रसादेन लभ्यं—प्रसादलभ्यं ।

प्रस्थाने प्रणतयः ताभिः—प्रस्थानप्रणतिभिः ।

चकार चक्रतुः चक्रुः, perf. 3rd pers. plural of कृ, to do (VIII. U).

मौलिषु स्रक्, स्रजः च्युताः, च्युताश्चते मकरन्द्राश्च, तेषां रेणवः, तैः गौरं.

॥ श्रीमहाभारते आदिपर्वणि ॥

पञ्चविंशत्यधिकशततमोऽध्यायः

नरोत्तमं - மானிட ச்ரேஷ்டரான, **नारायणं** - (பகரி) நாராயணனையும், **नरं चैव** - அர்ஜுனனையும், **सरस्वतीं देवीं** - சரஸ்வதி தேவியையும், **व्यासं** - வியாச மஹா முனிவரையும், **नमस्कृत्य** - நமஸ்காரம் செய்து, **ततः** -

பிறகு, जयं - மஹா பாரதத்தை, उदीरयेत् - சொல்ல வேண்டும்.

Oh, best of men! Narayana, Arjuna, Goddess of Learning and Vyasa should first be saluted and then Mahabharata should be read.

जयम् = 18 acording to कटपयादि arrangement, [क....झ (9); ट...ध (9); प...म (5); य...ह (8).] य = 1 ज = 8. यज is changed to जय in Sanskrit mathematical language (technical usage.)

The Mahabharata is known by the name जय for the following reasons:—

1. जय means a kshatriya; महाभारत deals with kshatriyas; hence the name जय for it.

2. There are 18 पर्वs (divisions) in महाभारत. (जय means 18)

3. There are 18 अध्यायाs (chapters) in Gita.

4. The war lasted for 18 days.

5. There were 18 अक्षौहिणीs in the battlefield.

6. जय is a contraction for धनञ्जय (Arjuna).

7. Lastly, महाभारत brings जय (success) to the reader.

नरेषु उत्तमः नरोत्तमः and not नराणां उत्तमः or नरश्चासौ उत्तमश्च नरोत्तमः । See Mallinatha's commentary on stanza 49. Raghuvamsa canto 3 on नरोत्तमः ('संज्ञायां') (when it refers to a person) can be taken as a नित्य-समास i. e., a compound which cannot be dissolved.

(ஏகலவ்யனுடைய விருத்தாந்தம்)

(1) वैशम्पायनः - வைசம்பாயனர் கூறினார். अर्जुनस्तु - அர்ஜுனனும், गुरुपूजने - குருவை பூஜிப்பதில், परं - மேலான, यत्नं - முயற்சியை, आतस्थे - செய்தான். अस्त्रे - அஸ்திரத்திலும், परमे - மேலான, योगे च - யோகத்திலும், द्रोणस्य துரோணருக்கு, प्रियश्च - பிரியமுள்ளவனாயும், अभवत् - இருந்தான்.

Arjuna took great pains in the service of his teacher. In (the field of) Astra and great yoga, he was a favourite to Drona.

आतस्थे—आतस्थाते—आतस्थिरे—perf 3rd pers sing of स्था with आ becomes Atm.

गुरोः पूजनं तस्मिन् ।

(2) तदा - அப்போது, अन्नसाधकः - அன்னம் செய்கிறவன், द्रोणेन - துரோணரால், रहसि - ரஹஸ்யமாய், आहूय - கூப்பிட்டு, उक्तः - சொல்லப்பட்டான். अन्धकारे - இருட்டில், अर्जुनाय - அர்ஜுனனுக்கு, अन्नं சாதம், कदाचन - ஒருக்காலும், ते - உன்னால், न देयम् கொடுக்கக்கூடியதல்ல.

At that time, the cook was called for in secret, and told thus :—Food should not be given by you to Arjuna in darkness at any time.

आहूय—indec. past part of ह्वे (ह्वय). to call (I. U.)

उक्तः p. p. p. of वच्.

अन्नं साधयतीति—अन्नसाधकः । ते in the sense of inst.

(3) ततः - பிறகு, कदाचित् - ஒரு சமயம், अर्जुने - அர்ஜுனன், भुञ्जाने (सति) - சாப்பிட்டுக்கொண்டிருக்கும்

போது, वायुः - காற்று, प्रववौ - அடித்தது. दीपस्तु - தீபம் तेन - அதனால், सहसा - உடனே, निर्वापितः - அணைக்கப் பட்டது, इति श्रुतिः - என்று கேள்வி.

Then, when once Arjuna was eating, the wind blew. Immediately, the lamp was put out by that. It is heard thus.

प्रववौ—प्रववतुः—प्रववुः perf 3rd pers sing of वा to blow (II. P.)

अर्जुने भुञ्जाने locative absolute. सहसा indec.

निर्वापितः p. p. p of वप् with निर् (I. U.)

(4) कौन्तेयः - குந்தி பிள்ளையான அர்ஜுனன், भुक्तवानेव - சாப்பிட்டு விட்டான். नित्यं - தினந்தோறும், अभ्यासकृतकारणात् - பழக்கத்தால் ஏற்பட்ட காரணத்தால், तेजस्विनः - பராக்ரமசாலியான அந்த அர்ஜுனனுடைய, स हस्तः - அந்த கையானது, अभ्यासात् - பழக்கத்திலிருந்து, न न्यवर्तत - திரும்பவில்லை.

The son of Kunti had eaten. Due to his having practised daily, the hand of that valorous (Arjuna), did not stop from practising.

कुन्त्या अपत्यं पुमान् कौन्तेयः ।

तेजः अस्यास्तीति तेजस्वी तस्य ।

अभ्यासेन कृतं च तत् कारणं च, तस्मात् ।

(5) स पाण्डवः - அந்த அர்ஜுனன், रात्रावपि - ராத்திரியிலும், तत् - அதை, अभ्यासकृतं - வழக்கத்தால் ஏற்பட்டதாக, मत्वा நினைத்தான். द्रोणः - துரோணர், निशि - இரவில், तस्य - அவனுடைய, तं ज्यातलनिर्घोषं - நாண்கயிறால் ஏற்பட்ட சப்தத்தை, शुश्राव - கேட்டார்.

The Son of Pandu, even during the night, thought that it (archery) was to be acquired through practice. Drona heard the twang of his bow-string in the night.

मत्वा indec. past part in the sense of Verb.

शुश्राव—शुश्रुवतुः—शुश्रुवुः perf 3rd pers sing of श्रु to hear (V. P.)

(5½) **अर्जुनं उपेत्य** - அர்ஜுனனுக்கு சமீபத்தில் வந்து, **उत्थाप्य** - அவனை எழுப்பி, **परिष्वज्य** - கட்டிக் கொண்டு, **इदं** - இதை, **अब्रवीत्** - சொன்னார்.

He (Drona) came near Arjuna, raised him up, and told him this after embracing him.

(6½) **यथा** - எப்படி, **अन्यः** - வேறு, **धनुर्धरः** - வில்லாளி, **लोके** - உலகத்தில், **त्वत्समः** - உனக்கு சமமாய், **न भविता** - உண்டாகமாட்டானோ, **तथा कर्तुं** - அப்படி செய்வதற்கு, **प्रयतिष्ये** - முயற்சி செய்கிறேன். **सत्यं** - ஸத்தியமாக, **एतत्** - இதை, **ते** - உனக்கு, **ब्रवीमि** சொல்லுகிறேன்.

I will endeavour to make you an archer, such that there will be none else your equal in the world. Sure, I tell you this.

प्रयतिष्ये—प्रयतिष्यावहे—प्रयतिष्यामहे second future 1st pers sing of यत् with प्र to attempt (I. A.)

त्वया समः त्वत्समः ।

भविता—भवितारौ—भवितारः first future 3rd pers sing of भू.

वैशम्पायनः - வைசம்பாயனர் கூறினார்.

(7½) ततः - பிறகு, द्रोणः - துரோணர், अर्जुनं - அர்ஜுனனை, भूय. - அதிகமாய், हयेषु च - குதிரைகளிலும், गजेषु च - யானைகளிலும், रथेषु - தேர்களிலும், अपि च - மேலும், भूमौ பூமியிலும்; रणशिक्षां சண்டையில் பழக்கத்தை, अशिक्षयत् - கற்றுக்கொடுத்தார்.

Then Drona instructed Arjuna more in horses (horse-riding), elephants (elephant-riding), chariots (chariot-riding) and in addition, to fight on the ground.

अशिक्षयत्—अशिक्षयतां—अशिक्षयन् causal imperfect 3rd pers sing of शिक्ष्.

(8½) द्रोणः - துரோணர், कौरवं - அர்ஜுனனை, गदायुद्धे கதை ஆயுதங்களால் போடும் சண்டையிலும், असिचर्यायां - கத்திச்சண்டையிலும், तोमरप्रासशक्तिषु - தோமரம் ப்ராஸம் சக்தி முதலிய ஆயுதங்களிலும், संकीर्णयुद्धेषु - கலப்பான சண்டைகளிலும், शिक्षयामास - கற்றுக் கொடுத்தார்.

Drona instructed Arjuna in the fight with clubs, in the fight with swords, in the use of the instruments Tomara, Prasa, and Sakti, and in dual fights.

असीनां चर्या तस्यां ।

तोमराणि च प्रासाश्च शक्तयश्च तासु ।

संकीर्णानि च तानि युद्धानि च तेषु । शिक्षयामास causal periphrastic perf 3rd pers sing of शिक्ष्.

(9½) तस्य - அவனுடைய, तत् - அந்த, कौशलं - சாமர்த்தியத்தை, दृष्ट्वा - பார்த்து, धनुर्वेदजिघृक्षवः - தனுர் வேதத்தை கிரகித்துக்கொள்ள ஆசையுள்ள, राजानः -

அரசர்களும், **राजपुत्राश्च** - ராஜகுமாரர்களும், **सहस्रशः** - ஆயிரக் கணக்காய், **समाजग्मुः** - வந்து சேர்ந்தார்கள்.

Seeing his proficiency (in fighting), Kings and Princes, eager to learn archery, came in thousands.

ग्रहीतुं इच्छवः जिघृक्षवः धनुर्वेदस्य जिघृक्षवः desiderative form.

समाजग्मुः perf 3rd pers plu. of गम् with सं and आ.

सहस्रशः by thousands.

(10) **शस्त्रभृतां** - வில்லாளிகளுக்குள், **वरः** - சிரேஷ்டரான, **द्रोणः** - துரோணர், **तान् सर्वान्** - அவர்கள் எல்லோரையும், **शिक्षयामास** - படிப்பித்தார்.

Drona, the best of the archers, instructed them all (in archery).

(11) **ततः** - பிறகு, **निषादराजस्य** - வேடர் அரசனை. **हिरण्यधनुषः** - ஹிரண்ணியதனுஸ் என்பவனுடைய **सुतः** - பிள்ளையான, **महावीर्यः** - மிகுந்த பராக்ரமசாலியான **एकलव्यः** - ஏகலவ்யன் என்பவன், **द्रोणं** - துரோணரைக் குறித்து, **अभ्याजगाम ह** - வந்தான்-

Then the valorous Ekalavya, the son of Hiranyadhanus, lord of the hunters, came to Drona.

शस्त्राणि बिभ्रतीति शास्त्रभृतः तेषां ।

निषादानां राजा तस्य । राजन् at the end of a compound becomes राज.

महत् वीर्यं यस्य सः महावीर्यः

(12) **धर्मज्ञः** - தர்மங்களை யறிந்த, **सः** - அந்த த்ரோணர், **नैषादिः** - வேடனுடைய பிள்ளை, **इति चिन्तयन्** - என்று எண்ணிக்கொண்டு, **तेषामेव** - அந்த பாண்டவர்

களின், अन्ववेक्षया பக்ஷ பாதத்தால் तं அவனை, धनुषि - தனுர்வித்தையில், शिष्यं சிஷ்யனாக, न प्रतिजग्राह - எடுத்துக் கொள்ளவில்லை.

He (Drona), who knew Dharma, did not accept him as his disciple in archery, considering him as the son of a hunter, and due to his partiality for them (for the Pandavas.)

निषादस्यापत्यं पुमान् नैषादिः । धर्मान् जानातीति धर्मज्ञः ।

(13) द्रोणः - துரோணர் கூறினார். हे नैषादे - வேடப் பிள்ளையே ! प्रयोगे - வில் விடுவதில் बलवत्तरः - மிகவும் பலமுள்ள, मम - எனது, शिष्यः - சிஷ்யனாய், असि - இருக்கிறாய். गृहानेव - வீட்டிற்கே, निवर्तस्व - திரும்பி விடு, नित्यशः - எப்போதும் अनुज्ञातः - உத்திரவு கொடுக்கப் பட்டவனாய், असि - இருக்கிறாய்.

Oh son of a hunter! You are my disciple, with great strength, in aiming (arrows) Return to your house. You have been permitted (to use arms) always.

निषादस्य अपत्यं पुमान् नैषादिः । तत्संबुद्धिः ।

बलं अस्य अस्तीति बलवान् । अत्यन्तं बलवान् बलवत्तरः ।

निवर्तस्व—निवर्तेथाम्—निवर्तध्वम् impera 2nd pers sing of वृत् with नि to return (I. A.)

गृहान् always plu. mas.

अनुज्ञातः p. p. p. of ज्ञा with अनु.

नित्यशः indec. meaning always.

(14-15) परन्तपः - பிறரைத் தபிக்கச் செய்யும், सः- அந்த வேடன், द्रोणस्य - துரோணருடைய, पादौ - கால்

கலை, शिरसा - தனது தலையால், गृह्य - பிடித்துக்கொண்டு (வணங்கிவிட்டு), अरण्यं காட்டை, अनुसंप्राप्य - அடைந்து, द्रोणं - துரோணரை, महीमयं - மண்மயமாய், कृत्वा செய்து கொண்டு, तदा - அப்போது, तस्मिन् - அவரிடத்தில், परमां - மேலான, आचार्यवृत्तिं - குருவென்னும் எண்ணத்தை, आस्थितः - அடைந்து, परं - மேலான, नियमं - கட்டுப்பாட்டை, आस्थितः - அடைந்து, इष्वस्त्रे - வில் வித்தையில், योगं யோகத்தை, (பழக்கத்தை) आतस्थे - அடைந்தான்.

He (Ekalavya), who scorched his foes (by his valour) after prostrating by his head to Drona's feet, and reaching the forest, and making a clay-model of Drona, and also entertaining in it (in the clay model) the veneration for a teacher, practised archery with strict observances.

गृह्य :—indec. p. p. of गृह् instead of गृहीत्वा.

परं तपतीति परंतपः aluk samasa, the case ending is not dropped.

मह्या विकारः महीमयः तम् ।

Note:—The suffix मय (मयट्) is added to words in the following instances and conditions :—

(*a*) In the sense of "coming from" (*e. g.*) देवदत्तात् आगतं—देवदत्तमयं ।

(*b*) In the sense of प्राचुर्य (intensity) (*e. g.*) प्रकृतं अन्नं—अन्नमयं. Here अन्नमयं refers to अन्नं only.

(*c*) In the sense of तत्स्वरूप or identication with (*e.g.*) विष्णुः एव—विष्णुमयं जगत्—The world is identified with विष्णुः

(*d*) In the sense of विकार—"made up of" (*e.g.*) स्वर्णस्य विकारः—स्वर्णमयं (made of gold) The word महीमयं falls under this group. मह्याः विकारः—महीमयः—made up of earth.

(16) सः - அவன், तेन तपसा - அந்த தவத்தோடும், परमेण - மேலான, योगेन च - யோகத்தோடும், युक्तः - சேர்ந்து, विमोक्षादानसंधाने - வில்லைவிடுவது அடைவது சேர்ப்பது இவைகளில், परं - மேலான, लघुत्वं சாமர்த்தியத்தை, आप - அடைந்தான்.

He, due to that penance and great concentration, obtained great proficiency in aiming and withdrawing (arrows).

आचार्ये वृत्तिः ताम् ।

विमोक्षश्च आदानं च संधानं च एतेषां समाहार., तस्मिन् ।

लघोर्भावः लघुत्वं abstract noun, sing only.

आप—आपतुः—आपुः perf 3rd pers sing of आप् to obtain.

(16½) लाघवं च - சாமர்த்தியத்தைம், अस्त्रयोगं च - அஸ்திரங்களின் பழக்கத்தையும், न चिरात् - சீக்கிரத்தில், प्रत्यपद्यत - அடைந்தான்.

He obtained mastery and practice of arms very quickly.

(17½) अथ - பிறகு, कदाचित् - ஒரு சமயம், अरिमर्दनाः - சத்ருக்களை ஸம்ஹாரம் செய்கின்ற, सर्वे - சமஸ்தமான, कुरुपाण्डवाः - கௌரவர்களும் பாண்டவர்களும், द्रोणाभ्यनुज्ञाताः - த்ரோணரால் உத்திரவு கொடுக்கப்பட்டு,

रथैः - தேர்களோடு, **मृगयां** - வேட்டைக்கு, **विनिर्ययुः** - புறப்பட்டார்கள்.

Then once, all the Kauravas and the Pandavas, who destroyed their foes, being permitted by Drona, started for hunting with chariots.

प्रत्यपद्यत—प्रत्यपद्येतां—प्रत्यपद्यन्त । imperf 3rd pers of sing पद् with प्रति to attain (IV A)

द्रोणेन अभ्यनुज्ञाताः p. p. p. of ज्ञा with अभि and अनु ।

कुरवश्च पाण्डवाश्च कुरुपाण्डवाः ।

अरीन् मर्दयन्तीति अरिमर्दनाः ।

($18\frac{1}{2}$) **हे राजन्** - அரசனே! **तत्र** - அங்கே, **कश्चित्** - ஒரு, **नरः** - மனிதன், **उपकरणं** - சாமானை, **गृह्य** - எடுத்துக் கொண்டு, **श्वानं** - நாயை, **आदाय** - அழைத்துக்கொண்டு, **यदृच्छया** தெய்வச்செயலாய், **पाण्डवान्** - பாண்டவர்களை **अनुजगाम** - அனுசரித்துப்போனான்.

Oh king! There a certain man by chance, carrying things and leading a dog, followed the Pandavas.

गृह्य is archaic for गृहीत्वा । अनुजगाम |followed.

($19\frac{1}{2}$) **तत्र** - அங்கே, **विचरतां** - சஞ்சரிக்கிறவர்களாயும், **तत्तत्कर्म** - அந்தந்த காரியத்தை, **तेषां** - அவர்கள், **चिकीर्षतां** - செய்துகொண்டிருக்கும்போது, **पथा** - அவ்வழியாய், **चरन्** சஞ்சரிக்கும், **मूढः** - மூடமான, **स श्वा** - அந்த நாய், **नैषादिं प्रति** - வேடன் பிள்ளையான ஏகலவ்யனைக் குறித்து, **जग्मिवान्** - போயிற்று.

There, while they were going about and doing their respective business, the foolish dog went over to the son of the hunter by that path.

कर्तुं इच्छन्तः चिकीर्षन्तः तेषाम् desiderative form.

तेषां चिकीर्षतां etc genitive absolute. श्वा—श्वानौ—श्वानः । श्वन् ending in न् । निषादस्य अपत्यं पुमान् नैषादिः तम् ।

जग्मिवान्—जग्मिवांसौ—जग्मिवांसः । जग्मिवस् like विद्वस् ।

(20½) स श्वा - அந்த நாய், वने - காட்டில், कृष्णं - கறுப்பாயும், मलदिग्धाङ्गं - அழுக்கால் பூசப்பட்ட அவயவங்களையுடையவும், कृष्णाजिनधरं - கறுப்புத் தோலைக் கட்டிக்கொண்டிருக்கிறவனுமான, नैषादिं - வேடனுடைய பிள்ளையை, समुद्वीक्ष्य - பார்த்து, तदन्तिके - அவனது சமீபத்தில், भषन् - குலைத்துக்கொண்டு, तस्थौ நின்றது.

In the forest that dog, on looking at the son of the hunter who was black, whose body was besmeared with dirt, and who wore black skin, stood near him barking.

मलेन दिग्धानि अङ्गानि यस्य तं ।

कृष्णस्य अजिनं धरतीति तम् ।

भषन् barking.

तस्थौ—तस्थतुः—तस्थुः perf. 3rd pers sing. of स्था (I P).

(21½) एकलव्यः - ஏகலவ்யன், भषतः - குலைக்கிற, तस्य - அந்த, शुनः - நாயினுடைய, मुखे - வாயில் अस्त्रैः - அஸ்திரங்களால், लाघवं சாமர்த்தியத்தை, दर्शयन् - காட்டிக்கொண்டு युगपत् - ஒரே சமயத்தில், सप्त शरान् - ஏழு பாணங்களை मुमोच - விடுவித்தான்.

Ekalavya aimed seven arrows simultaneously into the mouth of the dog which was barking, thereby showing his dexterity by his weapons.

लघोर्भावः तं ।

मुमोच—मुमुचतुः—मुमुचुः perf 3rd pers sing of मुच् to release (VI. P.)

(22½) स श्वा तु அந்த நாயும், शरपूर्णास्यः - பாணம் நிறைந்த முகத்தோடு, पाण्डवान् - பாண்டவர்களை, आजगाम ह - வந்து அடைந்தது. हे राजन् - அரசனே! कौरवाः - கௌரவர்கள், तं - அதை दृष्ट्वा பார்த்து, परमं - மேலான, विस्मयं - ஆச்சர்யத்தை, गताः - அடைந்தார்கள்.

That dog, with its mouth full of arrows, came to the Pandavas. Oh king! The Kauravas, on seeing it, were astonished.

शरैः पूर्णं आस्यं यस्य सः । with his mouth full of arrows.

(23½) तदा - அப்போது, - परमं - மேலான, तत् - அந்த, लाघवं - சாமர்த்தியத்தையும், शब्दवेधित्वं - சப்தத்தை அனுசரித்து அடிக்கும் தன்மையையும், दृष्ट्वा - பார்த்து, तं च - அவனையும், प्रेक्ष्य - பார்த்து, व्रीडिता आसन्- வெட்கப்பட்டு இருந்தார்கள். सर्वशः - எங்கும், प्रशशंसुश्च - ஸ்தோத்திரம் செய்தார்கள்.

Then, on seeing that great dexterity, and the art of aiming by means of the sound, they were ashamed on looking at him. They also praised him everywhere.

शब्दमनुसृत्य विध्यतीति शब्दवेधी ending in न् ।

तस्य भावः शब्दवेधित्वं abstract noun.

व्रीडा एषां सञ्जाता इति व्रीडिताः those who were ashamed.

(-4½) हे राजन् - அரசனே! ततः - பிறகு, वने - காட்டில், अन्वेषमाणाः - தேடுகிற, ते पाण्डवाः - அந்த பாண்டவர்கள் अनिशं - எப்போதும் शरान् - பாணங்களை अस्यन्तं - எறிந்து கொண்டிருக்கிற, तं वनचरेश्वरं - அந்த வேடர்களின் ராஜனை, ददृशुः - பார்த்தார்கள்.

Oh King! In the forest those Pandavas, who were searching, saw that lord of the hunters, aiming the arrows always.

अन्वेषमाण pres. part. of इष् with अनु to search.

अनिशं indec. meaning always.

अस्यन्तं accusitive of अस्यत् ।

वनचराणां ईश्वरः तं ।

ददर्श—ददृशतुः—ददृशुः perf. 3rd pers. plu. of दृश to see.

(2½) तदा - அப்போது, ते - அவர்கள், विकृत - दर्शनम् - விகாரமுள்ளபார்வையையுடைய, एनं - இவனை, न अभ्यजानन् - தெரிந்து கொள்ளவில்லை. अथ - பிறகு, भवान् - நீ, कः - யார், कस्य च - யாருடையவன், इति - என்று, एनं - இவனை परिपप्रच्छुः - கேட்டார்கள்.

Then, they did not recognise this (Ekalavya), who was ugly to look at. They then asked him, "Who are you? To whom do you belong?"

अभ्यजानात्—अजानीतां—अजानन् Imperfect 3rd pers. sing of ज्ञा with अभि to recognise (IX U)

विकृतं दर्शनं यस्य तं ।

परिपप्रच्छ—पप्रच्छतुः—पप्रच्छुः ।

एकलव्यः - ஏகலவ்யன் சொன்னான்.

(26½)वीराः - ஏ வீரர்களே! मां - என்னை, निषादाधिपतेः - வேடர்களுக்குத் தலைவனாகிய, हिरण्यधनुषः - ஹிரண்யதனுஸ் என்பவனுடைய, सुतं புத்ரனாயும், द्रोणशिष्यं च - த்ரோணருடைய, சிஷ்யனாகவும், धनुर्वेदकृतश्रमं - வில்வித்தையில் பயின்றவனாகவும், वित्त - அறியுங்கள்.

Oh warriors! Just learn me to be the son of Hiranyadhanus, lord of the hunters, and the disciple of Drona, and one who had practised archery.

वेदानि—वेदाव— वेदाम ।

विद्धि / वित्तात् } —वित्तं—वित्त

वेत्तु / वित्तात् } —वित्तां—विदन्तु

वित्त 2nd pers. plu. imperative of विद् to know (II. P.)

धनुर्वेदे कृतः श्रमः येन तं ।

(27½) वैशम्पायनः उवाच-வைசம்பாயனர் சொன்னார். हेराजन् - ஓ அரசனே! ते पाण्डवाः - அந்த பாண்டவர்கள், तं - அந்த ஏகலவ்யனை, तत्वेन - உண்மையாக, आज्ञाय - தெரிந்து கொண்டு, पुनरागम्य - மறுபடியும் திரும்பி வந்து, वने - காட்டில் यथावृत्तं - நடந்தபடி, अद्भुतं - ஆச்சரி

யத்தை, द्रोणाय - த்ரோணாசார்யருக்கு आचख्युः - சொன்னார்கள்.

Oh King! Those Pandavas, after understanding him correctly, told Drona the wonderful thing as it took place in the forest, after returning.

वृत्तं अनतिक्रम्य यथावृत्तं।

आचख्यौ—आचख्यतु.—आचख्युः perf. 3rd plu. of ख्या with आ to tell (II. P.)

(28½) राजन् - அரசனே! कौन्तेयः - குந்தியின் புத்ரனாகிய, अर्जुनस्तु - அர்ஜுனன், एकलव्यं - ஏகலவ்யனை, अनुस्मरन् - நினைத்துக்கொண்டு, रहः - ரஹஸ்யமாக, द्रोणं - த்ரோணரை, समागम्य - அடைந்து प्रणयात् - ஸ்நேகத்தோடு इदं अब्रवीत् - இதைச் சொன்னான்.

Oh King! Arjuna, the Son of Kunti, thinking of Ekalavya, came to Drona and told him this in secret with affection.

कुन्त्याः अपत्यं पुमान् कौन्तेयः। रहः indecl.

(29½) भवता - உங்களால், परिरभ्य - கட்டிக்கொண்டு, प्रीतिपूर्वं - ப்ரீதியோடு கூட, मे எனக்கு, त्वद्विशिष्टः - உன்னிலும் ச்ரேஷ்டமான एकः शिष्यः - ஒரு சிஷ்யனாவன், न भविष्यति இருக்கப்போகிறதில்லை (என்று) अहं - நான், इदं वचः - இந்த வார்த்தையை, भवता - உம்மால், उक्तः ननु - சொல்லப்பட்டேனல்லவா?

Was I not told by you with affection, after being embraced, "There will not be (even) one desciple to me, who will be greater than you."

परिरभ्य indecl. past. part. of रभ with परि to embrace.

प्रीतिः पूर्वा यस्मिन् कर्मणि तत् यथा तथा ।

त्वत् विशिष्टः त्वद्विशिष्टः ।

(30½) अथ - பிறகு, मद्विशिष्टः - என்னினும் ச்ரேஷ்டமாயும், लोकादपि च - உலகத்தைக் காட்டிலுமே (எல்லா ஜனங்களைக் காட்டிலுமே) वीर्यवान् - பராக்ரமசாலியாயும், भवतः - உங்களுக்கு अन्यः शिष्यः- வேறு சிஷ்யனை, निषादाधिपतेः - வேடர் தலைவனுடைய, सुतः - பிள்ளையானவன் कस्मात् - எந்தக் காரணத்தால், अस्ति - இருக்கிறான்.

How then, there is the other disciple to you, who is greater than I, more valiant than all the world, and the son of the lord of the hunters?

वीर्यं अस्य अस्तीति वीर्यवान् ।

निषादानां अधिपतिः तस्यः ।

(31½.) द्रोणः - த்ரோணர், तं विनिश्चयं - அந்த நிச்சயத்தைக் குறித்து, मुहूर्तमिव - கொஞ்ச காலம், चिन्तयित्वा - ஆலோசித்து, सव्यसाचिनं - அர்ஜுனனை, आदाय - அழைத்துக் கொண்டு, नैषादिं प्रति - வேடன் பிள்ளையைக் குறித்து, जगिवान् - போனார்.

Drona, after thinking of that fact for some time, went to the son of the lord of the hunters, taking with him Arjuna.

मुहूर्तं indec.

सव्येन सचते इति सव्यसाची तं, declined like गुणिन् । one who could throw arrows by the left hand also.

The ten names, generally applied to Arjuna, are given in the following stanza ;—

अर्जुनः फल्गुनः पार्थः किरीटी श्वेतवाहनः ।
बीभत्सुः विजयः कृष्णः सव्यसाची धनञ्जयः ॥

(1) अर्जुन—Because he resembled in colour, the flower of the Arjuna tree (white in colour), he is known as अर्जुन.

(2) He was born in the star उत्तरफल्गुनी, in the month of फाल्गुन. Hence the name फल्गुनः ।

(3) His mother Kunti's name was पृथा, and so, he was known as पार्थः (पृथायाः अपत्यं पुमान्)

(4) He went to Indraloka, and majestically wore Indra's किरीट or crown. Hence he is known as किरीटी (declined like गुणिन्)

(5) He conquered all the quarters, and rode a chariot, yoked with four white horses; hence he is called श्वेतवाहनः ।

(6) He fought with so much severity in the battle-field, dealing death all round, creating disgust, in the minds of his enemies, that he is called बीभत्सुः

(7) Because he was the sole warrior of the three worlds, gaining victory everywhere, he was called विजय

(8) In the sacking of the Kandava forest, there was no difference between Krishna and Arjuna, due to the thick smoke. Hence, he is famed as कृष्ण

(9) He could fight with both his right and left hands. Hence known as सव्यसाची (declined like गुणिन्)

(10) When the Rajasuya sacrifice was performed, he conquered so much of wealth from the various kings and monarchs, that he was known as धनञ्जय

निषादस्य अपत्यं पुमान् तं ।

जग्मिवान्—जग्मिवांसौ—जग्मिवांसः like विद्वस् ।

(32½) **मलदिग्धाङ्गं** - *அழுக்கால் பூசப்பட்ட அவய வங்களையுடைய*, **जटिलं** - *ஜடைகளையுடைய*, **चीरवाससं** - *மரவுரியை அணிந்து கொண்டிருக்கிற*, **धनुष्पाणिं** - *வில்லைக் கையிலுடைய*, **अनिशं** - *எப்போதும்* **शरान्** - *அம்புகளை* **अस्यन्तं** - *எறிகிற*, **एकलव्यं** - *ஏகலவ்யனை* **ददर्श** - *பார்த்தார்.*

(Drona) saw Ekalavya, his body covered with dirt, with matted hair, and wearing bark-garments, having a bow in his hand, and who was aiming arrows always.

मलेन दिग्धानि अङ्गानि यस्य तं ।

चीरं वासः यस्य सः तं ।

धनुः पाणौ यस्य सः तं ।

अस्यन्—अस्यन्तौ—अस्यन्तः like गच्छन् ।

(33½) **एकलव्यस्तु** - *ஏகலவ்யனும்*, **अन्तिकात्** - *சமீபத்தில்*, **आयान्तं** - *வருகிற*, **तं द्रोणं** - *அந்த த்ரோணரை*, **दृष्ट्वा** - *பார்த்து*, **अभिगम्य** - *எதிர்கொண்டு போய்*, **उपसंगृह्य** - *(பாதத்தை)ப் பிடித்துக்கொண்டு*, **शिरसा** *சிரஸால்*, **महीं** - *பூமியை*, **जगाम** - *அடைந்தான்.*

Ekalavya, on seeing Drona who was coming near, after having welcomed him, went prostrate on the ground.

आयान्—आयान्तौ—आयान्तः, तं । अन्तिकात् indecl.

अभिगम्य and उपसंगृह्य both indecl. past. part.

जगाम—जग्मतुः—जग्मुः perf. 3rd pers. sing. of गम् (I. P)

(34½) **स निषादजः** - அந்த வேடனின் பிள்ளையான வன், **ततः** - பிறகு, **द्रोणं** - த்ரோணரை, **विधिवत्** - விதிப் பிரகாரம், **पूजयित्वा** - பூஜித்துவிட்டு, **आत्मानं** - தன்னை, **शिष्यं** - சிஷ்யனாக, **निवेद्य** - தெரியப்படுத்தி **अग्रतः** - எதிரில், **प्राञ्जलिः** கைகூப்பிக்கொண்டு, **तस्थौ** - இருந்தான்.

Then the son of the hunter, after having worshipped Drona according to prescribed rules, stood in front with folded hands, after making himself known as his disciple.

विधिवत् indecl.

निषादात् जायत इति निषादजः ।

तस्थौ—तस्थतुः—तस्थुः perf. 3rd pers. sing. of स्था to stand. अग्रतः indecl.

(35) **ततः** - பிறகு, **हे राजन्** - ராஜனே! **एकलव्यं** - ஏகல்வயனைக் குறித்து. **इदं वचः** - இந்த வார்த்தையை **अब्रवीत्** - சொன்னார்.

Oh King! Then Drona spoke these words to Ekalavya.

(3 ½) **तात** - அப்பா! **यदि शिष्यः असि** - சிஷ்யனாக நீ இருந்தால், **मे** - எனக்கு, **वेतनं** - சம்பளம் (தக்ஷிணை) **दीयतां** - கொடுக்கப்படட்டும் **इति** - என்று (சொன்னார்)

Dear boy! If you are my disciple, give me my fee. (for having taught you.)

दीयतां दीयेतां दीयन्तां pass. imper. 3rd pers. sing. of दा to give.

(36) **वैशम्पायन उवाच** வைசம்பாயனர் சொன்னார். **एकलव्यस्तु** - ஏகலவ்யனும், **तच्छ्रुत्वा** - அதைக்கேட்டு,

प्रीयमाणः - சந்தோஷமடைந்து, **इदं अब्रवीत्** - இதைச் சொன்னான்.

Ekalavya, who was pleased, spoke this on hearing that.

(37) **हे भगवन्** - பகவானே! **किं प्रयच्छामि** - எதைக் கொடுப்பேன்? **गुरुः** - குருவானா: தாங்கள், **मां** - என்னை **आज्ञापयतु** - கட்டளை செய்யட்டும். **हे ब्रह्मवित्तम** - ப்ரும மத்தை யறிந்தவர்களுக்குள் ச்ரேஷ்டமானவரே! **गुरवे** - குருவிற்கு, **अदेयं** கொடுக்கக்கூடாதது, **मे** - எனக்கு, **किञ्चित्** - ஒன்றும், **न हि** - இல்லையே.

Revered Sir! What shall I give? Let (my) master command me. Oh best of those who have realised the Infinite! There is nothing for me which cannot be given for the teacher.

प्रीयमाणः—pres. part. of प्रि.

आज्ञापयतु—आज्ञापयतां—आज्ञापयन्तु causal imper. 3rd pers. sing. of ज्ञा with आ.

ब्रह्म वेत्तीति ब्रह्मवित् अत्यन्तं ब्रह्मवित् ब्रह्मवित्तमः तत्संबुद्धिः ।

(37½) **त्वया** - உன்னால், **दक्षिणः अङ्गुष्ठः** - வலது கட்டைவிரல், **दीयतां** - கொடுக்கப்படட்டும், **इति** - என்று, **तं** அவனைக்குறித்து, **अब्रवीत्** - சொன்னார்.

Drona said, "Let your right thumb be given by you" (as fee for the teacher.)

(38½—39½) **एकलव्यस्तु** - ஏகலவ்யனும், **द्रोणस्य** - த்ரோணருடைய, **दारुणं** - பயங்கரமான, **तद्वचः** - அந்த வார்த்தையை **श्रुत्वा** - கேட்டு, **आत्मनः** - தன்னுடைய, **प्रतिज्ञां** - வாக்கை, **रक्षन्** - காப்பாற்றிக் கொண்டு, **सदा** -

எப்போதும், सत्ये - சத்யத்தில் निरतश्च - பற்றுள்ளவனாக இருந்து கொண்டு, तथैव - அப்படியே हृष्टवदनः - சந்தோஷமுள்ள முகத்தோடு, तथैव - அப்படியே अदीनमानसः - தாழ்மையில்லாத மனதுள்ளவனாக (இருந்தான்.) नैषादिं - ஏகலவ்யனை, सत्यसन्धं - உண்மையான ப்ரதிஜ்ஞை உள்ளவனாக, दृष्ट्वा - பார்த்து, प्रीतः - சந்தோஷமடைந்த (த்ரோணர்) इदं अब्रवीत् இதைச் சொன்னார்.

Ekalavya, on hearing those frightful words of Drona, and protecting his promise, being attached to Truth always, was pleased and likewise ennobled in mind. Drona, on seeing the son of the hunter to be truthful, spoke, being pleased.

हृष्टं वदनं यस्य सः ।

न दीनं अदीनं मानसं यस्य सः ।

सत्या सन्धा यस्य तं ।

(40½) एवं कर्तव्यं - இவ்வாறு செய்யத் தகுந்தது, इति वै - என்றே, एकलव्यं - ஏகலவ்யனைப் பார்த்து, अभाषत - (துரோணர்) சொன்னார். अविचार्यं - யோசிக்காமல், आत्मनः தனது, तं अङ्गुष्ठं - கட்டைவிரலை, छित्वा - அறுத்து द्रोणाय - துரோணருக்கு, प्रादात् - கொடுத்தான்.

He spoke to Ekalavya, "It is to be done only like this." (Ekalavya) gave to Drona his thumb, after cutting it without any thought.

कर्तुं योग्यं कर्तव्यं ।

अभाषत—अभाषेतां—अभाषन्त ।

(41½) अतः परं - இதற்குப்பிறகு, नैषादिः - அந்த வேடன், अङ्गुलीभिः - விரல்களால், व्यकर्षत - இழுக்கப்பட்டான். नराधिप - அரசனே ! स तु - அவனும், पूर्वं यथा -

முன்னால் எப்படியோ, तथा - அப்படி, शीघ्रः - சீக்கிரமுள்ளவனாக (சீக்கிரமாய் அம்புகளை எறிகிறவனாக) न अभूत् - ஆகவில்லை.

व्यकर्षत—व्यकर्षेषां—व्यकर्षन्त pass. imperf 3rd pers. sing. of कृष् 1st conj.

Then the son of the hunter was devoid of his thumbs. Oh King! he was not as quick (in aiming arrows) as he was before.

The sense of this verse is, that he was not as quick in aiming arrows as he was before his removing his thumb.

(42½) ततः - பிறகு अर्जुनः - அர்ஜுனன் प्रीतमनाः - சந்தோஷப்பட்ட மனதுள்ளவனும் विगतज्वरः - போய்விட்ட கவலையுள்ளவனும், बभूव - ஆனான். द्रोणश्च - துரோணரும், सत्यवाक् - உண்மையான வாக்கையுள்ளவராக आसीत् - இருந்தார். अर्जुनात् - அர்ஜுனனைக் காட்டிலும், अन्यः வேறொருவன், अधिकः - (வில் வித்தையில்) மேல் பட்டவனாக, नाभूत् - ஆகவில்லை.

Then Arjuna was pleased, his doubts having gone away. Drona too had established his word. And Arjuna was unexcelled (in archery.)

प्रीतं मनः यस्य सः । विगतः ज्वरः यस्य सः ।
सत्या वाक् यस्य सः ।

॥ श्रीमहाभारते शान्तिपर्वणि ॥

द्वितीयोऽध्यायः

இரண்டாவது அத்யாயம்

முன் அத்யாயத்தின் கதைச் சுருக்கம்—

கங்காநதிக் கரையில் பந்துக்களுக்கு தர்ப்பணம் செய்த தர்ம புத்திரரைக் குறித்து வியாஸர் நாரதர் முதலிய மகரிஷிகள் வந்து சேர்ந்ததும் நாரதரைப் பார்த்து தர்ம புத்திரர் கர்ணனுடைய விருத்தாந்தத்தைச் சொல்லும்படி வேண்டிக்கொள்ள நாரதரும் அவ்வாறே சொல்ல ஆரம்பித்தார்.

On the banks of the Ganges, after Dharmaputra had performed the last rites of his relatives, Vyasa, Narada and many other sages came to him. Dharmaputra requested Narada to recount the story of Karna. Accordingly Narada began his narration.

இந்த அத்யாயக் கதைச் சுருக்கம்.

கர்ணன் பிரும்மாஸ்திரத்தை அப்யசிக்கத் துரோணரை அடைந்து பிராம்மணனில்லாததால் அவர் மறுத்து விட்டவுடன் பரசுராமரை யடைந்து தான் பிராம்மணன் என்று சொல்லிக்கொண்டு அவரிடம் சிஷ்யனாய் இருத்தல். அங்கு ஒரு பிராம்மணருடைய யாகப் பசுவைக் கொன்றதால் அவரது சாபத்தை யடைதல்.

The substance of this Chapter—Karna goes to Drona for learning Brahmastra and he is refused since he is not a Brahmana. He then goes to Parasurama with a similar request alleging that he is a Brahmana. But unfortunately

there he incurs the curse of a Brahmana whose sacrificial cow he has unknowingly killed.

(1) वैशंपायन उवाच - வைசம்பாயனர் கூறினார். तदा - அப்பொழுது, एवमुक्तस्तु - இவ்விதம் சொல்லப் பட்ட, वदतां वरः - பேசுகிறவர்களுக்குள் சிரேஷ்டரான, नारदः - நாரதர், सः - அந்த, सूतजः - சாரதிக்குப்பிறந்த (கர்ணன்) यथा - எப்படி, शप्तः - சபிக்கப்பட்டானோ. तत्सर्वं - அதையெல்லாம், कथयामास - சொன்னார்.

Vaisampayana Spoke :—

Then Narada, best of those who are good at speech, being addressed thus, narrated in full how Karna, born of the charioteer, was cursed.

उक्तः p. p p. of वच् ।

कथयामास—कथयामासतुः—कथयामासुः pariphrastic perfect 3rd pers sing of कथ् to tell.

सूतात् जायत इति सूतजः ।

सूतजः—Kunti, the mother of the Pandavas, while she was a young girl, pleased Sage Durvasa by her reverential service, and consequently obtained from him five spells as boons, by which she could command any deity to appear before her. She, in her thoughtlessness, determined to make the Sun-God appear before her, and when the God really appeared before her, she was awed by his presence. By the grace of the Sun-God, she conceived and gave birth to a valorous son, even while she was a virgin. Fearing censure, she packed the child in a box, and let it afloat on the Ganges. The box was at length picked by a charioteer, who had no children, and the child was brought up by the charioteer. The child was the

future Karna, and was also known as राधेय, after the charioteer's wife whose name was Radha.

(2) नारद उवाच - நாரதர் கூறினர். हे महाराज - மகாராஜனே! पाण्डव - பாண்டுவின் புத்திரனே! यथा - எவ்விதம், वदसि - சொல்லுகிறீர்களோ, एतत् - இது, एवं - இப்படியே, रणे - யுத்தத்தில், कर्णार्जुनयोः - கர்ணன் அர்ஜுனன் இவர்களுக்கு, अविषह्यं - சகிக்கமுடியாதது किंचित् - ஒன்றும், न भवेत् - இல்லை.

Oh great king! It is just as you say. In battle there is nothing which is unendurable to Karna and Arjuna.

महांश्चासौ राजा च महाराजः तत्संबुद्धिः ।

राजन् at the end of a compound becomes अकारान्त कर्णश्च अर्जुनश्च कर्णार्जुनौ तयोः ।

विसोढुं योग्य विषह्यं, न विवह्यं अविषह्यं ।

भवेत्—भवेतां—भवेयुः poten. 3rd pers sing of भू.

(5) हे नृप - ஓ அரசனே! देवानां - தேவர்களுடைய, एतत् - இந்த, गुह्यं तु - ரஹஸ்யத்தை, ते - உங்களுக்கு, कथयिष्यामि - சொல்லப்போகிறேன். हे महाराज மகாராஜனே! इदं - இது, पुरा முன் காலத்தில், यथावृत्तं - எப்படி நடந்ததோ, तत् - அதை निबोध - தெரிந்து கொள்ளுங்கள்.

Oh great king! I will tell you this secret of the gods. Just learn this as it took place in days of old.

कथयिष्यामि—कथयिष्यावः—कथयिष्यामः 1st pers. sing 2nd future of कथ् to tell 10th conj. p.

वृत्तमनतिक्रम्य यथावृत्तम् ।

निबोधः—निबोधतं—निबोधत imperative 2nd pers sing of बुध् with नि.

(4) हे प्रभो ஓ பிரபுவே! शस्त्रपूतं - சஸ்திரங்களால் பரிசுத்தம் செய்யப்பட்ட, क्षत्रं - க்ஷத்திரிய ஜாதி, कथं - எப்படி, स्वर्गं - சுவர்க்கத்தை, गच्छेत् - அடையும், इति - என்று, तस्मात् - ஆகையால், संचिन्त्य - ஆலோசித்து, जनितः - உண்டாக்கப்பட்ட, कन्यागर्भः கன்னிகையின் கர்ப்பமானது, विसर्जितः - விடப்பட்டது.

Oh lord! just thinking as to how the Kshatriya race, purified by arms, could reach heaven, so (this Karna), born of a virgin, was created (by Fate).

शस्त्रेण पूतं शास्त्रपूंत, कन्याया गर्भ कन्यागर्भः।

विसर्जितः p. p. p. of सृज् with नि.

(5) तेजसा - பராக்ரமத்தோடு, युक्तः - கூடின, स बालः - அந்த சிறுவன், सूतपुत्रत्वं - ஸாரதிக்குப் பிள்ளையாயிருப்பதை, आगतः - அடைந்து, अङ्गिरसां श्रेष्ठे - அங்கிரஸ வம்சத்தாருக்குள் சிரேஷ்டமான, तव - உங்களுடைய, गुरौ - குருவினிடத்தில் (துரோணரிடத்தில்) धनुर्वेदं - வில் வித்தையை, चकार - செய்தான் (கற்றுக்கொண்டான்).

That boy (Karna), having been born the son of a charioteer, and endowed with valour, learnt archery from your master (Drona), the best of the Angirasa race.

सूतस्य पुत्रः सूतपुत्रः तस्य भावः सूतपुत्रत्वं abstract noun sing only.

चकार—चक्रतुः—चक्रुः perf. 3rd pers sing of कृ to do.

(6-7) सः - அந்த கர்ணன், बाल्ये - சிறுவயதில் भीमसेनस्य - பீமனுடைய, बलं - பலத்தையும், फल्गुनस्य - அர்ஜுனனுடைய, अस्त्रलाघवम् - அஸ்திரங்கள் பிரயோகிப்பதில் சாமர்த்தியத்தையும், हे राजेन्द्र - அரசர்களுக்குள் சிரேஷ்டமானவரே! तव - உங்களுடைய, बुद्धिं च - புத்திசாலித்தனத்தையும், तथा - அப்படியே, यमयोः - இரட்டைப் பிள்ளைகளான நகுல ஸகாதேவர்களின், विनयं - நல்ல நடத்தையும், बाल्ये - சிறுவயதில், गाण्डीवधन्वनः - காண்டீவம் என்னும் வில்லையுடைய அர்ஜுனனுக்கும், वासुदेवेन - ஸ்ரீ கிருஷ்ணரோடு सख्यं च - சிநேகத்தையும், प्रजानां - ஜனங்களுடைய, अनुरागं च - ஆசையையும், चिन्तयानः - ஆலோசனை செய்து ह्यदह्यत - அதிகமாய் தபிக்கப்பட்டான்.

Oh king! he (Karna), in his boybood, thinking of the strength of Bhimasena, the skill in archery of Arjuna, and your intelligence, and in the same way, the good conduct of the twins, Nakula and Sahadeva, and the friendship of Arjuna with Krishna in boyhood, and the affection of the subjects, was (with jealousy) troubled.

फल्गुन is Arjuna. अस्त्रेषु लाघवम् neuter.

राज्ञां इन्द्रः तत्संबुद्धिः । इन्द्र means lord.

यमयोः of the twins.

गाण्डीवं धनुः यस्य सः गाण्डीवधन्वा ending in न् । धनुः at the end of a compound becomes धन्वन् ।

चिन्तयानः is archaic form for चिन्तयन् pres. part of चिन्त्.

अदह्यत—अदह्येतां—अदह्यन्त—pass imperf 3rd pers sing of दह् to burn.

(8) दैवाच्चापि - தெய்வச்செயலாலும், स्वभावतः - சுபாவமாயும், युष्माभिः - உங்களோடு, नित्यसंघृष्टः - எப்போதும் விரோதத்தையடைந்த, सः - அந்த கர்ணன், बाल्ये - சிறுவயதில், राज्ञा - ராஜனாகிய, दुर्योधनेन - துர்யோதனோடு, सख्यं - சிநேகத்தை, अगात् - அடைந்தான்.

Due to Fate and (due) to his natural and perpetual enmity with you, he (Karna) became friend with King Duryodhana.

सख्युर्भावः सख्यं neuter.

अगमत्—अगमतां—अगमन्। Aorist 3 pers. sing of गम् (गच्छ्) to go (I. P.)

नित्यं संघृष्टः नित्यसंघृष्टः past part of घृष् with सं.

स्वभावतः indec.

(9) अथ - பிறகு, कर्णः - கர்ணன், धनञ्जयं - அர்ஜுனனை, धनुर्वेदे - வில்வித்தையில், विद्याधिकं - வித்தை மேலிட்டவனாய், आलक्ष्य - பார்த்து, द्रोणं - துரோணரை, रहसि - ரகசியமாய், उपागम्य - அடைந்து, वचनं - வார்த்தையை, अब्रवीत् - சொன்னான்.

Then Karna, seeing Arjuna excelling in archery, went to Drona in secret and spoke (these) words.

विद्यायां अधिकः तम्, आलक्ष्य indec. p. part.

धनञ्जय is Arjuna.

अब्रवीत्—अब्रूतां—अब्रुवन्, imperf 3rd pers sing of ब्रू to tell.

(10-11) सरहस्यनिवर्तनम् - ரகஸ்யம், திருப்புவது முதலியவைகளோடு கூடின, ब्रह्मास्त्रं - பிரும்மாஸ்திரத்தை, ज्ञातुं - அறிந்துகொள்ள, इच्छामि - விரும்புகிறேன். युद्धे - சண்டையில், अर्जुनेन समः - அர்ஜுனனுக்கு ஸமமாக, भवेयं - ஆகவேண்டும், इति - என்பது, मे - என்னுடைய, मतिः - எண்ணம், तव - உங்களுக்கு, पुत्रेषु - பிள்ளைகளிடத்திலும், शिष्येषु - சீடர்களிடத்திலும், स्नेहः - அன்பானது, समः சமமானது, ध्रुवम् - நிச்சயம். त्वत्प्रसादात् - உங்களுடைய தயவால், विचक्षणाः - கற்றறிந்தோர், मा - என்னை अकृतास्त्रं - அஸ்திரவித்தை யறியாதவனாய், न ब्रूयुः சொல்லக்கூடாது.

I wish to learn Brahmastra, with (its) secret and (its) method of withdrawing. My idea is I must become equal to Arjuna in battle. Sure, your affection towards your sons and disciples is equal. Through your grace, learned persons must not say I am ignorant of (the use of) arms.

ब्रह्मणः अस्त्रं—ब्रह्मास्त्रं ज्ञातुं infinctive of purpose of ज्ञा to know.

रहस्यंच निवर्तनंच रहस्यनिवर्तने । ताभ्यां सहवर्तत इति सरहस्य निवर्तनम् ।

रहस्य—means secrecy निवर्तन to make remedy.

भवेयं—भवेव—भवेम potential 1st pers sing of भू (I. P.) ध्रुवम् indec.

तवप्रसादः त्वत्प्रसादः तस्मात् ।

ब्रूयात्—ब्रूयातां—ब्रूयुः potential 3rd pers plu of ब्रू to tell.

कृतानि अस्त्राणि येन सः कृतास्त्रः । न कृतास्त्रः अकृतास्त्रः । not trained in अस्त्रविद्या.

विचक्षणः । skillful people.

(12) **कर्णेन** - கர்ணனால், **तथा** - அப்படி, **उक्तः** - சொல்லப்பட்ட, **द्रोणः** - துரோணாசார்யர், **फल्गुनं प्रति** - அர்ஜுனனைக் குறித்து, **सापेक्षः** - எண்ணமுள்ளவராய், **कर्णस्य** - கர்ணனுடைய, **दौरात्म्यं चैव** - கெட்ட குணத்தை யும், **विदित्वा** - அறிந்துகொண்டு, **तं** - அவனைக்குறித்து, **उवाच** - சொன்னார்.

Being addressed by Karna thus, Drona, having a partiality for Arjuna, and knowing Karna's bad nature, spoke to him thus.

अपेक्षया सहवर्तत इति सापेक्षः ।

दुष्टः आत्मा यस्य सः दुरात्मा । तस्य भावः दौरात्म्यम् neuter.

ह indec.

(13) **यथावत्** - விதிப்படி, **चरितव्रतः** - விருதங்களை முடித்த, **ब्राह्मणः** - பிராம்மணன், **ब्रह्मास्त्रं विद्यात्** - பிரும் மாஸ்திரத்தை அறிந்து கொள்ளவேண்டும். **क्षत्रियो वा** - க்ஷத்திரியனானாலும், **तपस्वी** - தவமுள்ளவனும் (அறிவான்) **योऽन्यः** - வேறு ஒருவனும், **कथञ्चन** - கஷ்டப்பட்டும், **न विद्यात्** அறியமாட்டான்.

A brahmin, having performed his austerities according to prescribed rules, should learn Brahmastra. A Kshatriya or a hermit, can learn. Any other man, however much endeavouring, cannot learn (Brahmastra).

विद्यात्—विद्यातां—विद्युः potential 3rd pers sing of विद् to know. (II. P.)

यथावत् indec.

चरितं व्रतं येन सः चरितव्रतः तपस्वी ending in न् decline like गुणिन्.

(14) इति उक्तः - இந்த மாதிரி சொல்லப்பட்டு (அவன்) अङ्गिरसां श्रेष्ठं - அங்கிரஸர்களுக்குள் உத்தமரான த்ரோணரை आमन्त्र्य - உத்திரவு கேட்டுக்கொண்டு, प्रतिपूज्य च - பூஜித்து விட்டும், हे राजन् - அரசே! सहसा - உடனே, महेन्द्रं - மகேந்திரம் என்னும், पर्वतं प्रति - மலையைக் குறித்து, जगाम - சென்றான்.

Oh King! being told thus, and taking leave of the best of the Angirasas, (Drona), and after worshipping him, he (Karna) proceeded fast towards the Mahendra mountain.

उक्तः p. p. p. as वच् to speak (II P).

आमन्त्र्य indec. past part of मन्त्र with आ having taken leave.

जगाम—जग्मतुः—जग्मुः perf 3rd pers sing of गम् (गच्छ्) to go (I P).

सहसा indec. immediately.

(15) स तु - அந்த கர்ணனும், रामं - பரசுராமரை उपागम्य - அடைந்து, शिरसा - தலையினால், अभिप्रणम्य च - வணங்கிவிட்டு, भार्गवः - ப்ருகு வம்சத்தில் பிறந்த, ब्राह्मणः - பிராம்மணனாக, अस्मि - இருக்கிறேன், इति - என்று, गौरवेण - கௌரவமாய், अभ्यवन्दत - நமஸ்காரம் செய்தான்.

Going to Parusurama, and saluting him by his head, he said, "I am a brahmin of the Bhrigu race," and thus prostrated (before Parasurama) with respect.

उपागम्य—indec. past. part of गम् with उप and आ.

शिरः—शिरसी—शिरांसि neuter ending in स्.

अभिप्रणम्य—indec. past. part of नम with अभि and प्र.

भृगोः गोत्रापत्यं पुमान् भार्गवः the descendant of भृगुः।

अस्मि—स्वः—स्मः pres. 1st pers sing of अस् to be (II. P.)

गुरोर्भावः गौरवं तेन।

अभ्यवन्दत—अभ्यवन्देतां—अभ्यवन्दन्त imperf 3rd pers sing of वन्द् with अभि to salute (I. A.)

(16) रामः - பரசுராமர், सर्वशः - முழுவதும், गोत्रादि - கோத்திரம் முதலியவைகளை, पृष्ट्वा - கேட்டு, तं - அந்த கர்ணனை प्रतिजग्राह - ஒப்புக்கொண்டார். स्वागतं - நல்வரவோடு, उष्यतां - வஸிக்கப்படட்டும், इति - என்று तदा - அப்போது, प्रीतिमान् च - பிரியமுள்ளவராயும், अभवत् - ஆனார்.

Parasurama accepted him, after enquiring his race and everything in full. He (Parasurama) was pleased very much, (thinking), "let him have a welcome residence."

प्रतिजग्राह—प्रतिजगृहतुः—प्रतिजगृहुः । perf 3rd pers. sing of गृह् with प्रति to take hold (IX U).

गोत्रं आदिः यस्य तत् neuter. सर्वशः indec.

उष्यतां—उष्येतां—उष्यन्ताम् । passive impera 3rd pers sing of वस् to dwell (I P).

स्वागतं—सुष्ठु आगतं welcome

प्रीतिः अस्यास्तीति प्रीतिमान् decline like धीमत् ।

अभवत्—अभवतां—अभवन् imperf. 3rd pers sing of भू

(17) **स्वर्गसंमिते** - ஸ்வர்க்கத்திற்கு ஒப்பான, **तदा** - அப்போது, **महेन्द्रे** - அந்த மகேந்திரமலையில், **वसतः** - வஸிக்கிற, **कर्णस्य** - கர்ணனுக்கு, **गन्धर्वैः** - கந்தர்வர்களோடும், **राक्षसैः** - ராக்ஷஸர்களோடும், **देवैः च** - தேவர்களோடும், **समागमः** - சேர்க்கையானது, **आसीत्** - உண்டாயிற்று.

Acquaintance with Gandharvas, Rakshasas, and Devas began for Karna, then living on that Mahendra mountain, equalling heaven.

स्वर्गेण संमितः तस्मिन् । गन्धर्व etc are different kinds of devas.

(18) **सः** - அந்த கர்ணன், **तत्र** - அங்கே, **भृगुश्रेष्ठात्**- பரசுராமனிடமிருந்து, **यथाविधि** - விதிப்படி, **इष्वस्त्रं** - வில் வித்தையை, **अकरोत्** செய்தான் (கற்றுக்கொண்டான்.) **देवदानवरक्षसां** - தேவர் அசுரர் ராக்ஷஸர் இவர்களுக்கு, **अत्यन्तं** - மிகவும், **प्रियश्च** - பிரியமுள்ளவனும், **अभवत्** - ஆனான்.

There he learnt archery according to prescribed form from Parasurama. He also became very friendly to Devas, Asuras, and Rakshasas.

विधिं अनतिक्रम्य यथाविधि indec. अत्यन्तं indec.

देवाश्च दानवाश्च रक्षांसि च तेषाम् ।

(19) **कदाचित्** - ஒரு ஸமயத்தில், **सः सूतजः** - சூத புத்ரனாகிய அந்த கர்ணன், **समुद्रान्ते** - சமுத்திரத்திற்

கருகில், **आश्रमान्तिके** - ஆச்ரமத்திற்கு சமீபத்தில், **विचरन्**-ஸஞ்சரித்துக்கொண்டு, **एकः** - ஒருவனாய், **खड्गधनुष्पाणिः** - கத்தி வில்லு இவைகளை கையில் உடையவனாய், **परिचक्राम**-சுற்றி வந்தான்.

He, the son of the charioteer, once roamed near the sea, in the vicinity of the hermitage, going about alone having a sword and a bow in his hand.

विचरन् pres. part of चर् with वि.

आश्रमस्य अन्तिकं तस्मिन् ।

खड्गश्च धनुश्च खड्गधनुषी पाणौ यस्य सः ।

परिचक्राम - चक्रमतुः—चक्रमुः perf 3rd pers sing of क्रम् with परि (I & IV P).

सूतात् जायत इति सूतजः ।

(10) **हे पार्थ** - குந்தீ புத்ரரான தர்ம புத்ரரே! **सः** - அந்த கர்ணன், **अग्निहोत्रप्रसक्तस्य** - அக்னி ஹோத்ரத்தால், முயன்றிருக்கும், **कस्य चित्** - ஏதோ ஒரு **ब्रह्मवादिनः** - பிரும்மநிஷ்டருடைய, **होमधेनुं** - ஹோமங்களுக்கு உதவக் கூடிய பசுவை, **यदृच्छया** தெய்வச் செயலாய், **अज्ञानतः** - அறியாமலே, **जघान** கொன்றான்.

Oh son of Kunti! (Dharmaputra!), by chance and unknowingly, he killed the sacrificial cow of some brahmin, who was attached to performing Agnihotra rites,

अग्निहोत्रे प्रसक्तः तस्य । ब्रह्म वदतीति ब्रह्मवादी तस्य ।

जघान - जघ्नतुः—जघ्नुः perf 3rd pers sing of हन् to kill (II. P.)

अज्ञानतः indec. होमाय धेनुः होमधेनुः ताम् ।

पृथा was the name of Kunti, and her Son Arjuna is known as Partha.

(21) कर्णः - கர்ணன், तत् - அதை, अज्ञानकृतं - அறிவில்லாமல், செய்யப்பட்டதாய், मत्वा - எண்ணி, ब्राह्मणाय - பிராம்மணருக்கு, न्यवेदयत् - தெரியப்படுத்தினன். एनं - இவரை, प्रसादयन् - சமாதானப்படுத்திக்கொண்டு, इदं वचः - இந்த வார்த்தையை, इति - இவ்விதம், अब्रवीत् - சொன்னாள்.

Karna, thinking that to have been done in ignorance, made known to the brahmin. He spoke these words to him, thereby pleasing him.

अज्ञानेन कृतं अज्ञानकृतं ।

न्यवेदयत्—न्यवेदयतां—न्यवेदयन् Imperf 3rd pers sing of विद् with नि (II P).

प्रसादयन् pres. part. of सद् with प्र to favour (VI. P)

वचः ending in स्.

(22) हे भगवन् - ஓ பகவானே ! एषा- இந்த धेनुः - பசுவானது मया - என்னால் अबुद्धिपूर्वं - முன்னால் புத்தியில்லாமலே हता अभवत् - கொல்லப்பட்டது. तत्र - அவ்விஷயத்தில் मे - எனக்கு प्रसादं- அனுக்ரஹத்தை कुरुष्व - செய்யும் इति - என்று पुनः पुनः - அடிக்கடி (சொன்னான்.)

Oh lord! This, your cow, has been killed by me through ignorance. (Please) do me favour in that respect. He thus (requested him) again and again.

बुद्धिः पूर्वं न भवति यस्मिन् कर्मणि तद्यथा तथा अबुद्धिपूर्वं adj. modifying the p. p. p. हता । हे भगवन् Voc case.

कुरुष्व—कुर्वाथां—कुरुध्वम् impera. 2nd pers. sing of कृ to do (VIII U)

(23) क्रुद्धः - கோபத்தை யடைந்த स विप्रः - அந்த பிராம்மணன் वाचा - வார்த்தையால் निर्भर्त्सयन् इव - மொட்டுகிறவன்போல் हे दुराचार கெட்ட நடத்தையுள்ள வனே! दुर्मते - கெட்ட புத்தியுள்ளவனே! त्वं - நீ यथार्हं फलं - இதற்குத் தகுந்த பலனை प्राप्नुहि - அடை.

That brahmin, enraged, (spoke) as though frightening him by his speech, "Oh (Karna) of bad conduct having evil thoughts! you obtain proper punishment.

नितरां भर्त्सयन् pres. part. of भर्त्स with निर् to threaten (X. A.)

इव indec has the sense of एव.

यथार्हं indec. दुष्टः आचारः यस्य सः, तत्संबुद्धिः ।

प्राप्नुहि—प्राप्नुतं—प्राप्नुत imperative 2nd pres sing of आप् with प्र to obtain (V. P.)

दुष्टा मतिर्यस्य सः तत्संबुद्धिः ।

(24) हे पाप - ஓ பாபியே! नित्यं - தினந்தோறும் येन - எவனோடு विस्पर्धसे - விரோதம் செய்கிறாயோ यदर्थं - எவனுக்காக सदा - எப்போதும் घटसे - காரியத்தை சாதிக்கிறாயோ तेन - அவனோடு युध्यतः - சண்டை செய்கிற ते - உன்னுடைய चक्रं - (தேரினுடைய) சக்ரத்தை भूमिः - பூமியானது ग्रसिष्यति - விழுங்கி விடப்போகிறது.

Oh evil man! The earth is going to devour the wheel (of your chariot), while you are fighting with one with whom you rival always and for whom you achieve your actions.

विस्पर्धसे—विस्पर्धेथे—विस्पर्धध्वे pres. 2nd pers sing of स्पर्ध with वि to rival (I A). यदर्थं indec.

युध्यतः genitive of युध्यन् like गच्छत् ।

ग्रसिष्यति—ग्रसिष्यतः—ग्रसिष्यन्ति second future 3rd pers sing of ग्रस् to swallow (I A) Here paras. archaic.

(25) हे नराधम - மனிதர்களுக்குள் மிகவும் தாழ்ந்தவனே! ततः - பிறகு चक्रे - சக்ரமானது महीग्रस्ते - பூமியால் விழுங்கப்பட்டதும் विचेष्टतः - புரளுகிற ते मूर्धानं - உனது தலையை शत्रुः - சத்ருவானவன் विक्रम्य - ஆக்ரமித்து पातयिष्यति கீழே தள்ளப்போகிறான். गच्छ - போ.

Oh lowly of men ! Then, after the wheel has been caught by the Earth, the enemy will get better (of you who are rolling) and make your head fall. Go.

चक्रे महीग्रस्ते—मह्या ग्रस्ते महीग्रस्ते loc abso.

विचेष्टतः pres. part. of चेष्ट with वि to stir (I A)

पातयिष्यति—पातयिष्यतः—पातयिष्यन्ति causal second future 3rd pers sing of पत् to fall (I P).

विक्रम्य indec. p. p. of क्रम् with वि

नरेषु अधमः तत्संबुद्धिः ।

(26) हे मूढ - மூடனே! प्रमत्तस्य - அஜாக்ரதையாயிருந்த मम - என்னுடைய इयं गौः - இந்த பசுவானது यथा - எப்படி त्वया - உன்னால் हता - கொல்லப்பட்டதோ, (அப்படி) प्रमत्तस्यैव - அஜாக்ரதையுள்ள ते - உன்னுடைய शिरः - தலையை एवमेव - இவ்வாறே अन्यः - வேறொருவன் पातयिष्यति - கீழே தள்ளப்போகிறான்.

Oh Fool! Just as this cow of mine through my carelessness was killed by you, so also, somebody is going to fell down the head of yours who will be careless likewise, through my words.

गौः—गावौ—गावः fem.

पातयिष्यति causal 2nd future 3rd pers sing.

(27) ततः - பிறகு स तु - கர்ணனும் तं - அந்த द्विजं - பிராம்மணனை गोभिः - பசுக்களாலும் धनैश्च - பொருள்களாலும் रत्नैश्च - ரத்தனங்களாலும் आर्तवत् - பீடிக்கப்பட்டவனுகவே प्रसादयामास - சமாதானம் செய்தான் स च - அவரும் एनं - இவனை पुनः - மறுபடியும் अब्रवीत् - சொன்னார்.

Then Karna who was afflicted, pleased that brahmin by (present of) cows, wealth and precious stones. He too, told him thus again.

प्रसादयामास causal pariphrastic p. of सद् with प्र to please (I and VI P.)

अब्रवीत्—अब्रूतां—अब्रूवन् imperf 3rd pers sing.

आर्तवत्—Very much afflicted.

(28) इदं - இந்த मद्वचनं - எனது வார்த்தையை. ब्रह्मलोकेऽपि -பிரும்மாவின உலகிலும் अन्यथा - வேறுவிதமாய் न कुर्यात् - செய்ய முடியாது गच्छ वा - போனுலும் போ. तिष्ठवा - இருந்தாலும் இரு यद्वा - அல்லது कार्यं - செய்ய வேண்டியது यत् - எதுவோ तत् समाचर - அதைச் செய்.

This (curse), even in Brahmaloka, cannot be made otherwise. (Cannot be removed) Go, (if you choose). Or remain. Whatever is to be done, do that.

कुर्यात्—कुर्यातां—कुर्युः poten 3rd pers sing of कृ.

गच्छ, तिष्ठ, समाचर impera 2rd pers sing.

(29) अथ - பிறகு, इति - இவ்விதம், ब्राह्मणेन - பிராம்மணரால், उक्तः - சொல்லப்பட்ட, कर्णः - கர்ணன், दैन्यात् - துக்கத்தினால், अधोमुखः - தலைகுனிந்தவனாக, भीतः - பயமடைந்து, तदेव - அதையே, मनसा - மனதினால், स्मरन् - நினைத்துக்கொண்டு, रामं - பரசுராமனை, अभ्यागमत् - வந்து அடைந்தான்.

Then, being told by the brahmin thus, Karna, depressed through dejection, very much afraid, and remembering that alone in his mind, came to Parasurama.

दीनस्य भावः दैन्यं तस्मात् ।

अधः मुखं यस्य सः ।

अभ्यागमत् Aorist 3rd pers sing of गम् with अभि and आ.

॥ श्रीमहाभारते शान्तिपर्वणि ॥

तृतीयोऽध्यायः ।

இந்த அத்யாயத்துக் கதைச் சுருக்கம்—

ஒரு சமயம் பரசுராமர் கர்ணனுடைய மடியில் தலையை வைத்துக்கொண்டு தூங்கும்போது, ஒரு புழு கர்ணனுடைய துடையில் கடித்தல். அந்தத் துடையிலிருந்து பெருகின ரத்தத்தால் விழித்துக்கொண்ட பரசுராமர் கர்ணனுக்கு சாபம் கொடுத்தல். அவருடைய உத்திரவால் கர்ணன் தனது தேசத்திற்குப் போதல்.

The Substance of this chapter :—

Once when Parasurama slept, having laid his head on Karna's lap, an insect bites Karna's lap. Parasurama waking up on account of the blowing of blood, curses Karna. Through his order, Karna returns to his country.

1. **नारद** - *நாரதர் கூறினார்.* **भृगुशार्दूलः** - *பிருகு ச்ரேஷ்டரான பராசராமர்,* **कर्णस्य** - *கர்ணனுடைய,* **बाहुवीर्येण** - *புஜ பராக்ரமத்தாலும்,* **प्रश्रयेण** - *வணக்கத்தாலும்,* **दमेन च** - *சாந்தியாலும்,* **तथा** - *அப்படியே,* **गुरुशुश्रूषया** - *குருவிற்குச் செய்யும் பணிவிடையாலும்,* **तुतोष** - *சந்தோஷப்பட்டார்.*

The best of the Bhrigus (Parasurama) felt pleased by Karna's valour, humbleness and patience, as well as by his service to his teacher.

बाहोः वीर्यं तेन । तुतोष—तुतुषतुः—तुतुषुः Perf. 3rd pers. sing of तुष् to be pleased (IV. P.)

भृगूणां शार्दूलः । शार्दूल means the best.

गुरो शुश्रूषा तया ।

2. **ततः** - *பிறகு,* **महातेजाः** - *பெரும் மகிமையையுடைய,* **स तपस्वी** - *அந்த தவம் நிறைந்த,* **सुमहाप्राज्ञः** - *மிகவும் மேலான புத்திசாலியான பராசுராமர்,* **तुष्टः** - *சந்தோஷப் பட்டவராய்,* **तपस्विने** - *தவத்தையுடைய அந்த கர்ணனுக்கு,* **सनिवर्तनं** - *திருப்புவதோடுகூடின,* **ब्रह्मास्त्रं** - *பிரும்மாஸ்திரத்தை,* **प्रोवाच** - *சொன்னார்.*

Then that sage, who had great brilliance, and who possessed great intelligence, was pleased, and told Brahmastra, along

with its method of withdrawing, to (Karna), who had done penance.

महत् तेजः यस्य सः महातेजाः ending in स् like वेधस् ।

निवर्तनेन सह वर्तत इति ।

प्र + उवाच perf. 3rd pers. sing. of वच्

सुतरां महाप्राज्ञः । महांश्चासौ प्राज्ञश्च ।

3, **ततः** - பிறகு, **विदितास्त्रः** - அஸ்திரங்களைத் தெரிந்துகொண்ட, **कर्णः** - கர்ணன், **भृगोः** - பிருகுவின், **आश्रमे** - ஆச்ரமத்தில், **भ्रममाणः** - சுற்றிக்கொண்டு, **अद्भुतविक्रमः** - ஆச்சரியப்படத் தகுந்த பராக்ரமத்தை யுடையவனாக, **धनुर्वेदे** - வில்வித்தையில், **यत्नं** - பிரயத்னத்தை, (முயற்சியை) **चकार** செய்தான்.

Then Karna, who had learnt the Brahmastra, was going about in the hermitage of Bhrigu (Parasurama), and he who had splendid valour, made efforts in the art of archery.

विदितानि अस्त्राणि येन सः ।

भ्रममाणः pres: past of भ्रम्

धनुषः वेदः तस्मिन् अद्भुतः विक्रमः यस्य सः ।

4-5. **ततः** - பிறகு, **कदाचित्** - ஒரு சமயம், **धीमान्** - புத்தியுள்ளவராயும், **उपवासेन** - பட்டினியால், **कर्शितः** - மெலிந்துபோன, **जामदग्न्यो वै** - ஜமதக்னியின் புத்ரனாகிய பாசுராமர்: **कर्णेन सहितः** - கர்ணனோடுகூட, **आश्रममन्तिकात्** - ஆச்ரமத்திற்கு சமீபத்தில், **चचार** - சஞ்சரித்தார். **क्लान्तमनाः** - சிரமமடைந்துள்ள, **भृगुः** - பாசுராமர், **विस्रम्भोत्पन्न सौहृदः** - நம்பிக்கையால் ஏற்பட்ட சிநேகம் உள்ளவ

ராக, **तस्य** - அந்த கர்ணனுடைய, **उत्संगे** மடியில், **शिरः** - தலையை, **समाधाय** - வைத்துக்கொண்டு, **सुष्वाप** - தூங்கினார்.

Then once Parasurama, who had great intelligence and who was emaciated by fasting, wandered near his hermitage, along with Karna. Bhrigu (Parasurama), the son of Jamadagni, who was made affectionate through faith, slept, having placed his head on Karna's lap.

सुष्वाप—सुष्वपतुः—सुष्वपुः perf. 3rd pers. sing. of स्वप् to sleep (II P.)

जमदग्नेः अपत्यं पुमान् ।

विस्रम्भेण उत्पन्नं सौहृदं यस्य सः ।

समाधाय indec. past. part of धा with सं and आ.

क्रान्तं मनः यस्य सः क्रान्तमनाः like वेधस् ।

6. **अथ** - பிறகு, **श्लेष्ममयः** - ஸ்லேஷ்ம (கோழை) விகாரமாயும், **मांसशोणितभोजनः** - மாமிசம், ரத்தம் இவைகளைச் சாப்பிடுவதும், **दारुणः** - பயங்கரமானதும், **दारुणाकारः** - பயங்கரமான உருவத்தையுடையதுமான, **क्रिमिः** - புழுவானது, **कर्णस्य** - கர்ணனுடைய, **अभ्याशं** - சமீபத்தை **आमगत्** - அடைந்தது.

Then an insect, whose form was phlegmatic, which ate flesh and blood, and which was fearful in appearance, went to Karna's vicinity.

श्लेष्मणः विकारः श्लेष्ममयः ।

मांसं च शोणितं च मांसशोणिते भोजनं यस्य सः ।

दारुणः आकारः यस्य सः ।

आगमत्—Aorist 3rd pers. sing. of गम् with आ.

7. **सः** - அந்த, **रुधिराशनः** - ரத்தத்தைக் குடிக்கும் புழுவானது, **तस्य** - அந்த கர்ணனுடைய, **ऊरुं** - துடையை **समासाद्य** - அடைந்து, **विभेद** - பேதம் செய்தது (கடித்தது). **एनं** - இதை, **क्षेप्तुं** - எறிவதற்காவது, **भयात्** - பயத்தினால், **गुरोः** - குருவிற்கு, **वक्तुं वापि** - சொல்லுவதற்காவது, **नाशकत्** - சக்தியுள்ளவனாயில்லை.

The insect, whose food was blood, gashed his (Karna's) thigh, after having got over it. Through fear of his master, Karna was not able to throw it away or speak out.

विभेद—विभिदतुः—विभिदुः perf. 3rd pers. sing. of भिद् to break down (VII U).

रुधिरं अशनं यस्य सः ।

अशकत्—Aorist 3rd pers. sing. of शक् to be able (V. P).

क्षेप्तुं and वक्तुं infinitive of purpose of क्षिप् and वच्.

8. **सत्तम हे भारत**—சிரேஷ்டரான ஓ தர்மபுத்திரரே! **तेन** - அந்த, **क्रिमिणा** - புழுவால், **तथा** - அப்படி, **दश्यमानोऽपि** - கடிக்கப்பட்டாலும், **सः** - அந்த கர்ணன், **गुरोः** - குருவினுடைய, **प्रबोधनाकांक्षी** - எழுப்புவதில் சந்தேகப்பட்டுக்கொண்டு, **तं** - அந்த புழுவை, **उपैक्षत** - லக்ஷியம் செய்யவில்லை.

Oh magnanimous Dharmaputra he, even though bitten by the insect like that, did not care for it, expecting the waking up of his teacher.

दश्यमानः p. pre. part. of दंश to bite (I. P).

भारत addressing धर्मपुत्र.

प्रबोधनं आकाङ्क्षतीति प्रबोधनाकाङ्क्षी ।

उपैक्षत—उपैक्षेतां—उपैक्षन्त imperf. 3rd pers. sing. of ईक्ष with उप to neglect (I. A).

सूर्यात् जायत इति सूर्यजः means Karna.

9. **कर्णश्च** - *கர்ணனும்,* **असह्यां** - *சகிக்கமுடியாத,* **तां वेदनां** - *அந்த வேதனையை,* **धैर्यात्** - *தைர்யத்துடன்,* **विनिगृह्य** - *அடக்கிக்கொண்டு,* **भार्गवं** - *பரசுராமனை,* **अकम्पयन्** - *அசைக்காமலும்,* **अव्यथयन्** - *சிரமப்படுத்தாமலும்,* **धारयामास** - *தரித்துக்கொண்டிருந்தான்.*

Karna, after having suppressed that unbearable pain by his courage, bore Parasurama (on his lap) without shaking or troubling him.

न सह्या असह्या, ताम् ।

विनिगृह्य indec. p. part. of गृह् with वि and नि ।

अकम्पयन् and अव्यथयन् pres. causal part. of कम्प् and व्यथ्.

धारयामास—धारयामासतुः—धारयामासुः periphrastic perf. of धृ (X. U).

10. **यदा** - *எப்போது,* **सः** - *அந்த,* **गुरुः** - *குருவானவர்,* **अङ्के** - *சரீரத்தில்,* **रुधिरेण** - *ரத்தத்தினால்,* **परिस्पृष्टः** - *தொடப்பட்டவராக,* **अभवत्** - *ஆனாரோ,* **तदा** - *அப்போது,* **तेजस्वी** - *நல்ல காந்தியையுடைய அவர்,* **अबुध्यत** - *விழித்துக் கொண்டார்.* **प्रबुद्धश्च** - *விழித்துக்கொண்டு* **एनं** - *இந்த கர்ணனைக் குறித்து,* **अब्रवीत्** - *சொன்னார்.*

When that master (Parasurama) was touched by blood in his body, the brilliant (teacher) woke up then. Having woke up, he spoke to him (Karna).

परिस्पृष्टः p. p. p. of स्पृश्.

अबुध्यत—अबुध्येतां—अबुध्यन्त imperf. 3rd pers. sing. बुध् to awake (I. U).

तेजस्वी—तेजस्विनौ—तेजस्विनः ending in न्.

11. परशुरामः—பரசுராமன் கூறினார். अहो - கஷ்டம், अशुचितां - அசுத்தமாயிருப்பதை, प्राप्तः - அடைந்தவனாய் अस्मि - இருக்கிறேன். त्वया - உன்னால் किमिदं कृतं - இதென்ன செய்யப்பட்டது. भयं - பயத்தை त्यक्त्वा - விட்டுவிட்டு, हे अनघ - குற்றமில்லாதவனே याथातथ्यं - உண்மையை, मम - எனக்கு, कथयस्व - சொல்லு.

Parasurama said :—

Ah me! I have become impure. What is this that has been done by you? Oh faultless Karna, tell me the truth, after abandoning fear.

अहो indec.

अशुचेर्भावः अशुचिता, तां—abstract noun. sing. only.

कथयस्व—कथयेथां—कथयध्वम् impera. 2nd pers sing. of कथ् to tell (X. P). here Atm. archaic.

यथातथा भावः याथातथ्यम् neu.

11½. नारदः—நாரதர்சொன்னார். तदा-அப்பொழுது, कर्णः - கர்ணன், क्रिमिणा - புழுவினால், परिभक्षणं - கடிக்கப்பட்டதை, तस्य - அவருக்கு. आचष्ट - சொன்னான்.

Narada said :—

Then Karna told Parasurama how he was bitten by the insect.

12—13. रामः - பரசுராமனும், सूकरसंस्थितं - பன்றிபோல் இருக்கிறவும், अष्टपादं - எட்டு கால்களையுடைய வும், तीक्ष्णदंष्ट्रं - கருக்கான கோரைப்பல்களையுடையவும், सूचीभिः - ஊசிகளால், परिसंवृतम् - சூழப்பட்டிருக்கிறவும், रोमभिः - மயிர்களால், संनिरुद्धाङ्गं - மூடப்பட்ட அவய வங்களையுடையவும், नामतः - பெயரால், अलर्कं नाम - அலர்க் கன் என்று பிரஸித்தமான, तं चापि क्रिमिं - அந்த புழுவை யும், ददर्श - பார்த்தார்.

Parasurama too saw that insect, Alarka by name, having eight feet, and with sharp teeth, and covered with needles, with its body covered all over with hairs.

ददर्श—ददृशतुः—ददृशुः perf 3rd pers sing of दृश् (पश्य्) to see (I. P.).

सूकरस्येव संस्थितं यस्य तम् ।

अष्टौ पादाः यस्य तम् । तीक्ष्णा दंष्ट्रा यस्य तम् ।

संनिरुद्धानि अङ्गानि यस्य तं ।

14. रामेण - பரசுராமனால், दृष्टमात्रः - பார்க்கப்பட்ட स क्रिमिः - அந்த புழுவானது, प्राणान् - பிராணன்களை, अवासृजत् - விட்டது. तस्मिन्नेव च - அது, असृक्क्लिन्ने - ரத்தத் தில் மூழ்கியிருக்கும்போது, तत् - அது, अद्भुतमिव - ஆச் சரியமாகவே, अभवत् - ஆயிற்று.

The insect, when seen by Parasurama, gave up its life. When it was drenched in blood, it was a wonder (to look at).

दृष्ट एव—दृष्टमात्रः

अवासृजत्—अवासृजतां—अवासृजन् imperfect 3rd pers sing of सृज् with अव (I. P.).

असृजि— Neu. ending in ज्.

क्लिन्नः—past part. of क्लिद्.

इव has the sense of एव.

अभवत् imperfect 3rd pers sing.

15. ततः - பிறகு, विश्वरूपः - பெரும் சரீரத்தை யுடைய, करालवान् - பயங்கரமாயிருக்கிற, लोहितग्रीवः - சிவந்த கழுத்தையுடைய, कृष्णाङ्गः - கறுப்பு அவயவங்களை யுடைய, मेघवाहनः - மேகத்தை வாகனமாக உடைய, राक्षसः - ஒரு ராக்ஷஸன், अन्तरिक्षे - ஆகாயத்தில், ददृशे - பார்க்கப் பட்டான்.

Then a demon, who had big stature, who was fearful, whose neck was red, whose body was black, and who rode on clouds, was seen in the sky.

ददृशे—ददृशाते - ददृशिरे passive perf 3rd person sing of दृश् (I. P.).

विश्वं रूपं यस्य सः । लोहिता ग्रीवा यस्य सः ।

कृष्णानि अङ्गानि यस्य सः । मेघः वाहनं यस्य सः ।

16. पूर्णमानसः - நிறைந்த மனமுடைய, सः - அவன், प्राञ्जलिः - கைகூப்பினவனாய், भूत्वा - ஆகி, रामं - பரசு ராமனைக் குறித்து, बभाषे - பேசினான். हे भृगुशार्दूल - பிருகுக்களுக்குள் சிரேஷ்டமானவரே! ते-உமக்கு, स्वस्ति- க்ஷேமமுண்டாகட்டும். अहं - நான், यथागतं - வந்தபடியே, गमिष्ये - போகிறேன்.

That demon, whose mind was full (with gratitude), and who prostrated, spoke to Parasurama "Oh best of the Bhrigus! Prosperity be unto you. I shall go just as I came."

प्रकृष्टः अञ्जलिः यस्य सः ।

बभाषे—बभाषाते—बभाषिरे—perf 3rd pers sing of भाष् to speak (I. A.).

पूर्णं मानसं यस्य सः ।

स्वस्ति—hail, indec.—governs dative case.

भृगुषु शार्दूलः the best, तत्संबुद्धिः ।

गमिष्ये—गमिष्यावहे—गमिष्यामहे—archaic, second future 1st pers sing of गम्.

आगतं अनतिक्रम्य यथागतं adv.

17. **हे मुनिसत्तम** - *முனி சிரேஷ்டரே!* **भवता** - *உம்மால்,* **नरकात्** - *நரகத்திலிருந்து,* **मोक्षितः अस्मि** - *விடுவிக்கப்பட்டேன்.* **ते** - *உமக்கு,* **भद्रं च** - *க்ஷேமமும்,* **वृद्धिश्च** - *விருத்தியும்,* **अस्तु** - *உண்டாகட்டும்.* **भवता** - *உம்மால்* **मे** - *எனக்கு,* **प्रियं** - *பிரியமானது,* **कृतं** - *செய்யப்பட்டது.*

Oh good sage! I have been saved from hell by you. Prosperity and plenty be unto you. What is agreeable has been done me by you.

मोक्षितः pass. past part.

अस्तु—स्तां—सन्तु—imper 3rd pers sing of अस् to be (II. P.).

18. **महाबाहुः** - *பெரும்பாகு பலத்தையுடைய,* **प्रतापवान्** - *பராக்ரமத்தையுடைய,* **जामदग्न्यः** - *பரசுராமர்,* **त्वं कः** - *நீ யார்,* **कस्मात्** - *எதால்,* **नरकं** - *நரகத்தை,* **प्रतिपन्नः** - *அடைந்தாய்.* **तत्** - *அதை,* **ब्रवीहि** - *சொல்,* (इति—*என்று*) **तं उवाच** - *அவனைக்குறித்து சொன்னார்.*

The valorous Parasurama, having long hands, said to him, "Who are you? Why did you reach hell? Tell me that".

महान्तौ बाहू यस्य सः ।

उवाच—ऊचतुः—ऊचुः perf 3rd pers sing of ऊच् to speak (II. P.)

जमदग्नेः अपत्यं पुमान् जामदग्न्यः । प्रतापः अस्यास्तीति प्रतापवान् ।

प्रतिपन्नः past part of पद् with प्रति ।

ब्रवीहि is archaic form for ब्रूहि—ब्रूतं—ब्रूत—imperative 2nd pers sing of ब्रू to speak (II. U.).

19. हे तात - ஓ பெரியவரே! पुरा - முன் காலத்தில், देवयुगे - கிருதயுகத்தில், भृगोस्तु - பிருகு என்பவருக்கே, सवया इम - சிநேகிதன்போல: नामत यास्को नाम - பெயரால் யாஸ்கன் என்று பிரசித்தமான, अहं - நான், आसं - இருந்தேன், (என்று) सः - அவன், अब्रवीत् - சொன்னான்.

He spoke, "Oh revered sir, formerly in Krita Yuga, I was a friend to Bhrigu, by name Yaska.

अब्रवीत् imperfect.

आसं – आस्व—आस्म imperfect 1st pers sing of अस् to be (II. P.).

समानं वयः यस्य सः सवयाः—like वेधस्.

20. सोऽहं - அப்படிப்பட்ட நான், भृगोः - பிருகுவினுடைய, दयितां - மிகவும் பிரியமான, भार्यां - மனைவியை, बलात् - பலாத்காரமாய், अपहरं - அபகரித்தேன். महर्षेः - அப்பெரும் முனிவரின், अभिशापेन - சாபத்தால், क्रिमिभूतः - புழுவாய் ஆகி, भुवि - பூமியில், अपतम् - விழுந்தேன்.

I seduced Bhrigu's beloved wife by force. And I fell in this world as an insect by the curse of that great sage.

अपहरे imperfect 1st pers sing of हृ with अप archaic for अपाहरम्.

अपतं—अपताव—अपताम imperf 1st pers sing of पत्.

भुवि locative sing of भू (fem).

21. क्रोधात् - கோபமடைந்ததினால், सः - அந்த, तव पूर्वपितामहः - உனது முன் பாட்டனார், मां - என்னைக் குறித்து, हे पाप - ஓ பாபியே, मूत्रश्लेष्माशनः - மூத்திரம் கோழை இவைகளைத் தின்று கொண்டு, निरयं - நரகத்தை, प्रतिपत्स्यसे - அடையப்போகிறாய் என்று, अब्रवीत् - சொன்னார்.

Through anger, that ancestor of yours spoke to me, "Oh evil wretch, you will reach hell, eating phlegm and Urine."

क्रुद्धः—past part of क्रुध् ।

पितुः पिता पितामहः । पूर्वश्चासौ पितामहश्च पूर्वपितामहः ।

मूत्रं च श्लेष्मं च अश्नातीति ।

प्रतिपत्स्यसे—प्रतिपत्स्येथे—प्रतिपत्स्यध्वे second future 2nd pers sing of पद् with प्रति to attain (IV. A.).

22. अथ - பிறகு, ब्रह्मन् - ஓ பிராம்மணரே ! शापस्य - சாபத்தின், अन्तः - முடிவு, भवेत् - உண்டாகுமா, इति - என்று, एवं - இவ்விதம், तं - அவரைக்குறித்து, अब्रवम् - சொன்னேன். भृगुः - பிருகுவானவர், भार्गवः रामः - பிருகு

வம்சத்துப் பரசுராமர், **भविता** - ஏற்படுவார், **इति** - என்று **मां** - என்னைக் குறித்து, **अब्रवीत्** — சொன்னார்.

Then I told him, "Oh Brahmin! Will there be an end to this curse?" He told me, "Parasurama of the Bhrigu race will be (the remover of your curse)."

भवेत्—किं in questioning, is understood.

ब्रह्मन्—ब्राह्मणौ—ब्राह्मणः Vocative.

अब्रवम्—अब्रव—अब्रम imperfect 1st pers sing and अब्रवीत् 3rd pers sing of ब्रू to tell (II. U.)

भविता—1st future 3rd pers sing of भू.

भविता—भवितारौ—भवितारः ।

भृगोः गोत्रापत्यं पुमान् भार्गवः ।

23. **सोऽहं** - அப்படிப்பட்ட நான், **यथा** - எப்படி, **नकुशलः** - க்ஷேமமில்லாமலிருப்பேனோ, **तथा** - அப்படி, **एनां** - இந்த, **दशां** - கதியை, **प्राप्तः** - அடைந்துவிட்டேன். **हे साधो** - நல்லவரே! **त्वया** - உம்மோடு **समागम्य** - சேர்ந்து **पापयोनितः** - பாவமான ஜன்மத்திலிருந்து, **विमुक्तः** - விடப் பட்டேன்.

I reached such a state as this, wherein I could not be happy. Oh good sir! I have been released from an evil life, by associating with you.

न विद्यते कुशलं यस्य नकुशलः । समागम्य indecli. past part of गम् with सम् and आ.

पापा च सा योनिश्च पापयोनिः तस्याः, तः indecli in the sense of ablative.

24. **महासुरः** - அந்த பெரும் அசுரன் **रामं** - பரசு ராமரைக் குறித்து **एवं उक्त्वा** - இவ்விதம் சொல்லிவிட்டு **नमस्कृत्य** - நமஸ்காரம் செய்துவிட்டு **ययौ** - சென்றான். **रामः तु** - பரசுராமரும் **कर्णं** - கர்ணனைக் குறித்து **सक्रोधं** - கோபத்துடன் **इदं वचनं** - இந்த வார்த்தையை **अब्रवीत्** - சொன்னார்.

That great demon went away after telling Parasurama thus, and prostrating before him. Parasurama spoke to Karna these words with anger.

ययौ—ययतुः—ययुः perf 3rd pers sing of या.

महान् चासौ असुरश्च महासुर. the great demon.

क्रोधेन सह सवर्तते इति सक्रोधं adv.

25. **हे मूर्ख** - ஓ மூடனே! **इदं** - இந்த, **अतिदुःखं** - அதிகமான துக்கத்தை, **जातु** - ஒருக்காலும் **ब्राह्मणः** - பிராம்மணன். **न सहेत्** - சகிக்கமாட்டான், **ते धैर्यं** - உனது தைர்யமானது **क्षत्रियस्येव** - க்ஷத்திரியனுடையதுபோலி ருக்கிறது, **सत्यं** - உண்மை **उच्यताम्** - சொல்லப்படட்டும். என்று, **कामये** - விரும்புகிறேன்.

Oh Fool! A brahmin can never bear this great pain. Your courage is surely that of a Kshatriya. I wish that truth must be spoken. (I wish that you speak the truth).

सहेत् archaic for सहेत potential 3rd pers sing of सह् to endure.

कामये means 'I wish'.

26. **ततः** - பிறகு, **शापात्** - சாபத்திலிருந்து, **भीतः** - பயந்த, **कर्णः** - கர்ணன், **प्रसादयन्** - சமாதானப்படுத்திக்

கொண்டு, तं - அந்த பரசுராமரிடம், उवाच - சொன்னான். हे भार्गव - பார்க்கவரே! मां - என்னை, ब्रह्मक्षत्रान्तरे - பிராம்மணர் க்ஷத்திரியர் இவர்களுக்குள், जातं - உண்டான, सूतजं - சாரதியின் பிள்ளையென்று, विद्धि - அறிந்து கொள்ளும்.

Then Karna, fearful of the curse, spoke to Parasurama, pacifying him, "Oh Parasurama! Learn that I was born between a brahmin and a Kshatriya, the son of a charioteer.

उवाच—ऊचतुः—ऊचुः perf 3rd pers sing of वच् to speak (II. P.)

प्रसादयन् pres. part of सद् with प्र.

ब्रह्मच क्षत्रं च ब्रह्मक्षत्रे तयोः अन्तरं, तस्मिन्।

विद्धि—वित्तं—वित्त imperative 2nd pers sing of विद् to know (II. P.)

27. भुवि - உலகில், जनाः - ஜனங்கள், मां - என்னை, राधेयः - ராதையின் பிள்ளையான, कर्णः - கர்ணன், इति - என்று, प्रवदन्ति, சொல்லுகிறார்கள். हे ब्रह्मन् - பிராம்மண ச்ரேஷ்டரே! भार्गव - பார்க்கவரே! अस्त्रलुब्धस्य - அஸ்திரவித்தையில் ஆசையுள்ள, मे - எனக்கு, प्रसादं - தயை. யை, कुरु - செய்யும்.

In the world people speak of me as Radheya and Karna Oh Brahmin, Parasurama! do a favour unto me, who was desirous of the Brahmastra.

ब्रह्मन्—ब्रह्माणौ—ब्रह्माणः Vocative Case.

अस्त्रेषु लुब्धः तस्य।

28. **वेदविद्याप्रदः** - *வேதவித்தையைக் கொடுக்கும்,* **प्रभुः** - *பிரபுவான,* **गुरुः** - *குருவானவர்,* **पिता** - *தகப்பனார் தான்,* **न संदेहः** - *சந்தேகமில்லை.* **अतः** - *ஆதலால்,* **तव अन्तिके** - *உமது சமீபத்தில்,* **भार्गव इति** - *பார்க்கவன் என்று,* **गोत्रं** - *பெயர்,* **मया उक्तं** - *என்னால் சொல்லப் பட்டது.*

The teacher, the master, who imparts the knowledge of Vedas, is undoubtedly the father. Therefore it was said by me to you that I was of the Bhrigu race.

वेद इति विद्या तां प्रददातीति—प्रदः ।

29. **भूमौ** - *பூமியில்,* **निपतितं** - *விழுந்தவனையும்,* **दीनं** - *தயை செய்யத் தகுந்தவனையும்,* **वेपमानं** - *நடுங்குகிற வனையும்,* **कृताञ्जलिं** - *கைகூப்பிக்கொண்டிருந்த,* **तं** - *அந்த கர்ணனை,* **सरोषः** - *கோபத்துடன்,* **प्रदहन्निव** - *கொளுத்து கிறவர்போல்,* **भृगुश्रेष्ठः** - *பிருகுக்களுள் சிரேஷ்டமான அவர்,* **उवाच** - *சொன்னார்.*

The best of the Bhrigus, with anger, as though scorching him who had fallen to the ground, (who was) wretched, trembling, and prostrating, said to him.

कृतः अञ्जलिः येन तं ।

30—31. **हे मूढ** - *மூடனே!* **यस्मात्** - *எந்தக் காரணத் தால்,* **अहं** - *நான்,* **अस्त्रहेतोः** - *அஸ்திரங்களின் காரணத்திற் காக,* **त्वया** - *உன்னால்,* **इह**-*இங்கு* **मिथ्याप्रचीर्णः**-*பொய்யாக ஏமாற்றப்பட்டேனே,* **तस्मात्** - *ஆதலால்,* **एतत्** - *இந்த,* **ब्रह्मास्त्रं** - *பிரும்மாஸ்திரமானது.* **सदृशेन** - *ஸமானமானவ னோடு,* **समेयुषः** - *எதிர்த்திருக்கிற,* **ते** - *உன்னுடைய* **वधकालात् अन्यत्र** - *கொல்லப்படும் சமயம் தவிர மற்ற*

காலத்தில், **प्रतिभास्यति नु** - தோன்றும். **हि** - ஏனெனில், **अब्राह्मणे** - பிராம்மணன் இல்லாதவனிடத்தில், **ब्रह्म** - வேதமானது, **कदाचन** - ஒருக்காலும், **चिरं** - வெகுகாலம், **न तिष्ठेत्** - நிற்காது.

Bacause I have been deceived by you for (obtaining) astras, this Brahmastra shall strike your mind only at times other than your time of slaughter while you are fighting with your equal. Because, the Brahman will never remain long with one who is no brahmin.

मिथ्या प्रचीर्णः मिथ्याप्रचीर्णः । मिथ्या indec.

अस्त्रस्य हेतुः ।

प्रतिभास्यति—प्रतिभास्यतः—प्रतिभास्यन्ति । second future 3rd pers sing of भा with प्रति to appear. (II. P.)

समेयुषः genitive sing of समेयिवस् pres part of इ with सं. to go (II. P.)

ब्रह्म neuter ending in न्.

32. **गच्छ** - போ. **इदानीं** - இப்போது, **ते** - உன்னுடைய, **अनृतस्य** - பொய்க்கு, **इह** - இங்கு, **स्थानं** - இடம் **न विद्यते** - இல்லை. **भुवि** - உலகில், **युद्धे** - சண்டையில், **त्वया सदृशः** - உனக்கு சரியான, **क्षत्रियः** - க்ஷத்ரியன், **न भविता** - உண்டாகமாட்டான்.

Go! There can be no place here for you who are untruthful. There will be no Kshatriya in the world who is your equal in battle.

इदानीं—indecl.

विद्यते—विद्येते—वि ।—pres 3rd pers sing of विद् to happen (IV. A.)

भविता—भवितारौ—भवितारः first future 3rd pers sing of भू.

33. **नारदः** - நாரதர் கூறினார். **एवं** - இவ்விதம் **रामेण** - பரசுராமரால், **न्यायेन** - நியாயமாய், **उक्तः** - சொல்லப்பட்ட, **सः** - அந்த கர்ணன். **उपजगाम** - சென்றான். **दुर्योधनं** - துர்யோதனனை, **उपागम्य** - அடைந்து, **कृतास्त्रः अस्मि** - அஸ்திர அப்யாசம் செய்தவனாய் இருக்கிறேன், **इति च** - என்றும், **अब्रवीत्** - சொன்னான்.

Narada Said :—

Thus, being properly addressed by Parasurama, he went away. Going to Duryodhana, he said, "I have obtained the knowledge of the Astras."

जगाम—जग्मतुः—जग्मुः perf 3rd pers sing of गम्.

उपागम्य indec. past. part of गम् with उप and आ.

कृतानि अस्त्राणि येन सः ।

॥ सुभाषितानि ॥

कालिदासः

1. **सहायवानेव** - துணையுள்ளவனே, **सप्रतिबन्धं** - தடையுடன் கூடின, **अर्थं** - விஷயத்தை, **अधिगन्तुं** - அடைவதற்கு, **प्रभुः** - சக்தியுள்ளவன். **सचक्षुरपि** - கண் உள்ளவனாயிருந்தாலும், **तमसि** - இருட்டில், **दीपेन विना** - விளக்கு இல்லாமல், **दृश्यं** - பார்க்கத்தகுந்த பொருளை, **न पश्यति** - பார்க்கிறதில்லை.

Only he who has help is able to secure an object which has obstruction. Even though one has eyes, one does not see an object in darkness without the lamp.

प्रतिबन्धेन सहितं ।

अधिगन्तुं infinitive of purpose of गम् with अधि.

सहायः अस्यास्तीति सहायवान् । द्रष्टुं योग्यं दृश्यम् ।

विना indecli. governs instrumental.

चक्षुषा सह वर्तत इति सचक्षुः ।

2. ओषधीनां पतिः - ஓஷதிகளுக்கு யஜமானனான சந்திரன், एकतः - ஓரிடத்தில், अस्तशिखरं - அஸ்தமய பர்வதத்தின் சிகரத்தை, याति - அடைகிறான். एकतः - மற்றோரிடத்தில், आविष्कृतारुणपुरस्सरः - சாரதியான அருணனை முன்னிட்டுக்கொண்டு, अर्कः - சூர்யன் (உதய மாகிறான்) युगपत् - ஒரே காலத்தில் तेजोद्वयस्य - இரண்டு தேஜஸ்களின் சூர்ய சந்திரர்களின், व्यसनोदयाभ्यां - துக்கம் உதயம் (சுகம்) இவைகளால், लोकः - உலகமானது. आत्मदशान्तरेषु - தனது வெவ்வேறு தசைகளில், नियम्यत इव கட்டப்படுகிறதுபோல.

On the one hand the lord of the herbs (*i.e.*) (the Moon) descends towards the setting mountain; on the other, the sun with the twilight (Aruna) as his harbinger, has become manifest; by the simultaneous rise and fall of the two luminaries, the world is, as it were, regulated by its changes of condition (or vicissitudes of life).

(Prof. P. N. Patankar M. A.).

याति—यातः—यान्ति pres 3rd pers sing of या to go (II. P.)

एकतः indec. अस्तस्य शिखरम् । पतिः decline.

आविष्कृतश्चासौ अरुणश्च आविष्कृतारुणः पुरस्सरः यस्य सः ।

आविष्कृतोऽरुणपुरःसरः is the better reading, since it supplies the verb.

अरुण —the charioteer of the Sun-God, who has no-thighs. Hence he is known as अनूरुः, One having no thighs. His rise is said to take place, about an hour prior to sun-rise.

तेजसः द्वयं तस्य । युगपत् indecli. व्यसनं च उदयश्च ताभ्याम् ।

नियम्यते—नियम्येते—नियम्यन्ते passive present 3rd pers sing of यम् with नि.

अन्याः दशाः दशान्तराणि । आत्मनः दशान्तराणि तेषु ।

3. தனது மனைவியை விட்டுப் பிரிந்த யக்ஷன் மேகத்தைத் தூது அனுப்பும்போது அதைப் பார்த்து இந்த சுலோகத்தாலும் அடுத்த சுலோகத்தாலும் கூறுகிறான்.

आम्रकूटः - ஆம்ரகூடம் என்னும், सानुमान् - மலையானது आसारप्रशमितवनोपप्लवं - மழைபெய்வதால் அணைக்கப்பட்ட காட்டுத்தீகளையுடைய अध्वश्रमपरिगतं-வழிநடந்த சிரமத்தால் வந்து சேர்ந்த, त्वां - உன்னை मूर्ध्ना - சிரஸ்ஸால் साधु நன்றாய், वक्ष्यति - வகிக்கப்போகிறது. क्षुद्रोऽपि - அல்பனாயிருந்தாலும், प्रथमसुकृतापेक्षया - முன் செய்யப்பட்ட நல்ல காரியங்களை கவனித்து संश्रयाय - ரக்ஷணத்திற்கு (வீட்டிற்கு) प्राप्ते - வந்த, मित्रे - நண்பனிடத்தில் वि-मुखः - திரும்பின முகமுள்ளவனாக, न भवति - ஆகமாட்டான். यः - எவன் तथा - அப்படி उच्चैः - மேன்மையாயிருக்கிறானோ, किं पुनः அவனைப் பற்றி கேழ்ப்பானேன்.

The mountain Amrakuta will glady bear you, fatigued by the journey, on its peak, you having extinguished its wild fires with your showers. Even an insignificant man, out of regard to previous favours, turns not his back on (lit his face from) a friend who comes for shelter, much less will one so exalted (noble) (Mr. M. R. Kale.)

आसारेण प्रशमिताः आसारप्रशमिताः वनेषु उपप्लवाः वनोपप्लवाः ।

आसारप्रशमिताः वनोप्लवाः यस्य तम् । साधु indec.

मूर्ध्ना instru of मूर्धन् mas ending in न्.

वक्ष्यति—वक्ष्यतः—वक्ष्यन्ति । second future 3rd pers sing of वह् to bear.

अध्वनः श्रमः तेन परिगतम् । सानूनि अस्य सन्तीति सानुमान् ।

प्रथमं सुकृतानि तेषां आपेक्षया. विमुखः with turned face.

किं पुनः what is to be said. उच्चैः indecli.

4. **वायौ** - காற்றானது **सरति (सति)** - அடிக்கும் போது **सरलस्कन्धसंघट्टजन्मा** - ஸரளமென்னும் மரங்களின் அடிகளோடு உரைதலால் உண்டான **उल्काक्षपितचमरीबालभारः** - கொள்ளி கட்டையால் கெடுக்கப்பட்ட சவுரி மான் களின் வால்களின் பாரங்களையுடைய **दवाग्निः** - காட்டுத் தீயானது. **तं** - அந்த இமயமலையை, **बाधेत चेत्** - பிடித் தால் **वारिधारासहस्रैः** - ஜலத்தின் ஆயிரக் கணக்கான தாரைகளால் **एनं** - இந்தத் தீயை **अलं** - மிகவும் **शमयितुं** - அணைப்பதற்கு **अर्हसि** - தகுதியுள்ளவனு யிருக்கிறாய். **हि** - ஏனென்றால் **उत्तमानां** - மேலானவர்களின் **संपदः** - செல்வங்கள் **आपन्नार्तिप्रशमनफलाः** - ஆபத்தையடைந்த வர்களின் பீடைகளைப் போக்குவதைப் பிரயோஜனமாய் உடையவைகளோ.

If, while the wind blows, the wild fire, born of (generated by) the frictions of the branches of the Sarala trees, which destroys with its sparks the thick tails of the charmaris, should do danger to it (to the Himalaya mountain), it will be proper for you to extinguish it completely with thousands of water showers; for, the riches of the great have for their end the alleviation of the affliction of those in distress.

(Mr. M. R. Kale).

वायौ सरति locative absolute. सरन्—सरन्तौ—सरन्तः

सरलानां स्कन्धाः, तैः संघट्टः तस्मात् जन्म यस्य सः adj to दवाग्निः।

बाधेत—बाधेयातां—बाधेरन् poten. 3rd pers sing of बाध् to trouble (I. A.)

चमरीणां वालानां भाराः चमरीवालभारा ।

उल्काभिः क्षपिताः चमरीणां वालभाराः यस्य सः ।

दवाग्निः wild forest fire.

अर्हसि—अर्हथः—अर्हथ pres 2nd pers sing of अर्ह.

शमयितुं infinitive of purpose of शम् । अलं indecli.

वारीणां धाराः वारिधाराः । तासां सहस्राणि तैः ।

आपन्नानां आर्तयः आपन्नार्तयः ।

तासां प्रशमनं फलं यासां ताः adj to संपदः

5. वेदान्तेषु - வேதாந்தங்களில், यं - எவரை, रोदसी- ஆகாயம் பூமி இவைகளை, व्याप्य - வியாபித்துக்கொண்டு, स्थितं - இருக்கிற, एकपुरुषं - ஒரே புருஷராக, आहुः - சொல்லுகிறார்களோ, यस्मिन् - எவரிடத்தில், ईश्वर इति - ஈச்வரன் என்கிற, शब्दः - சப்தமானது, अनन्यविषयः - வேறு ஒன்றையும் விஷயமாய் அடையாமல் (வேறு ஒருவரையும் குறிக்காமல்) यथार्थाक्षरः - அர்த்தத்துடன் கூடின

எழுத்துக்களை உடையதோ, यञ्च - எவரும் अन्तः - உள்ளே नियमितप्राणादिभिः - அடக்கப்பட்ட பிராணன் முதலியவை களையுடைய, मुमुक्षुभिः - மோக்ஷத்தை விரும்புகிறவர்க ளால், मृग्यते - தேடப்படுகிறாரோ, स्थिरभक्तियोगसुलभः - ஸ்திரமான பக்தியின் யோகத்தால் சுகமாய் அடையக் கூடிய सः அப்படிப்பட்ட, स्थाणुः - பரமசிவன், वः உங்க ளுடைய, निःश्रेयसाय க்ஷேமத்தின் பொருட்டு, अस्तु - இருக்கட்டும்.

May that Siva be disposed to your prosperity (may Siva grant you prosperity), whom the Vedas declare to be the One Being pervading the earth and the sky, in whom the name ईश्वर (Supreme Master) which cannot be applied to anybody else, becomes a meaningful (appropriate) term, and who is searched (sought) by those desirous of renunciation who (those desirous of renunciation) have suppressed their Pranas within, and who is easily accessible to unflagging devotion.

आह—आहतुः—आहुः pres 3rd pers plu. of ब्रू to speak (II. U.) This is the alternate form of ब्रवीति etc.

एकश्चासौ पुरुषश्च तम् । रोदसी accus. dual.

अन्यः विषयः यस्य सः अन्यविषयः, स न भवतीति अनन्यविषयः।

यथार्थानि अक्षराणि यस्य सः ।

मोक्तुं इच्छवः तैः मुमुक्षुभिः desiderative form.

प्राणः आदिः येषां ते प्राणादयः ।

नियमिताः प्राणादयः यैः ते नियमितप्राणादयः तैः ।

मृग्यते—मृग्येते—मृग्यन्ते passive 3rd press sing of मृग् to seek (IV. P.)

भक्तेर्योगः भक्तियोगः। स्थिरश्चासौ भक्तियोगश्च स्थिरभक्तियोगः' तेन सुलभः।

निःश्रेयसाय for welfare.

शूद्रकः

6. **सुखं हि** - சுகமோவெனில், **दुःखानि** - துக்கங்களை **अनुभूय** - அனுபவித்து, **घनान्धकारेषु** - நெருக்கமான இருட்டுகளில் **दीपदर्शनमिव** - விளக்கைப் பார்ப்பதுபோல், **शोभते** - பிரகாசிக்கின்றது. **यः नरः** - எந்த மனிதன், **सुखात्**- சுகத்திலிருந்து, **दरिद्रतां** - தரித்ரத்தன்மையை **याति** - அடைகிறானோ, **सः** - அவன், **मृतः** - இறந்துபோய் **शरीरेण-धृतः** - சரீரத்தை வைத்துக்கொண்டு, **जीवति** - பிழைத்திருக்கிறான்.

Happiness after experiencing suffering shines (is relished), just like the sight of a lamp in thick darkness. That man who becomes poor after (enjoying) happiness, is a dead man, but lives, being supported by the body (alone).

अनुभूय indecli. p. p. of भू with अनु to endure.

शोभते—शोभेते—शोभन्ते pres 3rd pers sing of शुभ् to shine (I. A)

घनानि च तानि अन्धकाराणि च तेषु। दीपस्य दर्शनम्।

दरिद्रस्य भावः तां abstract noun sing only.

7. **दारिद्र्यात्** - ஏழ்மைத்தனத்தால் **ह्रियं** - வெட்கத்தை **एति** - அடைகிறான். **ह्रीपरिगतः** - வெட்கம் அடைந்தவன் **सत्त्वात्** - நல்ல குணத்திலிருந்து **परिभ्रश्यते** - நழுவி விடுகிறான். **निस्सत्त्वः** - நல்லகுணமில்லாதவன் **परिभूयते** -

அவமானப் படுத்தப் படுகிறான். परिभवात् - அவமானத்தால் निर्वेदं - வெறுப்பை आपद्यते - அடைகிறான். निर्विण्णः - ஒழிவுள்ளவன் शुचं - துக்கத்தை एति - அடைகிறான். शोकनिहतः - துக்கத்தால் கெடுக்கப்பட்டவன் बुद्ध्या - புத்தியால் परित्यज्यते - விடப்படுகிறான். निर्बुद्धिः - புத்தியில்லாதவன் क्षयं - நாசத்தை एति - அடைகிறான். अहो - கஷ்டம் निधनता - பணமில்லாமலிருப்பது. सर्वापदां - எல்லா ஆபத்துகளுக்கும் आस्पदम् - இடமானது.

Through poverty one becomes ashamed; one who is ashamed becomes devoid of good qualities; one who is devoid of good qualities is disgraced; through disgrace, he gets disgust (in life); one who is disgusted, gets grief; one who is afflicted with grief, is abandoned by his senses; he who is devoid of his senses reaches destruction; alas! poverty is the source of all difficulties.

दरिद्रस्य भावः दारिद्र्यम् abs. noun neu only.

एति—इतः—यन्ति pres 3rd pers sing of इ to go (II. P.)

ह्रिया परिगतः । परिभ्रश्यते pass pres 3rd pers sing of भ्रंश् with परि. निर्गतं सत्त्वं यस्मात् सः ।

परिभूयते pass pres 3rd pers sing of भू with परि.

आपद्यते—आपद्येते—आपद्यन्ते pres 3rd pers sing of पद् with आ to attain (IV. A.)

शोकेन निहतः । परित्यज्यते pass pres 3rd pers sing of त्यज् with परि । निर्गता बुद्धिः यस्मात् सः । अहो indecli.

विगतं धनं यस्मात् सः । तस्य भावः sing only.

सर्वाश्च ता आपदश्च तासां । आस्पदम् neuter.

भवभूतिः ॥

8. **गुरुः** - உபாத்தியாயர், **प्राज्ञे** - புத்திமானான சிஷ்யன் விஷயத்தில், **यथैव** - எவ்வாறோ, **तथा** - அவ்வாறே, **जडे**-மந்தமான (மூடனான) சிஷ்யன் விஷயத்திலும், **विद्यां** - கல்வியை, **वितरति** - சொல்லிக்கொடுக்கிறார். **तयोः** - அவ்விருவர்களுக்கும், **ज्ञाने तु** - ஞானம் உண்டாகும் விஷயத்திலோவெனில், **शक्तिं न करोति** - (புத்திமானுக்கு) சாமர்த்தியத்தையும் செய்கிறதில்லை, **न अपहन्ति वा** - (மூடனுக்கு) சக்தியையும் குறைப்பதில்லை. **खलु** - நிச்சயம், **फलं प्रति** - (அவ்விரண்டு சிஷ்யர்களுக்கும்) முடிவில் பிரயோஜனத்தை (பாண்டியத்தை) பற்றி, **भूयान् भेदः पुनः** - அதிக வித்தியாஸமோவெனில், **भवति ननु** - இருக்கிறதல்லதா? **तत्** - அது, **यथा** - எப்படியென்றால், **शुचिः** - சுத்தி செய்யப்பட்ட (நிர்மலமான) **मणिः** - கண்ணாடி, (crystal) **बिंबग्राहे** - பிரதிபிம்பத்தை கிரஹிப்பதில், **प्रभवति** - ஸமர்த்தமாகிறது. **मृदां चयः** - (சுத்தி செய்யப்படாத) மண் உருண்டை, **न** - (பிரதிபிம்பத்தை கிருஹிப்பது) இல்லை. (உபாத்தியாயர் ஒரு வகுப்பில் அநேக மாணாக்கர்களுக்கு ஒரே விதமாகத்தான் போதிக்கிறார். புத்திமானுக்கு அதிகமாயும் மூடனுக்கு குறைவாயும் சொல்லிக்கொடுப்பதில்லை. ஆனால், முடிவில் படிப்பில் தேர்ச்சியைப்பற்றி இருவர்களுக்கும் மாறுபாடு உண்டாகிறது. எப்படி அழுக்கில்லாமல் துடைக்கப்பட்ட கண்ணாடி, எதிரில் புலப்படும் முகம் முதலிய பிரதிபிம்பத்தை கிரஹிக்கிறதோ, அப்படியே புத்திமானான சிஷ்யன் உபாத்தியாயர் போதிக்கும்போது கவனத்துடன் அவருடைய உபதேசங்களை மனதில் பதிந்துக்கொள்ளுகிறான், மூடனான சிஷ்யன் கவனம் செலுத்தாமல் உப

தேசங்களை மனதில் மண் உருண்டை பிரதிபிம்பத்தைப் போல் ஏற்றுக்கொள்வதில்லை.)

The tutor imparts knowledge to the intelligent in the same manner as to the dull. He does not either put the power of acquiring into the one nor does he take it away from the other. And yet there is a vast difference between the results of the two; and this is as a pure crystal is able to receive reflections but not a clod of earth.

अपहन्ति अपहतः अपघ्नन्ति—pres. 3rd per. sing. of हन् with अप (II. P.)

भूयान् भूयांसौ भूयांसः—Nomn. बहु Positive. भूयस् comparative—भूयिष्ठ—Superlative.

बिंबस्य ग्राहः, तस्मिन् । मृदः मृदोः मृदां Gen.

मृत् मृदौ मृदः Nom.

प्रकर्षेण जानातीति प्रज्ञः, प्रज्ञ एव प्राज्ञः ।

9. **तेजस्वी** - *பராக்ரமசாலியானவன்,* **अपरेषां** - *மற்றவர்களுடைய,* **प्रसृतं** - *உலகில் பரவும்,* **तेजः** - *வீர்யத்தை,* **न विषहते** - *பொருக்கிறதில்லை,* **सः** - *அது,* **तस्य** - *அவனுடைய,* **प्रकृतिनियतत्वात्** - *ஸ்வபாவ ஸித்தமாதலால்,* **अकृतकः** - *செயற்கையிலில்லாத,* **स्वो भावः** - *இயற்கை நிலை* **दिनकरः देवः** - *சூரிய தேவன்,* **मयूखैः** - *கிரணங்களால்,* **अश्रान्तं** - *ஓய்வில்லாமல்,* **तपतियदि** - *பிரகாசிப்பானேயாகில்,* **आग्नेयः ग्रावा** - *ஸூரிய காந்தக்கல்,* **निकृत इव** - *(தான் ஏதோ) அவமதிக்கப்பட்டதுபோல்,* **तेजांसि** - *ஒளிகளை,* **किं** - *ஏன்,* **वमति** - *கக்குகிறது.*

The valiant does not brook the spreading fame of others in the world; it is his inborn quality, natural and not the

acquired one; Why then the Suryakanta stone pours out its lustre as if wounded in its pride when touched by the rays of the sun shining ceaselessly.

अग्ने. अयं आग्नेयः। तेजः अस्यास्तीति तेजस्वी।

प्रकृत्या नियतः तस्य भावः तस्मात्।

भर्तृहरिः

10 हुतभुक् - நெருப்பு, जलेन - ஜலத்தால், वारयितुं - தடுப்பதற்கு, शक्यः - முடியும், सूर्यातपः - சூர்யனுடைய வெயில் छत्रेण குடையினாலும், नागेन्द्रः - சிரேஷ்டமான யானையானது निशिताङ्कुशेन - கூர்மையான வெட்டியா லும் समदौ - மதத்தோடு கூடிய, गोगर्दभौ - மாடு கழுதை இவைகள், दण्डेन - தடியாலும் व्याधिः - நோயானது विविधैः - வெகுவிதமான भेषजसंग्रहैश्च - மருந்துகளின் சேர்க்கையாலும் विषं - விஷமானது. मन्त्रप्रयोगैः - மந்திரம் போடுவதாலும் (தடுப்பதற்கு முடியும்,) सर्वस्य - எல்லா வற்றிற்கும் शास्त्रविहितं - சாஸ்திரத்தால் ஏற்பட்ட, औषधं - மருந்து अस्ति இருக்கிறது, मूर्खस्य - மூடனுக்கு औषधं - மருந்து नास्ति - இல்லை.

It is possible to extinguish fire by water; the heat of the sun can be prevented by an umbrella; a rutted elephant can be controlled with a sharp goad; the bull and the ass with a stick, diseases could be over-come by medicial mixtures, poison could, be counteracted by various mantras and applications. In short, there are remedies prescribed for everything but there is no remedy for a fool.

वारयितुं infinitive of purpose.

हुतं भुङ्क्त इति हुतभुक्। fire. निशितश्चासौ अंकुशश्च तेन।

गौश्च गर्दभश्च गोगर्दभौ । शास्त्रेण विहितं ।

मूर्खस्य is used in the concrete form for the abstract noun मौर्ख्यं.

11. सिंहः - சிங்கமானது, शिशुरपि - குட்டியாயிருந்தாலும், मदमलिनकपोलभित्तिषु - மத ஜலத்தால் அழுக்கடைந்தது போன்ற கன்னங்களையுடைய, गजेषु - யானைகளின் மேல், निपतति - விழுகிறது. इयं - இது, सत्त्ववतां - பலமுள்ளவர்களுக்கு प्रकृतिः - இயற்கையானது. वयः - வயது, तेजसः - பராக்ரமத்திற்கு, न हेतुः खलु - காரணமின்லையல்லவா.

A lion, though young, springs on the walls of the temples of elephants soiled with rut. Such is the inherent nature of the powerful. Age is not the criterion for valour.

निपतति pres 3rd pers. sing of पत् with नि to fall.

मदेन मलिना. कपोला एव भित्तयः तेषु ।

सत्त्वं एषां अस्तीति सत्त्ववन्तः तेषाम् ।

12. नम्रत्वेन - வணக்கத்தினுல், उन्नमन्तः - மேன்மையடைகிறவும், परगुणकथनैः - இதரர்களின் குணங்களைச் சொல்லுவதால், स्वान् गुणान् - தமது நற்குணங்களை, ख्यापयन्तः - பிரகடனம் பண்ணுகிறவர்களாயும், परार्थे - பிறர் விஷயத்தில், विततपृथुतरारम्भयत्नाः - விசாலமான பெரிய ஆரம்பம் யத்னம் இவைகளை உடையவர்களாயும் இருந்து கொண்டே, स्वार्थान् - தமது விஷயங்களை, संपादयन्तः - உண்டாக்கிக் கொள்ளுகிறவர்களாயும், आक्षेपरूक्षाक्षरमुखरमुखान् - आक्षेप - மருத்தல்களில், रूक्षाक्षर - கொடுமையான வார்த்தைகளால், मुखर - சப்திக்கின்ற

मुखान् - முகங்களையுடைய, **दुर्जनान्** - கெட்டவர்களை, **क्षान्त्या एव** - பொருமையினுலேயே, **दूषयन्तः** - தூஷிக்கிற வர்களாயும், **साश्चर्यचर्याः** - ஆச்சரியமுள்ள நடவடிக்கை யுள்ளவும், **बहुमता** - கௌரவமடைந்தவர்களாயும் உள்ள, **सन्तः** - பெரியோர்கள், **जगति** - உலகில், **कस्य** - யாருக்குத் தான், **नाभ्यर्चनीयाः** - பூஜிக்கத் தக்கவர்களில்லை ? (எல்லோ ருக்கும் பூஜிக்கத்தக்கவர்களே).

Whoever would not honour the good people, highly esteemed in the world and of marvellous deeds, who elevate themselves by submissiveness, who disclose their virtues by proclaiming the virtues of others, who gain the object by striving their best for the attainment of other's objects, and who by mere forbearance, refute the scurrilous whose mouths are full of harsh and abusive language.

नम्राणां भावः तेन । परेषां गुणाः तेषां कथनैः ।

आरम्भश्च यत्नश्च आरम्भयत्नौ । पृथुतरौ च तौ आरम्भयत्नौ च पृथुतरारम्भयत्नौ । विततौ पृथुतरारम्भयत्नौ येषां ते विततपृथुतरारम्भयत्नाः ।

रूक्षाणि च तानि अक्षराणि च रूक्षाक्षराणि आक्षेपेण रूक्षाक्षराणि आक्षेपरूक्षाक्षराणि । तैः मुखराणि मुखानि येषां तान् ।

आश्चर्येण सह वर्तन्त इति साश्चर्या चर्याः येषां ते ।

अभ्यर्चयितुं योग्याः अभ्यर्चनीयाः ।

13. **आरम्भगुर्वी** - ஆரம்பத்தில் பெரிதாயும் **क्रमेण** - வரிசையாய், **क्षयिणी** - குறைவு அடைகிறதாயும், **पुरा** - முன்னுல், **लघ्वी** - குறைந்ததாயும், **पश्चात्** - பிறகு **वृद्धिमती च** - விருத்தியையுடையதாயும், **दिनस्य** - பகலினுடைய **पूर्वार्धपरार्धभिन्ना** - முன் பாதி பின் பாதிகளில் வித்தியா

ஸத்தை யடைந்திருக்கிற, छाया इव - நிழல்போல் खलसज्ज-नानां - துஷ்டர்கள், நல்லவர்கள் இவர்களுடைய मैत्री - ஸிநேகம் (இருக்கிறது)

The friendship of the wicked and the good are like the shadow respectively of the first and second half of the day—*i.e.*, too great in the beginning decreasing gradually, and light at first, steadily developing later on.

आरम्भे गुर्वी आरम्भगुर्वी । वृद्धिः अस्या अस्तीति वृद्धिमती ।
पूर्वार्धश्च परार्धश्च पूर्वार्धपरार्धौ । ताभ्यां भिन्ना ।
खलाश्च सज्जनाश्च खलसज्जना. तेषाम् ।

(The translations for the verses of Bhartrihari are taken from the Vani Vilas Edition of Nitisatakam).

शङ्करभगवत्पादाः

14. पश्यतां - பார்த்துக் கொண்டிருக்கிறவர்களுக்கு प्रतिदिनं - தினந்தோறும் आयुः - ஆயுள் नश्यति - குறைவு படுகிறது. यौवनं - யௌவனமானது क्षयं - குறைவை याति - அடைகிறது. गताः - சென்ற दिवसाः - நாட்கள் पुनः - மறுபடியும் न प्रत्यायान्ति - திரும்பி வருவதில்லை. कालः - காலமானது जगद्भक्षकः - உலகத்தைத் தின்று விடுகிறது. लक्ष्मीः - ஐச்வரியம் तोयतरङ्गभङ्गचपला - ஜலத்தின் அலைபோல் சஞ்சலமானது. जीवितं - உயிரும் विद्युच्चलं - மின்னல்போல் சஞ்சலமானது. तस्मात् - ஆதலால் हे शरण्य - ரக்ஷணத்தைக் கொடுக்கும் ஈச்வரனே! शरणागतं - ரக்ஷணம் என்று அடைந்த मां - என்னை त्वं - நீர் अधुना - இப்போது. रक्ष रक्ष - காப்பாற்றும்.

To those who are observing, life is shortened daily; youth becomes destroyed; the days that are past do not return;

Time is the "Devourer" of the world; Prosperity is shaky like the waves of the water; life is like the shaking of lightning; therefore, Oh lord who offers protection! Protect me now, who have come (to you) for protection.

प्रत्यायाति—प्रत्यायतः—प्रत्यायान्ति pres 3rd pers plu. of या with प्रति and आ.

जगत् भक्षयतीति जगद्भक्षकः । तोयस्य तरङ्गाः ।
तोयतरङ्गाणां भङ्गः तरङ्गभङ्गः । भङ्ग इव चपला ।
विद्युत् इव चलं । शरणं आगतः तम् ।
शरणं ददातीति शरणदः । तत्संबुद्धिः ।
रक्ष रक्ष doubled in the sense of frequency.

15. अङ्कोलं - ஏறெழிஞ்ஜி மரத்தை, निजबीजसन्ततिः- தனது விதையின் கூட்டமும், अयस्कान्तोपलं - அயஸ்காந்தக் கல்லை, (magnet) सूचिका - ஊசியும், साध्वी - ஒரு பதிவ்ரதை, नैजविभुं - தனது கணவனையும், लता - கொடியானது, क्षितिरुहं - மரத்தையும் सिन्धुः - ஒரு ஆறானது, सरिद्वल्लभम् - சமுத்திரத்தையும், यथा - எப்படி प्राप्नोति - அடைகின்றதோ तथा - அப்படி, चेतोवृत्तिः - மனதின் நிலையானது, पशुपतेः - பரமசிவனுடைய, पादारविन्दद्वयं - தாமரைப் பூ போன்ற இரண்டு கால்களையும், उपेत्य - அடைந்து सदा - எப்போதும் तिष्ठति - நின்றால், सा - அது, भक्तिः- इति - பக்தி என்று, उच्यते - சொல்லப்படுகிறது.

Just like the seeds (of the Ankola tree) resort to the Ankola tree, like the needle which resorts to the magnet, like the virtuous woman who resorts to her husband, like the creeper which resorts to the tree, like the river which resorts to the Ocean, in the same way, if the state of mind, after

reaching the two lotus-like feet of Siva, remains there, that (alone) is called Devotion.

निजबीजानां सन्ततिः । अयस्कान्त इति उपलः तम् ।

निज एव नैजः । नैजश्चासौ विभुश्च तम् ।

क्षित्यां रोहतीति क्षितिरुहः तम् । सरितां वल्लभः तम् ।

प्राप्नोति—प्राप्नुतः—प्राप्नुवन्ति —pres. 3rd pers sing of आप् with प्र to attain (V. P.)

पशूनां पतिः तस्य ।

पादौ अरविन्दे इव पादारविन्दे । तयोः द्वयं । चेतसः वृत्तिः ।

उपेत्य indecli. past part of इ with उप to go (II.P.)

Note :—The seeds of the Ankola tree, after falling to the ground during day time, are said to shoot up and stick to their respective places in the branches of the tree during the night. Note the comparisons well. Sankara defines true devotion by the various comparisons set forth in the stanza.

16. **मार्गावर्तितपादुका** - வழியில் சுற்றியடித்த செருப்பானது, **पशुपतेः** - பரமசிவனுடைய, **अङ्गस्य** - அவயவத்திற்கு, **कूर्चायते** - தாடியாகின்றது, **गण्डूषाम्बुनिषेचनं** - வாய் கொண்ட ஜலத்தால் நனைப்பதானது, **पुररिपोः** - மூன்று புரங்களுக்கும் சத்ருவான பரமசிவனுக்கு, **दिव्याभिषेकायते** - திவ்யமான அபிஷேகமாகின்றது. **किञ्चिद्भक्षितमांसशेषकबलं** - கொஞ்சம் தின்னப்பட்ட மாம்சத்தின் மிச்சமான கவளமானது. **नव्योपहारायते** - புதிய நைவேத்தியம் ஆகின்றதோ. **भक्तिः** - பக்தியானது, **किं**-எதைத்தான் **न करोति** செய்கிறதில்லை. **अहो** - ஆச்சரியம், **वनचरः** - வேடன், **भक्तावतंसायते** - பக்தர்களுக்குள் சிரேஷ்டனாய் ஆகின்றான்.

The shoe which was used to tread the paths becomes the beard to the body of Siva; the sprinkling with the mouthful of water becomes a divine bath for the enemy of Tripura (Siva); the mouthful of meat which was left after eating a little, becomes fresh offering (to Siva); what is it that Devotion does not perform? Ah wonderful! (even) the forester becomes the foremost of devotees.

मार्गे आवर्तिता मार्गावर्तिता च पादुका च ।

कूर्चवत् आचरतीति कूर्चायते—कूर्चायेते—कूर्चायन्ते : कूर्च-beard.

गण्डूषाम्बुनः निषेचनं throwing of the mouthful of water.

पुराणां रिपुः तस्य ।

दिव्यश्चासौ अभिषेकश्च दिव्याभिषेकः ।

स इव आचारतीति दिव्याभिषेकायते—acts like the divine bath.

किञ्चित् भक्षितं किञ्चिद्भक्षितं च तत् मांसं च, तस्य शेषः, तस्य कबलम् ।

नव्यश्चासौ उपहारश्च नव्योपहारः ।

स इव आचरतीति नव्योपहारायते acts as a new present.

अहो indec. वने चरतीति वनचरः ।

भक्तानां अवतंसः भक्तावतंसः । स इव आचरतीति । crest amongst devotees.

Explanation :—The shoe which was worn out with walking, served as beard to Siva. The mouthful of water that was thrown on Siva's head served as excellent bath for the Lord. The mouthful of meat, which was offered with devotion, was accepted by Siva as fresh offering. Considering all these, we can infer that everything can be secured by true Devotion.

The allusion :—The story referred to in this verse, is the tale of the famous Kannappa. He was the son of the lord of the hunters, and one day, while hunting, he came across a Sivalingam, with a few flowers strewn by its side. His heart went out to the Lord at once, and he began preparing a rough non-vegetarian feast for Siva, with plenty of raw meat and pig's flesh. He never returned home, and had firmly set his heart on Siva. The priest, who came there the next morning saw so many objectionable things near Siva, and cursing the culprit, removed all things, and performed fresh Pooja. But Kannappa was repeating his Pooja day after day, in his own fashion. He used to bite each piece of flesh to see if it was nice to the taste, and hence, if it could be agreeable to the taste of Siva. If he could not procure any crude vessel to bring water, he used to get water in his own mouth, and spit it on Siva's head for the purpose of a bath. This intense devotion continued for many days, and one day, to test him, Siva had one of his own eyes bleeding. When Kannappa returned after procuring the necessary things for the dinner his heart was touched when he saw one of Siva's eyes bleeding. He at once took out one of his own eyes, and replaced it for Siva's bleeding eye. The bleeding stopped, but soon the other eye also began to bleed. Without any thought, he placed one of his feet along with the shoe on Siva's bleeding eye, to mark the spot when he became totally blind, and began taking out his other eye also with his arrow, to replace it for Siva's bleeding eye. The Lord was immensely pleased, and gave him Mukti at once.

पुररिपु—Siva :—Once three demons obtained three metallic cities by their penance. They could travel in their cities in air to any place, and would alight on the ground, destroying whole stretches of countries. The Devas were very much

distressed, and approached Siva for protection. The latter, complying with their request, burnt down the three cities by his mere laugh. Hence Siva is known as पुररिपु, त्रिपुरहर etc.

मुकुन्दमाला

17. **यत्पदद्वन्द्वाम्भोरुहसंस्मृतिं विना** - *எவரது இரண்டு பாத கமலங்களின் சிந்தனை யில்லாவிட்டால்* **आम्नायाभ्यसनानि** *வேதங்களின் அப்பியாசங்கள்* **अरण्यरुदितं** - *காட்டில் அழுவதோ.* **अन्वहं** - *தினந்தோறும்* **वेदव्रतानि** - *வேதங்களிலுள்ள விருதங்கள்* **मेदश्छेदफलानि** - *கொழுப்பை யடக்குவதில் பலனுள்ளவைகளோ.* **सर्वे** - *எல்லா* **पूर्तविधयः** - *நல்ல காரியங்களின் விதிகளும்* **भस्मनि** - *சாம்பலில்* **हुतं** - *ஹோமம் செய்யப்பட்டதோ.* **तीर्थानां** - *புண்ணிய தீர்த்தங்களின்* **अवगाहनानि च** - *ஸ்நானங்களும்* **गजस्नानं** - *யானை முழுக்குக்கு ஒப்பானதோ.* **सः** - *அப்படிப்பட்ட* **देवः** - *தேவரான* **नारायणः** - *நாராயணன்* **विजयते** - *ஜயம் பெற்று விளங்குகின்றார்.*

That Lord Narayana is victorious, without the thought of whose two lotus-like feet, the study of the Vedas is a cry in the wilderness, the daily (performance of) Vedic rites is productive of the reduction of fat (loss of strength) all the good actions are offerings in ash, the baths in holy places are (like) the bathing of an elephant.

आम्नायानां अभ्यसनानि । आरण्ये रुदितं, crying in wilderness. वेदेषु व्रतानि । अन्वहं indec.

मेदसः च्छेदः मेदश्छेदः स एव फलं येषां तानि । पूर्तानां विधयः

गजस्नानं elephants' bathing, Elephants though they bath well for a long time, throw dust over themselves and make the body dirty.

विना indec. governs accusative.

यस्य पदे यत्पदे । यत्पदयोः द्वन्द्वं यत्पदद्वन्द्वं, यत्पदद्वन्द्वं अम्भोरुहमिव यत्पदद्वन्द्वाम्भोरुहं, तस्य संस्मृतिः, ताम् ।

विजयते—विजयेते—विजयन्ते pres 3rd pers sing of जि with वि to conquer. (I. A.)

तीर्थं means (1) A holy place (2) descent into river (3) a minister (4) sacrifice (5) a sacred preceptor.

जयदेवः

18. वेदान् - வேதங்களை, उद्धरते - மேல் தூக்குகிறவராயும் (மத்ஸ்யாவதாரம்), जगत् - உலகத்தை, निवहते - நன்றாய்த் தூக்குகிறவராயும் (கூர்மாவதாரம்), भूगोलं - பூகோளத்தை उद्बिभ्रते - தாங்குகிறவராயும். (வராகாவதாரம்) दैत्यं - அசுரனை, दारयते - ஸம்ஹாரம் செய்கிறவராயும் (நரசிம்மாவதாரம்) बलिं - பலி சக்ரவர்த்தியை छलयते - ஏமாற்றுகிறவராயும் (வாமநாவதாரம்), क्षत्रक्षयं - க்ஷத்திரியர்களின் நாசத்தை कुर्वते - செய்கிறவராயும் (பரசுராமாவதாரம்) पौलस्त्यं - ராவணனை, जयते - ஜயிக்கிறவராயும் (ஸ்ரீ ராமாவதாரம்), हलं - கலப்பையை, कलयते - அடைந்தவராயும (பலராமாவதாரம்) कारुण्यं - தயையை, आतन्वते - உண்டாக்குகிறவராயும் (புத்தாவதாரம்), म्लेच्छान् - மிலேச்சர்களை मूर्छयते - கலங்க அடிக்கிறவராயும் (கல்கி அவதாரம்) दशाकृतिकृते - பத்து அவதாரங்களைச் செய்தவராயும் இருக்கிற, कृष्णाय - கிருஷ்ணராகிய तुभ्यं - உமக்கு नमः - நமஸ்காரம்.

Salutations unto you, Krishna, who have taken ten Avatars, who brought back the Vedas (मत्स्यावतार), who bore the earth (कूर्मावतार), who held up this round world (वराह),

who tore the demon (नरसिंहावतार), who deceived Bali (वामनावतार), who destroyed the kshatriyas (परशुराम), who conquered Ravana (रामावतार), who had the plough (बलराम), who brought Sympathy (बुद्धावतार), and who paralysed the Mlechchas (कल्किः).

उद्धरते pres. part. dative case.

उद्धरन्—उद्धरन्तौ—उद्धरन्तः ।

निवहते, उद्बिभ्रते, दारयते, छलयते, कुर्वते, जयते, कलयते, आतन्वते, मूर्छयते all present participles in dative case, adjectival to दशाकृतिकृते । क्षत्रस्य क्षयः तम् ।

पुलस्त्यस्य अपत्यं पुमान् पौलस्त्यः ।

दश आकृतीः करोतीति तस्मै ।

The ten Avatars of Vishnu are given in the following verse :—

मत्स्यः कूर्मो वराहश्च नारसिंहोऽथ वामनः ।
रामो रामो राम इति बुद्धः कल्किस्तथैव च ॥

मत्स्य—When the Vedas were hid beneath the Ocean by a demon, Vishnu took the form of a fish and brought back the Vedas from the Ocean.

कूर्म—When the milk-Ocean was churned by the Devas and Asuras with the Mandara mountain, Vishnu took the form of a tortoise and held the mountain from underneath.

वराहः —Hiranyaksha, the elder brother of Hiranyakasipu, rolled the earth and hid it beneath the Ocean. The Lord took the form of a huge pig, and recovered the earth by means of his tusks, after killing the demon.

नरसिंहः—Hiranyakasipu had established his mastery in all the worlds, and called himself the Supreme One. But his own son Prahladha slighted his word, and was extremely devoted to Vishnu. He was subjected to all sorts of tortures, but still he was firm. He defied his father and told him that Vishnu was the Supreme Being, and was found everywhere. He was asked to show Vishnu in a pillar, and when the pillar, was kicked forcibly by the demon, the Lord came out in the form of half-man and half-lion, and slaughtered the demon, in order to protect his devotee.

वामनः—Bali, the lord of the Asuras, had become master of the three worlds. The Devas approached Vishnu, requesting him to overthrow Bali. Vishnu assumed the form of a brahmin dwarf, and requested Bali to grant him three strides of ground. Bali, who never refused any request, granted the dwarf his request. The small Vamana assumed Viswarupa, and measured off the Earth and the heaven by two strides. For the third stride, Bali offered his own head, and he was crushed down to the underworld.

परशुरामः—Vishnu was born the son of Jamadagni, and destroyed the race of Kshatsiyas 21 times, and made a present of the earth to Kasyapa.

रामचन्द्रः—In order to kill the atrocious Ravana, Vishnu was born the son of Dasaratha, and achieved his purpose.

बलरामः—Was the elder brother of Krishna, and had a plough-share as his weapon. He too is said to be an Avatar of Vishnu.

बुद्धः—In order to teach Ahimsa, Vishnu took the Avatar of Budha.

कल्किः—When irreligion had spread in the world, and godless people were to be found everywhere, Vishnu will take

the Avatar of Kalki, to punish the bad people. He will be born in a village called शम्बल, in the house of a brahmin, called Vishnusarma, and will take the form of a white horse.

19. **रामो नाम** - *ராமன் என்று பிரசித்தமானவர்,* **बभूव** - *இருந்தார்.* **हुम्** - *உம்.* **तदबला** - *அவரது பத்னீ,* **सीता इति** - *ஸீதை என்று (இருந்தாள்)* **हुम्** - *உம்,* **तौ** - *அவ்விருவரும்,* **पितुः** - *தகப்பனுடைய,* **वाचा** - *வார்த்தையினால்,* **पञ्चवटीवने** - *பஞ்சவடியின் காட்டில்,* **निवसतः** - *வசிக்கிறார்கள்,* **तां** - *அந்த சீதையை,* **रावणः** - *ராவணன்,* **आहरत्** - *அபஹரித்தான்,* **इति** - *என்று,* **पुरातनीं** - *பழமையான,* **मात्रा ईरितां** - *தாயினால் சொல்லப்பட்ட* **निजकथां** - *தன்னுடைய கதையை,* **आकर्ण्य** - *கேட்டு,* **सौमित्रे** - *ஓ லக்ஷ்மணா,* **क्व धनुः धनुः धनुः** - *வில் எங்கே வில் எங்கே* **इति** - *என்று,* **कृष्णेन** - *கிருஷ்ணனால்,* **प्रोक्ताः** - *சொல்லப்பட்ட,* **गिरः** - *வார்த்தைகள்,* **नः** - *நம்மை,* **पान्तु** - *காப்பாற்றட்டும்.*

Introduction :—Krishna was being rocked in a cradle by his mother, and she was telling him the story of Rama, to make him sleep. Then the following conversation took place.

(Mother) :—" There was one named Rama."

Krishna :—" Hum."

Mother .—" And his wife, Sita."

Krishna :—" Hum."

Mother :—" They were living in the forest of Panchavati by the order of his father. And Ravana stole her."

And hearing his own old story, told by his mother, it was cried out by Krishna thus " Oh Lakshmana ! Where? Where is the bow ? " May these words protect us.

हुं indecli in the sense of hearing.

पञ्चवट्याः वनं तस्मिन् ।

आहरत्—आहरतां—आहरन् imperfect 3rd pers sing of हृ with आ.

पुरा भवा पुरातनी ताम् ।

सुमित्राया अपत्यं पुमान् सौमित्रिः तत्संबुद्धिः ।

गीः—गिरौ—गिरः Decline the word.

Krishna recollected his own old story in the Ramavatara, when his mother was telling him the story. When he heard that Sita was stolen by Ravana, he assumed he was Rama himself, and cried out to Lakshmana to bring the bow to punish Ravana.

नीलकण्ठदीक्षितः

20 ये - எந்த பிள்ளைகள், मया - என்னால், पापान्यपि-பாபகாரியங்களையும், कृत्वा -செய்து शैशवे - குழந்தைப் பருவத்தில், पोषिताः खलु - வளர்க்கப்பட்டவர்களோ, ये - எந்த பிள்ளைகள், निद्राहारावपि - தூக்கத்தையும் உணவையும் கூட, विजहता - விட்டு விட்ட என்னால், कलासु - கல்விகளில், शिक्षिताः - கற்பிக்கப்பட்டார்களோ, ते तनयाः - அந்தப் பிள்ளைகள், प्राक्तनादृष्टलब्धज्ञानोन्मेषाः - பூர்வ ஜன்ம அதிர்ஷ்டத்தால் கிடைத்த புத்தி விகாஸத்தை யுடையவர்களாகவே, स्वयमिव - இயற்கையாக, प्रादुर्भूताइव - பிறந்தவர்கள் போல், आत्मनोपि - தங்களையும் न स्मरन्ति - (முன் சொன்னபடி தாய் தந்தையரின் முயற்சியால் முன்னுக்கு வந்தவர்களாக) நினைக்கிறதில்லை.

Those boys who had been nourished and brought up uring child-hood by resorting even to many sinful acts, and

who had been trained in arts by me, regardless of sleep and food, think themselves to have attained the present state either as a result of their acts in previous life or by nature and are never conscious of the pains taken by their parents in this matter.

विजहता विजहद्भ्यां विजहद्भिः Instru.

प्राक् भवं प्राक्तनं प्राक्तनं च तत् अदृष्टं च प्राक्तनादृष्टं तेन लब्धः प्रज्ञायाः उन्मेषः येषां ते। शिशोः भावः शैशवं।

21. कृच्छ्रात् - கஷ்டப்பட்டு, लब्धं - அடையப்பட்ட धनमपि - பணத்தையும், शतांशाधिकप्राप्तिलोभात् - நூற்றிற்கு மேல் வட்டியை அதிகமாய் அடைய பேராசையால், पत्रे - பத்திரத்தில், लिखितं - எழுதப்பட்ட, किंचित् - ஏதோ ஒன்றை, उपलभ्यैव - அடைந்தே, सर्वं - எல்லாவற்றையும், त्यजामः - விட்டு விடுகிறோம். परत्र - லோகாந்திரத்தில், (வேறு உலகில்) बहुशतगुणाधिक्यलाभे - வெகு நூறுபங்கான அதிக லாபம், शास्त्रैः - சாஸ்திரங்களால், सिद्धे - ஏற்பட்டிருக்கும்போது, व्यर्थाशङ्काकलुषमनसः - வீணான சந்தேகத்தால் கலங்கின மனமுள்ளவர்களாய், अर्थलेशं - கொஞ்சம் பணத்தைக்கூட, न उत्सृजामः - நாம் விடுவதில்லை.

We abandon everything nay, even the wealth which was earned after great toil simply after taking something which is written in a bond, due to (our) ambition to get interest hundred fold. (But) we, whose minds are muddled with useless doubt, do not leave off (give away) a bit of money, while there is gain very many hundred-folds in the other world, sanctioned by the Sastras.

कृच्छ्रात्—with efforts.

शतस्य अंशः शतांशः । शतांश एव अधिकः शतांशाधिकः ।

तस्य प्राप्तिः शतांशाधिकप्राप्तिः । तस्यां लोभः तस्मात् ।

बहुश्चासौ शतगुणश्च बहुशतगुणः ।

तस्य आधिक्यं, तस्य लाभः, तस्मिन् ।

परत्र indec. in the other world.

व्यर्था च सा आशङ्का च व्यर्थाशङ्का ।

व्यर्थाशङ्कया कलुषाणि मनांसि येषां ते ।

उत्सृजामि—उत्सृजावः—उत्सृजामः pres 3rd pers sing of सृज् with उत् ।

अर्थस्य लेशः तम् ।

The sense of this verse is this:—We are over-ambitious and lend money, earned after great toil, to other people for greater interest, in order to multiply our wealth. We take in return, only a bit of paper, which is really the useless promissory note. More often than not, we lose what we had lent. But the Sastras say, that a man could really get untold happiness in the next world even if he performs a small virtuous action in this world. But our minds do not believe all this, and we refuse to spend even a pie to do a good deed.

22, यां - எவளை, आराद्धुं - ஆராதிப்பதற்கு इदं - இந்த, जीवितं वा - உயிரும், धनं वा - பொருளும், न गणितं - லக்ஷியம் செய்யப்படவில்லையோ, यस्याः - எந்த மனைவியின், प्रीतिः - பிரியமானது, मोक्षतोऽपि - மோக்ஷத்தைவிட, ज्यायसी - பெரிதாய், मनसि - மனதில், कलिता - வைக்கப்பட்டதோ, सैव भार्या அதே பெண்சாதியே, इदानीं - இப்போது, वयसि - வயது, चलिते - கடந்து போனதும், वित्त- பணமானது, संप्रहीणे - குறைந்து விட்டதும், मां - என்னை,

हे त्रिपुरहर - பரமசிவனே! **तूलायापि** - பஞ்சுக்கு சமான மாய்க் கூட, **नैव मन्यते** - எண்ணுகிறதில்லை.

Oh Destroyer of the three cities! (Siva). That very wife, to serve whom this life and (my) wealth were not cared for, whose affection was considered as even greater than Supreme Bliss, now does not consider me when I am advanced in age and when wealth has gone away, as even equal to sponge.

आराद्धुं imfinitive of purpose of राध् with आ.

वयसि चलिते. संप्रहीणे वित्ते locative absolutes

त्रीणिच तानि पुराणि च त्रिपुराणि । तानि हरतीति तत्संबुद्धिः। त्रिपुरहर !

त्रिपुरहर—refer verse 16.

मूकपञ्चशती

23. **तापिञ्छस्तबकत्विषे** - பச்சிலை மரத்துப் பூங்கொத்தின் காந்திபோன்ற காந்தியையுடையவும் **तनुभृतां** - மனிதர்களின் **दारिद्र्यमुद्राद्विषे** - ஏழ்மைத் தனத்தின் குறியைக் கூட போக்கடிக்கின்றதாயும் **संसाराख्यतमोमुषे** - சம்சாரமென்னும் பெயருள்ள இருட்டைப் போக்குகிறதாயும். **पुरारिपोः** - பரமசிவனுடைய **वामाङ्कसीमाजुषे** - இடது பக்கத்தின் எல்லையை யடைந்ததாயும் **कम्पातीरमुपेयुषे** - கம்பை என்னும் நதியின் கரையை யடைந்ததாயும் **कवयतां** - கவி.செய்கிறவர்களின் **जिह्वाकुटीं** - நாக்கு ஆகிற குடிசையை **जग्मुषे** - அடைந்ததாயும் **विश्वत्राणपुषे** - உலகின் ரக்ஷணத்தைப் போஷிக்கிறதாயும் இருக்கிற **तस्मै** - அந்த **ज्योतिषे** - சோதிக்கு **परं** - மேலான **नमः** - நமஸ்காரம் **सततं** - எப்போதும் **अस्तु** - இருக்கட்டும்.

Best salutation unto that Divine Light, which resembles the lustre of the flower-bunch of the Tapinccha tree, which expels even the sign of poverty of men, which has placed itself in the left portion of Siva's body, which is stationed on the bank of the river Kampa, which resides in the hut called tongue of poets, and which contributes to the protection of the world.

तापिच्छस्य स्तबकः तापिच्छस्तबकः। तस्य त्विट् इव त्विट् यस्य तत् तापिच्छस्तबकत्विट्, तस्मै।

दारिद्र्यस्य मुद्रा, तां द्वेष्टि इति दारिद्र्यमुद्राद्विट् तस्मै।

संसारं इति आख्या यस्य तत् संसाराख्यं, संसाराख्यं च तत् तमश्च संसाराख्यतमः, तत् मुष्णातीति संसाराख्यतमोमुट्, तस्मै।

वाम इति अङ्कः वामाङ्कः। तस्य सीमा जुषतीति तस्मै।

जिह्वा एव कुटी ताम्।

विश्वस्य त्राणं पुष्णातीति विश्वत्राणपुट् तस्मै।

त्विषे etc. all adj. to ज्योतिषे neuter.

पुररिपु—enemy of the cities. refer verse 16.

24. **पीयूषं** - அமிர்தமானது, **सुरजनैः** - தேவர்களால், **पीयते खलु** - குடிக்கப்படுகிறதல்லவா. **दुग्धाम्बुधिः** - பாற்கடல், **मथ्यते** - கடையப்படுகிறது. **मन्दाकिनी** - ஆகாய கங்கையானது **माहेशैः** - பரமசிவனுடையதான, **जटाकलापनिगडैः** - ஜடைகளின் கூட்டமாகிய விலங்குகளால், **नह्यते** - கட்டப்படுகிறது. **शीतांशुः** - சந்திரன், **तमसा** - இருட்டினல், **परिभूयते** - அவமானப்படுத்தப்படுகிறான். **तस्मात्** - ஆதலால், **हे कामाक्षि** - ஓ காமாக்ஷி தேவியே, **तादृशी** - அப்படிப்பட்ட, **इयं** - இந்த, **तव** - உம்முடைய, **स्मितम-**

मञ्जरी - புன் சிரிப்பாகிய பூங்கொத்து, वचोवैदग्ध्यं - வார்த்தையின் சாமார்த்தியத்தை, उल्लङ्घते - தாண்டுகிறது.

Nectar is drunk by the Devas; the milky Ocean is churned; the ganges of the heavens is tied by the fetter-like matted-hair of Siva; the Moon is disgraced by darkness; but, this, your smile resembling the flower-bunch, Oh Kamakshi! excels the ingenuity of words.

सुरा इति जनाः तैः । दुग्धानां अम्बुधिः

मथ्यते—मथ्येते—मथ्यन्ते pass. pres 3rd pers sing of मथ् to churn (IX. P.)

महेशस्य इमे माहेशाः तैः adj निगडैः ।

जटायाः कलापा एव निगडाः तैः ।

नह्यते—नह्येते—नह्यन्ते pass pres 3rd pers sing of नह् to bind (IV. U.)

शीता अंशवः यस्य सः शीतांशुः ।

परिभूयते—परिभूयेते—परिभूयन्ते pass pres 3rd pers sing of भू with परि ।

स्मितं मञ्जरी इव स्मितमञ्जरी ।

विदग्धस्य भावः वैदग्ध्यं । वचसः वैदग्ध्यं वचोवैदग्ध्यम् ।

उल्लङ्घते—उल्लङ्घेते—उल्लङ्घन्ते—pres 3rd pers sing of लङ्घ्, with उत् to leap (I. U.)

கருத்து: இந்த ச்லோகத்தில் சொன்ன ஒவ்வொரு வஸ்துவிற்கும் ஒவ்வொரு கெடுதலிருக்கின்றது. அமிர்தம் தேவதைகளால் குடிக்கப்படுகின்றது. ஆகவே அமிர்தத்திற்கு ஓர் குறைவு இருக்கின்றது. இதைப்போல், பால்

கடல் கடையப்படுகின்றது. ஆகாசகங்கையும் பரமசிவ னின் சடையினால் கட்டப்படுகின்றது. சந்திரனுக்கும் இருட்டாகிற ஓர் விரோதி இருக்கின்றது. ஆனால் காமாக்ஷியின் வெண்மையான புன்சிரிப்புக்கு ஓர் தடையும் கிடையாது. ஸ்தோத்திரத்தால் அது கட்டுப்பட்டாலும் படலாம். ஆனால் வர்ணிப்பதற்கே முடியாமலிருப்பதால், வாக்கிற்கே கட்டுப்படாமல், அந்த புன் சிரிப்பு ச்ரேஷ்ட மாய் விளங்குகின்றது.

புன் சிரிப்புக்குத் தக்கவாறு மற்ற வஸ்துக்களும் வெண்மையானவைகளாகவே கொடுக்கப்பட்டிருக்கின்றன. அமிர்தம், பால்கடல், ஆகாச கங்கை, சந்திரன் எல்லாம் வெண்மையான வஸ்துக்கள்.

25. **मूकात्मनामपि** - சுபாவமாய் ஊமையானவர் களுக்கும், **महाकवितावदान्यान्** - பெரும் கவி பண்ணும் சக்தியைக் கொடுக்கின்ற, **श्रीकाञ्चिदेश** - காஞ்சி யென் னும் பிரதேசத்தின் **शिशिरीकृति** - குளுமையாகச் செய்வ தில் **जागरूकान्** - ஜாக்ரதையுள்ள **एकाम्रनाथतरुणी** - ஏகாம்ரநாதரின் பத்னியாகிய காமாக்ஷி தேவியின், **करुणा-वलोकान्** - தயையுள்ள பார்வைகளை, **मोहान्धकारनिवहं** - அஞ்ஞானமாகிய இருட்டுக் கூட்டத்தை, **विनिहन्तुं** - போக் கடிக்க, **ईडे** - ஸ்தோத்திரம் செய்கிறேன்.

To expel the thick layers of darkness called Illusion (or अज्ञान), I pray to those sympathetic glances of the consort of Siva, which (the glances) are ever alert in making the city of Kanchi cool (with happiness and prosperity), and which (the glances) are great givers of high poetic talents even to dumb people.

मोह एव अन्धकारः तस्य निवहः तम् विनिहन्तुं infinitive of purpose of हन् with वि and नि of हन् to kill (II. P.)

मूका इति आत्मानः तेषां ।

महती च सा कविता च महाकविता ।

महाकवितायाः वदान्याः तान् ।

श्रीकाञ्चीति देशः श्रीकाञ्चिदेशः तस्य शिशिरीकृतिः तस्यां जागरूकाः तान् ।

एकश्चासौ अम्रश्च एकाम्रः तस्य नाथः एकाम्रनाथः नाथस्य तरुणी । करुणाविशिष्टाः अवलोकाःकरुणावलोकाः ; तरुण्याः करुणावलोकाः तान् ।

वाल्मीकिः

26. **बत** - ஆச்சரியம் ! **कल्याणी** - மங்களமான **इयं गाथा** - இந்த வார்த்தையானது, **मे** - எனக்கு, **लौकिकी** - உலகத்திற்கு ஒத்ததாக **प्रतिभाति** - தோன்றுகிறது. **आनन्दः** - சந்தோஷமானது **जीवन्तं नरं** - பிழைத்திருக்கிற மனிதனை, **वर्षशतादपि** - நூற்றுக் கணக்கான வர்ஷங்களாலும், **एति** - அடைகிறது.

Ah. Wonderful! This auspicious worldly saying seems to me, that, even after a hundred years, happiness comes to a man who is living.

कल्याणी adjective to गाथा.

लोकस्य इयं लौकिकी—appropriate to the world.

27. **देशे देशे** - ஒவ்வொரு தேசத்திலும், **कलत्राणि** - மனைவிகள் இருக்கிறார்கள். **देशे देशे** - ஒவ்வொரு தேசத்திலும், **बान्धवाश्च** - உறவினர்களும் இருக்கிறார்கள். **यत्र** - எவ்விடத்தில் **सहोदरः** - கூடப்பிறந்த **भ्राता** - சகோதரனோ

तं देशं तु - அந்த தேசத்தையோவெனில் **न पश्यामि** - நான் பார்க்கவில்லை.

There are wives in every country. There are relatives in every country. But I do not see that country where a brother can be found.

28. **गोषु** - பசுக்களிடத்தில் **संपन्नं** - சம்பத்தானது **विद्यते** - இருக்கிறது. **ब्राह्मणे** - பிராம்மணனிடத்தில் **दमः** - அடக்கமானது, **विद्यते** - இருக்கிறது. **स्त्रीषु** - ஸ்திரீகளிடத்தில் **चापल्यं** - சபல புத்தியானது, **विद्यते** - இருக்கிறது. **ज्ञातितः** - பங்காளிகளிடமிருந்து **भयं** - பயமானது **विद्यते** - ஏற்படுகிறது.

There is wealth in cows. There is patience in a brahmin. Fickle mindedness is found in women. And fear results from a relative.

संपन्नं neuter, meaning 'wealth.'

चपलस्य भावः चापल्यं. ज्ञातितः indecl.

29. **स्पर्शसंरोधभीरुणा** - தொடுவதற்கு தடை யேற்படுமோ என்று பயந்த (என்னால்) **कण्ठे** - (சீதையின்) கழுத்தில், **हारोपि** - மாலையும், **न अर्पितः** - போடப்படவில்லை. (ஆனால் இப்போது) **भुजयोः अन्तरे** - கைகளின் நடுவில், **पर्वताः** - மலைகளும், **सरितः** - நதிகளும், **द्रुमाः** - மரங்களும், **जाताः** - உண்டாயிருக்கின்றன.

Even the garland was not placed on (Sita's) neck (by me), being afraid of the obstruction to her touch. (But now), mountains, rivers, trees etc., have extented between (our) arms.

स्पर्शस्य संरोधः स्पर्शसंरोधः तस्मात् भीरुः तेन ।

सप्तरत्नम्

30. पानरतं - குடிப்பதில் ஆசையுள்ள, वैद्यं - வைத்தியனையும், कुपठितं - கெட்டதாய்ப் படிக்கிற, नटं - நடிகனையும், स्वाध्यायहीनं வேத அத்யானம் இல்லாத, द्विजं - பிராம்மணனையும், युद्धे - சண்டையில், कापुरुषं - கெட்ட மனிதனையும் गतरयं - போன வேகத்தையுடைய हयं - குதிரையையும் मूर्खं - மூடனான परिव्राजकं - சன்னியாசியையும் कुमन्त्रिभिः - கெட்ட மந்திரிகளால், परिवृतं - சூழப்பட்ட, राजानं - அரசனையும், सोपद्रवं - உபத்திரவத்தோடு கூடின देशं च - தேசத்தையும் यौवनगर्वितां - யௌவனத்தினால் கர்வத்தையடைந்து. पररतां - வேறு புருஷனிடம் ஆசையுள்ள भार्यां - மனைவியையும் बुधाः - புத்திசாலிகள் शीघ्रं - சீக்கிரமாய் मुञ्चन्तु - விட்டுவிடட்டும்.

Let intelligent people quickly abandon the doctor addicted to drink, the actor who has not learnt well, the brahmin without his study, the coward in battle. the horse devoid of speed, the Sanyasin who is a fool, the King surrounded by bad ministers, the country which is afflicted (by pestilence, bad rule etc.) and the wife who is proud of her youth and attached to other lovers.

पाने रतः तम् ॥ कुत्सितं पठितं यस्य तं । स्वाध्यायेन हीनः तम् ।

कुत्सितश्चासौ पुरुषश्च कापुरुषः तम् । गतः रयः यस्य तम् ।

कुत्सिताश्च ते मन्त्रिणश्च कुमन्त्रिणः तैः ।

उपद्रवेण सह वर्तत इति सोपद्रवः तम् ।

यौवनेन गर्विता ताम् । परस्मिन् रता ताम् ।

31, नित्यं - தினந்தோறும், तृणानां - புல்லுகளின், च्छेदः - கிள்ளுவதும், क्षितिनखलिखनं - நகங்களால் பூமியைக் கீறுவதும், पादयोः - கால்களுக்கு, अल्पपूजा - அல்பமாகச் சுத்தம் செய்தல், दन्तानां - பற்களின், अल्पशौचं - கொஞ்சம் சுத்தி செய்வதும், वसनमलिनता - வஸ்திரங்கள் அழுக்காயிருப்பதும், मूर्धजानां - தலைமயிர்களின், रूक्षता- மிருதுவாயில்லாமலிருப்பதும், द्वे सन्ध्ये चापि - இரண்டு ஸந்திகாலங்களிலும், निद्रा - தூக்கமும், विवसनशयनं - துணியில்லாமல் படுப்பதும் ग्रासहासातिरेकः - சாப்பாடு சிரிப்பு இவை அதிகமாயிருப்பதும் स्वाङ्गे - தனது அங்கத்திலும் पीठे च - ஆசனத்திலும் वाद्यं - வாத்தியமும் धन- पतेः - குபேரனுடையவும் केशवस्य - மகா விஷ்ணுவினுடையவும் लक्ष्मीं - லக்ஷ்மியை (சம்பத்தை) हरति - போக்கி விடும்.

The daily cutting of grass, the scratching of the earth with fingers, scanty cleaning of the two feet, not cleaning the teeth properly, the dirty clothing, the roughness of the hair, sleeping at the two twilights, sleeping naked, excess of eating and laughing, and the musical instrument on (one's) lap and seat- (every one of these) removes the prosperity of Kubera, and even Mahalakshmi of Vishnu.

नखैः लिखनं नखलिखनं, क्षितेः नखलिखनं क्षितिनखलिखनम् ।

मलिनस्य भाव. मलिनता । वसनानां मलिनता abstract noun sing only.

मूर्धनि जायन्त इति मूर्धजानि तेषाम् ।

ग्रासश्च हासश्च ग्रासहासौ । तयोः अतिरेकः । विगतं वसनं यस्मिन् कर्मणि तत् यथा तथा विवसनम् । विवसनं यथा तथा शयनं विवसन- शयनम् ।

32. **दुष्टा** - துஷ்டையான, **भार्या** மனைவியும், **शठं** போக்கிரியான, **मित्रं** - நண்பனும், **उत्तरदायकः** - பதில் சொல்லுகிற, **भृत्यश्च** - வேலைக்காரனும், **ससर्पे** - பாம்புடன் கூடின, **गृहे** - வீட்டில், **वासश्च** - வசிப்பதும், **मृत्युरेव** மரணந்தான் **न संशयः** - சந்தேகமில்லை.

A bad wife, a roguish friend, a servant who delivers an answer (or excuse at every step, hence an impertinent servant), living in a house which has a serpent—(all these) are no doubt akin to death.

उत्तरस्य दायकः उत्तरदायकः ।

सर्पेण सह वर्तत इति ससर्पं तस्मिन् ।

33. **समर्थानां** - கெட்டிக்காரர்களுக்கு, **कः अतिभारः** - எது அதிகபாரம். **व्यवसायिनां** - முயற்சியுள்ளவர்களுக்கு, **किं दूरम्** எது தூரம், **सविद्यानां** - படிப்புள்ளவர்களுக்கு **विदेशः कः** - எது வேறு ஊர். **प्रियवादिनां** - பிரியமாய்ப் பேசுகிறவர்களுக்கு **कः परः** - அந்யன் யார் ?

Which is heavy to the ingenious (people)? which is distant to the energetic (people)? Which is the foreign place to the educated? And who is a stranger to those who speak agreeably.

व्यवसायः एषामस्तीति व्यवसायिनः तेषाम् ।

विद्यया सह वर्तन्त इति सविद्याः तेषाम् ।

प्रियं वदन्तीति प्रियवादिनः तेषाम् ।

34. **कुदेशं** - கெட்ட தேசத்தை, **आसाद्य** - அடைந்து **अर्थसंचयः** - பணம் சேர்ப்பது **कुतः** - எது. **कुपुत्रं** - கெட்ட பிள்ளையை, **आसाद्य** - அடைந்து **जलाञ्जलिः** - தர்ப்பணம்

कुतः - ஏது, कुगेहिनीं - கெட்ட மனைவியை, प्राप्य - அடைந்து गृहे - வீட்டில் सुखं - சுகமானது, कुतः - ஏது, कुशिष्यं - கெட்டமாணுக்கனை, अध्यापयतः - படிப்பிக்கிற வனுக்கு यशः - புகழ் कुतः - எங்கிருந்து உண்டாகும் (இவை யாவும் உண்டாகவேமாட்டா.)

Where is the earning of wealth after reaching a bad country? Where is the Tarpana after getting a bad son? Where is the happiness in the house after getting a bad wife? Where is renown to one who instructs a bad student.

कुत्सितश्च असौ देशश्च कुदेशः likewise कुपुत्र, कुगेहिनी and कुशिष्य.

॥ विक्रमार्कचरितम् ॥

दशमं उपाख्यानम् ।

Page 54. पुनरपि भोजे—नान्यः इति । மறுபடியும் போஜ ராஜன் சிங்காஸனத்தின் மீதேற வந்ததும் பத்தாவது பதுமை அவனைத் தடுத்து 'ஓ அரசனே! விக்ரமார்க்கனுடையது போல் எவனுக்கு ஒளதார்யம் முதலிய குணங்கள் இருக்கின்றனவோ அவனே இதன் மீது ஏறத் தகுந்தவன். மற்றவன் ஏறக்கூடாது' என்று அவனிடம் கூறிற்று. राजा—गुणान् इति । அரசன் அவனது குணங்களைச் சொல் என்று கேட்டான். सा चैवं कथयामास । அதுவும் இவ்விதம் சொல்லிற்று, राजन् श्रूयताम् । ஓ அரசனே! கேள். विक्रमे—आजगाम । விக்ரமார்க்கன் இந்த சிங்காஸனத்தில் ஏறி பூமியைக் காப்பாற்றும்போது ஒரு

யோகி உஜ்ஜயினிக்கு வந்தான். **स च—भवति** - அவன் வேதங்களிலும், வேதாங்கங்களிலும் எல்லா சாஸ்திரங்களிலும் சாமர்த்தியமுள்ளவன். அவனுக்குத் தெரியாதது ஒன்றுமில்லை. அதிகமாய்க் கூறுவதால் என்ன. எல்லாம் அறிந்தவன் என்னும் பதம் அவனிடமே உண்மையாய் இருக்கிறது. **तादृशस्य—प्रेषयामास** । அப்படிப்பட்ட அவனுடைய பிரசித்தியைக் கேட்டு அரசன் அவனை அழைத்து வர தனது புரோகிதனான த்ரிவிக்ரமன் என்பரை அனுப்பினான். **स च—व्यजिज्ञपत्** । அவரும் அவனது சமீபம் சென்று நமஸ்காரம் முதலியவைகளால் முறைப்படி உபசரித்து வணக்கத்தோடு தெரிவித்தார் **भोः स्वामिन्—आगन्तव्यं इति** । ஓ சுவாமியே! ராஜாதி ராஜனாகிய விக்ரமன் தங்களைப்பார்க்க விரும்புகிறார். அவரால் அனுப்பப்பட்ட நான் உங்களை அழைத்துப் போக வந்திருக்கிறேன். நான் திரிவிக்ரமன் என்னும் அவரது புரோகிதன். மகாராஜா உங்களது மகிமையைக் கேட்டு உங்களைப் பார்ப்பதில் மிகவும் ஆவலோடு இருக்கிறார், ஆகையால் சௌகரியப்படி வேகமாய் வரவேண்டும், **तच्छ्रुत्वा—साधनीयं** । அதைக் கேட்டு யோகி சொன்னார் ‘நல்லவரே! அரசனைக் காணுவதால் நமக்கு ஆகவேண்டியதென்ன ? பார்.

(ச்லோ) **वयं** - நாம் **भिक्षां** - பிக்ஷையை **भुञ्जीमहि** - சாப்பிடுகிறோம். **आशावासः**—திக்குகளாகிய வஸ்திரத்தை **वसीमहि**—கட்டிக் கொள்ளுகிறோம். **महीपृष्ठे** - பூமியின் மேல் **शयीमहि**-படுத்துக்கொண்டிருக்கிறோம் **ईश्वरैः**- பிரபுக்களால் **किं कुर्वीमहि** - என்ன செய்வோம். **तदाकर्ण्य—न्यवेदयत्** । அதைக் கேட்டு புரோகிதர் அரசன் சமீபத்தில் வந்து யோகி சொன்ன வார்த்தையைத் தெரிவித்தார்.

Page 54-55. ततो विक्रमः—भवतः इति । பிறகு விக்ரமன் தானே யோகியினிடம் சென்று வணக்கத்துடன் நமஸ்கரித்து பக்திக்கு உட்பட்டு அவரது உத்திரவின்படி உட்கார்ந்து அவரோடு அநேக விதமான வேதாந்த வார்த்தைகள் பேசிவிட்டு அந்த கிரமமாய் 'ஓ ஸ்வாமி! தங்களுக்கு எவ்வளவு வயது ஆயிற்று' என்று கேட்டான். योगी प्राह—त्वया इति । யோகி சொன்னார் 'ஏன் இவ்விதம் தெரியாதவன்போல் கேட்கிறாய். நீதியை அறிந்த மனிதனால் தன் ஆயுள் சொல்லக்கூடாதென்று உன்னால் கேட்கப் படவில்லையா? மேலும் யோகீச்வரர்கள் யோகத்தின் பலத்தால் காலனை வஞ்சித்துவிட்டு வெகுகாலம் ஜீவிப்பார்கள் ஆதலால் அவர்கள் ஆயுளுக்கு அளவில்லை. ஆகவே இதற்குப் பிறகு எவனுடைய வயதையும் நீ கேட்காதே. तच्छ्रुत्वा—समभूत् । அதைக் கேட்டு மிகவும் குணசாலியான விக்ரமன் ஸமாதானத்தோடு சந்தோஷப்பட்டான். अथ—उपादिशत् । பிறகு எல்லாமறிந்த யோகீச்வரன் வரிசையாய் விக்ரமனுடைய வெகு குணங்களையறிந்து அவனுக்கு ஒரு மந்திரத்தை உபதேசித்தான். आह च—इति । அரசனே! இந்த மந்திரத்தை பிரும்மசரியத்தோடு ஒரு வருஷம் ஜபித்து அருகம் புல்களால் ஹோமம் செய். பிறகு பூர்ணாஹுதி காலத்தில் ஹோம குண்டத்திலிருந்து ஒரு மனிதன் கையில் பழத்தோடு வெளி வந்து பழத்தைக் கொடுப்பான். அதை சாப்பிடுவதால் கிழத்தனம் மரணம் இல்லாமல் வஜ்ரம்போன்ற சரீரம் உள்ளவனாய் ஆகிவிடுவாய் என்றும் சொன்னான். एवं—अगात् । இவ்விதம் சொல்லிவிட்டு அந்த யோகி இஷ்டப்படி சென்றான்.

विक्रमोऽपि—अकरोत् । விக்ரமனும் உஜ்ஜயினிக்கு சமீ

ப்த்தில் ஒரு வருடம் பிரும்மசரியத்தோடு மந்திரத்தை ஜபித்து அருகம்புல்களால் ஹோமம் செய்து பூர்ணாஹுதியைச் செய்தான். तदा—ददौ । அப்போது ஹோம குண்டத்திலிருந்து ஒரு புருஷன் வெளியே வந்து திவ்யமான பழத்தை அரசனுக்குக் கொடுத்தான். तत्फलं—अपश्यत् । இந்த பழத்தை வாங்கிக்கொண்டு விக்ரமன் பட்டணத்தில் பிரவேசித்து ராஜவீதியில் வந்துகொண்டிருக்கும்போது குஷ்டம் என்னும் வியாதியினால் பீடிக்கப்பட்ட சகல அவயவங்களையுமுடைய ஒரு பிராம்மணனைப் பார்த்தான். स च—अर्हसि इति । அவனும் அரசனிடம் தயை யுண்டாகும்படி இவ்வாறு கூறினான். அரசே! அரசன் எல்லாவர்ணத்தாருக்கும் தாய் தந்தையரைப் போல் நினைக்கத்தக்கவன். அப்படியே கூறப்பட்டிருக்கிறது.—

(ச்லோ) राजा - அரசன், अबन्धूनां-உரவினர் இல்லாதவர்களுக்கு, बन्धुः - உரவினன், राजा - அரசன், अचक्षुषां - கண்ணில்லாதவர்களுக்கு, चक्षुः - கண், राजा - அரசன், माता च - தாயே, पिता च - தகப்பனே, राजा - அரசன், नृणां - மனிதர்களுக்கு, आर्तिहरः - பீடைகளைப் போக்கடிக்கிறவன்.

நீரும் அரசர்களுக்கெல்லாம் மேலிட்டவராய் உலகங்களைக் கார்த்துக்கொண்டு உலகின் பீடைகளைத் தேடி அவைகளைப் போக்கி விட்டு உலகிற்கு மேலானவராய் விளங்குகிறீர். நானும் இந்த வியாதியால் எல்லா அவயவங்களும் குறைந்து கஷ்டப்படுகிறேன். சரீரம் கெட்டதால் கர்மானுஷ்டானமும் கெடுகிறது. சரீரம் தான் எல்லா தர்மத்திற்கும் சாதனம்,

Page 56. 'சரீரமே தர்மத்திற்கு முதல் ஸாதனம் அன்றோ!'

ஆதலால் எனது இந்த சரீரம் வியாதியில்லாததாயும் அனுஷ்டானத்திற்குத் தகுந்ததாயும் ஆகும்படி ஏற்பாடு செய்யக் கோருகிறேன். **तदाकर्ण्य—जगाम** । அதைக் கேட்டு தயாநிதியான விக்ரமன் மந்திரத்தால் அடையப் பட்ட அந்த திவ்யமான பழத்தை அந்த பிராம்மண னுக்குக் கொடுத்தான். அவனும் திருப்தியடைந்து அரசனை ஸ்தோத்ரம் செய்து இஷ்டப்படி சென்றான். அரச னும் தனது வீடு சென்றான்.

इति कथां-- निवृत्तः । இக்கதைச் சொல்லிவிட்டு பதுமை போஜனிடம் கூறிற்று. 'இம்மாதிரி உதாரத் தன்மை உன்னிடமிருந்தால் இந்த ஆஸனத்தில் உட்காரு' அதைக்கேட்டு போஜ ராஜன் பதில் கூறாமல் திரும்பிவிட் டான்.

एकादशं उपाख्यानम् ।

Pgae 57. **पुनरपि—व्याजहार** । மறுபடியும் ஒரு ஸமயம் சுபமான முகூர்த்தத்தில் சிம்மாஸனத்தில் ஏறு வதற்கு பரபரப்புடன் தாராநகரத்து அதிபதியான போஜ ராஜன் வந்ததும் பதுமை அவனைத் தடுத்து கூறிற்று **राजन्—निवर्तस्व इति** । 'அரசே! இவ்விதம் தடுக்கப்பட் டாலும் சிங்காசனம் ஏற ஆசையுடன் ஏன் இவ்விதம் அடிக்கடி வருகிறாய். உங்களைப் போன்றவர்களுக்கு இது கிடைக்காததே. ஏனெனில் மகேந்திரனுடைய கட்டளை இது. இந்த ஆஸனம் விக்ரமனோ அல்லது அவனுக்கு ஸமமானவனோ அல்லது அவனுக்கு மேற்பட்டவனோ ஏறத் தகுந்தது. உனக்கும் விக்ரமனுக்கும் வெகு வித்யா

சம். ஆதலால் வந்தபடி திரும்பிவிடு' तच्छ्रुत्वा—गुणाः इति । அதைக்கேட்டு வெட்கப்பட்டாலும் போஜன் விக்ரமனுடைய குணங்களைக் கேட்க ஆசையுடன் கேட்டான் 'பதுமையே! விக்ரமனுடைய குணங்கள் எவ்விதமானவை சொல்! सावर्वतु । அப்பதுமை கூறிற்று.

महीपाल—तत्र । அரசே! கேட்கப்படட்டும். பூமண்டலத்தில் வெகு அரசர்கள் இருக்கிறார்கள். ஆனால் விக்ரமனுக்குச் சரியாய் ஒருவனையும் நான் பார்க்கவில்லை. விக்ரமனை யடைந்திருக்கும் வெகு விதமான ஆச்சரியகரமான விசேஷ குணங்களை ஆலோசித்துப் பார்க்கும் என்னுடைய மனம் புதிது புதிதான ஆச்சரியத்தை அடைகிறது. ஆங்காங்கு தமது ராஜ்யத்தைக் காப்பாற்றுவதிலும் சாமர்த்திய மற்றவர்களாயும் எப்போதும் கவலையினால் கலங்கினவர்களாயும் இரவும் பகலும் தூக்கத்தையும் அடையாதவர்களாயும் கஷ்டத்திற்காகவே ராஜ்யத்தை வகித்துக்கொண்டு தமது தேசத்தில் வசிக்கும் பிரஜைகளை கஷ்டப்படுத்திக்கொண்டு இருக்கும் அரசர்கள் இருக்கிறார்கள். एष तु--अनयत् । இந்த விக்ரமன் ஸமஸ்தமான தேசத்து அரசர்களையும் தனது பாத கமலத்தை ஆச்ரயித்தவர்களாய்ச் செய்து சாமார்த்தியமுள்ள மந்திரிகளிடத்தில் எல்லா பாரத்தையும் வைத்துவிட்டு கவலையில்லாமல் சிரமமில்லாமல் ஜனங்களை சந்தோஷப்படுத்திக்கொண்டு ஒரு ஸமயம் யோகியின் வேஷம் பூண்டு மறைந்துகொண்டு தேசாந்திரங்களில் சஞ்சரிப்பதற்காகக் கிளம்பினான். எங்கு தனது மனதிற்கு சுகம் உண்டாயிற்றோ அங்கு சில நாள் வசித்தான். எங்கு ஆச்சரியத்தைக் கண்டானோ அங்கு கொஞ்சகாலம் போக்கினான். एवं—ऊचुः । இவ்விதம் அவன் ஒரு காட்டில் போய்க்கொண்டிருக்கும்போது

ஒரு சமயம் சூர்யன் அஸ்தமனம் அடைந்தான். பிறகு ஒரு மரத்தடியில் அவன் ஆச்ரயித்து இருந்தான். அந்த மரத்தின்மேல் சிரஜீவி யென்னும் ஒரு கிழ பக்ஷிராஜன் வசித்துவந்தது. அதன் பிள்ளைகளும் பேரன்களும் காலையில் வெவ்வேறு இடங்களுக்குச் சென்று தனது வயிற்றை நிரப்பிக்கொண்டு மாலையில் தனித் தனியாய் ஒரு பழத்தைக் கொண்டுவந்து அந்த கிழப் பக்ஷிக்கு தினந்தோறும் கொடுத்துக்கொண்டு சுகமாய் வசித்தன.

Page 58. **तस्यां—दुःखं इति ।** அந்தராத்திரியில் சுகமாய் உட்கார்ந்து கொண்டிருக்கும் சிரஜீவி, விக்ரமன் கேட்டுக்கொண்டிருக்கும் போது பக்ஷிகளைக் குறித்து 'ஓ பிள்ளைகளே! எங்கும் சுற்றுகிற நீங்கள் என்ன என்ன ஆச்சரியத்தைக் கண்டீர்கள்' என்று கேட்டது. அப்போது படுசஞ்சு வென்னும் ஒரு பக்ஷி சொல்லிற்று. 'நான் ஒரு ஆச்சரியத்தையும் பார்க்கவில்லை. ஆனல் அடுத்தநாள் எனக்குப் பெரும் துக்கம் உண்டாகப் போகின்றது.' அதைக்கேட்டு சிரஜீவி, குழந்தாய் அதென்ன துக்கம்! என்று கேட்டது.

पटुचञ्चुः प्राह—படுசஞ்சு சொல்லிற்று. **तात—अङ्गीचकार ।** அப்பா! கேட்கப்படட்டும். வடதேசத்தில் சைவாலம் என்னும் மலை ஒன்று இருக்கிறது. அதன் சமீபத்தில் பலாசபுரம் என்றொரு பட்டணம் இருக்கிறது. அந்த மலையில் ஒரு ராக்ஷஸன் தினந்தோறும் வழியில் வரும் ஜனங்களை பலாத்காரமாய் மலைக்குக் கொண்டுபோய் சாப்பிட்டுக்கொண்டு வசித்து வந்தான். ஒரு ஸமயத்தில் எல்லா ஜனங்களும் ஒன்று சேர்ந்து ராக்ஷஸனுடைய சமீபம் சென்று கேட்டார்கள். 'மகா புருஷனே! வழியில்

ரும் உனங்களை இவ்விதம் இஷ்டப்படி கொல்லாதே நாங்கள் தினந்தோறும் உனது ஆகாரத்திற்காக ஒரு புருஷனைக் கொடுக்கிறோம்'. ராக்ஷசனும் அப்படியே ஆகட்டும் என்று ஒப்புக்கொண்டான். **तत आरभ्य—संक्रामति इति।** அதுமுதல் ஜனங்கள் தினந்தோறும் தினத்திற்கு ஒவ்வொரு மனிதனைய் அவனுக்கு அனுப்பிக்கொண்டு கஷ்டப்பட்டுக்கொண்டு காலம் கழித்தார்கள். இப்போது என்னுடைய முன் ஜன்மத்தில் சிநேகிதனாயிருந்த பிராம்மணனுடைய பலி தினம் வந்தது. அவனுக்கு ஒரே பிள்ளை. அவனைக் கொடுத்தால் ஸந்ததிநாசம் ஏற்படும். அல்லது தன்னையே கொடுத்தால் அப்போது மிகவும் கிழவியான அவனது மனைவி விதவையாவாள். ஸ்திரீகளுக்கு வைதவ்யமும் அதிக துக்கத்தை யுண்டாக்கக் கூடியது. ஆதலால் இந்த துக்கம் என்னிடம் வந்திருக்கிறது. **तच्छ्रुत्वा—दुःखायस इति।** அதைக்கேட்டு மற்ற பக்ஷிகள் சொல்லின. 'நண்பா! இது உனக்குத் தகுதியானது. ஏனெனில் முன் ஜன்மத்தில் ஸ்நேகிதனான பிராம்மணனுக்கு நேர்ந்த துக்கத்தினால் நீ வருந்துகிறாய்! **एवं—तमयासीत्।** இவ்விதம் பக்ஷிகளின் ஸம்பாஷணையைக் கேட்டு மரத்தடியிலிருந்த விக்ரமன் தயைகூர்ந்து உடனே ராக்ஷஸனால் பிராம்மணனுக்கு உண்டாகும் ஹிம்சையைப் போக்கடிக்க விரும்பி தானே அந்த மலைக்குச் சென்றான். **साधु चेदमुच्यते—**இது மிகவும் யுக்தமாகச் சொல்லப்படுகிறது.

(ச்லோ) **दिनकरः—**சூர்யன் **पद्माकरं** - தாமரை ஓடையை **विकचं** - மலர்ந்ததாக **करोति** - செய்கிறான். **चन्द्रः** - சந்திரன் **कैरवचक्रवालं** - ஆம்பல் பூக்களின் கூட்டத்தை **विकास—यति** - மலரும்படி செய்கிறான்.

Page 59. जलधरोऽपि - மேகமும் नाभ्यर्थितः - யாசிக்கப்படாமலேயே जलं - ஜலத்தை ददाति - கொடுக்கிறது. सन्तः - பெரியோர்கள் परहिते—பிறரின் நன்மையில் स्वयं - தாங்களாகாவ विहिताभियोगाः - முயற்சி செய்வார்கள்.

अथ च—विस्मितः प्राह । பிறகு ராக்ஷஸனுடைய இருப்பிடத்தையடைந்து கொலைக்கல்லை பார்த்து அதற்கு சமீபத்திலுள்ள மேலான குளத்தில் மூழ்கி கொலைக்கல்லில் உட்கார்ந்தான். ராக்ஷஸனும் அங்கே வந்து புன்சிரிப்போடு கூடின முக முள்ளவும் கொலைக்கல்லில் உட்கார்ந்திருக்கும் பயமற்ற அரசனைப் பார்த்து ஆச்சரியத்தோடு சொன்னான். भो महासत्त्व ! — तव तत्त्वमिति । ஹே பராக்ரமசாலியே! நீயார்? உனது இருப்பிடம் எது? இப்படிப்பட்ட தைர்யம் உனக்கு ஏது? எதனால் இந்த கொலைக்கல்லில் பயமில்லாமல் தானாகவே ஏறிக் கொண்டிருக்கிறாயோ. எவன் இதைப் பார்ப்பானோ அவன் என்னைப் பார்க்காமலே, உடனேயே மிகவும் பயந்து அநேகமாய் இறந்துவிடுவான். நீயோவெனில் அதிக தைர்யத்தோடு கூட புன்சிரிப்புள்ள முகமுள்ளவனாய்க் காணப்படுகிறாய். மேலும் எவனுக்கு மரண காலம் நெருங்கிவிட்டதோ அவன் தளர்ச்சியடைகிறான் என்று பிரசித்தமானது. நீயோவெனில் அதிக காந்தியை யடைந்து விளங்குகிறாய். ஆதலால் உனது உண்மை சொல்லப்படட்டும்.

तच्छ्रुत्वा—कुरु । அதைக் கேட்டு அரசன் பதில் சொன்னான். நல்ல முகமுள்ளவனே! இந்த விசாரத்தால் உனக்கென்ன பயன்? என்னால் இந்த தேகம் பிறருக்காகவே கொடுக்கப்படுகிறது. ஆதலால் உனக்கு இஷ்ட

மானதைச் செய். राक्षसः—दीयत इति। ராக்ஷஸன் கேட்டான் யாருக்காக இந்த தேகம் உன்னால் கொடுக்கப்படுகிறது. राजा—जनानां इति। பலாச பட்டணத்தில் வசிக்கும் ஜனங்களுக்காகவென்று அரசன் பதில் சொன்னான்.

तच्छ्रुत्वा—उत्सहते। அதைக் கேட்டு ராக்ஷஸன் ஆலோசித்தான். ஆச்சரியம்! இவன் மகா தைர்யசாலியாயும் பரோபகாரம் செய்யும் மகா புருஷனாயும் இருக்கின்றான். ஏனெனில் இவன் தனது போகங்களில் ஆசையை விட்டு விட்டு பிறரின் துக்கத்தைச் சகியாமல் தனது சரீரத்தை விட்டு விட உத்ஸாகமுள்ளவனாயிருக்கிறான். उक्तं च। இவ்விதம் சொல்லப்பட்டிருக்கிறது.

(ச்லோ) साधवः -நல்லவர்கள் आत्मसुखभोगेच्छां-தமது சுகம் போகம் இவைகளில் ஆசையை त्यक्त्वा விட்டுவிட்டு परसत्वसुखैषिणः - பிறரின் நன்மைக்கு சுகத்தை விரும்பி परदुःखेन - இதரரின் துக்கத்தால் अत्यन्तदुःखिताः—மிகவும் துக்கப்பட்டவர்களாய் भवन्ति - ஆகின்றனர்.

एवं—भवति। இவ்விதம் ஆலோசித்து அரசனிடம் சொன்னான் 'ஓ மகாபுருஷனே! பிறருக்காக உனது சரீரத்தைக் கொடுப்பதால் உனது வாழ் நாட்களே சிறந்ததாய் ஆகின்றன.

(ச்லோ) इह - இவ்வுலகில் पशवोऽपि - மிருகங்களும் केवलं - மிகவும் आत्मोदरम्भराः - தனது வயிற்றை நிரப்பிக் கொண்டு जीवन्ति - பிழைக்கின்றன. यः - எவன் परार्थं तु - பிறருக்காகவே जीवति—ஜீவிக்கிறானோ तस्य - அவனுடைய जीवितमेव - உயிரே श्लाघ्यं - சிறந்தது.

Page--60. अतोऽहं—वृणीष्व इति। ஆதலால் நல்லவனே! நான் உன்னிடம் பிரியமுள்ளவனாய் இருக்கிறேன்,

இஷ்டமான வரங்களைக் கேள். **राजा प्रार्थयत—प्राणिनः इति ।** அரசன் வேண்டிக்கொண்டான். 'நல்லவனே! என்னிடம் நீ கிருபையுள்ளவனாய் இருந்தால் இன்று முதல் மனிதர்களைத்தின்பதை விட்டுவிடு. இங்குள்ள ஜனங்களைக் காப்பாற்று. எல்லாப்பிராணிகளையும் உன்னைப் போலவே நினை. **अथ राक्षसः—अगमत् ।** பிறகு ராக்ஷஸன் அப்படியே ஆகட்டும் என்று சொல்லி விட்டு அது முதல் பிராணிகளைக் கொல்லுவதை விட்டு விட்டான். விக்ரமனும் கிருதார்த்தனாக பலாச நகரத்தில் வசிக்கும் பிராம்மணர்களாலும் கொண்டாடப்பட்டவனாகத் தனது நகரத்திற்குப் போனான். **विक्रमः—विलसन्ति इति ।** விக்ரமன் பிறர் கஷ்டத்தை சகிக்கமாட்டான். அதைப் போக்குவதில் தானே முயற்சிப்பான். அந்த துக்கத்தைப் போக்கிவிட்டுத் தன்னை கிருதார்த்தனாய் எண்ணுவான். அவன் மூலம் வெகு ஜனங்கள் சுகமடைவார்கள். இப்படிப்பட்ட குணங்கள் உன்னிடம் பிரகாசிக்கின்றனவா? **तच्छ्रुत्वा—निववृते ।** அதைக் கேட்டு போஜன் வெட்கத்தால் தலைகுனிந்தவனாய் ஒன்றும் பேசாமல் திரும்பினான்.

द्वादशं उपाख्यानम् ।

Page 61. **भूयोऽपि—निवर्तस्व इति** மறுபடியும் ஒரு சமயம் போஜனானவன் சிம்மாஸனத்தை ஏறுவதற்கு நெருங்கினபோது பன்னிரண்டாவது படியில் இருந்த பதுமையானது சிரித்துக் கொண்டு சொல்லிற்று. "அரசனே! உனக்கு நல்வரவு ஆகட்டும். இந்த இந்திரனுடைய தான ஆஸனமானது விக்ரமனாலும் அல்லது அவனுக்குச் சமானமானவனாலும் ஏறவேண்டியது. மற்றொருவனாலும் கூடாது. ஆதலால் நீ (உன்னுடைய) குணங்களால் விக்ர

மனை அனுகரிப்பாயே யானால் (விக்ரமனுக்குச் சமானமாயிருந்தால்) ஏறிக்கொள் இல்லாவிட்டால் திரும்பு. **तच्छ्रुत्वा—प्रार्थयत** அதைக் கேட்ட போஜன் விக்ரமனுடைய குணங்கள் சொல்லப்படட்டும் என்று வேண்டினன். **सा चेत्थं कथयामास** அந்தப்பதுமையும் இவ்வாறு சொல்லிற்று :—

विक्रमे-आरभत விக்ரமனனவன் பூமியைரக்ஷிக்கும்போது பத்ரஸேனன் என்று பிரசித்தி பெற்ற வியாபாரி உஜ்ஜயினீ பட்டணத்தில் இருந்தான். அவனுக்குப் புரந்தரன் என்ற பிள்ளை இருந்தான். அவனுடைய திரவியத்திற்கு அளவே கிடையாது. இருந்தாலும் லோபியாகவும், பணம் சேர்ப்பதில் கருத்துள்ளவனாயும் இருந்தான். ஒருக்காலும் சிலவழிப்பவனல்ல. கால க்ரமத்தில் அவன் ஸ்வர்க்கத்தையடைந்தபோது (இறந்து விட்டபோது) அவன் பிள்ளையான புரந்தரன் பிதாவினுடையதான எல்லா திரவியத்தையும் அடைந்து இஷ்டம்போல் சிலவு செய்ய ஆரம்பித்தான். **अथैवंविधमेनं—इत्याभण्यत इति** பிறகு இப்பேர்ப்பட்ட இவனைப் பார்த்து தனதன் என்னும் சிநேகிதன் சொன்னன். "ஏ புரந்தரனே! வியாபாரியின் பிள்ளையாயிருப்பினும் பெரிய க்ஷத்திரிய குமாரன் போல் சிலவு செய்கிறாய். இது வைசிய குலத்தில் பிறந்த உனக்குச் சரியல்ல. வைசிய குமாரன் ஒருவனாயிருந்தாலும் ஏராளமான பணமுள்ளவனாயிருந்தாலும் பணத்தைச் சேர்க்க வேண்டும், பொத்தல் சோழியைக் கூடச் சில வழிக்கக் கூடாது. மேலும் சம்பாதிக்கப்பட்ட பணத்தை ஏதாவதொரு ஆபத்காலத்தில் மனிதனுக்கு உபகாரம் செய்ய வேண்டும். ஆகையாலே "ஆபத்திற்காக பணத்தைக் காப்பாற்றவேண்டும்" என்று சொல்லப் படுகிறது.

एवं धनदस्य—भोगश्च - இவ்விதம் தனதனுடைய வார்த்தையைக் கேட்டு புரந்தரன் பதில் சொன்னான். நண்ப! தனதனே! சம்பாதிக்கப்பட்ட பணம் ஏதோ ஒரு ஆபத்தில் உபயோகப்படுமென்று எவன் எண்ணுகிறானோ அவன் மிகவும் விசாரணையில்லாதவன். எப்போது ஆபத்துக்கள் வருகின்றனவோ அப்போது சம்பாதிக்கப் பட்ட பணமும் நசிக்கின்றது. ஆதலால் விவேகமுள்ள மனிதனால் பணமிருக்கும்போது தகுந்தபடி செலவு செய்யப்பட வேண்டும். அனுபவிக்கவும் வேண்டும். **तथा चोक्तं** - அவ்வாறே சொல்லப்பட்டிருக்கின்றது.

Page 62. (ச்லோ) **विभवे सति** ஐச்வர்யமானது இருக்கும்போது, **दातव्यं** - கொடுக்கவேண்டும். **भोक्तव्यं** - அனுபவிக்கவேண்டும். **संग्रहः** - சேர்க்கை **न कर्तव्यः** - செய்யக்கூடாது. **इह** - இவ்வுலகில் **मधुकराणां** - வண்டுகளுடைய, **सञ्चितं अर्थं** - சேர்க்கப்பட்ட பொருளை (தேனை) **अन्ये हरन्ति** - மற்றவர்கள் அபகரிக்கிறார்கள். **पश्य** - பார்.

तच्छ्रुत्वा—आसीत् - அதைக் கேட்டு தனதன் பதில் சொல்ல முடியாமல் பேசாமலிருந்தான்.

गते—कुर्वन्ति - கொஞ்ச காலம் போனதும் புரந்தரன் ஸமஸ்தமான பிதாவின் திரவ்யத்தை பாக்கியில்லாமல் செலவழித்துவிட்டான். பிறகு பணமில்லாமலிருக்கும் அவனை பந்துக்கள், சிநேகிதர்கள் இவர்கள் கௌரவப் படுத்தவில்லை. அவனோடுகூட ஸஹவாசத்தையும் செய்கிறதில்லை. அப்போது புரந்தரன் தனது மனதில் எண்ணினான். எவ்வளவு வரையில் கையில் பணமிருந்ததோ அவ்வளவு வரையிலே நண்பர் உறவினர் முதலியவர்கள் என்னைச் சேவித்தார்கள். இப்போது என்னோடு கூட ஸஹ

வாசமும் செய்வதில்லை. नीतिरियं सत्या - இந்த நீதி உண்மையானது.

(ச்லோ) यस्य - எவனுக்கு अर्थाः - பணமிருக்கின்றதோ तस्य - அவனுக்கு मित्राणि - சிநேகிதர்கள். यस्य - अर्थाः - எவனுக்குப் பணமிருக்கின்றதோ तस्य बान्धवाः - அவனுக்கு உறவினர்கள். यस्य अर्थाः - எவனுக்குப் பணமிருக்கின்றதோ सः - அவன் लोके - உலகில் पुमान् - மனிதன். यस्य अर्थाः - எவனுக்குப் பணமிருக்கின்றதோ स च - அவனே पण्डितः - வித்வானவான்.

एवं विचिन्त्य—अतः இவ்வாறு ஆலோசித்து மிகவும் வெறுப்பை யடைந்து வேறு தேசத்திற்குச் சென்றான். அனேக தேசங்களில் சஞ்சரித்தான். வரிசையாய் ஹிமாலயத்திற்குச் சமீபத்திலுள்ள ஒரு நகரத்தை யடைந்தான். அதற்குச் சமீபத்தில் மிகவும் நெருக்கமான ஒரு மூங்கில் காடு இருந்தது. தானும் அந்தப் பட்டணத்தின் மத்தியில் சென்று ராத்திரியில் ஒரு வீட்டினுடைய வெளித் திண்ணையில் தூங்கினான். ராத்திரி சமயத்தில் அழுகிற ஒரு ஸ்திரீயினுடைய "ஹா ஹா" வென்னும் சப்தமானது கேட்கப்பட்டது. किमेतदिति—अश्रूयत । இது என்னவென்று புரந்தரன் காது கொடுத்துக் கேட்டுக் கொண்டிருக்கும்போது, "ஓ ஜனங்களே! காப்பாற்றுங்கள்! காப்பாற்றுங்கள்! இந்த ஏதோ ஒரு ராக்ஷஸன் என்னைக் கொல்லுகிறான்." என்னும் வார்த்தையானது கேட்கப்பட்டது. तेन विस्मितः—विचारयति च इति அதனால் ஆச்சரியமடைந்த புரந்திரன் காலையில் அந்தப் பட்டணத்தில் வசிக்கும் ஜனங்களை இதென்ன வென்று கேட்டான். ஜனங்கள் சொன்னார்கள். "தினந்தோறும்

இவ்வாறே ராத்திரியில் அழுகை சப்தம் கேட்கப்படு கிறது. ஆனால் ஒருவனும் பயத்தால் வெளிவருவதில்லை. விசாரிப்பதுமில்லை.

अथ विदितवृत्तान्तः—अश्रौषीः इति பிறகு, சமாசாரத் தைத் தெரிந்து கொண்ட புரந்தரன் அங்கிருந்து புறப் பட்டு தன்னிஷ்டப் பிரகாரம் சிறிது காலம் திரிந்துவிட்டு வரிசையாய் உஜ்ஜயினீக்கு வந்தான். வந்து ராஜனைப் பார்ப்பதற்கு அரண்மனைக்குச் சென்றான். அரசனும் அவனைத் தகுந்தபடி மரியாதை செய்து கேட்டான். "ஏ புரந்தர! தேசாந்தரங்களில் சஞ்சரித்த நீ வெகுகாலம் கழித்து விட்டாய். இவ்வளவு நீண்ட காலத்தில் எங்கெந்த ஆச்சரியத்தைப் பார்த்தாய். என்ன ஆச்சரியத்தைக் கேட்டாய். **पुरन्दरः वेणुवनवृत्तान्तं अकथयत्** புரந்தரன் வேணுவன சமாசாரத்தைச் சொன்னான்.

Page 63. **अनन्तरं—अपश्यत्** பிறகு விக்ரமன் அவ னோடு கூட அந்தப் பட்டணத்தை யடைந்து இரவில் காட் டின் மத்தியில் அழுகை சப்தத்தைக்கேட்டு கையில் கத்தி யோடு தான் ஒருவனாகவே அந்தக் காட்டில் நுழைந்தான். அங்கு மிகவும் தயை யுண்டாகும்படி அழுது கொண் டிருக்கிற அனாதையான மானிட ஸ்த்ரீயைப் பிடித்துக் கொண்டிருக்கும் ஒரு ராக்ஷஸனைப் பார்த்தான். **अपृच्छच्च मारयसि इति** அடே பாபி! ஏன் இவ்விதம் அனாதையான ஸ்த்ரீயைக் கொல்கிறாய் என்று கேட்டான். **राक्षसः—मरिष्यसि इति** ராக்ஷஸன் பதில் சொன்னான். "அடே! இந்த விசாரத்தால் என்ன? வந்தபடி போ! இல்லாவிட் டால் நீயும் வீணாக இறப்பாய்." **अनन्तरं—अत्यजत्** பிறகு அவர்களுக்கு பெரிய விவாதம் ஏற்பட்டது. கடைசியில்

கத்தியை இழுத்து அதனுல் அவனுடைய கழுத்தை வெட்டினுன். அந்த ராக்ஷஸனும் வேரற்ற மரம்போல் பூமியில் விழுந்து பிராணனை விட்டான் हते च—अस्मि इति அவன் கொல்லப்பட்டதும் ஸந்தோஷமடைந்த அந்த ஸ்த்ரீ பரபரப்போடு வந்து அரசனுடைய கால்களில் விழுந்து, "மகாபுருஷனே! உனது அனுக்ரஹத்தினுல் என்னுடைய சாபம் முடிந்தது. பெரிய துக்கக் கடலிருந்து கரையேற்றப்பட்டேன். राजा—अनुभवसि इति அரசன் கேட்டான். "பெண்ணே! நீ யார். இந்த பாபி உன்னை எதற்காகப் பீடித்தான். எவ்வளவு காலம் இந்த அவஸ்தையை அனுபவிக்கிருய்?

वनिता—अभूत् அந்த ஸ்திரீ சொன்னுள். "தேவரீர்! தெரியப் படுத்துகிறேன். கேட்கப்படட்டும். முன் காலத்தில் இந்தப்பட்டணத்திலேயே ஏராளமானபணம்நிறைந்த ஓர் பிராம்மணன் இருந்தான். அவனது மனைவி நான். அவனிடம்எனக்குச் கொஞ்சமும் ப்ரீதி இல்லை. அவனுக்கோ வெனில் என்னிடம் அதிக ஆசை இருந்தது. स च—पीडयिष्यति इति அவனும் உயிருள்ளவரையில் கஷ்டத்தை யனுபவித்து தேகம் முடியும் சமயத்தில் இவ்வாறு என்னைச் சபித்தான், "ஏ கெட்ட நடத்தையுள்ளவளே! நீயே எனது மரணத்திற்குக் காரணமாயிருக்கிருய். ஏனென்ருல் இவ்விதம் என்னிடம் ஆசையில்லாமல் என்னை அலக்ஷ்யம் செய்ததால் இன்றுமுதல் அதன் பலனை அனுபவி. வேணுவனத்தில் வசிக்கும் ஒருராக்ஷஸன் அதிக பயங்கரமானரூபத்தோடு நீ விரும்பாமலிருந்தபோதிலும் ராத்திரி உன்னை பலாத்காரமாய் இழுத்து தினந்தோறும் உன்னைப் பீடிப்பான்.

इत्थं—तत्याज இவ்விதம் சபிக்கப்பட்ட என்னுல்

காலில் விழுந்து வேண்டிக் கொள்ளப்பட்ட அவர் "எப்போது ஒரு பெரும் உபகாரியானவும் பெரிய தைரியத்தோடு கூடினவுமான ஒரு மகா புருஷன் வந்து அந்த ராக்ஷஸனை கொல்லுவானோ அப்போது உன் சாபத்திற்கு முடிவு ஏற்படும்" என்று சொல்லி தேகத்தை விட்டார்.

तदारभ्य — अद्य[illegible] அது முதல் உமது வரவை எதிர் பார்த்து கொண்டிருக்கும் நான் தெய்வச் செயலாய் இன்று சாபத்திலிருந்து விடுவிக்கப்பட்டேன். இப்போது என் பிராணன்கள் சரீரத்திலிருந்து வெளிக கிளம்பப் போகின்றன. எனக்கு ஒன்பது குடம் நிறைந்த தங்கம் இருக்கின்றது. அதுவும் வீணாய்ப் போகிறது. ஆதலால் நீயே அதை எடுத்துக் கொள் என்று சொல்லிவிட்டு புதைத்து வைத்திருக்கும் இடத்தை ராஜனுக்குக் காண்பித்து அவள் பிராணனை விட்டாள்.

Page 64. राजापि — आगतः அரசனும் ஒன்பது குடம் நிறைந்த அந்த பொன்னைப் புரந்தரனுக்குக் கொடுத்துவிட்டு அவனோடு உஜ்ஜயினிக்கு வந்தான்.

इति कथां — कथयित्वा - இந்தக் கதையைச் சொல்லி விட்டு பதுமை மறுபடி சொல்லிற்று. தானத்தினால் பொருள்களைச் செலவு செய்த புரந்தரன் மறுபடியும பணக்காரனாக ஆனான். வெகு ஜனங்களைக் கொல்லும் க்ரூரமான ராக்ஷஸன் கொல்லப்பட்டான். சாபத்தால் பிடிக்கப்பட்ட ஸ்த்ரீயும் அவனிடமிருந்து விடுவிக்கப்பட்டாள், பராக்ரமம், தைர்யம், உதாரம் முதலிய குணங்கள் பிரசித்தப்படுத்தப்பட்டன. விக்ரமன் இப்படிப்பட்ட மகிமையை யுடையவன். நீ உன்னை அவனுக்குச் சமானமாய்ப் பாவிக்கிறாயா!" இதைக் கேட்டு ஆச்சர்யமடைந்த போஜன் மௌனத்தோடு திரும்பி விட்டான்.

दशमं उपाख्यानम्

Page 54. पुनरपि भोजे—नान्यः इति। Again when Bhoja came to ascend the throne, the 10th doll preventing him said as follows—Oh King! Only he in whom there are many qualities as generosity etc. as in Vikrama, is fit to ascend the throne; none else. राजा - गुणान् इति The King requested 'Tell me his qualities.' सा चैवं कथयामास। That doll narrated thus. राजन् श्रूयतां Oh King hear. विक्रमे—आजगाम। On ascending this throne, when Vikrama was protecting the world, a certain yogin came to Ujjain. स च वेद—भवति। He was proficient in Vedas, Vedangas and in all Sastras. There is nothing which was unknown to him. Why speak much. The expression "knower of all things" becomes meaningful only in his case. तादृशस्य—प्रेषयामास। Hearing the fame such as his, the king sent his priest Tri-Vikrama to bring him. स च—व्यजिज्ञपत् He went to his presence, and addressed him with respect, after honouring him with salutations etc., as he deserved. भो स्वामिन्—आगन्तव्यं इति। "Oh Sir! Vikrama, the king, of kings, desires to see you. Being sent by him, I have come to take you. I am his priest named Trivikrama. The great king is very much eager to see you, after hearing your greatness. Hence, (you may) come quickly as per convenience." तच्छ्रुत्वा—सावधानीयं। Hearing that, the yogin spoke "Oh good man! What is there for us to achieve by seeing the king. See!

(verse)

We eat alms. We wear the (eight) directions as clothing.

We lie down on the surface of earth. What have we to do with lords. तदाकर्ण्य—न्यवेदयत् । Hearing that, the priest came to the king, and told him the words of the yogin.

Page 54-55. ततो विक्रमः—भवतः इति । Then Vikrama went to the yogin himself, and after prostrating, and being bound by devotion, talked with him all sorts of Vedantic topics, after seating himself by his permission, and asked him in course "Oh Sir? How many years have passed for you? (Or how old are you)". योगी प्राह—वया इति । The yogin said, "Oh King! Why do you ask thus as though (you are) ignorant. Has it not been heard by you, that one's age should not be told by a man who knows morals. In addition, the yogins by the power of yoga, may live for a long time after deceiving Time. Therefore, there is no reckoning to their age. Hereafter, anybody's age should not be asked by you like this," तच्छ्रुत्वा—समभूत् । Hearing that, the virtuous Vikrama was satisfied and pleased. अथ—उपादिशत् । Then, the great yogin, who knew everything, initiated to him a mantra (or spell), after learning, in course of time, the many good qualities which were resident in Vikrama. आह च—इति । He said "Oh King! After chanting this mantra for one year remaining celebate, perform a Homa with Durva grass. Then, at the time of completion of fire-offering, a certain person, with a fruit in hand, will come out of the Homakunda, and give you the fruit. By eating that, you will become free from old age and death, and your body will be like adamant. एवं—अगात् After speaking thus the yogin went away as he liked.

विक्रमोपि—अकरोत् । Vikrama too, after chanting the mantra with celebacy for one year near Ujjain, performed a "Purna-Ahuti" (or fire ffering), after offering (the fire) with

Durva grass. तदा—ददौ। Then a certain person, coming out of the Homa Kunda gave the king a divine fruit. तत्फलं—अपश्यत् Vikrama, who had achieved what was to be achieved, (कृतकृत्यः) entered the city after receiving the fruit, and going along the high road, saw a certain brahmin, whose limbs had been eaten away by leprosy. सच—अर्हसि इति Coming near the king, he spoke piteously "Lord! The king is to considered as mother and father for all. It has been said :—

(verse) The king is the relative of those having no relatives. The king is the eye of those having no eyes. The king is the father and mother. The king is the only remover of the distress of the people.

And you, the king of kings, the gem among the protectors of the world, by finding out the distress of the world and by removing them, prove victorious, excelling the world. And I, whose limbs had been eaten away by this disease, suffer. By the wearing out of the body, even the (performance of) daily duties perish. The body is indeed the means of all Dharma. It is heard thus.

Page 56—"The body is indeed the primary means of all Dharma." Therefore you must please do it in such a way that this body of mine will be cured and fit to observe the prescribed duties. तदाकर्ण्य—जगाम. Hearing that, Vikrama, the treasure-house of sympathy, gave the brahmin that divine fruit got by the mantra. He was pleased, and having praised the king, went as he chose. The king too went to his residence.

इति कथां—निवृत्तः। After having narrated this tale, the doll said to Bhoja "If such a generosity as this is found in you, then seat yourself on this throne." Hearing that, Bhoja returned without any answer.

एकादशं उपाख्यानम् ।

Page 57. पुनरपि—त्याजहार Again, when once Bhoja, the king of Dhara, came to ascend the throne quickly, another doll, after preventing him, spoke—

राजन्—निवर्तस्व इति । "Oh king! Why do you come again and again desirous of ascending the throne, even after being prevented. This is very difficult for people like you. And it is the order of Indra thus—'This is to be ascended by one equal to Vikrama or by one greater than him. There is great difference between you and Vikrama. Hence, go back as you came. तच्छ्रुत्वा—गुणाः इति । Hearing that, Bhoja, though ashamed, (yet) eager to hear the good qualities of Vikrama, asked "Oh doll! Tell. Of what nature are the qualities of Vikrama?" The doll said:—

महीपाल—तत्र तत्र । Oh king! Hear. There are many kings on earth. But I do not see anybody equal to Vikrama. Thinking of the various wonderful good qualities of Vikrama, on mind is filled with indescribable and ever-new astonishment. There are kings everywhere, who, unable to rule their own kingdom, and filled with anxiety, not even getting sleep day and night, rule their kingdom with difficulty, and afflict the subjects living in their country. एष तु—अनयत् । But this Vikrama, after making all rival kings subject to his lotus-like feet, and placing all burden on capable ministers, and pleasing the subjects without any difficulty or anxiety, once set out to travel in other countries, disguised in the guise of a Yogin. Where therewas happiness to his mind, there he lived for some days. Where a wonderful thing was seen, there too he spent some time.

एवं—ऊचुः Once as he was wandering thus in some forest,

the sun set. Then he went and stationed himself at the foot of a tree. On that tree, a king of the birds, which was old, named Chirajivi, lived. The sons and grandsons of that bird went every morning to other places and after filling their stomach, each brought one fruit in the evening, and giving that to the old bird daily, lived happily.

Page 58 —तस्यां—[illegible] इति । That night, while Vikrama was listening, Chirajivi, who had settled happily, asked the birds "Oh sons! Roaming everywhere, what wonderful thing did you see?" Then a certain bird named Patuchanchu, said, "I did not see anything wonderful. But a great unhappiness will befall me tomorrow." Hearing that Chiragivi asked, "Child! What is that unhappiness?" Patuchanchu said—

तात—अङ्गीचकार—Father, hear! In the northern country, there is a mountain Saivala by name. Near that, there is a city called Palasa-city. There a certain demon daily took all people coming by that way forcibly to the mountain and lived by eating them. Once all people assembled and going near the demon requested, "Oh great man! Do not kill people who go by the way thus as you like. We will daily give you one man for the purpose of eating. The demon too agreed likewise. तत आरभ्य—[illegible] इति Thence onwards, the people live on very unhappily, giving him one man day after day. Now, the day of sacrifice of a brahmin, who was my friend in the last birth, has come. He has only one son. If he gives him away, the break in the family-line will happen. If he were to give himself up, then his very old wife will become a widow. And widowhood for women is very sorrowful. Hence that grief spreads in me. तच्छ्रुत्वा—दुःखायसे इति । Hearing that, the other birds said, "Friend! This is becom-

ing of you; because you grieve on account of the distress that has befallen the brahmin, who was your friend in the past birth.

एवं—तमयासीत् । Vikrama, stationed at the foot of the tree, and filled with pity, at once went towards the mountain himself, desirous of removing the torture of the brahmin by the demon· साधु चेदमुच्यते It is appropriately said thus;—

(verse) The sun causes the lotus to expand, the Moon makes the hosts of white lilies to blossom.

Page 59. Even the cloud, without being requested, gives water. The good people are always bent in directing their efforts towards the good of others.

अथ च—विस्मितः प्राह । Then on reaching the dwelling of the demon, and seeing the slaughter-stone, he entered the slaughter-stone, after having bathed in the excellent tank that was near. The demon came there, and seeing the fearless king, with a smiling countenance, seated on the slaughter-stone, said, being astonished भो महासत्त्व—तव तत्त्वमिति । 'Oh great man! Who are you? Which is your dwelling place? How do you have this courage since you ascend this slaughter-stone fearlessly and by yourself. Whoever looks at this (slaughter-stone) he, being very much afraid, will be almost dead at once even without seeing me. But you, having great courage, are found with a smiling face. In addition, it is known that he whose time of death is near, becomes weak. But you shine with greater brillirnce. Hence, tell me of your reality." तच्छ्रुत्वा—कुरु इति । Hearing that, the king replied, "Oh good man! What is it to you by this discussion? This body is given away by me for other's sake. Hence, do what is agreeable to you. राक्षसः—दीयत इति । The demon

asked "For whom is this body given away by you?" राजा प्रत्यवदत्—जनानां इति । The king replied, "For the people, living in the Palasa city." तच्छ्रुत्वा—उत्सहते । Hearing that the demon thought, "Ah wonderful! This is a highly courageous man, a great man, and one who helps others, since he dares to give up his body, leaving aside his own desire for happiness, and not bearing the suffering of others. उक्तं च It is said—

(verse) The virtuous people, desiring the welfare and happiness of others, and abandoning their own desire for enjoyment, are troubled very much by other persons' distress. एवं—भवति The demon, after thinking thus, spoke to the king, "Oh great man! Only your life is praiseworthy, since for others' sake, you give away your body.

(verse) Even animals live in this world, simply caring for the filling-up of their stomach. Only *his* life is praiseworthy, who lives for other's sake (for others' help).

Page 60. अतोऽहं—वृणीष्व इति—Hence, Oh good man! I am pleased with you. Ask for a boon which you choose." राजा प्रार्थयत इति ।

The king requested, "Oh good man. If you are pleased with me, then from now onwards, leave eating men. Protect the people who are here. Consider all living beings as yourself."

अथ राक्षसः—अगमत् Then the demon promised likewise, and from then onwards, abandoned the killing of living beings. Vikrama too, who had achieved his purpose, went to his city, being praised by the Brahmins living in Palasa city.

विक्रमः—विलसन्ति इति । Vikrama does not bear other's suffering. In removing that (the suffering), he exerts himself. After having removed, considers himself as having discharged his duty. Frum him, many worlds obtain prosperity. Are qualities like these found in you? तच्छ्रुत्वा—निववृते Hearing that, Bhoja, his face bowed with shame, returned with silence.

द्वादशपुत्तलिकाख्यानम् ।

PAGE 61. भूयोपि निवर्तस्व इति । Again when once, Bhoja came to ascend the throne, the doll which was stationed on the 12th step, smiled and said—'Oh king! Welcome unto you. This throne of Indra is to be ascended by Vikrama or his equal. By none else. Hence, if you imitate Vikrama by (your) qualities, in that case ascend. If not, return." तच्छ्रुत्वा—प्रार्थयत । Hearing that, Vikrama requested, "Let the good qualities of Vikrama be told."

सा चेत्थं—कर्तुं आरभत । The doll narrated thus. When Vikrama was protecting the earth, a certain trader by name Bhadrasena lived in Ujjain. To him, there was a son named Purandara. There was no limit to his wealth. But still, he was a miser and one anxious to hoard. Never was he inclined to waste (or spend). When he died after some years, his son Purandara, after getting all his father's wealth, began to spend as he liked. अथैवंविधमेनं—इत्याभण्यत इति । Then, a friend named Dhanada said to him who was like this—" Friend Purandara! Even though you are the son of a trader, you spend as if you are a great Prince. This is not proper for you who are born in the trader's caste. Hoarding of wealth should be done even by a trader's son, even though he may be alone and having great wealth. Even the waste of a bored shell should not be done. In addition, the wealth which is hoarded

must help a man in some difficulty or other. Hence it is it is said "Reserve wealth for the purpose of a danger." एवं धनवस्य—भोगश्च। Hearing these words of Dhanada, Purandara replied, "Friend Dhanada! He who thinks that the wealth which is earned must be for use in some difficulty, is simply devoid of reasoning faculty. When calamities come, even the hoarded wealth perishes. Hence, if there is wealth, proper expenditure must be done by a reasonable man, and, pleasures too (must be enjoyed). तथा चोक्तं— It has been, said.

PAGE 62. (verse). It there is prosperity, it must be given (freely), it must be enjoyed. And hoarding should not be done. Just see, that in this world, others steal away the hoarded property (namely honey) of the bees. तच्छ्रुत्वा—आसीत् Hearing that, Dhanada was silent without any answer.

गते—कुर्वन्ति। After some time had passed, Purandara had wasted all his father's wealth completely. People like relatives and friends did not respect him who was devoid of wealth. They even did not associate with him. Then, Purandara thought in his mind, "Until such time there was money on hand, till then people like relatives and friends moved with me. But now, they do not even associate with me. नीतिरियं सत्या This moral is true. (verse). To him who has wealth, there are friends. To him who has wealth, there are relatives. He who has wealth, is a man in this world, He who has wealth, is also a scholar.

एवं विचिन्त्य—श्रुतः Thinking thus he went away to some other country, very much disgusted. He wandered very many countries. In course of time, he went to a city situated near the Himalayas. Very near that city, there was some unpassable

bamboo forest. Entering the city by himself, he slept in the night on the outside pial of some house. During the night, the wailing sound of some weeping woman was heard. किमेतदिति—अश्रूयत As Purandara was intently hearing as to what it might be, groups of words like "Oh people! protect, protect. This, a certain demon kills me" was heard. तेन विस्मितः—विचारयति च इति। Purandara, who was astonished at that, asked the people living in that city in the morning "what is this?" The people said," Daily in the night, the wailing sound is heard like this. But nobody goes out through fear. And he does not even enquire. अथ विदितवृत्तान्तः—आश्रौषीः इति। Then Purandara, who had known the news, went out of that place, and after wandering for some time as he pleased, came tp Ujjain in course of time. After coming (to Ujjain), he went to the palace, desirous of seeing the king. The king honoured him befittingly and asked, "Oh Purandara! yon spent much time wandering in foreign countries. What wonderful thing did you see in this long time? Or what wonder-ful thing did you hear?" पुरन्दरः वेणुवृत्तान्तमकथयत्—Purandara narrated the news of the bamboo forest.

Page 63. अनन्तरं—अपश्यत् Then Vikrama entered that city along with him, and hearing in the night the wailing in the interior of the forest, entered that forest by himself, alone, with a sword in his hand. There he saw a demon, afflicting a helpless woman weeping piteously. अपृच्छ—मारयसि इति. He asked, "Oh sinful demon! Why do you kill this helpless woman thus?" राक्षसः—मरिष्यसि इति। The demon replied, "you fellow! What is this affair to you? Go back as you came. Or else, you too will die unnecessarily." अनन्तरं—अत्यजत्। Then a great controversy arose between

them. In the end, Vikrama drew out his sword, and severed his head with that. He fell to the ground, like an uprooted tree, and gave up his life. हते च तस्मिन्—अस्मि । When he was killed, that woman who was pleased, came speedily and falling at the king's feet, said, "Oh great man! Through your grace, the end to my curse was brought about. I have been taken out of a big ocean of sorrow. राजा—अनुभवसि । The king asked, "Oh beautiful woman! who are you? How did this great sinner torture you? For how long have you been enduring this state of affairs?" वनिता प्राह—अभूत् ।

"Oh lord; I tell you. Hear. In this very city, there was a brahmin in olden times having great wealth. I am his wife. I had not even a bit of affection for him. But he had great affection for me, स च—पीडयिष्यति इति ।—He cursed me when he was dying, after having experienced sorrow all his life time—"Oh woman with bad character! Only you are the cause of my death. Since you have disregarded me like this having no affection for me, you experience the fruit (or result) of that from now onwards. A certain demon, living in the bamboo forest, and very fearful in appearance, will torture you daily in the night, catching you forciblv even though you are unwilling. इत्थं—तत्याज । By me, who was cursed like this, he was requested by falling at the feet. "When a certain great man, a great helper, having great courage comes and kills that demon, then the end to your curse will take place," after saying this, he left his body. तदाप्रभृति—अत्यजत् । From then onwards, I have been expecting your arrival, and am now released by you from the curse through good fortune. Now my life is getting out of my body. I have gold to an extent of nine pots. That remains a waste. Hence, take it yourself," after saying thus, she gave up her life, after showing the place of treasure to the king. राजापि—आगतः

Page 64. The king too, after giving that gold, which was to an extent of nine pots, to Purandara, came to Ujjain along with him,

इति कथां—न्यवर्तत । After narrating the tale thus, the doll said once again—"Purandara, who had lost his wealth through spending, became rich once again. The cruel demon, who tortured many people, was killed. The woman, who was afflicted with curse, was released from him. Qualities like valour, courage, generosity were exhibited. Vikrama was so great as this. Do you consider yourself as equal to him?" Hearing that, Bhoja who was astonished, returned in silence.

Grammatical Notes

ON

विक्रमार्कचरितम् ।

दशमं उपाख्यानम् ।

Page 54. भोजे...समागते locative absolute.

विक्रमे...पालयति locative absolute.

वेदाश्च वेदाङ्गानि च वेदवेदाङ्गानि ।

वेदवेदाङ्गानि आदयः यस्य तत् वेदवेदाङ्गादि । वेदवेदाङ्गादि च तत् सकलशास्त्रं च वेदवेदाङ्गादिसकलशास्त्रम् । तस्मिन् विचक्षणः ।

प्रेषयामास periphrastic perf. 3rd pers. sing.

व्यजिज्ञपत्—व्यजिज्ञपतां—व्यजिज्ञपन् । Aorist 3rd pers. sing of ज्ञा to direct (X U).

सौकर्यं अनतिक्रम्य यथासौकर्यम् adv.

भुञ्जीमहि and similar verbs potential 1st pers. plural.

Page 55. विक्रमे आश्रिताः सन्तु ।

पूर्णा च सा आहुतिश्च पूर्णाहुतिः तस्याः समयः तस्मिन् ।

फलं हस्ते यस्य सः ।

प्रदास्यति—प्रदास्यतः—प्रदास्यन्ति second future 3rd pers sing of दा with प्र.

जरा च मरणं च जरामरणे ; ताभ्यां वर्जितः ।

अगात् Aorist अगच्छत् imperfect.

जगाम perfect.

समया indec. governs accusative उज्जयिनीं ।

दिवि भवं दिव्यं adj. to फलं ।

न विद्यते चक्षुः येषां ते अचक्षुषः तेषां ।

विश्वं अतिशेते इति विश्वातिशायी decline like गुणिन् ।

क्लिश्ये—क्लिश्यावहे—क्लिश्यामहे pres 1st pers sing of क्लिश् to suffer. (IV A).

Page 56. धर्मस्य साधनम् ।

द्वे जन्मनी यस्य सः द्विजन्मा । तस्मै ।

प्रायच्छत् imperfect 3rd pers. sing.

उदारस्य भावः औदार्यं abstract noun.

निर्गतं उत्तरं यस्मिन् कर्मणि यथा तथा निरुत्तरं adv.

एकादशं उपाख्यानम् ।

Page 57. जातु indec.

आरोढुं इच्छा आरुरुक्षा । सिंहासने आरुरुक्षा तया ।

भवन्तमिव पश्यन्ति जना यानिति भवादृशाः—अकारान्त, means people like you.

महदन्तरं means vast difference.

विक्रमस्य गुणाः । तेषां श्रवणं, तस्मिन् कुतूहली decline like गुणिन् ।

मनः subject in the sentence.

स्वदेशे वसन्तीति स्वदेशवासिन्यः ताः adj to प्रजाः ।

योगिनः वेषः तेन ।

पक्षिणां राजा पक्षिराजः । राजन् at the end of a compound becomes राज ।

उवास—ऊषतुः—ऊषुः perf 3rd pers. plu. of वस्.

Page 58. विक्रमे शृण्वति loca. abs. when Vikrama was hearing.

परेद्यवि—in the next day (tomorrow).

जहि imperative 2nd pers sing. of हन् to kill.

अङ्गीचकार pariphrastic perfect.

सन्ततेः विच्छेदः ।

दुःखायसे pres 2nd pers. sing. nominal verb.

परिजिहीर्षुः—परिहर्तुं इच्छुः desiderative form ; wishing to leave off.

अयासीत्—अयासिष्टां—अयासिषुः Aorist 3rd pers. sing. of या to go (II. P.)

Page 59. विहितः अभियोगः यैस्ते ।

वध्यशिला—slaughter-stone

अधितिष्ठसि—तिष्ठ with अधि governs the accusative.

प्रायेण मृतः मृतप्रायः almost dead.

हातुं infinitive of purpose of हा (III. P.)

आत्मनः उदरं बिभर्तीति आत्मोदरंभराः ।

केवलं आत्मोदरंभराः केवलात्मोदरंभराः—Aluk-samasa.

Page 60. तत्याज—तत्यजतुः—तत्यजुः perf. of त्यज् ।

अगमत् Aorist.

निववृते perf 3rd pers. sing. of वृत् with नि to return.

द्वादशं उपाख्यानम् ।

Page 61. अनुकरोषि—2nd pers. sing. imitate.

परिच्छेदः limit.

पितुः आगतं पैतृकम् or पित्र्यं

काणवराटिका—a bored shell.

सखा—सखायौ—सखायः, हे सखे Oh friend, सखि ending in इ irregular form.

Page 62. नगरस्य अभ्यन्तरं नगराभ्यन्तरं ।

बहिर्वेदिका—outward pial.

परित्रायध्वं imperative 2nd pers. plu.

द्रष्टुं कामः यस्य सः द्रष्टुकामः । Before काम and मनस् the anuswara of the infinitive is dropped.

अद्राक्षीः, अश्रौषीः Aorist 2nd pers. sing.

Page 63. वनस्य मध्ये मध्येवनम् indec. Aluk samasa, the 7th case is not dropped.

कृपाणं पाणौ यस्य सः कृपाणपाणिः with sword in his hand.

शापस्य अवसानं the end of the curse.

उपेक्षितवती neglected, ईक्ष् with उप.

दैवात् through the working of fate.

वृथा indec.

Page 64. शापेन ग्रस्ता शापग्रस्ता।

शूरस्य भावः शौर्यं; धीरस्य भावः धैर्यं; उदारस्य भावः औदार्यं; शौर्यं च धैर्यं च औदार्यं च शौर्यधैर्यौदार्याणि आदयः येषां ते adj to गुणाः। तेन सदृशः तत्सदृशः तम्।

न्यवर्तत imperfect 3rd pers sing.

॥ विश्वामित्रचरितम् ॥

कथा—1.

Page 44. (ச்லோ) क्षत्रियबलं - க்ஷத்திரியனுடைய பலமாகிய, बलं - பலத்தை, धिक् - நிந்திக்கவேண்டும், ब्रह्मतेजोबलं - பிரம்மதேஜஸ்ஸுடைய பலம்தான் बलम् - பலம். पूर्वं - ஆதிகாலத்தில் ब्राह्मेण - பிரும்மத்தினுடைய தான तेजसा - தேஜஸ்ஸால் क्षात्रं - க்ஷத்திரியனுடையதான तेजः - தேஜஸ்ஸானது पराजितम् - முறியடிக்கப்பட்டது. पुरा किल—समादिदेश। முன்னொரு காலத்தில் மகா க்ஷத்திரியரான விச்வாமித்திரர் பிள்ளை மனைவியுடன் ஒரு சமயம் உலகில் சுற்றி வருவதற்காக சைன்யத்தோடு புறப்பட்டார். அநேக தேசங்களைத் தாண்டி பரிசுத்தமான வெகு க்ஷேத்திரங்களை சேவித்துவிட்டு வரிசையாய் பிரும்ம

ரிஷியான வசிஷ்டருடைய ஆச்ரமத்திற்கு வந்தார். அந்த மகா ராஜன் வந்ததும் வசிஷ்டர் க்ஷேமம் விசாரித்துவிட்டு பழம் கிழங்கு முதலியவைகளால் மரியாதைக்குத் தக்கபடி நன்றாய் உபசரித்தார். பிறகு வேலைக்காரருடன் கூடின அவருக்கு அதிதி பூஜை செய்ய விரும்பி இஷ்டங்களைக்கொடுக்கும் புள்ளியோடுகூடிய பசுவாகிய நந்தினியை அதிதி பூஜைக்குவேண்டிய சாமான்களைகொடுப்பதற்காக கட்டளையிட்டார். सापि—जनयामास। இஷ்டங்களைக் கொடுக்கிற அதுவும் அதே க்ஷணத்தில் ஆறு ரஸங்களுடன் கூடின மோதகம், லட்டு, அப்பளாம் அதிரஸம் முதலிய வெவ்வேறுவிதமான பக்ஷ்யங்களுடன் கூடின ஆச்சரியப்படுத்தக் கூடிய மனிதருக்குக் கிடைக்காத நான்குவித அன்னத்தை உண்டு பண்ணிற்று. तदुपभुज्य—स्यात् इति। அதை சாப்பிட்டுவிட்டு பரிவாரத்துடன் கூடின மகா ராஜன் திருப்தி ஆச்சரியம் இவைகளின் மேலான முடிவை யடைந்து ஆலோசித்தார். 'இம்முனிவர் காட்டிலுள்ளவர். காய் கிழங்கு பழம் இவைகளே சாப்பிடுகிறவர். பட்டணத்தில் கிடைக்கும் வஸ்துக்கள் இவருக்கு அரிதானவை. ஆதலால் இப்படிப்பட்ட, அரசனுக்கும் கிடைக்காத இந்த விருந்தை எப்படி இவர் நமக்கு செய்தார். நிச்சயமாய் இது தனது பசுவின் மகிமையின் விலாசமாயிருக்கவேண்டும். एवं विचिन्त्य—दातुमर्हसि इति। இவ்விதம் ஆலோசித்து சுரபியை வாங்கிக் கொள்ள இஷ்டத்துடன் மகாரிஷியைக் குறித்துச் சொன்னார். 'ஓ மகாரிஷியே! மிகவும் புகழத் தகுந்த உமது இந்த உபசாரத்தால் பரிவாரத்துடன் கூடின நான் மிகவும் திருப்தியை யடைந்திருக்கிறேன். ஆனால் இந்த தேவலோகத்துப் பசுவாகிய நந்தினியானது பசுக்களுக்குள் ரத்னம்போல் சிறந்ததல்லவா? அரசன்

ரத்னங்களை அபஹரிப்பவன் என்பது எல்லா ஜனங்களும் அறிந்தது. ஆதலால் இந்த நந்தினியை எனக்குக் கொடுக்கக் கடவீர். तच्छ्रुत्वा—निर्बन्ध। அதைக் கேட்டு அம்முனிவர் அக்னி ஹோத்ரம் முதலிய சகல கிரியைகளை யும் நடத்துவதற்கு ஸாதனமாயிருக்கும், இஷ்டங்களைக் கொடுக்கும் அந்த தேனுவை அவருக்குக் கொடுக்க ஒப்புக் கொள்ளவில்லை. பிறகு அவ்வரசன் தனது பசுக்களை மாற்றிக் கொண்டு அப்பசுவைக் கொடுக்க பலவிதமாய் நிர்பந்தப்படுத்தினர். तदापि मुनिर्नाभ्युपागमत्। அப்போ தும் முனிவர் ஒப்புக்கொள்ளவேயில்லை.

Page 45. अथ—नाशितमभूत्। பிறகு தான் என்று கர்வங்கொண்ட அரசன் தனது உத்திரவை மீறியதை சகியாமல் கோபத்தை யடைந்து சுரபியை பலத்தோடு இழுத்தார். இழுக்கப்பட்ட அது அதிகமாய்க் கத்திக் கொண்டு முனிவரால் ஏவப்பட்டு மிலேச்சர் முதலிய பல விதமான சேனைகளை அதே க்ஷணத்தில் உண்டு பண் ணிற்று. பிறகு இரண்டு சேனைகளுக்கும், மிகவும் பயங்கர மான, தேவர்களுக்கும் ஆச்சரியமுண்டாக்கத் தகுந்த சண்டையுண்டாயிற்று. அதில் வரிசையாய் அரசனுடைய சைன்யம் தேனுவின் சைன்யத்தால் பாக்கியில்லாமல் நாசம் செய்யப்பட்டது. अथ—भस्मसादकरोत्। பிறகு விச்வாமித்திருடைய நூறு பிள்ளைகள் மிகவும் கோப மடைந்து, கையில் ஆயுதங்களை யெடுத்துக்கொண்டு மகாத்மாவான வசிஷ்டரை எதிர்த்து ஓடினர்கள். பக வானுகிய அவரும் ஹூம்காரத்தாலேயே அவர்கள் எல் லோரையும் சாம்பலாக்கி விட்டார். एवं—गतः। இவ் வாறு பிரும்மநிஷ்டரான வசிஷ்டரால் பிள்ளைகள் கொல்

லப்பட்டதும் சைன்யங்களும் கொல்லப்பட்டதும், க்ஷத்திரிய சிரேஷ்டரான விச்வாமித்திரர் உடனே தேஜஸ் இல்லாதவராய் ஆகிவிட்டார். अथ—तपश्चचार। பிறகு கொல்லப்பட்டது போக பாக்கியிருக்கும் ஒரு பிள்ளையை ராஜ்யம் ஆளும்படி ஊருக்கு அனுப்பிவிட்டு மேலான வைராக்யத்தை யடைந்து இமய மலையின் சாரலை யடைந்து பரம சிவனுடைய அனுக்ரஹத்தை விரும்பிக் கோரமான தவம் செய்தார். गच्छता कालेन—मुमोच। காலம் சென்றதும் பரமசிவன் சந்தோஷத்தை யடைந்து, அங்கம் உபாங்கம் இவைகளுடன் கூடியவும் ரஹஸ்யத்துடன் கூடியவுமான தனுர்வேதத்தையும் பிராம்மம் முதலிய எல்லா திவ்யமான அஸ்திரங்களையும் விச்வாமித்திரருக்குக் கொடுத்தார். அவைகளை யடைந்து மிகவும் கொழுப்படைந்த அவ்வரசன் பிரும்மரிஷியான வசிஷ்டரைக் கொன்று விட்டதாகவே யெண்ணிக்கொண்டு மறுபடியும் அவரது ஆச்ரமத்திற்கு வந்து, திவ்யமான அஸ்திரங்களை விட்டார். तैश्च—पलायांबभूवुः - காலாக்னிக்கு ஒப்பான அந்த அஸ்திரங்களால் அந்த தபோவனம் முழுவதும் கொளுத்தப்பட்டது. அந்த ஆச்ரமத்தில் வசிக்கும் முனிவர்களும் மிருகங்களும் பக்ஷிகளும் பயந்து எல்லா திக்குகளிலும் ஓடின. अथ शून्यं—जग्राह। பிறகு ஆச்ரமம் சூன்யமானதைப் பார்த்து மிகுந்த கோபத்தோடு கூடிய வசிஷ்டர் பாவியிருக்கிற காலாக்னிபோலவும் வேறு யமதண்டத்தைப்போலவும் இருக்கிற பிரும்ம தண்டத்தைத் தூக்கி விச்வாமித்ரரால் விடப்பட்ட மகேச்வரர் சம்பந்தமானவும் பிரும்மாஸ்திரம் முதலியதுமான எல்லா திவ்ய அஸ்திரங்களையும் விழுங்கச் செய்தார். एवं—भवति। இவ்வாறு பிரும்ம தேஜஸ்ஸால் விழுங்கப்

பட்ட எல்லா திவ்ய அஸ்திரங்களையும் உடைய விச்வா மித்ரர் பல்லைப் பிடுங்கின சர்ப்பம்போல் வெறும் பெரு மூச்சுவிட்டுக்கொண்டு பராக்ரம் இல்லாமல் கவலை மிகுந்த வராய் பிரும்ம தேஜஸைப் புகழ்ந்து கொண்டு க்ஷத்திரிய ரின் தேஜஸ்ஸை நிந்தித்துக்கொண்டு பிராம்மணத்தன்மை யை அடைவதற்காக, தவம் செய்ய மகிஷியுடன் தெற்கு திக்குக்குச் சென்றார். ஆதலால் பிரம்மத்தினுடைய தேஜஸ்ஸே மிகவும் பலமுள்ளதாய் இருக்கிறது.

कथा—2.

Page 46. (ச்லோ) **तपोबलजुषां** - தபோ பலத்தை யடைந்த, **महात्मनां** - பெரியோர்களுக்கு, **किंचित्** - ஒன் றும், **अशक्यं** - முடியாதது, **न अस्ति** - இல்லை. **गाधिनन्दनः** - காதி யென்பவரின் பிள்ளையான விச்வாமித்ரர், **तपसा** - தனது தவத்தினால், **त्रिशङ्कुं** - திரிசங்கு என்பவனை, **स्वर्गं** - சொர்க்கத்திற்கு, **अनयत्** - போகச்செய்தார்.

अथ—समारभत । பிறகு தெற்கு திக்கில் அவர் தவம் செய்துகொண்டிருக்கும்போது, ஹவிஷ்யந்தன் முதலிய பிள்ளைகள் பிறந்தார்கள். ஆயிரம் வர்ஷம் நிறைந்ததும் இஷ்டத்துடன் கூடின அவரது தபஸ்வினால் கொஞ்சம் சந்தோஷம் அடைந்த, எல்லா உலகிற்கும் பிதாமகரான பிரும்மாவானவர் சமீபத்தில் வந்து நீர் ராஜரிஷியென்று அவரிடம் சொன்னார். விச்வாமித்திரரும் ராஜரிஷியென் னும் சப்தத்தால் திருப்தியடையாமல் மறுபடியும் தவம் செய்ய ஆரம்பித்தார்.

अत्रान्तरे—शरणं जगाम । இது நடுவில் சரீரத்துடனே ஸ்வர்க்கம் போக இஷ்டப்பட்ட இக்ஷ்வாகு வம்சத்திற் பிறந்த திரிசங்கு என்பவன் தனது குருவான வசிஷ்டரால்

மறுதளிக்கப்பட்டு அவரது பிள்ளைகளை அடைந்து கோபம் மூட்டப்பட்ட அவர்கள் கொடுத்த சண்டாளத் தன்மையை யடைந்து, பட்டணத்து ஜனங்களாலும் மந்திரிகளாலும் விடப்பட்டு தவத்தையே தனமாக உடைய விச்வாமித்ரரை சரணம் அடைந்தான். **स च —प्रापयामि इति ।** அவரும் சண்டாள ரூபத்துடன் கூடின அரசனைப் பார்த்து தயவை யடைந்து சொன்னார். 'இக்ஷ்வாகு வம்சத்தரசனே! இவ்விதம் தர்மமுள்ளவனும் ஸத்யமுள்ளவனும் உள்ள நீ குருவான வசிஷ்டரால் விடப்பட்டு, கெட்டவர்களான அவரது பிள்ளைகளாலும் கொடுக்கப்பட்ட சண்டாளத் தன்மையை யடைந்து கௌசிகனை என்னை சரணம் அடைந்தபடியால் இப்போதே உனக்கு சொர்க்கம் கைமேலிருப்பதாய் அறிந்து கொள். உனக்குக் கவலை வேண்டாம். இந்த சரீரத்தோடே உன்னை சொர்க்கத்திற்கு அனுப்புகிறேன்' **अथ तेन —न समागताः ।** பிறகு அவரால் அவனுக்காக யாகம் ஆரம்பிக்கப் பட்டதும் கூப்பிடப்பட்ட எல்லா மஹரிஷிகளும் பல திக்குகளிலுமிருந்தும் வந்து சேர்ந்தார்கள். ஆனால் மகோதயர் என்னும் ஒரு முனிவரும் வசிஷ்டரது நூறு பிள்ளைகளும் வரவில்லை. **कौशिकं च एवं निनिन्दुः ।** கௌசிகரையும் இவ்வாறு நிந்தித்தார்கள்.

(ச்லோ) **यस्य** -எவனுக்கு, **कौशिकः** - குசிகரின்பிள்ளையான விச்வாமித்திரர், **याजकः** - யாகம் செய்துவைக்கிறாரோ, **विशेषतः चण्डालस्य** - விசேஷமாய் சண்டாளனை, **तस्य** - அவனுடைய, **हविः** - ஹவிர்பாகத்தை, **सुरर्षयः** - தேவதைகளும் ரிஷிகளும், **सदसि** - சபையில், **कथं** - எப்படி, **भोक्तारः** - சாப்பிடுவார்கள்.

(ச்லோ) **महात्मानः** - பெரியோர்களான, **ब्राह्मणा वा** - பிராம்மணர்களும், **चण्डालभोजनं** - சண்டாளனுடைய சாப்பாட்டை, **भुक्त्वा** - சாப்பிட்டுவிட்டு, **विश्वामित्रेण** - விச்வாமித்திரரால், **पालिताः** - ரக்ஷிக்கப்பட்டு, **कथं** - எப்படி, **स्वर्गं** - சொர்க்கத்தை, **गमिष्यन्ति** - அடையப் போகிருர்கள்.

तां—शशाप । அந்த நிந்தையை சிஷ்யர்மூலம் கேட்டு கோபமடைந்த கௌசிகர் அவர்களை இவ்விதம் சபித்தார்.—

(ச்லோ) **उग्रं** - குரூரமான, **तपः** - தவத்தை, **समास्थितं** - அடைந்திருக்கிற, **अदुष्टं** - தோஷமில்லாமலிருக்கிற, **मां** - என்னை, **ये दूषयन्ति** - எவர்கள் தூஷிக்கிருர்களோ, அப்படிப்பட்ட, **दुरात्मानः** - கெட்டவர்கள், **भस्मीभूताः** - சாம்பலாய் ஆனவர்களாய், **भविष्यन्ति** - ஆகிவிடப் போகிருர்கள். **न संशयः** - ஸந்தேகமில்லை.

Page 47. (ச்லோ) **दुर्बुद्धिः** - கெட்ட புத்தியுள்ள **महोदयस्तु** - மகோதயனும், **अदूष्यं** - தூஷிக்கத்தகாத, **मां** - என்னை, **अदूषयत्** - தூஷித்தான். **सर्वलोकेषु** - எல்லா உலகங்களிலும், **दूषितः** - தூஷிக்கப்பட்டு அவன், **निषादत्वं**- வேடனுயிருப்பதை, **गमिष्यति** - அடையப்போகிருன்.

(ச்லோ) **प्राणातिपातनिरतः** - பிராணன் போக்குவதிலும் ஆசையுள்ள அவன் **निरनुक्रोशतां** - தயையில்லாமலிருப்பதை **गतः** - அடைந்து, **मम** - என்னுடைய **क्रोधात्** - கோபத்தினல் **दीर्घकालं** - வெகு நீண்ட காலம் **दुर्गतिं** - கெட்ட கதியை **वर्तयिष्यति** - அனுசரிக்கப் போகிருன்.

अथ—आरोहयामास । - பிறகு வந்த மகாரிஷிகளால் விதிப்படி யாகம் ஆரம்பிக்கப் பட்டதும் யாகம் செய்து வைக்கும் விச்வாமித்திரர் தேவதைகளைக் கூப்பிட்டார். தேவதைகளும் சண்டாளனுக்கு யாகம் செய்து வைக்கும் அவரை நிந்தித்துக் கொண்டு ஹவிர்பாகம் வாங்கவாவில்லை. பிறகு கோபத்தையடைந்த விச்வாமித்திரர் தனது தவத்தின் பலத்தையடைந்து மகர்ஷிகள் பார்த்துக் கொண்டிருக்கும் போது திரிசங்குவை சரீரத்தோடு சொர்க்கம் ஏறும்படி செய்தார் तं च—आक्रन्दत् । குருவின் சாபத்தால் கெடுக்கப்பட்ட, சண்டாளனுமான அவனை சொர்க்கத்திற்குத் தகுதியல்ல வென்று எண்ணி தேவர் கூட்டத்தோடு கூடிய தேவேந்திரன் கீழே தள்ளிவிட்டான். தள்ளப்பட்ட மிகவும் தீனனாகிய அவன்தேவலோகத்திலிருந்து தலை கீழாய் விழுந்து கொண்டு 'காப்பாற்றும், காப்பாற்றும்' என்று விச்வாமித்திரரை குறித்துக்கத்தினான். आक्रन्दध्वनिं—समुपचक्रमे । - அழுகைக்குரலைக் கேட்ட அந்த தவத்தை தனமாகவுடைய விச்வாமித்திரர் 'பயப்படாதே' என்று தைர்யமாய்க்கத்தி தேவர்களிடத்தில் குரூரமான ரோஷத்தையடைந்து மகர்ஷிகளின் மத்தியிலிருந்து த்ரிசங்குவிற்காக வேறு ஸ்வர்க்கத்தை சிருஷ்டிக்க எண்ணி வேறு ஸப்தரிஷிகளையும் ஏராளமான நக்ஷத்திரக் கூட்டங்களையும் சிருஷ்டித்து 'வேறு இந்திரனை செய்து விடுகிறேன். அல்லது உலகம் இந்திரன் இல்லாததாயிருக்கட்டும்' என்று எண்ணிக்கொண்டு தேவக் கூட்டங்களையும் சிருஷ்டிக்க ஆரம்பித்தார். ततः—वचनमूचुः । - பிறகு பரபரப்படைந்த தேவர்களின் கூட்டங்கள் வேகமாய் வந்து மகாத்மாவான விச்வாமித்திரரை நல்ல வார்த்தையோடு இந்தவார்த்தையைச்சொன்னார்கள்.

(ச்லோ) "**तपोधन** - தவத்தை தனமாய் உடையவரே **महाभाग** - ஓ பாக்ய சாலியானவரே **गुरुशापपरिक्षतः** - குருவின் சாபத்தால் கெடுக்கப்பட்ட **अयं राजा** - இந்த அரசன் **सशरीरः** - சரீரத்துடன் **स्वर्गं** - சொர்க்கத்திற்கு **यातुं** - போவதற்கு **नार्हत्येव** - யோக்யனே இல்லை."

तच्छ्रुत्वा—प्रत्यब्रवीत् । அதைக்கேட்டு அந்த முனிச்ரேஷ்டர் அவர்களைக் குறித்து இவ்விதம் சொன்னார்.

(ச்லோ) "**सशरीरस्य** - தேஹத்தோடு கூடின **भूपतेः** - அரசனான **अस्य त्रिशंकोः** - இந்த திரிசங்குவிற்கு **आरोहणं** - 'சொர்க்கத்திற்கு' ஏறுவதை **प्रतिज्ञाय**-பிரதிஞ்ஞை செய்துவிட்டு **अनृतं कर्तुं** - பொய்யாகச் செய்ய **न उत्सहे** - நான் சகிக்கமாட்டேன்.

(ச்லோ) **सशरीरस्य** - தேஹத்துடன் **अस्य त्रिशंकोः** - இந்த திரிசங்குவிற்கு **शाश्वतः** - ஸ்திரமான **स्वर्गः** - சொர்க்கம் **अस्तु** - இருக்கட்டும். **अथ** - பிறகு **मामकानि** - என்னுடைய **सर्वाणि** - எல்லா **नक्षत्राणि च** - நக்ஷத்திரங்களும் **ध्रुवाणि** - ஸ்திரமாக (இருக்கட்டும்)."

Page 48. **एवं—तपोबलम्** । இவ்விதம் முனிவரின் வார்த்தையைக் கேட்டு அந்த தேவர்கள் அப்படியே ஆகட்டும் என்றனர். முனிவரும் கோபத்திலிருந்து ஓய்ந்தார். பிறகு தேவர்கள் ஹவிர்பாகம் வாங்குவதை ஒப்புக்கொண்டவுடன் கௌசிகர் விதிப்படி யாகத்தைச் செய்து முடித்தார். தேவர்களும் மகரிஷிகளும் வந்தபடி சென்றனர். ஆச்சரியம்! விச்வாமித்திரரின் தபோ பலத்தைப் பாருங்கள்.

कथा—3.

(ச்லோ) **चण्डकोपानां** - குரூரமான கோபமுடைய வர்களுக்கு **आत्मीयो नाम** - தன்னைச் சேர்ந்தவனென்று **कश्चित्** - ஒருவனும் **न विद्यते** - கிடையாது. **कोपनः** - கோபமுள்ள **कुशिकात्मजः** - குசிகரின் பிள்ளையான விச்வாமித்திரர் **आत्मजातानपि** -பிள்ளைகளைக்கூட **अशपत्** - சபித்தார்.

एवं—समातिष्ठत् । இவ்விதம் தெற்கு திக்கில் தவத்திற்கு இடையூறு வந்ததைப் பார்த்து ராஜர்ஷியான அந்த விச்வாமித்திரர் அதைவிட்டுவிட்டு மேற்கு திக்குக்குச் சென்றார். அங்கே புஷ்கரதீர்த்தத்தில் காய் கிழங்கு பழம் இவைகளைத் தின்றுகொண்டு குரூரமான தவம் செய்தார். **तस्मिन् समये—अपजहार** । அந்த ஸமயத்தில் அயோத்தியா நகரத்து அதிபதியான அம்பரீஷன் என்னும் அரசன் அச்வமேதயாகம் செய்ய ஆரம்பித்தான். அந்த யஜமானனுடைய யாக பசுவை இந்திரன் மாயையால் ராக்ஷஸ சரீரத்தை எடுத்துக்கொண்டு அபஹரித்தான். **प्रनष्टे च—प्रोचुः** । பசு நஷ்டமானதும் கலக்கமடைந்த புரோகிதர் முதலியவர்கள் யஜமானுடைய நன்மையை விரும்பி அவரிடம் இவ்வாறு சொன்னார்கள்.

(ச்லோ) **हे राजन्** - அரசனே! **तव** - உம்முடைய **दुर्नयात्** - கெட்ட குணத்தால் **अद्य** - இப்போது **पशुः** - பசுவானது **हृतः** - கொண்டு போகப்பட்டு **प्रनष्टः** - கெட்டுப் போய்விட்டது. **हे नरेश्वर** - அரசனே! **अरक्षितारं** - காப்பாற்றாமலிருக்கும் **राजानं** - அரசனை **दोषाः** - தோஷங்கள் **घ्नन्ति** - கொல்லுகின்றன.

(ச்லோ) **हे पुरुषर्षभ** - ஓ புருஷச்ரேஷ்டனே! **नरं**

वा - மனிதனையாவது पशुं - பசுவாக शीघ्रं - சீக்கிரமாய் आनयस्व - கொண்டுவாரும். यावत् - எதற்குள் कर्म - காரியம் परिसमाप्यते - முடிந்துவிடுமோ एतत् - இது महत् - பெரிய प्रायश्चित्तं हि - பிராயச் சித்தம் அல்லவா. तच्छ्रुत्वा राजा—संददर्श - அதைக் கேட்டு அரசன் பசுவைத் தேடுவதற்காக கிளம்பி வெகு தேசங்களையும் வெகு காடுகளையும் சுற்றி வந்து பசுவையடையாமல் பிருகுதுங்கம் என்ற மலையில் புத்திரரோடும் மனைவியோடும் கூடியிருக்கும் ரிசீகரைப் பார்த்தான். दृष्ट्वा च—साभ्यर्थनमाह । பிரும்மரிஷியான அவரைப் பார்த்து அந்த ராஜரிஷி வணக்கத்துடன் நமஸ்கரித்துவிட்டு யாசிப்பதோடு கூறினார்.

(ச்லோ) हे महाभाग - மகாபாக்யசாலியான, भार्गव - பார்க்கவரே! गवां - பசுக்களுடைய, शतसहस्रेण - நூறாயிரங்களால் सुतं - பிள்ளையை विक्रीणीषे यदि - நீர் விற்றால் कृतकृत्यः - கிருதார்த்தனாய் अस्मि - இருக்கிறேன்.

(ச்லோ) सर्वे देशाः - எல்லா தேசங்களும் परिसृताः - அலைந்து திரியப்பட்டன. यज्ञियं पशुं - யாக சம்பந்தமான பசுவை न लभे - நான் அடையவில்லை. इतः - இங்கிருந்து, मम - எனக்கு मूल्येन - விலையால், एकं सुतं - ஒரு பிள்ளையை, दातुं - கொடுப்பதற்கு अर्हसि - யோக்யமாய் இருக்கிறீர்.

Page 50. एवं—प्राह । இவ்விதம் யாசிக்கப்பட்ட பகவானாகிய ரிசீகர் சொன்னார்.

नाहं—कथंचन । ஓ ராஜனே! நான் எவ்வளவு கஷ்டப்பட்டாலும் மூத்த பிள்ளையை விற்கமாட்டேன். तच्छ्रु-

त्वा—अब्रवीत् । அதைக் கேட்டு அவரது மனைவியான கௌசிகி யென்பவள் ராஜர்ஷியினிடம் சொன்னாள்.

(ச்லோ) हे नृप - அரசனே! भगवान् - பகவானாகிய भार्गवः - பார்க்கவர், ज्येष्ठं सुतं - மூத்த பிள்ளையை अविक्रेयं - விற்கக் கூடாதவனாக, आह - சொன்னார். कनिष्ठं - இளையவனான शुनकं - சுனகன் என்பவனை, ममापि - எனக்கும், दयितं - பிரியமானவனாய் विद्धि - அறிந்து கொள்ளும்.

(ச்லோ) हे नरश्रेष्ठ - மனிதர்களுக்குள் சிரேஷ்டமானவரே! प्रायेण हि - அநேகமாய், ज्येष्ठाः - மூத்த பிள்ளைகள் पितृवल्लभाः स्युः - தகப்பனாருக்குப் பிரியமுள்ளவர்களாய் இருப்பார்கள். कनीयांसः तु - இளையவர்களோவெனில், मातॄणां - தாய்களுக்கு (பிரியமுள்ளவர்கள்) तत् - ஆதலால், कनीयसम् - இளையவனை, न दास्ये - கொடுக்கமாட்டேன்.

एवं—अभाषत । இவ்விதம் தாய் தந்தையரின் வார்த்தையைக் கேட்டு தன்னை அவர்களால் விடப்பட்டவனாய் எண்ணின நடுப்பிள்ளையான சுனச்சேபன் தானே அம்பரீஷ ராஜனிடம் கூறினான்.

(ச்லோ) हे राजन् - அரசனே! पिता - தகப்பனார், ज्येष्ठं - மூத்த பிள்ளையை, अविक्रेयं - விற்கப்படாதவனாக, आह - சொன்னார். माता च - தாயும், कनीयसं - இளையவனைச் சொன்னாள். मध्यमं - நடுப் பிள்ளையை विक्रीतं - விற்கப்பட்டவனாய், मन्ये - எண்ணுகிறேன். तस्मात् - ஆதலால் मां - என்னை, नयस्व - அழைத்துக் கொண்டுபோம்.

अथ स राजा—विशश्राम । பிறகு அந்த அரசன் ஆயிரம் பசுக்களால் சுனச்சேபனை வாங்கி ரதத்

தின் மீது ஏற்றிக்கொண்டு வேகமாய் வரும்போது மத்தியான காலத்தில் புஷ்கரம் என்னுமிடத்தில் சிரம பரிகாரம் செய்து கொண்டார். **तत्र च मातुः—अवादीत्।** அங்கே தனது தாயின் சகோதரரான விச்வாமித்திர மகாமுனியைப் பார்த்து கொஞ்சம் சந்தோஷம் அடைந்து சுனச்சேபன் பரபரப்புடன் அவரது மடியை யடைந்து மிகவும் தயை யுண்டாகும்படி இவ்விதம் சொன்னான். **आर्य-मातुल** - பூஜ்யரான மாமாவே!

(ச்லோ) **हे मुनिपुङ्गव** - ஓ முனி சிரேஷ்டரே! **मे** - எனக்கு, **माता** - தாய், **न अस्ति** - இல்லை, **न पिता** - தகப்பன் இல்லை. **ज्ञातयः** - பங்காளிகளும், **बान्धवाश्च** - பந்துக்களும், **न** - இல்லை. **तस्मात्** - ஆதலால் **मां** - என்னை **धर्मेण** - தர்மத்தோடு **त्रातुं** - காப்பாற்றுவதற்கு **अर्हसि** - யோக்யராய் இருக்கிறீர்.

(ச்லோ) **राजा च** - அரசனும் **कृतकृत्यः** - கிருதார்த்தராய் **स्यात्** - ஆகவேண்டும். **अहं** - நான் **दीर्घायुः** - நீண்ட ஆயுள் உள்ளவனாய் **अव्ययः** - நாசத்தை யடையாமல் **अनुत्तमं** - மிகவும் மேலான **तपः** - தவத்தை **तप्त्वा** - செய்து, **स्वर्गलोकं** - சொர்க்கலோகத்தை, **उपाश्नीयां** - அடைவேனாக.

दीनदीनं—अभवत्। மிகவும் தயையுண்டாகும்படி இவ்விதம் சொல்லுகிற சகோதரியின் பிள்ளையைப் பார்க்கும் தார்மிகரான இந்த விச்வாமித்ரரின் மனம் மிகவும் தயையால் நினைந்ததாய் ஆயிற்று. **अथ च—अब्रवीत्।** பிறகு சகோதரியின் பிள்ளையான அவனை எப்படியாவது காப்பாற்றுவதற்கு விரும்பிக்கொண்டு அம்முனிவர் அவனது

நன்மையை விரும்பித் தனது பிள்ளைகளிடம் இவ்விதம் சொன்னார்.

Page 51. (ச்லோ) **पुत्रकाः** - பிள்ளைகளே! **बालः** - பாலனை, **अयं मुनिसुतः**-இந்த முனிவரின் குமாரன், **मत्तः** - என்னிடமிருந்து, **शरणं** - ரக்ஷணத்தை, **इच्छति** - விரும்புகிறான். **जीवितमात्रेण** - உயிர் ஒன்றாலேயே, **अस्य** - இவனுக்கு - **प्रियं** - நன்மையை, **कुरुत** - செய்யுங்கள்.

(ச்லோ) **सुकृतकर्माणः सर्वे** - புண்ணிய கர்மங்களை உடைய எல்லோரும், **धर्मपरायणाः** - தர்மத்தை முக்கியமாய் உடைய, **सर्वे** - எல்லோரும், **नरेन्द्रस्य** - அரசனுக்கு, **पशुभूताः** - பசுக்களாக ஆகி, **अग्नेः** - அக்னிக்கு, **तृप्तिं** - சந்தோஷத்தை, **प्रयच्छत** - கொடுங்கள்.

(ச்லோ) **शुनश्शेफः** - சுனச்சேபன், **नाथवांश्च** - நாதனுள்ளவனாயும், **भवेत्** - ஆகவேண்டும். **यज्ञश्च** - யாகமும், **अविघ्नितः** - இடையூறு இல்லாததாய் ஆகவேண்டும். **देवताश्च** - தேவதைகளும், **तर्पिताः** - திருப்தி செய்யப்பட்டவர்களாய், **स्युः** - இருப்பார்கள். **मम वचः चापि** - எனது வார்த்தையும், **कृतं** - செய்யப்பட்டதாய் ஆகிவிடும். **एवं—अब्रुवन्** । இவ்விதம் முனிவரின் வார்த்தையைக் கேட்டு மதுஸ்யந்தன் முதலிய அவரது பிள்ளைகள் அவரது வார்த்தையை அதர்மமானதாய் எண்ணி அபிமானத்தோடு தகப்பனாரிடம் சொன்னார்கள்.

(ச்லோ) **हे विभो** - பிரபுவே! **आत्मसुतान्** - உமது பிள்ளைகளை, **हित्वा** - விட்டுவிட்டு, **अन्यसुतं** - வேறொருவனுடைய பிள்ளையை, **कथं त्रायसे** - எப்படிக் காப்பாற்றுகிறீர். **भोजने** - சாப்பாட்டில், **श्वमांसमिव** - நாயின் மாம்

சத்தைப்போல், **अकार्यमिव** -செய்யக்கூடாததாக, **पश्यामः**- பார்க்கிறோம்.

तच्छ्रुत्वा—अशपत्। அதைக்கேட்டு அம்முனிவர் கோபத்தால் சிவந்த கண்களோடு தனது பிள்ளைகளை சபித்தார். **इत्थं—उपदिदेश** - இவ்விதம் தனது பிள்ளைகளை சாபத்தோடு கூடியவர்களாகச் செய்துவிட்டு அந்த முனிவர் சகோதரி பிள்ளைக்கு ரக்ஷையை செய்து மிகவும் ரகஸ்யமான இந்திரன் உபேந்திரன் இவர்களைத் திருப்தி செய்யக்கூடிய இரண்டு மந்திரங்களை அவனுக்கு உபதேசித்தார்.

सोऽपि—तुष्टाव। ஸாதுவான அந்த சுனச்சேபனும் அம்பரீஷரோடு அந்த யாகசாலையை அடைந்து விதிப்பிரகாரம் பசுமாதிரி யூபஸ்தம்பத்தில் கட்டப்பட்டு அந்த மந்திரஙகளால் இந்திரன் உபேந்திரன் இவர்களை ஸ்தோத்திரம் செய்தான். **तौ च—ददतुः।** அவர்களும் ரகஸ்யமான ஸ்தோத்திரத்தால் திருப்தியடைந்து சுனச்சேபனுக்கு தீர்க்கமான ஆயுளைக் கொடுத்தார்கள். **स—अवाप्तवान्।** அந்த அரசனும் அவர்களின் அனுக்ரஹத்தால் வெகு மடங்கு யாகத்தின் பலனை அடைந்தான்.

कथा—4.

Page 52. (ச்லோ) **बलवान्** - பலமுள்ள **इन्द्रियग्रामः** - இந்திரியங்களின் கூட்டமானது **विद्वांसमपि** - வித்வானையும் **कर्षति** - இழுக்கிறது. **विद्वानपि** - வித்வானுயிருந்தாலும் **गाधिनन्दनः** - விச்வாமித்திரர் **तपस्यायाः** - தவத்திலிருந்து **प्रच्युतः** - நழுவி விட்டார்.

अथ—समारभत। பிறகு முன்போல் தவம் செய்கிற

விச்வாமித்திரருக்கு ஆயிரம் வருஷங்கள் சென்றன. பிறகு விருதஸ்நானம் செய்த அந்த முனிவரைக் குறித்து தவத்தின் பலனைக் கொடுக்கும் தேவர்கள் வந்து நீர் ரிஷி யென்று சொன்னார்கள். அவரும் அதனால் திருப்தி யடையாமல் மறுபடியும் மிகவும் பயங்கரமான தவத்தை ஆரம்பித்தார். साधु चेदमुच्यते - இது யுக்தமாகவே கூறப்படுகிறது.

(ச்லோ) देवाः - தேவர்கள் महाब्धेः - பெரிய சமுத்திரத்திலிருந்து रत्नैः - ரத்னங்களால் न तुतुषुः - சந்தோஷம் அடைய வில்லை. भीमविषेण—பயங்கரமான விஷத்தால் भीतिं - பயத்தை न लेभिरे - அடையவில்லை सुधां विना - அமிர்த மில்லாமல் विरामं - ஒழிவை न प्रययुः - அடையவில்லை धीराः - தைர்ய சாலிகள் निश्चितार्थात् - தீர்மானமுள்ள விஷயத்திலிருந்து न विरमन्ति - ஒழிவு அடைகிறதில்லை.

अथ गते—अब्रवीत् । வெகு காலம் சென்றதும் பயங்கரமான அவரது தவத்தால் பயந்த இந்திரன் அதிலிருந்து அவரை நழுவும்படி செய்ய மேனகை என்னும் அப்ஸர ஸ்திரீயைக் கூப்பிட்டு சொன்னான்.

(ச்லோ) आदित्यसंकाशः - சூரியனுக்கு ஸமமான असौ - இந்த, महामुनिः - மகா முனிவரான, विश्वामित्रः - விச்வாமித்திரர், घोरं - கோரமான, तपः - தவத்தை, तप्यमानः - செய்து கொண்டு, मम - எனது, मनः - மனதை, कम्पयते - நடுங்கச் செய்கிறார்.

(ச்லோ) सः - அவர், घोरतपस्यया - கோரமான தவத்தால், मां - என்னை, स्थानात् - ஸ்தானத்திலிருந்து यथा-

எப்படி, **न च्यावयेत्** - நழுவும்படி செய்யமாட்டாரோ **तथा** - அப்படி **तं** - அவரை **लोभयित्वा** - ஏமாற்றி **त्वं** - நீ **तपसः** - தவத்திலிருந்து **विनिवर्तय** - திருப்பிவிடு. **तच्छ्रुत्वा—प्राह** - அதைக் கேட்டு முனிவரின் சாபத்திலிருந்து பயந்த மேனகா சொன்னாள்.

(ச்லோ) **यस्य महात्मनः** - எந்த மகாத்மாவினுடைய **तेजसः** - தேஜஸ்வஸிற்கும் **तपसः चैव** - தவத்திற்கும் **कोपस्य च** - கோபத்திற்கும் **त्वमपि** - நீரும் **उद्विजसे** - பயப்படுகிறீரோ **कथं हि** - எவ்விதம்தான் **अहं** -நான் **न उद्विजेय**- பயப்படமாட்டேன்.

Page 56. (ச்லோ) **यः** - எவர் **वसिष्ठमपि** - வசிஷ்டரையும் **संमोह्य** - மோகம் அடையும்படி செய்து விட்டு, **तस्य पुत्रान्** - அவரது புத்திரர்களை, **शशाप** - சபித்தாரோ. **यः** - எவர், **गुरुशापहतस्यापि** - குருவின் சாபத்தால் கெடுக்கப்பட்டாலும், **त्रिशंकोः** - திரிசங்குவிற்கு, **अभयं** - பயமில்லாததை, **ददौ** - கொடுத்தாரோ,

(ச்லோ) **यः** - எவர், **स्वतपोबलं** - தனது தவத்தின் பலத்தை, **आलम्ब्य** - அடைந்து, **तं च** அவனையும். **स्वर्गं**- சொர்க்கத்தை, **प्रापयत्** - அடையும்படி செய்தாரோ, **यः** - எவர், **प्रतिश्रवणपूर्वाणि** - சிரவணத்திற்குப் போட்டியான, **नक्षत्राणि च** நக்ஷத்திரங்களையும், **असृजत्** சிருஷ்டித்தாரோ.

(ச்லோ) **अन्यं** - வேறு, **इन्द्रं** - இந்திரனை, **करिष्यामि**- செய்கிறேன், **लोको वा** - உலகமாவது, **अनिन्द्रकः** - இந்திரன் இல்லாததாய், **स्यात्** - இருக்கட்டும். **इति** - இவ்விதம், **संकल्प्य** - தீர்மானம் செய்துகொண்டு, **येन** - எவ

ரால், देवसृष्टिः - தேவர்களின் சிருஷ்டியானது, उपाक्रमि - ஆரம்பம் செய்யப்பட்டதோ.

(ச்லோ) एष भगवान् - இந்த பகவானுகிய முனிவர், कोपनः - கோபமுள்ளவர் என்பதை, भगवानपि - பகவானுகிய தாங்களும், जानाति - அறிவீர்கள். एवं स्थिते - இவ்விதம் இருக்கும்போது, तत्र - அங்கே, मां - என்னை, प्रभो - ஓ பிரபுவே, कथं नियोजयसि - எப்படி ஏவுகிறீர்கள்?

एवं तस्याः—आबभाषे। இவ்விதம் அவளுடைய பயந்த வார்த்தையைக் கேட்டும் நிர்பந்தம் செய்யும் தேவ ராஜனை இந்திரன் அவளது வேண்டுகோளாலேயே அவளுக்கு ரக்ஷணத்தை ஏற்படுத்தி தைரியத்தை உண்டு பண்ணி, முனிவரின் சமீபத்திற்கு அனுப்பினுன். முனிவரும் அழகிய உருவத்தையுடைய அந்தப் பெண்ணைப் பார்த்து காமவிகாரம் அடைந்து அவளைக் குறித்து இவ்விதம் சொன்னுர்.

(ச்லோ) अप्सरः—ஓ அப்ஸரஸ்திரீயே! ते - உனக்கு स्वागतं अस्तु - நல்வரவு இருக்கட்டும் मम - என்னுடைய इह आश्रमे - இந்த ஆச்ரமத்தில் वस - வாசம் செய் हे भद्रे - நல்லவளே! मदनेन - காமத்தால் विमोहितं - மோகத்தையடைந்த मां - என்னைக் குறித்து अनुगृह्णीष्व - அனுக்ரஹம் செய்.

सा च—गताः। அந்த தேவஸ்திரீயும் காமத்திற்கு வசமான அவருடைய ஆசையுடன் கூடின வார்த்தையைக் கேட்டு சந்தோஷம் நிறைந்தவளாய் தன்னை கிருதகிருத்ய மாய் எண்ணிக்கொண்டு அங்கு வசித்து வந்தாள். பிறகு

தவத்தை மறந்து இரவும் பகலும் அவளோடு காமசுகத்தை அனுபவிக்கும் அவருக்குப் பத்து வருஷங்கள் தெரியாமலே போய் விட்டன. अथ--नयति। பிறகு தானுகவேவிழித்துக்கொண்டு பச்சாத்தாபத்தால் பீடிக்கப்பட்டு இந்திரியங்களை ஜயிக்காமலிருக்கும் தன்னை நிந்தித்துக்கொண்டு பயந்த மேனகையை மதுரமான வார்த்தைகளால் விட்டு விட்டு இடையூறு அதிகமாயிருக்கும் அந்த இடத்தையும் விட்டுவிட்டு உடனே இமாலயத்திற்குச் சென்றார். ஆதலால் பலமுள்ள இந்திரியங்களின் கூட்டமானது கற்றவர்களையும் கெட்டவழியில் கொண்டுபோகின்றது.

विश्वामित्रचरितम् ।

कथा—1.

Page 44. (Verse) Fie upon the strength (or power) of the Kshatriya ! The strength of the Brahman is real strength. Formerly, the strength of the Kshatriya was overthrown by the brilliance of the Brahman.

पुरा किल—समादिदेश । Once the great kshatriya, Viswamitra, along with his sons and wives, started with his armies to travel the world. Having travelled many countries and worshipping many holy places, in course of time he came to the hermitage of the sage, Vasishta. Vasishta, after enquiring the welfare of that guest, served him deservingly with presents like fruits, roots etc. Then, desiring to do the duties of a host to his followers, he ordered Nandini, spotted all over (its body), and capable of giving what one desires to supply

the necessary things of the guests सापि—जनयामास । That cow, capable of giving what is desired, prepared instantaneously four kinds of food, not easily obtainable by mortals, and very much amazing, along with eatables like modaka, ladduka, pappata, apupa, atirasa etc., mixed witn six rasas: तदुपभुज्य—स्यात् इति । After eating that dinner, the emperor, along with his following, reached the bounds of satisfaction and amazement (that is, he was satisfied and amazed), and thought, " This sage is in the forest. He is simply an eater of roots and fruits. And the things of the city are not easily available to him. How is it then, he has done us the duties of a host such as this, not even possible for an emperor? Surely, this must be due to the greatness of the heavenly cow. एवं विचिन्त्य—दातुमर्हसि इति । Thinking thus, and desirous of owning the divine cow, he said to the sage, " Oh great sage! I along with my retinue, have been very much satisfied by this praise—worthy entertainment of yours. In addition, this divine cow Nandini, is a gem among cows. It is known by all people that "the king is the 'taker-away' of all gems." Hence, you will please give me this Nandini." तच्छ्रुत्वा—निर्बबन्ध. Hearing that, the sage did not consent to give him that Kamadhenu, capable of giving what is desired, who (the cow) was helpful in performing numerous ,rites like agnihotra. Then the king pressed the sage very much to give him that Nandini, by the exchange of his own cow.

Page 45. तदापि मुनिनभ्युपागमत् । Even then, the sage did not consent अथ—नाशितमभूत् । Then the self-centred (proud) king, not bearing the transgression of his orders, became angry, and forcibly dragged the divine cow. Being dragged the cow cried out very loudly, and being induced by the sage, created immediately many armies, consis-

ting of Mlechas. Then a fearful battle, astonishing even to the gods, began between the two. Then, gradually, the army of the king was destroyed completely by the army of the cow. अथ—भस्मसादकरोत् । Then the hundred sons of Viswamitra, very much angered, and having weapons in their hands, rushed at the noble Vasishta. Bhagavan Vasishta reduced all of them to ashes by a mere 'Humkara' एवं—गतः । Thus, the best among the kshatriyas, whose sons were killed, whose armies were slaughtered, by the Brahmin Vasishta, became discoloured (lost his brilliance) at once. अथ—तपश्चचार । Then, after sending to the city a son who was left after the slaughter, to manage the kingdom, he went to the Himalayas, and made severe penance, wishing to get the grace of Mahadeva.

गच्छता कालेन—मुमोच । In course of time, Mahadeva, being pleased, gave him (knowledge in) archery, Brahmastra and all divine astras, along with their angas and upangas, and secrets. Obtaining all these, the king, who was very proud, thinking Vasishta to have been killed already, came to his hermitage again, and let the divine astras. तैश्च—पलायांबभूवुः । By these astras, equalling the fire of yama, the whole of that penance-forest became burnt. The sages, the beasts, the birds, living in that penance-forest, ran away in all directions, being afraid. अथ शून्यं—जग्रास । Then Vasishta, filled with great anger on seeing the hermitage desolate, swallowed up the Brahmastras and all the divine astras of Mahadeva sent by Viswamitra, by lifting his Brahmadanda, which was like another club of yama, and which was like the spreading Kalagni. एवं—भवति Thus Viswamitra, whose astras were swallowed by the brilliance of the Brahman, becoming devoid of strength, and panting like a serpent whose tooth is broken

became filled with anxiety, and went towards the southern directien along with his queen to do penance to obtain the state of the Brahman, praising the strength of tho Brahman, and deprecating the strength of the Kshatriya. Hence the brilliance of the Brahman alone is strong.

कथा—2.

Page 46. (verse) For the great people who have obtained strength by penance, there is nothing which cannot be secured. Viswamitra, the son of Gadhi, led Trisanku to heaven by penance.

अथ—समारभत । Then, to him, who performed penance in the Southern direction, sons like Havishyanda were born. When thousand years were completed, Brahma, the progenitor of all worlds, being pleased, came and told him, " you are a Rajarishi." He was not satisfied by the title " Rajarishi ", and began the penance once again. **अत्रान्तरे—शरणं जगाम ।** In the meanwhile, Trisanku of the Ikshvaku race, desiring to go to heaven in his bodily form, and being declined by his Guru Vasishta, and being given the state of a Chandala by his (Vasishta's) angry sons whom he approached, he surrendered himself to Viswamitra whose wealth was penance, after being abandoned by his townsmen and ministers. **स च—प्रापयामि इति** Looking at the king whose form was that of a Chandala, and becoming sympathetic, he said, " Oh king of the Ikshwaku race! Since you, who are virtuous and attached to truth, have surrendered to *me* Kausika, after being expelled by your Guru Vasishta, and also after being given the state of a chandala by his immodest sons, now consider heaven to have been obtained on hand. Do not have any anxiety. I will make you reach heaven along with this very body. "**अथ तेन**

—न समागताः । Then the several sages, who had been invited in that sacrifice begun for that purpose by him (Viswamitra), came from several directions. But a sage named Mahodaya and the hundred sons of Vasishta, did not come. कौशिकं च एवं निनिन्दुः They even abused Kausika thus:—

(verses) A kshatriya is the guru of the sacrifice to *him* who is all the more a chandala. How is it then that gods and sages are eaters of the offering in his audience?

How will the great brahmins after eating the dinner of a chandala, reach heaven, and being controlled by Viswamitra? तां च—शशाप. Hearing that censure through his disciple, Kausika cursed them thus

(verses) Those bad people who abuse me who am not censurable, performing severe penance. will become undoubtedly reduced to ashes.

Page 47. (verse) And Mahodaya, who has a bad-mind, abused *me* who cannot be abused. And being abused in all worlds, he will get the state of a hunter.

And fond of taking away lives, having no pity, he will move about in a bad state for a long time, through my anger. अथ—आरोहयामास । When the penance was begun with the great sages who had come there, the sacrificial priest Viswamitra called forth all the gods to recive the offering. Then Kausika, filled with rage, raised up Trisanku to heaven while the great sages were looking, by means of his power of penance. तं–च आक्रन्दत् । Indra, the king of the Gods along with the hosts of the gods, thinking that the chandala cursed by his guru as unfit for heaven, felled him down. Being pushed down, the poor fellow cried out to Kausika "Protect,

Protect," as he was falling from heaven upside down, आक्रन्दध्वनिं—समुचक्रमे । Hearing that wailing sound, Viswamitra, who was amidst the great sages and whose wealth was penance, wishing to create another heaven for the sake of Trisanku, and after creating the 'Saptarishi stars' and very many groups of stars, and thinking. "I will make another Indra, or the world should be without Indra", began to create even the hosts of the gods.

ततः—वचनमूचुः Then the hosts of the gods who were frightened, came quickly and said to the great Kausika these words appeasingly.

(verse) Oh great Sir! This king has been doomed by the curse of the guru. Oh sir having penance as wealth! He is not fit to go to heaven with his mortal body.

तच्छ्रुत्वा—प्रत्यब्रवीत् । Hearing that, the great sage replied to them thus (verses) (Oh gods) prosprity unto you! I am not able te do a false thing, after having promised to the king Trisanku, a lifting-up (to heaven) with his mortal body.

Then let there be a permanent heaven for Trisanku and (let) also all the stars belonging to me, be fixed.

Page 48. एवं—तपोबलं । Hearing the words of the sage thus, those gods said, "all right." The sage too became appeased from anger. Then, when the gods had arrived to receive the sacrificial offering, Kausika terminated the sacrifice according to the prescribed rules. The gods and the great sages went away as they came. Ah! Look look at Kausika's power of penance!

कथा—3.

PAGE—49. (Verse). For those who are fightfully angry there is none who is their own man. Viswamitra the son o Kausika, being terribly angry, cursed his own sons. एवं—समातिष्ठत् । That Royal sage, finding obstaclas to his penance in the Southern direction, left that and went towords the western direction. There he performed severe penance in the holy places of Pushkara eating only roots and fruits. तस्मिन् समये—अपजहार । At that time, the king of Ayodhya named Ambarisha began to perform a horse-sacrifice. Indra assuming form of a Rakshasa by maya, stole the sacrificial animal of the performer of the sacrifice. प्रनष्टे च—प्रोचुः । When the animal was lost, the priests and the others, desirous of doing good to the Yajamana, spoke to him thus.

(Verses) Oh King! the animal is now stolen due to your bad action. Oh lord of men! the frailties kill a king who does not protect.

Oh best of men! This is a great remedy. Get a man in the place of the animal quickly before the performance of the sacrifice begins. तच्छ्रुत्वा राजा—संददर्श । Hearing that, the King started in search of the animal, and having wandered many countries and forests, and still not getting the animal saw upon the mount Bhrugu Tunga, the sage Richika who was accompanied by his sons and wife. दृष्ट्वा च—साभ्यर्थनमाह । Seeing that Brahmarishi, this royal sage, having saluted him with respect, and having enquired about his welfare etc., spoke, requesting him.

(Verses) Oh venerable Bhargava! If your sell your son for the sake of the sacrificial animal for hundred thousand cows, I will achieve my objects.

All the countries have been travelled by me, and still I do not get any sacrificial animal. Therefore, please give your son to me in return for a price.

PAGE 50. एवं—प्राह । The venerable Richika, being requested like this, spoke as follows:

(Verse) Oh best among men ! I will not sell the eldest son at any cost

तच्छ्रुत्वा—अब्रवीत् । Hearing that, his wife Kausiki spoke to the royal sage.

(Verses)

Oh king ! The venerable sage Bhargava said that the eldest son cannot be sold. Also understand that the youngest Sunaka, is a favourite to me.

Oh best of men ! Mostly the eldest sons are favourites of their fathers. But the youngest (are favourites) of their mothers. Hence, I will not give the youngest. एवं—अभाषत । Thus, hearing the words of his parents, and also thinking himself abandoned, the middle son, named Sunassepha, himself spoke to the king Ambarisha.

(Verse) Oh king ! Father said that the eldest son could not be sold. Mother said that the youngst could not be sold. I, being the middle son, consider myself as sold. Hence take me away.

अथ स राजा—विशश्राम । Then the king, having purchased Sunassepha by thousands of cows, and placing him on the chariot, and travelling quickly, took rest in the midday in the (holy place), Pushkara. तत्रच मातुः—अवादीत् ।

There Sunassepha, seeing the great sage Viswamitra, his mother s brother, was pleased a little, and having gone to his lap hastily,spoke very piteously thus:—आर्य मातुल ।—respected maternal uncle !

(verses) Oh best of sages ! I have no mother, father or relatives. Therefore please protect me by (your) virtue.

Let the king achieve his object, and let me also be long-lived and prosperous. And after performing unequalled penance, let me enjoy heaven.

दीनदीनं—अभवत् । The heart of the virtuous son of Gadhi melted with sympathy on seeing his sister's son, who was uttering like this very pitifully. अथ च—अब्रवीत् । Then the sage, desiring to do good and to protect his sister's son by any means, told his sons thus.

Page 51 (verses) Oh sons ! This boy, the son of a sage, wants protection from me. Hence, make him happy with your lives.

Being all of you persons of good actions, bent upon virtue only, and becoming the sacrificial animals to the king, give satisfaction to God Fire.

Sunassepha will have a protector. The sacrifice will not be obstructed. The gods too, will be pleased. And my word also will be fulfilled.

एवं—अब्रुवन् । Hearing the word of the sage, his sons, Madhusyanda and others, thinking his word as unjust, skoke to their father with pride.

(verse) Oh lord ! How do you protect other's son, after abandoning your own sons ? We find it a bad action, like the flesh of a dog in a dinner.

तच्छ्रुत्वा—अशपत् । Hearing this, the sage, his eyes red with anger, cursed his sons. इत्थं—उपदिदेश । Thus the sage, having made his sons accursed, and offering protection to his sister's son, he initiated to him two secret mantras, which would please Indra and Upendra. सोपि—तुष्टाव । That innocent boy, entering the sacrificial hall along with Ambarisha, being tied to the post in the form of the animal according to rules, praised Indra and Upendra with those two mantras. तौच—ददतुः । Those two, pleased with the secret prayer, gave long life to Sunassepha. स राजापि—अवाप्तवान् । The king too obtained the many-folded fruit of the sacrifice hy that favour.

कथा—4.

Page 52. (verse) The group of the senses drags even a a wise man. The son of Gadhi, even though a wise man, fell down (or lost) from his penance.

अथ—समारभत । Then Kausika, as he was performing penance as before, thousand years passed away. Then the Gods, desisous of giving the fruit of the penanee, came to the sage who had taken the purificatory bath, and said, "You are a Rishi". He was dissatisfied with that, and began a severe penance once again. साधुचेदं उच्यते । It is appropriately said.

(Verse) The gods were not satisfied with precious stones from the ocean. They did not get fear even by the deadful poison. They did not become indifferent without the nectar. The brave people do not turn back from the determined purpose. अथ गते—अब्रवीत् । When countless years had passed, Indra, afraid of his penance, and wishing to make him fall from that (penance), and calling an Apsaras named Menaka, spoke to the Apsaras. (verses) The great sage Viswa-

mitra, resembling the Sun in briliance, performing a severe penance, frightens my mind. Distract him from the penance by alluring him in such a way that he will not make me fall from my place by his severe penance. तच्छ्रुत्वा—प्राह Hearing that, Menaka, fearing the curse of the sage, said: (verses).

How will I not be affrighted of a such a great man, from whose brilliance, penance and wrath you yourself feel so much terrified.

Page 53. He, who made even Vasishta senseless and cursed his sons, and also gave protection to even Trisanku who was cursed by his preceptor.

He, who made him (Trisanku) reach heaven by means of his own penance, and who created stars like Pratisravana etc.

By him the creation of the gods was begun after determining "I will make another Indra, or let the world be without Indra.

Oh lord! your majesty also knows this venerable sage is very wrathful. When it is like this, how do you induce me to go there?

एवं तस्याः—आबभाषे। Thus, even though hearing her affrighted words Indra still pressed her, and offering her protection by her request, sent her to the vicinity of the sage. The sage too, seeing the beautiful form of that damsel, became subject to Cupid, and told her as follows:

(verse) Welcome unto you, Oh Apsaras! Live here in my hermitage. Please accept me, Oh good lady! who am allured by Cupid.

साच—गताः। The celestial nymph, hearing his loving words, was filled with happiness, and considering herself as successful in her object, lived there. Then ten years passed away unawares for him who had forgotten his penance and who was enjoying pleasures day and night along with her. अथ—नयति Then, awaking by ·himself, and being afflicted by repentance, and abusing himself who had not controlled his senses, and abandoning the affrighted Menaka by nice words, went to the Himalayas at once, leaving that place full of obstacles. Hence, the group of the senses leads even wise people in bad ways.

Grammatical notes

ON

विश्वामित्रचरितम् ।

Page 44. ब्रह्मणः तेजः ब्रह्मतेजः । तस्य बलम् ।

क्षत्रस्य इदं क्षात्रं adj to तेजः ।

महांश्चासौ क्षत्रियश्च महाक्षत्रियः ।

पुत्राश्च दाराश्च पुत्रदाराः । तैः सह वर्तत इति सपुत्रदारः ।

अभ्याजगाम perf. 3rd pers sing.

उपहारैः—Presents.

अतिथेः कर्म—आतिथ्यम् ।

कर्तुमिच्छुः चिकीर्षुः desiderative form.

षट् रसाः तैः उपेतं—The six rasas are मधुर, अम्ल, लवण, कटु, तिक्त, कषाय

उपस्कार—generally means light eatables, condiments etc.

विस्मयनीयं—wonderful.

कन्दमूल फलानि अशनं यस्य सः।

सार्वभौमस्य सुलभं न भवतीति असार्वभौमसुलभं।

स्वीकर्तुं इच्छुः स्वीचिकीर्षुः desiderative form.

धेनूनां रत्नं; रत्नं the precious thing.

"लोके वस्तुषु यच्छ्रेष्ठं तद्रत्नमिति कथ्यते।"

रत्नहारी च पार्थिवः—is a general saying meaning 'the King is the remover of precious things."

अग्निहोत्रं आदिः यासां ताः अग्निहोत्रादयः। निखिलाश्च ताः क्रियाश्च निखिलक्रियाः। अग्निहोत्रादयश्च ताः निखिलक्रियाश्च अग्निहोत्रादिनिखिलक्रियाः। तासां कलापः। तस्य निर्वर्तनम्। तस्य साधनभूता ताम्।

स्वधेनूनां विनिमयः means exchange.

Page 45. अहमिति अभिमन्यत इति अहमभिमानी।

उच्चैस्तरां indecl. loudly.

विबुधानां विस्मयं आवहतीति adj to युद्धम्।

शतं always neuter adj to पुत्राः।

भस्मनः अधीनं भस्म सात् indecli.

अङ्गैश्च उपाङ्गैश्च सहितं साङ्गोपाङ्गम्।

पलायांबभूवुः periphrastic perfect.

ब्रह्मणः दण्डः तम्।

जग्रास perfect 3rd pers sing of ग्रस्।

ब्रह्मणः भावः ब्रह्मत्वं, तस्य संपादनाय ।

बलीयः—बलीयसी—बलीयांसि ।

Page 46. त्रिशंकुं स्वर्गं अनयत् here नी governs two objects, त्रिशंकुं direct object and स्वर्गं indirect object.

जज्ञे—जज्ञाते—जज्ञिरे perf. 3rd pers sing of जन् (जा).

अवेहि—अवेतं—अवेत Imperative 2nd pers sing of इ with अव to know.

Page 47. प्राणस्य अतिपातः तस्मिन् निरतः ।

अतिपात Killing.

पश्यतां महर्षीणां—genitive absolute, when the great rishis were witnessing.

पातयामास—Causal.

अवाक् शिरः यस्य सः अवाक्शिराः decline like वेधस्.

सिसृक्षुः स्रष्टुं इच्छुः, desiderative form.

मुनिपुङ्गवः the best amongst sages.

Page 48. बाढं indecli. means yes.

विधिं अनतिक्रम्य यथाविधि according to rites.

Page 49. आत्मनः अयं आत्मीयः belonging to one self

अम्बरीषः इति नाम यस्य सः अम्बरीषनामा masc. ending in न् meaning 'named Ambarisha,

Page 50. कथंचन indecli 'on any account'

पितॄणां वल्लभाः—favourite to fathers.

विशश्राम—took rest.

स्वसुः अयं, तं ।

गाथयोर्द्वयं—गाथाद्वयम् ।

Page 51. इन्द्रश्च उपेन्द्रश्च तौ प्रसादयतीति इन्द्रोपेन्द्रप्रसादकं adj to गाथाद्वयं ।

तस्मै+उपदिदेश note the sandhi.

ददतुः perf 3rd pers dual.

बहुगुणं— बहवो गुणा यस्य तत् ।

Page 52. तपस्यायाः ablative sing of तपस्या.

दातुं इच्छवः दित्सवः desiderative form.

विरमन्ति—रम् with वि becomes parasmai.

उद्विजसे—you are afraid.

Page 53. उपाक्रमि—Passive, Aorist 3rd pers sing. भगवान्—

भगः अस्यास्तीति भगवान् Ref. verses.

ऐश्वर्यस्य समग्रस्य वीर्यस्य यशसः श्रियः ।
ज्ञानवैराग्ययोश्चैव षण्णां भग इतीरणा ॥
उत्पत्तिं च विनाशं च भूतानां आगतिं गतिम् ।
वेत्ति विद्यां अविद्यां च स वाच्यो भगवानिति ॥

कन्दर्पस्य वशः तं ।

स्वागतं Welcome.

इन्द्रियाणां ग्रामः a multitude of senses.

अप्सरः vocative sing of अप्सरस् । The word is used generally in the plural.

(Cf) आपः सुमनसो वर्षा अप्सराः सिकताः समाः । एते स्त्रियां बहुत्वे स्युः एकत्वेप्युत्तरत्रयम् ॥

श्रीवाल्मीकिरामायणे युद्धकाण्डे ।

षोडशः सर्गः ।

कूजन्तं राम रामेति मधुरं मधुराक्षरम् ।
आरुह्य कविताशाखां वन्दे वाल्मीकिकोकिलम् ॥

कविताशाखां - கவிதை (செய்யுள்) யாகிய கிளையை (கிளையில்) **आरुह्य** - ஏறி **राम रामेति** - ராமராமவென்று **मधुराक्षरं** - இனிமையான அக்ஷரங்களை யுடையதாகவும் **मधुरं** - இனிமையாகவும் **कूजन्तं** - கூவுகின்ற **वाल्मीकिकोकिलं** - வால்மீகியாகிய குயிலை **वन्दे** - நமஸ்கரிக்கிறேன்.

रमन्ते (योगिनः) अस्मिन् or रमयतीति रामः, रामः ईयते प्राप्यते इति रामायणं, रामस्य or रामायाः (सीतायाः) अयनं अस्मिन् इति रामायणम् ।

कवेः कर्म कविता, कवितैव शाखा ताम् ।

मधुराणि अक्षराणि यस्मिन् कर्मणि तत् यथा तथा Adv.

कूजन्तं—acc sing of कूजत् Parasm. pres. part of कूज् (I. P.) to make moise.

वाल्मीकिरेव कोकिलः तम् ।

1. **सुनिविष्टं** - நன்றாய் ஏற்படுத்தப்பட்ட **हितं** - நன்மையான **वाक्यं** - வார்த்தையை **उक्तवन्तं** - சொன்ன **विभीषणं** - விபீஷணனை **कालचोदितः** - கெட்ட காலத்தால், அல்லது எமனால் ஏவப்பட்ட **रावणः** - ராவணன் **परुषं** - குரூரமான **वाक्यं** - வார்த்தையை **अब्रवीत्** - சொன்னான்.

Ravana, impelled by Death, spoke in harsh terms to Vibhishana, who addressed him with appropriate and beneficial words.

सुतरां विविष्टं—well placed. कालेन चोदितः कालचोदितः ।

The poet says that Ravana spoke harsh, and there is that very suggestion from his very name.

रावयति रोदयति इति रावणः or रौतीति रावण. ।

In any case, the word gives a clue to his cruel nature of torturing others.

2. सपत्नेन - சத்ருவோடு क्रुद्धेन - கோபம் அடைந்த आशीविषेण वा - பாம்புடனாவது सह - கூட वसेत् - வசிக்கலாம். मित्रप्रवादेन - மித்ரன் என்று சொல்லிக் கொண்டு शत्रुसेविना तु - சத்ருவைச் சேவிப்பவனோடுகூட न - (வசிக்கக்) கூடாது.

It is better to live with an (open) enemy or with an enraged serpent. But one should not live with one who professes friendship, but who (really) works for the enemy.

वसेत्—वसेतां—वसेयुः Poten. 3rd pers sing of वस्.

सह indec. governs instrumental.

आशिषि (in the tongue) विषं यस्य स तेन ।

मित्रं इति प्रवादः यस्य तेन ।

शत्रुं सेवत इति शत्रुसेवी like गुणिन् , तेन ।

Ravana says that it is better to live with an open enemy and with an enraged serpent, but not with an untrue friend, who is attached to the enemy. Ravana, by these words, expresses his doubt that Vibhishana must be working for the enemy. He also slightly suggests that it is dangerous to live with Vibhishana and hence that he could as well go away from Lanka.

3. हे राक्षस - ஓ ராக்ஷஸனே! सर्वलोकेषु - எல்லா உலகங்களிலும், ज्ञातीनां - தாயாதிகளின், शीलं - நடத்தையை, जानामि - அறிவேன். एते ज्ञातयः - இந்த பங்காளிகள், ज्ञातीनां - மற்ற பங்காளிகளின், व्यसनेषु - கஷ்டகாலங்களில், सदा - எப்போதும், हृष्यन्ति - சந்தோஷிக்கின்றார்கள்.

Oh Rakshasa! I truly know the behaviour of kinsmen in all worlds. These kinsmen always delight in (their) kinsmen's misfortune.

जानामि—जानीवः—जानीमः pres 1st pers. sing of ज्ञा to know.

सर्वे च ते लोकाश्च तेषु।

हृष्यति—हृष्यतः—हृष्यन्ति—Pres 1st pers plu. of हृष् to rejoice.

Here too there is the hit to Vibhishana that he is no well-wisher.

4. राक्षस-ஓ ராக்ஷஸனே! प्रधानं-முக்யமான, साधनं-காரியங்களைச் சாதிப்பவனையும், धर्मशीलं - தர்ம ஸ்வபாவமுள்ள, वैद्यं - எல்லாவற்றையும் கற்றறிந்தவனையும், अवमन्यन्ते - அவமானம் செய்கிறார்கள். शूरं च - சூரனையும் परिभवन्ति - அவமதிக்கிறார்கள்.

Oh Rakshasa! They (the kinsmen) disgrace the foremost man who achieves much and also the scholar who is of a virtuous character; they also disgrace the brave man.

अवमन्यन्ते—3rd pers plu. pres. of मन् with अव to disregard.

परिभवन्ति—pres 3rd pers plu of भू with परि—to disregard.

वैद्य here means a learned man, and not a doctor.

If a person succeeds in life or is a learned man, his kinsmen hate him and feel jealous. In the same manner the kinsmen hate a brave man. So also, Ravana suggests that Vibhishana is jealous.

5. नित्यं - எப்போதும், अन्योन्यसंहृष्टाः - ஒருவருக்கொருவர் சந்தோஷப்படுகிறவர்களாயும், व्यसनेषु - கஷ்டங்களில், आततायिनः - கொல்லத் துணிந்தவர்களாயும், प्रच्छन्नहृदयाः - மறைந்த அபிப்பிராயம் உடைய, घोराः - குரூரமான, ज्ञातयस्तु - பங்காளிகளோவெனில், भयावहाः - பயத்தை யுண்டாக்கத் தருந்தவர்கள்.

The terrible relatives, having cowert ideas, are very fearful, and always professing happiness with one another, will prove murderous in calamities.

अन्योन्यं संहृष्टाः ।

आततायिन्—one who is prepared to kill, decline like गुणिन् ।

प्रच्छन्नं हृदयं येषां ते ।

भयं आवहन्तीति भयावहाः ।

The word अन्योन्यसंहृष्टाः suggests that the kinsmen pretend to be friends, but in their heart of hearts, they entertain bad ideas. They will even prove murderous in time of peril. The qualities of unfeeling kinsmen are two (1) when their relatives are suffering, they are glad (2) when their relatives are prosperous, they are jealous.

आततायित्—a murderous fellow. They are, six in number.

अग्निदो गरदश्चैव शस्त्रपाणिर्धनापहः ।
क्षेत्रदारहरश्चैव षडेते आततायिनः ॥

6. **कचित्** - ஏதோ ஒரு, **पद्मवने** - தாமரைக் காட்டில், **पाशहस्तान्** - கயிறுகளை கையில் உடைய, **नरान्** - மனிதர்களை, **दृष्ट्वा** - பார்த்து, **हस्तिभिः** - யானைகளால், **गीताः** - சொல்லப்பட்ட, **श्लोकाः** - சுலோகங்கள், **श्रूयन्ते** - கேழ்க்கப்படுகின்றன. **गदतः** - சொல்லுகிற, **मम** - என்னிடமிருந்து, **तान्** - அவைகளை, **शृणु** - கேள்.

It is heard, that in some lotus-forest, these verses were sung by elephants on beholding some persons with noose in their hands. I will tell you those verses. Hear—

पद्मानां वनं तस्मिन् । पाशाः हस्ते येषां तान् ।

शृणु—शृणुतं—शृणुत impera. 2nd pers. sing of श्रु to hear.

मम—genitive in the sense of abla.

7. **नः** - நமக்கு **अग्निः** - நெருப்பும் **न** - பயத்தை யுண்டாக்குவதில்லை. **अन्यानि** - மற்ற, **शस्त्राणि** - சஸ்திரங்களும், **न** - இல்லை. **पाशाः** - கயிறுகளும், **न भयावहाः** - பயத்தை உண்டாக்குவதில்லை. **घोराः** - பயங்கரமான **स्वार्थप्रयुक्ताः** - தனது காரியத்தில் முயன்ற, **ज्ञातयः तु** - உறவினர்களே, **भयावहाः** - பயத்தை உண்டாக்குகிறவர்கள்.

(The elephants express these verses)

"We do not fear fire, the other weapons, or even the nooses. Only the dreadful kinsmen, actuated by selfishness, are fearful.

भयं आवहन्तीति भयावहाः । स्वार्थेषु प्रयुक्ताः स्वार्थप्रयुक्ताः ।

Wild elephants are caught with the help of trained elephants. The trained elephants are made to move with the wild elephants, and they are gradually led on till they fall down in big pits, previously prepared and covered with leaves, bamboos etc. They are then tied and dragged up after some days.

Here too, it is only the kinsmen elephants that are responsible for the capture of those wild elephants.

8. एते - இவர்கள் (இந்த யானைகள்) ग्रहणे - பிடிப்பதில், उपायं - உபாயத்தை, वक्ष्यन्ति - சொல்லுவார்கள். अत्र - இவ்விஷயத்தில், संशयः - சந்தேகம், न - இல்லை. कृत्स्नात् - சமஸ்தமான भयात् - பயத்தைவிட, ज्ञातिभयं - உறவினர்களிடமிருந்து உண்டாகும் பயமே, सुकष्टं - மிகவும் கஷ்டமானது என்று नः - நமக்கு, विदितं च - அறியப்பட்டதே.

They (the elephants) alone will unfold the means of our capture. There is no doubt. It is known to us that fear from kinsmen is the worst of all fears.

वक्ष्यन्ति—3rd pers plu 2nd future of वच् to speak

ज्ञातिभ्यः भयं ज्ञातिभयं—the words having the sense of fear govern the ablative case.

9. This verse is given in the subhashitas also and there the translation may be refered to. (Page 158 Notes.)

10. सौम्य - நல்லவனே! लोकसत्कृतः - உலகில் மரியாதை பண்ணப்பட்டு, ऐश्वर्यं - ஐச்வரியத்தை अभिज्ञातश्च- அடைந்தவனை, अहं - நான், यत् - எதனால், रिपूणां - சத்துருக்களுடைய, मूर्ध्नि - சிரஸில் अवस्थितः - இருக்

கிறேனே ततः - ஆதலால், इदं - இது, न इष्टं - (உனக்கு) இஷ்டமானதல்ல.

Oh gentle one! It does not please you, I suppose, that I am honoured in the world, the lord of riches, and the subduer of my foes.

लोकेषु सत्कृतः ।

கருத்து:—தான் நல்ல ஸ்திதியிலிருப்பதாலும், உலகத்தில் கௌரவத்தோடிருப்பதாலும், ஐச்வர்த்தை யடைந்திருப்பதாலும், சத்ருக்களுக்கெல்லாம் மேல்பட்டவனாயிருப்பதாலும், விபீஷணனுக்கு இது பிடிக்காமலிருக்கலாம் என்று ராவணன் விபீஷணனைக் குத்திக் காட்டுகிறான்.

The sense of the verse:—Because he is the foremost in the world, having unbounded riches, and thereby subduing his enemies, Ravana suggests that his prosperity might have created jealousy and ill-feeling in Vibhishana's heart.

1. पुष्करपर्णेषु - தாமரை இலைகளில் पतिताः - விழுந்த तोयबिन्दवः - ஜலத்தின் துளிகள் यथा - எப்படி श्लेषं - ஐக்யத்தை न उपगच्छन्ति - அடைவதில்லையோ तथा - அப்படி अनार्येषु - கெட்டவர்களிடத்தில் संगतम् - சேர்க்கை இருக்கின்றது.

Just as the drops of water falling on lotus-leaves do not attain real contact, so is the friendship with bad people.

पुष्कराणां पर्णानि तेषु ।

संगतं neu, meaning friendship.

கருத்து:—தாமரை இலையின்மேல் விழுந்த தண்ணீரின் துளி எப்படி ஐக்யபாவத்தை யடையாமல், மேலோடு

ஒட்டிக் கொண்டிருக்கிறதோ, அப்படியே கெட்டவர்களின் சேர்க்கை, ஸ்நேக பாவத்தோடு இல்லாமல், பட்டதும் படாததுமாயிருக்கும்.

The sense of the verse—The drops of water falling on lotus-leaves do not have real contact. The contact is only momentary, and the drops might fall down at any moment. So, the friendship with bad people is not real and lasting, and might come to an end at any time.

12. **यथा** - எப்படி **मधुकरः** - வண்டானது **तर्षात्** - தாகத்தால் **रसं** - ரஸத்தை **विन्दन्** - அடைந்து கொண்டு **न विद्यते** - (தேனுக்கு ஆதாரமான புஷ்பத்தில்) இருக்காதோ. **तथा** - அப்படி **त्वमपि** - நீயும் **तत्रैव** - அங்கேயே (சத்ருக்களிடத்திலேயே இருக்கிறாய்) **तथा** - அப்படி **अनार्येषु** - கெட்டவர்களிடத்தில் **संगतं** - சேர்க்கை (இருக்கின்றது.)

Just like a bee, out of thirst, after having drunk the honey, does not remain (in the flower, which is the source of of honey), so also you are there (with the enemies. *i. e.* you are attached to my enemies). So is the friendship with unworthy persons.

मधूनि करोतीति मधुकरः । विन्दन् pres. part. **न आर्याः तेषु ।**

கருத்து :—ஒரு தேன் வண்டு தேனைப் பூவிலிருந்து சாப்பிட்டுவிட்டு, தேனுக்கு ஆதாரமான புஷ்பத்தில் எப்படியிருக்காதோ, அதேபோல் நீயும் என்னிடமிருந்து எல்லாவற்றையும் அனுபவித்துவிட்டு, சத்ருக்களுடனேயே சேர்ந்திருக்கிறாய் என்று தாத்பர்யம்.

The sense of the verse;—Note the comparison. A bee does not remain any longer in the flower, which is the source

of honey, after having drunk the honey. So also, after having enjoyed my riches, your heart is with my enemies.

13. गजः - யானை यथा - எப்படி पूर्वं - முன்னால் स्नात्वा - குளித்துவிட்டு हस्तेन - துதிக்கையினால் रजः - தூளியை गृह्य கிரகித்துக் கொண்டு आत्मनः - தன்னுடைய देहं - சரீரத்தை दूषयति - கெடுத்துக் கொள்ளுகிறதோ तथा - அப்படி अनार्येषु - கெட்டவர்களிடத்தில் सौहृदम् - ஸ்நேகம்

Like an elephant, after having bathed, makes its body dirty with dust, taking it with its trunk, so is the friendship with unworthy people.

गृह्य—archaic form for गृहीत्वा।

रजः ending in स् as मनस्।

கருத்து :—எப்படி யானை குளித்துவிட்டுப் பின்னால் தூசியை எடுத்துத் தன்மேல் போட்டுக்கொள்ளுமோ, அதைப்போல் கெட்டவர்கள் சிநேகிதம் செய்துவிட்டுப் பின்னால் சிநேகத்தைக் கெடுத்துக் கொள்ளுவார்கள்.

The sense of the verse :—Just like an elephant, after having bathed, throws dust on its own body, so also wicked people, after once contracting friendship, will spoil that afterwards. That is, they afterwards abandon their former friends.

14. यथा - எப்படி शरदि - சரத்காலத்தில் गर्जतां - கர்ஜனை செய்கிறவைகளாயும் सिञ्चतामपि - ஜலம் தெளித்தாலும் मेघानां - மேகங்களுடைய अम्बुसंक्लेदः - ஜலத்தால் நனைப்பது. न भवति - இருக்காதோ, तथा - அப்படி अनार्येषु - கெட்டவர்களிடத்தில் सौहृदम् - ஸ்நேகம்,

Just as the roaring clouds, in the autumn, even though they sprinkle (water), do not pour fourth water, so is the friendship with the bad people.

अम्बुना संक्लेदः ।

கருத்து :—கெட்டவர்கள் இந்த இந்த நன்மைகளை உங்களுக்குச் செய்கிறோம் என்று சொன்னாலும், தாங்கள் சொன்ன பிரகாரம் செய்யமாட்டார்கள். இது எப்படி யென்றால், சரத்காலத்து மேகங்கள் இடி இடித்தாலும், மழையைச் சிறிது தூருமே தவிற, நல்ல தண்ணீரைப் பெருக்காது. கெட்டவர்களின் வீண் பேச்சு சரத்கால மேகத்தின் இடிக்கு ஒப்பாகும்.

The sence of the verse :—The autumnal clouds, even though they roar, do not pour down water. Similarly, the bad people promise much to their friends, but do not fulfil their promises. The promises of the bad people are similar to the roarsing of autumnal clouds.

15. **निशाचर** - ஓ ராக்ஷஸனே! **अन्यस्तु** - வேறு எவனாகிலும், **अस्मिन् मुहूर्ते** - இந்த சமயத்தில், **एवंविधं** - இப்படிப்பட்ட, **वाक्यं** - வார்த்தையை, **ब्रूयात्** - சொன்னால் **न भवेत्** - அவன் (உயிரோடு) இருக்கமாட்டான், **कुलपांसनम्** - குலத்தைக் கெடுக்கின்ற, **त्वां तु** - உன்னையும், **धिक्** - சுடவேண்டும்.

Oh Rakshasa! If now any body else had spoken words like this, he would not be living (*i. e.* I would have killed him.) Fie on you, the evil doer of the family!

निशासु चरतीति, तत्संबुद्धिः । कुलस्य पांसनः तम् ।

धिक्—indec. fie upon.

16. न्यायवादी - நியாயமாய்ப் பேசுகிற, विभीषणः - விபீஷணன். इति - இவ்வாறு, परुषं - குரூரமான, वाक्यं - வார்த்தையை, उक्तः - சொல்லப்பட்டு, गदापाणिः - கதை என்னும் ஆயுதத்தைக் கையில் எடுத்துக் கொண்டு, चतुर्भिः - நான்கு, राक्षसैः सह - ராக்ஷஸர்களோடுகூட, उत्पपात - உயரக்கிளம்பினான்.

Being thus spoken to harshly, Vibhishana who spoke truth always, rose up with four Rakshasas. with a mace in his hand.

न्यायं वदतीति न्यायवादी ending in न्.

चतुर्भिः instru. plu. of चतुर् ending in र् ।

उत्पपात—perf 3rd pers sing.

17. तदा - அப்போது, जातक्रोधः - உண்டான கோபத்தையுடைய, विभीषणः - விபீஷணன், श्रीमान् - நல்ல காந்தியோடு, अन्तरिक्षगतः - ஆகாயத்திலிருந்து கொண்டு भ्रातरं - சகோதரனை राक्षसाधिपम् - ராக்ஷஸர்களுக்கு அரசனை ராவணனைக் குறித்து, वाक्यं च - வார்த்தையையும், अब्रवीत् - சொன்னான்.

Thereupon, on reaching the sky, Vibhishana having brilliance, and who became wrathful, spoke these worlds to his brother, the lord of the Rakshasas.

जातः क्रोधः यस्य सः । राक्षसानां अधिपः, तम् ।

श्रीमान् - என்றால் லக்ஷ்மீகரம் உடையவன் என்று பொருள், ஆனால் எல்லா சம்பத்தையும் விட்டு விட்டு "परित्यक्ता मया लङ्का मित्राणि च धनानि च" என்று சொல்லி விட்டு லங்கையை விட்டு ஓடின விபீஷணனுக்கு என்ன

சம்பத்து என்று கேட்கலாம். ஆத்ம லாபத்திற்கு விரோத மான உலக சுகங்களை யெல்லாம் விட்டு மேன்மையான ச்ரேயஸைக் கொடுக்கக்கூடிய ஸ்ரீ ராமனைச் சரணமடைந் ததே மேலான லக்ஷ்மீ என்று சொல்லப்படும்.

17½. **राजन्** - ஓ அரசனே! **स त्वं** - அப்படிப்பட்ட நீ **मे** - எனக்கு, **भ्राता असि** - சகோதரனாய் இருக்கிறாய். **यत् यत्** - எதை, **इच्छसि** - விரும்புகிறாயோ, அதை **मां** - என்னைக் குறித்து, **ब्रूहि** - சொல்.

18½. **ज्येष्ठः** - மூத்த சகோதரன், **पितृसमः मान्यः** - பிதாவுக்குச் சமானமாகப் பூஜிக்கத் தகுந்தவன். **(त्वं) च** - நீயோவெனில், **धर्मपथे** - தர்மமான மார்க்கத்தில், **न स्थितः** - இருக்கவில்லை, **तव** - உன்னுடைய, **इदं** - இந்த, **परुषं** - குரூரமான, **अनृतं** - பொய்யான, **वाक्यं** - வார்த்தையை, **न क्षमामि** - நான் பொருக்கமாட்டேன்.

Oh king! You are my elder brother and speak out to me whatever you wish. The elder brother who is equal to a father, is to be honoured. But you do not follow the path of virtue. And I will not tolerate your false and harsh words.

धर्मस्य पन्थाः तस्मिन् । पथिन् at the end of a compound becomes अकारान्त.

क्षमामि archaic for क्षमे Atm.

न ऋतं अनृतं । अन् comes in the negative sense before a word beginning with a vowel.

19½. **दशानन** - ஓ பத்துதலை ராவணனே! **हितकामेन** - நன்மையை விரும்புகிறவனால், **उक्तं** - சொல்லப்பட்ட, **सुनीतं** - மிகவும் நீதியோடு கூடின, **वाक्यं** - வார்தையை

अकृतात्मानः - *ஆத்ம விசாரம் செய்யாதவர்கள்,* **कालस्य** - *காலனுக்கு,* **वशं आगताः** - *வசப்பட்டவர்களாய்,* **न गृह्णन्ति** - *கிரகிப்பதில்லை (எடுத்துக் கொள்ளுவதில்லை).*

Oh ten-necked Ravana! The thoughtless, brought under the control of Death, do not take the well-meaning words, spoken by a well wisher.

हितं कामयतीति तेन ।

दश आननानि यस्य स । तत्संबुद्धिः ।

कृत आत्मा येषां ते कृतात्मानः, न भवन्तीति अकृतात्मानः ।

20. **राजन्** - *ஓ அரசே!* **सततं** - *எப்போதும்,* **प्रियवादिनः** - *பிரியத்தைப் பேசுகிற,* **पुरुषा** - *மனிதர்கள்,* **सुलभाः** - *சுகமாய்க் கிடைப்பார்கள்.* **तु** - *ஆனால்,* **अप्रियस्य** - *பிரியமில்லாத,* **पथ्यस्य** - *நன்மையானதை,* **वक्ता** - *சொல்லுகிறவனும்,* **श्रोता च** - *கேட்பவனும்,* **दुर्लभः** - *கிடைக்கமாட்டான்.*

Oh King! People who always speak sweet words are easy to get. But rare is the person who can speak and hear unpleasant but well meaning words.

प्रियं वदन्तीति प्रियवादिनः ।

वक्ता and श्रोता—nouns ending in ऋ govern the genitive in the sense of accus.

दुःखेन लब्धुं शक्यः दुर्लभः ।

21½. **सर्वभूतापहारिणा** - *எல்லா பிராணிகளையும் அபகரிக்கின்ற,* **कालस्य** - *யமனுடைய,* **पाशेन** - *பாசக் கயிற்றால்,* **बद्धं** - *கட்டப்பட்டு,* **नश्यन्तं** - *நாசம் அடைகின்ற*

त्वां - உன்னை, **प्रदीप्तं** - எரிந்து கொண்டிருக்கிற, **शरणं यथा,** வீட்டைப்போல, **न उपेक्षेयम्** - அலக்ஷ்யம் செய்ய மாட்டேன்.

I will not disregard you who are perishing, bound as you are by the noose of Death, the destroyer of all creatures, like a burning house.

सर्वाणि च तानि भूतानि च सर्वभूतानि अपहरतीति तेन ।

नश्यन्तं pres. part.

उपेक्षेयं potential 1st pers. sing. archaic for Atm.

शरणं—a house; generally means a protector.

22½. **अहं** - நான், **दीप्तपावकसंकाशैः** - எறிகிற நெருப்புக்கு சமானமான, **शितैः** - கூர்க்கான, **काञ्चनभूषणैः** - தங்கத்தை அலங்காரமாக உடைய, **शरैः** - பாணங்களால், **रामेण** - ராமனால், **त्वां** - உன்னை, **निहतं** - கொல்லப்பட்டவனாக, **द्रष्टुं** - பார்ப்பதற்கு, **न इच्छामि** - விரும்பவில்லை.

"I do not wish to behold you slain by the sharp arrows of Rama, feathered in gold and resembling the flaming fire."

दीप्तश्चासौ पावकश्च, तेन सदृशाः, तैः ॥

The words निभ संकाश नीकाश and प्रतीकाश are used only at the end of a compound to express resemblance, similarity or equality.

23½. **शूराश्च** - சூரர்களாயும், **बलवन्तश्च** - பலமுள்ளவர்களாயும், **कृतास्त्राश्च** - அஸ்திர வித்தையில் பயின்றவர்களாயும் உள்ளவர்கள், **कालाभिपन्नाः** - காலனால் வியாபிக்கப்பட்டு, **रणाजिरे** - யுத்த களத்தில், **वालुकसेतवः यथा** - மணல் அணைகள்போல, **सीदन्ति** - வருந்துகின்றனர்.

The heroic and powerful persons, well-versed in the use of arms, waste away like mounds of sand, in battle, being overpowered by Death.

रणस्य अजिरं तस्मिन् ।

कालेन अभिपन्नाः ।

24½. हितं - நன்மையை, इच्छता - விரும்புகிற (என் றல்) यच्च उक्तं - எது சொல்லப்பட்டதோ, तत् - அதை, गुरुत्वात् - நீங்கள் பெரியோராயிருப்பதால், मर्षयतु - பொருத்துக் கொள்ளவேண்டும். सर्वथा - எவ்விதத்திலும் आत्मानं - தன்னையும், सराक्षसां - ராக்ஷஸர்களோடு கூடின इमां - இந்த, पुरीं च - பட்டணத்தையும், रक्ष - காப்பாற் றும்.

Being worshipful to me, please forgive what has been said by me for thy welfare. Protect yourself and this city abounding in Rakshasas at all costs.

मर्षयतु—imperative 3rd pers. sing.

गुरोर्भावः गुरुत्वं abstract noun.

सराक्षसां adj to पुरीं ।

25. ते - உனக்கு, स्वस्ति - க்ஷேமம். अस्तु - இருக் கட்டும், गमिष्यामि - போகிறேன், मया विना - நான் இல்லா மல், सुखी भव - சுகமாய் இரு.

May good betide thee! I will go away, and do thou be happy without me.

स्वस्ति indec. सुखं अस्यास्तीति सुखी ending in न् ।

मया विना without me.

26. रावण - ஓ ராவணனே! यः - எவன், त्वां - உன்னை, पापात् - பாவத்திலிருந்து, स्वयमेव - தானாகவே,

वारयेत् - தடுப்பானே (அப்படிப்பட்ட) **सुहृत्** - நல்ல மனதுள்ள, **सखा वा** - சிநேகிதனுவது, **हितोपदेशस्य** - நன்மையான உபதேசத்தை, **समन्त्रवक्ता** - ஆலோசித்து சொல்லக்கூடிய, **कश्चित्** - ஒருவனும், **रक्षोनिकायेषु** - ராக்ஷஸர்களின் கூட்டத்தில், **नास्ति** - இல்லை. **नूनं** - நிச்சயம்.

Oh Ravana! There is surely not even one in the hosts of the Rakshasas who will prevent you from sin by himself, who is a friend having a good heart, who will deliberate and tell you what is beneficial.

नूनं indec. sure. रक्षसां निकायाः तेषु ।

सखा ending in इ, decline.

मन्त्रेण सह वर्तत इति समन्त्रं, वक्तीति ।

27. **निशाचर** - ராக்ஷஸனே! **हितैषिणा** - நன்மையை விரும்புகிற, **मया** - என்னுல், **निवार्यमाणस्य** - தடுக்கப் படுகிற, **ते** - உனக்கு, **वचनं** - என்னுடைய வார்த்தை **न रोचते** - பிடிக்கவில்லை. **हि** - ஏனெனில், **परीतकालाः** - காலத்தைக் கடந்த, **गतायुषः** - சென்ற ஆயுளையுடைய **नराः** - மனிதர்கள், **सुहृद्भिः** - நண்பர்களால், **ईरितं** - சொல்லப்பட்ட, **हितं** - நன்மையை, **न गृह्णन्ति** - எடுத்துக் கொள்ளுகிறதில்லை.

Oh ranger of the night! What was spoken by me desiring your welfare, was not pleasing to you, being prevented. Persons, whose term of life is exhausted, do not take the well-meaning words spoken by their friends.

निशासु चरतीति तत्संबुद्धिः ।

रोचते governs the 4th case.

परीतः कालः येषां ते । गतं आयुः येषां ते ।

सप्तदशः सर्गः

1. **रावणानुजः** - ராவணனுடைய தம்பியான விபீஷணன், **रावणं** - ராவணனைக் குறித்து. **इति** - இவ்விதமான, **परुषं** - குரூரமான, **वाक्यं** - வார்த்தையை, **उक्त्वा** - சொல்லிவிட்டு, **यत्र** - எங்கே, **सलक्ष्मणः** -லக்ஷ்மணனோடுகூட, **रामः** - ராமன் (இருந்தாரோ அங்கே) **मुहूर्तेन** - சீக்ரமாகவே, **आजगाम** - வந்து சேர்ந்தான்.

The younger brother of Ravana, after having addressed Ravana with these harsh words, reached in no time where Rama along with Lakshmana was.

रावणस्य अनुजः । लक्ष्मणेन सह वर्तत इति सलक्ष्मणः ।

This verse has been most exhaustively discussed by several commentators. The gist of the discussion may be briefly given as follows :—

(1) Was it right on the part of Vibhishana to have spoken harsh words to Ravana, whom he himself considers as adorable as a father? More than this, how can we excuse his desertion ?

(2) Even excusing his desertion, why did he not altogether keep apart from Ravana, and why did he join Ravana, the inverterate enemy of his own brother ?

The commentators answer the first question by saying that even when the father is a bad character, it is up to his son to desert him. The following verse is cited as an authority.

गुरोरप्यवलिप्तस्य कार्याकार्यमजानतः ।
उत्पथं प्रतिपन्नस्य परित्यागो विधीयते ।

The second question is answered with some difficulty. They say that Vibhishna was not actuated by any greed but that he found his brother wicked and hence forsook him. Also, he was afraid that Rama's anger against Ravana might affect him if he remained any longor with Ravana. Therefore he at once proceeded to Rama and made a compromise with him, thereby proving his innocence. If he got a kingdom, it was due to the unbounded grace of Rama.

2. **महीस्थाः** - *பூமியிலிருந்த*, **ते** - *அந்த*, **वानराधिपाः** - *வானரச்ரேஷ்டர்கள்*, **मेरुशिखराकारं** - *மேருபர்வதத்தின் சிகரம் போன்ற வடிவத்தை உடைய*, **दीप्तं** - *பிரகாசிக்கின்ற*, **शतह्रदामिव** - *பிரகாசிக்கின்ற மின்னல் போல்* **गगनस्थं** - *ஆகாயத்திலுள்ள*, **तं** - *அவனை*, **ददृशुः** - *பார்த்தார்கள்.*

Those foremost monkeys, stationed on the earth, saw him in the sky, resembling in size the crest of Mount Meru, and shining liko lighthing.

मेरोः शिखरमिव आकारः यस्य तं । शतह्रदा lightning.

गगने तिष्ठतीति गगनस्थः.तम् । मह्यां तिष्ठन्तीति महीस्थाः ।

3. **मेघाचलप्रख्यः** - *மேகமாகிய மலைக்கு சமானமான*, **महेन्द्रसमविक्रमः** - *மகேந்திரனுக்குச் சமமான பராக்ரம முள்ள*, **सर्वायुधधरः** - *எல்லா ஆயுதங்களையும் தரித்த*, **स हि वीरः** - *அந்த வீரனே*, **दिव्याभरणभूषितः** - *திவ்யமான நகைகளால் அலங்கரிக்கப்பட்டவனாய் இருந்தான்.*

He was like a mountain of clouds, equalling Indra in valour, holding all kinds of weapons, heroic and adorned with exeellent ornaments.

मेघ एवः अचलः मेघाचलः । मेघाचलस्येव प्रख्या यस्य सः ।

महेन्द्रेण समः विक्रमः यस्य सः ।

सर्वाणि च तानि आयुधानि च । तेषां धरः ।

दिव्यानि ज तानि आभरणानि च, तैः भूषितः ।

4. **भीमविक्रमाः** - *பயங்கரமான பராக்ரமத்தை யுடைய,* **चत्वारः** - *நான்கு,* **तस्य** - *அவனுடைய,* **ये चापि अनुचराः** - *எந்தவேலைக்காரர்களோ,* **तेपि** - *அவர்களும்,* **सर्वायुधोपेताः** - *சகல விதமான ஆயுதங்களோடு கூடியவர் களாயும்,* **भूषणैश्चापि** - *ஆபரணங்களாலும்,* **भूषिताः** - *அலங்கரிக்கப்பட்டவர்கள்.*

His four attendants too, having fearful prowess, were armed with all weapons, and also adorned with ornaments.

चत्वारः noun plu of चतुर् mas.

सर्वाणि च तानि आयुधानि च, तैः उपेताः ।

5. **आत्मपंचमं** - *தன்னால் ஐந்தாவதுவனாகிய,* **तं** - *அவனை,* **दृष्ट्वा** - *பார்த்து,* **वानराधिपः** - *குரங்குகளுக்கு அதிபனும்,* **दुर्धर्षः** - *அசைக்கமுடியாதவனும்,* **बुद्धिमान्** - *நல்ல புத்தியுள்ளவனுமாகிய,* **सुग्रीवः** - *சுக்ரீவன்,* **वानरैः सह** - *குரங்குகளோடு,* **चिन्तयामास** - *ஆலோசித்தான்.*

Seeing him along with four Counsellors, Sugriva, the lord of the monkeys, powerful and intelligent, deliberated with the monkeys.

आत्मना पञ्चमः तम् ।

The names of the four consellors of Vibhishana are अनल, शरभ, संपाति, प्रघस ।

दुःखेन धर्षयितुं शक्यः दुर्धर्षः ।

बुद्धिः अस्यास्तीति बुद्धिमान् ।

6. मुहूर्तं - கொஞ்சகாலம், चिन्तयित्वा तु - ஆலோசித்து हनुमत्प्रमुखान् - ஹனுமான் முதலாகிய, तान् - அந்த, सर्वान् - சகல, वानरान् - குரங்குகளைக் குறித்து, उत्तमं - மேலான, इदं वचनं - இந்த வார்த்தையை उवाच ह - சொன்னான்.

After having deliberated for a while, he spoke these excellent words to all the monkeys, headed by Hanuman.

मुहूर्तं indecli.

वानरान् + तान्—note the sandhi.

7. सर्वायुधोपेतः - எல்லா ஆயுதங்களோடும் கூடின, एष राक्षसः - இந்த ராக்ஷஸன் चतुर्भिः - நான்கு, राक्षसैः सह - ராக்ஷஸர்களோடு கூட, अस्मान् - நம்மை, हन्तुं - கொல்லுவதற்கு, आभ्येति - வருகிறான், न संशयः - சந்தேகமில்லை, पश्यध्वम् - பாருங்கள்.

Behold! There comes a Rakshasa, armed with various weapons, accompanied by four demons in order to slay us. There is no doubt.

पश्यध्वं imperative 2nd pers. /pli. of पश् । Atma. archaic.

8. सर्वे - ஸமஸ்தமான, ते वानरोत्तमाः - அந்த வானரச் ச்ரேஷ்டர்கள், सुग्रीवस्य - சுக்ரீவனுடைய, वचः - வார்த்தையை, श्रुत्वा - கேட்டு, सालान् - ஸாலம் என்னும் மரங்களையும், शैलान् - மலைகளையும், उद्यम्य - தூக்கிக் கொண்டு, इदं वचनं - இந்த வார்த்தையை, अब्रुवन् - சொன்னார்கள்.

All those great monkeys, on hearing the words of Sugriva and taking up the Sala trees and crags, spoke these words.

9. राजन् - அரசனே ! एषां दुरात्मनां - இந்த கெட்டவர்களுடைய, वधाय - கொல்லுவதற்காக, शीघ्रं - சீக்கிரம், नः - எங்களை, व्यादिश - கட்டளையிடும். अल्पतेजसः - கொஞ்சமான பராக்ரமத்தையுடைய, एते - இவர்கள், हताः - கொல்லப்பட்டு, धरण्यां - பூமியில், निपतन्तु - விழட்டும்.

Oh king ! Order us quickly in order to kill these wicked people. Let these people, having poor valour, fall down on the ground being killed.

व्यादिश—व्यादिशतं—व्यादिशत—imperative 2nd pers sing as दिश् with वि॰and आ.

10. तेषां - அவர்கள், अन्योन्यं - ஒருவருக்கொருவர், संभाषमाणानां - பேசிக்கொண்டிருக்கும்போது, स विभीषणः - அந்த விபீஷணன், उत्तरं तीरं - வடக்குக் கரையை आसाद्य - அடைந்து, स्वस्थ एव - கவலையில்லாமலே, व्यतिष्ठत - இருந்தான்.

While they were speaking with one another, Vibhishana reached the northern shore, and stood calmly there.

तेषां संभाषमाणानां genitive abso.

व्यतिष्ठत्—Atm. archaic form.

11. महाप्राज्ञः - மிகுந்த புத்திசாலியான, महान् - மகானகிய அவன், महता - பெரிய, स्वरेण - சப்தத்தோடு, सुग्रीवं - சுக்ரீவனையும், तान् - அந்த, सर्वान् - எல்லா, वानरयूथपान् வானர ச்ரேஷ்டர்களையும், संप्रेक्ष्य - பார்த்து, उवाच - சொன்னன்.

The highly intelligent Vibhishana, addressing Sugriva and all the foremost monkeys in a loud tone, spoke.

वानराणां यूथपाः तान् ।

12. राक्षसेश्वरः - ராக்ஷஸ ச்ரேஷ்டனை, दुर्वृत्तः - கெட்ட நடத்தையுள்ள, रावणो नाम - ராவணன் என்று, பிரசித்தமான, राक्षसः - ராக்ஷஸன் (இருக்கிறான்) अहं - நான், तस्य - அவனுக்கு, विभीषण इति - விபீஷணனென்று, श्रुतः - பிரசித்தமான, अनुजः - பிற்பாடு பிறந்த, भ्राता - சகோதரன்.

There lives the Rakshasa, Ravana by name, the lord of the demons, and one who does wicked actions. I am his younger brother known as Vibhishana.

दुष्टं वृत्तं यस्य सः ।

अनु जायत इति अनुजः ।

13. तेन - அவனால் जटायुषं - ஜடாயுவை, हत्वा - கொன்றுவிட்டு, सीता - ஸீதையானவள், जनस्थानात् - ஜனஸ்தானத்திலிருந்து. हृता - அபஹரிக்கப்பட்டு, दीना - தீனையாயும், विवशा - தன் ஸ்வாதீனமில்லாமல், रुद्धा - தடுக்கப்பட்டு, राक्षसीभिः - ராக்ஷஸ ஸ்திரீகளால், सुरक्षिता - நன்கு காப்பாற்றப்பட்டாள்.

By him, after killing Jatayus, Sita was taken away from Janasthana: Pitiable, helpless, and imprisoned, she is well-guarded by the Rakshasees.

जटायुः—जटायुषौ—जटायुषः तं, ending in स् ।

14. अहं - நான், विविधैः - அநேக விதமான, हेतुभिः காரணத்துடன் கூடின, वाक्यैः - வார்த்தைகளால், रामाय - ராமனுக்கு, सीता - ஸீதையானவள், साधु - நன்றாய், निर्यात्यतां - கொடுக்கப்படட்டும். इति - என்று, पुनः पुनः -

அடிக்கடி, ते - அவனுக்கு, न्यदर्शयम् - எடுத்துக் காட்டினேன்.

I showed him again and again various reasons and sayings that Sita must be given away to Rama.

न्यदर्शयम् Causal imperfect 1st pers. sing.
नियात्यतां passive imperative 3rd pers. sing.

15. कालचोदितः - காலனால் ஏவப்பட்ட, स रावणः - அந்த ராவணன், उच्यमानं - சொல்லப்படுகிற, हितं - நன்மையான, वाक्यं - வார்த்தையை, विपरीतः - விரோதமாயிருப்பவன், औषधमिव - மருந்தைப் போல, न प्रतिजग्राह - ஒப்புக்கொள்ளவில்லை.

Ravana, induced by Death, did not accept the beneficial words spoken by me, like an averse man, lying on point of death, does not accept the medicine.

कालेन चोदितः ।

16. तेन - அவனால், परुषितः - குரூரமாகச் செய்யப்பட்டு, दासवत् - வேலைக்காரன் போல், अवमानितश्च - அவமானப் படுத்தப்பட்ட, सोहं - அப்படிப்பட்ட நான், पुत्रांश्च - பிள்ளைகளையும், दारांश्च - மனைவியையும் त्यक्त्वा - விட்டு விட்டு, राघवं - ராமனை, शरणं - ரக்ஷகமாக, गतः - அடைந்து விட்டேன்.

Being thus treated cruelly, and disgraced like a slave, I have come to seek Rama's protection, abandoning my sons and wives.

दासेन तुल्यं दासवत् indecli.

17. सर्वलोकशरण्याय - எல்லாஉலகங்களுக்கும் ரக்ஷகரான, महात्मने - மகாத்மாவான, राघवाय - ராம

னுக்கு, **उपस्थितं** - வந்திருக்கிற, **मां** - என்னை, **विभीषणं** - விபீஷணன் என்று, **क्षिप्रं** - சீக்கிரம், **निवेदयत** - தெரியப் படுத்துங்கள்.

"Soon mention to the great Rama, the refuge of all worlds, that Vibhishana has arrived".

सर्वेषां लोकानां शरण्यः तस्मै ।

महान् आत्मा यस्य तस्मै ।

क्षिप्रं indecli.

This verse is the most important one in this sarga, and gives a clue to Rama's generosity of offering protection to anything and everything in the world. The word **सर्वलोकशरण्य** is appropriate since he offered protection even to monkeys. Nay, he was even prepared to excuse his first and foremost foe, Ravana himself. He said to Sugriva—

आनयैनं हरिश्रेष्ठ दत्तमस्याभयं मया ।
विभीषणो वा सुग्रीव यदि वा रावणः स्वयम् ॥

18. **लघुविक्रमः** - சீக்கிரம் செல்லக்கூடிய சுக்ரீவன், **एतत्** - இந்த, **वचनं** - வார்த்தையை **श्रुत्वा** - கேட்டு **संरब्धं** - பரபரப்போடு **रामं** - ராமனை **लक्ष्मणस्य** - லக்ஷ்மணனுடைய **अग्रतः** - எதிரில், **इदं** - இதை **अब्रवीत्** - சொன்னான்.

Hearing these words, the quick-paced Sugriva spoke to Rama these words impatiently, in Lakshmana's presence.

लघुः विक्रमः यस्य सः ।

19. **रावणस्य** - ராவணனுடைய, **अनुजः** - தம்பியான **भ्राता** - சகோதரனும், **विभीषण इति** - விபீஷணன் என்று **श्रुतः** - பிரசித்தமானவன் **चतुर्भिः** - நான்கு, **रक्षोभिः सह** -

ராக்ஷஸர்களோடு, भवन्तं - உங்களை शरणं गतः - சரணம் அடைந்திருக்கிறான்.

The younger brother of Ravana, known as Vibhishana, has come to you for shelter accompained by four demons.

20. परन्तप - சத்ருக்களை தபிக்கச் செய்கிறவரே! ते - உங்களுக்கு भद्रं - க்ஷேமம், உண்டாகுக, वानराणां - குரங்குகளுடையவும் परेषां च - சத்துருக்குகளுடையவும் मन्त्रे - மந்த்ராலோசனையிலும், व्यूहे-சேனைகளின் கூட்டத்திலும், नये - நீதியிலும், நடவடிக்கையிலும், चारे - வேவுகாரர் விஷயத்திலும், युक्तः - சம்பந்தப்பட்டவராக, கவனமுள்ளவராக, भवितुं - ஆவதற்கு, अर्हसि - யோக்யமாயிருக்கிறீர்கள்.

Oh destroyer of the foes! Prosperity be unto you! It beloves you to be careful about the counsels, arrangement of soldiers, policy, and the spies, of the monkeys and of the foes.

परं तपतीति aluk samasa, the accusative is not dropped.

The four important factors to be considered by a conqueror are—

(1) मन्त्र (2) व्यूह (3) नय (4) चार

मन्त्र means deliberation and discussion in council about things to be done.

व्यूह The recruiting and proper ranking of armies.

नय The execution of the proper policy, thought out in council.

चार The sending of spies, and coming to know, of the enimies' position,

By asking Rama to be careful about these four things Sugriva wanted him to think out his policy, to rank out the armies, to carry out his policy and to understand his enemies' position. In that case, Sugriva said, Rama would get prosperity.

21. **कामरूपिणः** - இஷ்டப்படி உருவம் எடுக்கக் கூடிய, **एते राक्षसाः** - இந்தராக்ஷஸர்கள், **अन्तर्धानगताः** - மறையும் சாமர்த்திய முள்ளவர்களாயும், **शूराश्च** - சூரர் களாயும், **निकृतिज्ञाश्च** - கபடத்தை அறிந்தவர்களாயும், இருப்பவர்கள், **तेषु** - அவர்களிடத்தில் **जातु** - ஒருக்காலும் **न विश्वसेत्** - நம்பக்கூடாது.

These Rakshasas are heroic; they can assume shapes at will; they will disappear; and are masters of deceit. One should not believe in them at anytime.

अन्तर्धानं गच्छन्तीति । निकृतिं जानन्तीति ।

22. **अयं** - இவன், **राक्षसेन्द्रस्य** - ராக்ஷஸ ச்ரேஷ்டனை, **रावणस्य** - ராவணனுடைய, **प्रणिधिः** - வேவுகாரனாக, **भवेत्** - இருப்பான். **सः** - அப்படிப் பட்டவன், **अस्मासु** - நம்மிடத்தில், **अनुप्रविश्य** - நுழைந்து, **भेदं** - மித்ரபேதத்தை **कुर्यात्** - செய்வான். **न संशयः** - ஸந்தேகமில்லை.

This must be the spy of Ravana—the lord of the Rakshasas. He after entering into our midst, might create dissension. There is no doubt.

राक्षसानां इन्द्रः तस्य ।

23. **अथवा** - அல்லது, **बुद्धिमान्** - புத்திசாலியான, **एषः** - இவன், **स्वयमेव** - தானாகவே, **छिद्रं** - த்வாரத்தை,

आसाद्य - அடைந்து, अनुप्रविश्य - நமக்குள் பிரவேசித்து, विश्वस्ते - நம்பிக்கையை அடைந்திருக்கும்போது, कदाचित् - ஒருக்கால், प्रहरेत् अपि - அடித்தாலும் அடிக்கலாம்.

Or else, after having got at our weaknesses, he might at sometime smite at as, when he is confided.

बुद्धिः अस्य अस्तीति । छिद्रं—weakness.

24. मित्राटवीबलं चैव - காட்டிலுள்ள சிநேகிதர்களின் சைன்யமும், मौलं - மூல பலமாகிய சைன்யமும், भृत्यबलं - வேலைக்காரரின் சைன்யமும், ஆகிய, सर्वं - ஸமஸ்தமான, एतत् बलं - இந்த பலமானது, द्विषद्बलं - சத்துருக்களின் பலத்தை, वर्जयित्वा - நீக்கிவிட்டு, ग्राह्यम् - கிரகித்துக் கொள்ளத்தக்கது.

Avoiding the army of enemy alone, the army of the friendly foresters, (our own) army in reserve, and the army of the servants, are to be taken.

मूलबलं—reserve force.

अटव्यां मित्राणि अटवीमित्राणि. तेषां बलं, अटवीमित्रबलम् । मित्राटवीबलं is archaic for this form.

द्विषतां बलं द्विषद्बलम् ।

In this verse, Sugriva gives out his policy of recruiting the army. He says that the friendly foresters could be admitted in the army. Their own army should be properly ranked, and the servants also could be gathered and recruited. But in any case, a person from the enemies' camp could not be taken. By these words, Sugriva expresses his unwillingness to take up Vibhishana.

25. हे प्रभो - ஓ பிரபுவே ! एषः - இந்த விபீஷணன் प्रकृत्या - ஸ்வபாவத்தால், ஜாதியில், राक्षसः - ராக்ஷஸன், ते - உமது, अमित्रस्य - சத்ருவினுடைய भ्राता - சகோதரன், रिपोः - சத்ருவினுடைய पक्षात् - கக்ஷியிலிருந்து, आगतश्च - வந்திருக்கிறுன். कथं - எப்படி, अस्मिन् - இவனிடத்தில், विश्वसेत् - நம்பக்கூடும்.

Oh lord ! This Vibhishana is a demon by birth. He is the brother of your enemy. He has come from the eneny's side. How can we trust him ?

विश्वसेत् poten 3rd pers. sing. of श्वस् with वि ।

26. तं विभीषणं - அந்த விபீஷணனை, रावणेन - ராவணனுல், प्रणिहितं - வேவுகாரனுய் அனுப்பப்பட்டதாய் अवेहि - தெரிந்து கொள்ளும். हे क्षमवतां वर - மன்னிப்பவர்களுக்குள் சிரேஷ்டமானவரே ! अहं - நான், तस्य - அவனுக்கு, निग्रहं - தண்டனையை, क्षमं - யோக்யமானதாய், मन्ये - எண்ணுகிறேன்.

Oh foremost of forgivers ! Learn that Vibhishana has been sent as a spy by Ravana. I consider him as fit to be punished.

27. हे राघव - ராமனே ! जिह्मया - கபடமுள்ள, बुद्ध्या - புத்தியோடு, संदिष्टः - சொல்லி அனுப்பப்பட்ட, अयं - இந்த, राक्षसः - ராக்ஷஸன், मायया - மாயையால், छन्नः - மறைந்து கொண்டு, विश्वस्ते - நம்பின, त्वयि - உம்மிடம், प्रहर्तुं - அடிப்பதற்கு, उपागतः - வந்திருக்கிறுன்.

Oh Rama ! This Rakshasa, who has been sent with a deceptive motive, has come to strike at you, when you shall place confidence in him, by remaining concealed by virtue of his illusory powers.

विश्वस्त one who has got confidence.

28. प्राज्ञः - கெட்டிக்காரனான शत्रुः - சத்ருவானவன் अतर्कितः - சந்தேகிக்கப்படாமல் शत्रुसैन्यं - சத்ருக்களின் சேனையை प्रविष्टः - நுழைந்து अन्तरं - இடைவெளியை लब्ध्वा - அடைந்து. उलूकः - கோட்டான் वायसानिव - காக்கைகளைப்போல் निहन्यात् - கொன்றுவிடுவான்.

A wily enemy, not being suspected, after entering his enemy's army, and on getting an opportunity, will slaughter just like the owl killing the crows.

प्रज्ञ एव प्राज्ञः ।

निहन्यात् Poten. 3rd pers. sing.

The crows are blind during night time. But the owls could see things only then. So, when night has set in, the owls murderously enter into a colony of crows, and begin slaughtering them wholesale. The innocent and blind crows are esily overpowered thus. So also, the enemy pretending to be a friend, will kill all his rivals when opportunity comes. A similar tale is found in Panchatantra.

29. नृशंसस्य - குரூரனான रावणस्य - ராவணனுடைய भ्राता - சகோதரனான एष विभीषणः - இந்த விபீஷணன். सचिवैः सह - மந்திரிகளோடு तीव्रेण - குரூரமான दण्डेन - தண்டனையால், वध्यतां - கொல்லப்படட்டும்.

Let this Vibhishana, the brother of the wicked Ravana, be killed by severe punishments along with his four ministers.

वध्यतां pass. impera. 3rd pers sing.

सह governs instrumental.

नृशंस—cruel.

30. **वाक्यज्ञः** - பேசுவதை யறிந்த, **वाहिनीपतिः** - சேனாபதியான அவன். **संरब्धः** - கோபமுள்ளவனாய், **तं रामं** - அந்த ராமனைக் குறித்து, **एवं** - இவ்விதம், **उक्त्वा**- சொல்லிவிட்டு **ततः** - பிறகு, **मौनं** - மௌனத்தை, **उपागमत्** - அடைந்து விட்டான்.

After addressing Rama, skilled in speech, thus, that vehement lord of the army, Sugriva, well-versed in speech, became silent.

वाहिन्याः पतिः वाहिनीपतिः ।

वाक्यं जानातीति वाक्यज्ञः ।

31. **महायशाः** - பெரும்புகழையுடைய, **रामः** - ராமன் **सुग्रीवस्य** - சுக்ரீவனுடைய, **तत् वाक्यं** - அந்த வார்த்தையை. **श्रुत्वा** - கேட்டு, **समीपस्थान्** சமீபத்திலுள்ள, **हनुमत्प्रमुखान्** - ஹனுமாரை முக்யமாய் உடைய, **हरीन्** - குரங்குகளைக் குறித்து, **इदं** - இதை, **उवाच** - சொன்னார்.

Rama, having great renown, on hearing those words of Sugriva, spoke these words to the monkeys who were near, headed by Hanuman.

महत् यशः यस्यः सः ।

समीपे तिष्ठन्तीति समीपस्थाः तान्

हनुमान् प्रमुखः येषां तान् ।

32. **रावणावरजं प्रति** - ராவணனுடைய தம்பியைக் குறித்து, **कपिराजेन** - வானர அரசனால், **हेतुमत्** - காரணத்தோடு கூடியதாயும், **अर्थ्यंच** - அர்த்தத்தைவிட்டு விலகாத (அர்த்தத்தோடு கூடின) **यत् वाक्यं** - எந்த வார்த்தை, **उक्तं** - சொல்லப்பட்டதோ, **तत्** - அந்த வார்த்தை **भवद्भिरपि** - உங்களாலும், **श्रुतं** - கேழ்க்கப்பட்டதல்லவா.

Those words, based on reason and sense, spoken by Sugriva the king of the monkeys, regarding the younger brother of Ravana, have been heard by you too.

कपीनां राजा कपिराजः तेन । रावणस्य अवरजः तम् ।

अर्थात् अनपेतं अर्थ्यम् ।

33. बुद्धिमता - புத்தியுள்ள, सता - நல்ல, समर्थेन - கெட்டிக்காரனை, शाश्वतीं - ஸ்திரமான भूतिमिच्छता - நன்மையை விரும்புகிற सुहृदापि - (வேறு) நன்பனாலும், अर्थकृच्छ्रेषु - கடினமான விஷயங்களில், संदेष्टुं - சொல்லுவதற்கு, युक्तं - யோக்யமானதே.

It befits some other friend too, who desires for lasting prosperity, and is intelligent, to give advice in matters which are difficult.

अर्थानां कृच्छ्राणि तेषु

संदेष्टुं infinitive of purpose of दिश् with सं ।

Rama says by this verse, that if anybody else desired to speak, he might as well do so. He may be an intelligent and a capable friend, ready to offer counsels in difficult circumstances. Because Sugriva had spoken out, it does not follow that nobody else should speak. Rama is really glad to welcome anybody speaking.

34. इत्येवं - என்று இவ்விதம், परिपृष्टाः - கேழ்க்கப்பட்ட, ते - அவர்கள், हितचिकीर्षवः - நன்மையைச் செய்ய விரும்புகிறவர்களாய், अतन्द्रिताः - சோம்பல் இல்லாதவர்களாயும் स्वं स्वं - தன் தன்னுடைய, मतं - அபிப்ராயத்தை तदा- அப்போது, रामं - ராமனைக்குறித்து, सोपचारं - உபசாரத்தோடு, ऊचुः - சொன்னார்கள்.

Being asked by Rama thus, those energetic monkeys, desirous of doing good, gave out then, their individual opinions to Rama with respect.

उपचारेण सह वर्तते यस्मिन् कर्मणि तत् यथा तथा सोपचारं adv.

कर्तुं इच्छवः चिकीर्षव. desiderative form.

35. हे राघव - ராமனே! त्रिषु लोकेषु - மூன்று உலகங்களிலும், ते - உங்களுக்கு, अज्ञातं - தெரியாத, किंचित् - ஒன்றும், नास्ति - இல்லை. हे राम - ராமனே! आत्मानं - உங்களை, सुहृत्तया - சிநேகிதத் தன்மையால், सूचयन् - காண்பித்துக்கொண்டு, अस्मान् - எங்களை, पृच्छसि - கேழ்க்கிறீர்கள்.

Oh Rama! There is nothing in the three worlds unknown to you. Oh Rama! It is only to indicate your friendship you ask us (in this manner).

सुहृदः भावः सुहृत्ता तया abstract noun.

36. त्वं हि - நீங்களும், सत्यव्रतः - உண்மையான விருதமுள்ளவராயும், शूरः - சூரராயும், धार्मिकः - தர்மமுள்ளவராயும், दृढविक्रमः - ஸ்திரமான பராக்ரமம் உள்ளவராயும், परीक्ष्यकारी - ஊன்றிப்பார்த்து செய்கிறவராயும், स्मृतिमान् ஞாபகமுள்ளவராயும், सुहृत्सु - சிநேகிதர்களிடத்தில், निसृष्टात्मा - விடப்பட்ட மனதையுடையவர்களாயும் இருக்கிறீர்கள்.

You are of truthful vows, heroic, virtuous, of unshakable courage, discriminating, having (fine) memory, and having complete faith in your friends.

दृढः विक्रमः यस्य सः ।

परीक्ष्य करोतीति परिक्ष्यकारी ।

37. **तस्मात्** - ஆதலால், **मतिसंपन्नाः** - புத்தியுடன் கூடின, **समर्थाश्च** - கெட்டிக்காரர்களான, **तव** - உங்களது, **सचिवास्तावत्** - மந்திரிகளும், **एकैकशः** - தனித்தனியாக, **पुनः पुनः** - அடிக்கடி, **हेतुतः** - காரணத்தோடு, **ब्रुवन्तु** - சொல்லட்டும்.

Hence, let your counsellors, who are intelligent and capable, speak out respectively again and again, with reasons.

हेतुतः reasonably.

मत्या संपन्नाः ।

38. **इति उक्ते** - இவ்விதம் சொல்லப்பட்டதும், **अथ** - பிறகு, **मतिमान्** - புத்தியுள்ள, **अङ्गदः** - அங்கதன் என்னும் **हरिः** - வானரன், **अग्रतः** - முதலில், **विभीषणपरीक्षार्थं** - விபீஷணனைப் பரீக்ஷிப்பதற்காக, **राघवं** - ராமனைக் குறித்து, **वचनं** - வார்த்தையை, **उवाच** - சொன்னான்.

Then, when it was spoken thus, the intelligent monkey Angada, spoke these words to Rama, in order to test Vibhishana.

परीक्षायै परीक्षार्थं indecli.

विभीषणस्य परीक्षार्थम् ।

39. **शत्रोः** - சத்ருவினுடைய, **सकाशात्** - சமீபத்தி லிருந்து, **प्राप्तः** - வந்த, **विभीषणः** - விபீஷணன், **सर्वथा** - எவ்விதத்திலும், **शङ्क्य एव हि** - ஸந்தேகப்படத் தகுந்தவனே. **सहसा** - உடனே, **विश्वासयोग्यः** - நம்பிக்கைக்கு யோக்யமானவனாக, **न कर्तव्यः** - செய்யத்தகுந்தவனல்ல.

Vibhishana, coming from the side of the enemy, is to be doubted by all means. He is not fit to be trusted all on a sudden.

विश्वासस्य योग्यः । सहसा indec.

40. हि - ஏனென்றால், शठबुद्धयः - போக்கிரித்தனமுள்ள புத்தியுள்ளவர்கள், आत्मभावं - தனது எண்ணத்தை, छादयित्वा - மறைத்துவிட்டு, चरन्ति - சஞ்சாரம் செய்கிறார்கள். रन्ध्रेषु - கஷ்டங்களில், प्रहरन्ति च - அடிக்கின்றார்கள். सः अनर्थः - அந்த கஷ்டம், सुमहान् - மிகப் பெரிதாக, भवेत् - ஆகிவிடும்.

Because, the wicked-minded people move about hiding their real intention. They strike at weak points. And great will prove the disaster.

शठा बुद्धिः येषां ते ।

41. हि - ஏனென்றால், अर्थानर्थौ - அர்த்தம் அனர்த்தம் இவைகளை, विनिश्चित्य - நன்கு ஆலோசித்து, व्यवसायं - முயற்சியை (தீர்மானத்தை), भजेत - அடையவேண்டும், गुणतः - குணங்களினால் संग्रहं - சேர்க்கையை कुर्यात् - செய்யவேண்டும். दोषतस्तु - தோஷங்களாலோ (தோஷங்கள் இருந்தாலோ), विसर्जयेत् - விட்டுவிடவேண்டும்.

And after considering what is right and what is wrong, action must be begun. Virtues should be gathered, and vices should be abandoned.

42. नृप - அரசே! तस्मिन् - அவனிடத்தில், दोषः - தோஷம், महान् यदि - பெரியதாய் இருந்தால், अविशङ्कितं - ஸந்தேகமில்லாமல், त्यज्यताम् - விடப்படட்டும். बहून् - அதிகமான, गुणान् - குணங்களை, ज्ञात्वा - அறிந்து, संग्रहः - சேர்க்கை, क्रियताम् - செய்யப்படட்டும்.

Oh king! Let him be renounced unhesitatingly, if there be great fault in him. Let him be taken up, after learning his many good qualities.

न विशंकितं अविशंकितम् adv.

43. अथ - பிறகு, शरभस्तु - சரபனென்னில், निश्चित्य - நிச்சயம் செய்து, साध्यं - ஸாதிக்கத் தக்க, वचनं - வார்த்தையை, अब्रवीत् - சொன்னான், हे नरव्याघ्र - ஓ மனித ச்ரேஷ்டரே! अस्मिन् - இவன் விஷயத்தில் क्षिप्रं - சீக்கிரம், चारः - கூடசாரன், (வேவுகாரன்) प्रतिविधीयताम् - செய்யப்படட்டும்.

Then Sarabha spoke appropriate words, after due consideration, "Oh best among men! Let spies be despatched quickly in his case."

प्रतिविधीयतां—pass in pera. 3rd pers sing.

नरः व्याघ्र इव नरव्याघ्रः तत्संबुद्धिः

when words like ऋषभ, सिंह, शार्दूल, व्याघ्र, पुङ्गव, कुञ्जर, सोम, इन्द्र etc. are added on to a word, the idea of excellence is indicated.

44. हि - ஏனெனில், सूक्ष्मबुद्धिना - கூறான புத்தியுள்ள, चारेण - கூடசாரனால், यथावत् - உள்ளபடி, प्रणिधाय - ஏற்படுத்தி, परीक्ष्य च - பரீக்ஷித்து விட்டும், ततः - பிறகு, यथान्यायं - நியாயப்படி, परिग्रहः - அவனை ஒப்புக்கொள்ளுவது, कार्यः - செய்யத் தகுந்தது.

After sounding him well by means of sharp-witted spies, and after examining him, then he should be accepted as per contingency.

न्यायात् अनपेतं न्याय्यं, न्याय्यं अनतिक्रम्य यथान्याय्यं adv.

45. अथ - பிறகு, विचक्षणः - கெட்டிக்காரனை जाम्बवान् तु - ஜாம்பவானும், शास्त्रबुद्ध्या - சாஸ்திரப்படியான புத்தியால், संप्रेक्ष्य - நன்கு பார்த்து, गुणवत् - குணமுள்ளதாயும், दोषवर्जितम् - தோஷமில்லாததாயும், वाक्यं - வார்த்தையை, विज्ञापयामास - தெரியப்படுத்தினன்.

Then the wise Jambavan, after examining by his knowledge of Sastras, presented his words, devoid of defects, and having good qualities.

गुणा अस्य सन्तीति गुणवत् ।

दोषैः वर्जितं दोषवर्जितम् । Both adj to वाक्यं.

46. अयं - இந்த, विभीषणः - விபீஷணன், बद्धवैरात् - ஸ்திரமான த்வேஷத்தையுடைய, पापात् - பாபியான, राक्षसेन्द्रात् - ராக்ஷஸாதிபதியான ராவணனிடமிருந்து, अदेशकाले - தேசமும் காலமும் இல்லாத சமயத்தில், संप्राप्तः - வந்திருக்கிறன். सर्वथा - எவ்விதத்திலும், शंक्यतां - சந்தேகிக்கப்படட்டும்.

"This Vibhishana has come from the sinful lord of the Rakshasas, having the deadliest enemity, at such a bad place, and in such an untimely hour. He is to be doubted by all means.

न विद्यते देशः कालः यस्य इति अदेशकालं, तस्मिन् ।

47. ततः - பிறகு, नयापनयकोविदः - நீதி அநீதி இவைகளை அறிவதில் கெட்டிக்காரனை, वचनसंपन्नः - வார்த்தைகள் நிறைந்தவனை, मैन्दस्तु - மைந்தனென்பவனில், संप्रेक्ष्य - பார்த்து हेतुमत्तरं - அதிக காரணங்கள் உள்ள, वाक्यं - வார்த்தையை, बभाषे - சொன்னன்.

Thereupon Mainda, conversant in what is right and

wrong, and having wise expressions, after due consideration spoke words, having greater reasons.

नयश्च अपनयश्च तयोः कोविदः । हेतुः अस्यास्तीति हेतुमत्, अत्यन्तं हेतुमत् हेतुमत्तरं adj to वाक्यं ।

8. **नरवरेश्वर** - *மனித ச்ரேஷ்டர்களுக்கு அதிபதியானவரே!* **अयं** - *இந்த,* **विभीषणः** - *விபீஷணன்* **तस्यैव** - *அந்த,* **रावणस्य** - *ராவணனுடைய,* **वचनं नाम** - *வார்த்தையையே,* **शनैः** - *மெள்ள,* **मधुरेण** - *இனிப்பாய்,* **पृच्छ्यताम्** - *கேழ்க்கப்படட்டும்.*

Oh Lord of great men! Let this Vibhishana be questioned slowly and nicely about the message of Ravana.

49. **हे नरर्षभ** - *மனித ச்ரேஷ்டரே!* **अस्य** - *இவனுடைய,* **भावं** - *அபிப்ராயத்தை,* **विज्ञाय** - *தெரிந்து கொண்டு,* **यदि दुष्टः** - *கெட்டவனாயிருந்தாலும்,* **न दुष्टो वा** - *துஷ்டன் இல்லாமல் இருந்தாலும்,* **ततः** - *பிறகு,* **बुद्धिपूर्वं** - *புத்தியின்படி,* **तत्वं** - *உண்மையை,* **करिष्यसि** - *செய்வீர்கள்.*

Oh foremost of men! After understanding his intention—if he be wicked or if he be not wicked—and then do what is correct, according your mind.

बुद्धिः पूर्वा यस्मिन् तत् बुद्धिपूर्वं adv modifying करिष्यसि.

50. **अथ** - *பிறகு,* **संस्कार संपन्नः**-*(சாஸ்த்ராப்யாசத்தால் ஏற்பட்ட) ஸம்ஸ்காரத்துடன் கூடின,* **सचिवोत्तमः** - *மந்திரிகளுக்குள் ச்ரேஷ்டரான* **हनुमान्** - *அனுமானவர்,* **श्लक्ष्णं** - *மிருதுவாயும்,* **अर्थवत्** - *அர்த்தத்தோடு கூடின* **मधुरं** - *மதுரமான,* **वचनं** - *வார்த்தையை,* **लघु** - *சீக்கிரம்,* **उवाच** - *சொன்னார்.*

Then Hanuman, the best among councellors and pro-

ficient in Sastras, spoke sweet and nice words, fraught with meaning, quickly.

संस्कारैः संपन्नः ।

51. बृहस्पतिः - பிருஹஸ்பதியானவர், ब्रुवन्नपि - பேசினாலும், मतिश्रेष्ठं - புத்தியில் சிரேஷ்டராயும், समर्थं - கெட்டிக்காரராயும், वदतां वरं - பேசுகிறவர்களுக்குள் சிரேஷ்டராயும் உள்ள, भवन्तं - உங்களை, अतिशाययितुं - அதிக்ரமிப்பதற்கு, न शक्तः - சக்தியற்றவர்.

Even when Brihaspati (the lord of speech) were to speak, he would be incapable to excel you who are gifted with the best of intellect, capable, and the best of those who are skilled in the art of speaking.

अतिशाययितुं causal infinitive.

52. राजन् - அரசனே! राम - ராமனே! वादात् - வாதம் செய்வதால், वचनं न वक्ष्यामि - வார்த்தையை சொல்லவில்லை. संघर्षात् - (மற்றவர் சொன்னதில்) பொறாமையால், न - சொல்லவில்லை. आधिक्यात् - நான் மேல்பட்டவன் என்பதால், न - சொல்லவில்லை, कामतः - இஷ்டப்படி, न சொல்லவில்லை. गौरवात् - (என்னிடம் தாங்கள் வைத்த) கௌரவத்தால், यथार्थं - உள்ளபடி (சொல்லுகிறேன்.)

Oh king! Oh Rama! I do not speak out words on account of my skill in debate; nor do I speak out of jealousy (in what others have said); nor out of my superiority: and I do not speak as I choose; but I speak as I know, on account of the respect (you have given me).

अर्थं अनतिक्रम्य यथार्थम् ।

53. तव - உங்களுடைய, सचिवैः - மந்திரிகளால், अर्थानर्थनिमित्तं - விஷயம், விஷயமில்லாதது இவைகளை

நிர்ணயம் செய்ய, **यत् उक्तं** - எது சொல்லப்பட்டதோ, **तत्र** - அதில், **दोषं** - தோஷத்தை, **प्रपश्यामि** - பார்க்கிறேன்; **हि** - ஏனெனில், **क्रिया** - அப்படிப்பட்ட காரியம், **न उपपद्यते** - சரியாகிறதில்லை.

In what has been said by your ministers to ascertain the good or evil (intention of Vibhishna), I see only defect; for, the business like that seems to me as of no consequence.

Commencing from this verse onwards, Hanuman refutes the proposals put forward by Anganda, Jambavan etc. In the first place, in verses 53 and 54, he criticises Angada. The word **सचिवैः** in the plural, referring to Angada, may be taken as a term of respect, or might refer to other people also who might hold Angada's view-point.

54. **नियोगात् ऋते** - வேலை கொடுக்காமல், **सामर्थ्यं** - சாமர்த்தியத்தை, **अवबोद्धुं** - தெரிந்துகொள்ள, **न शक्यते** - முடியாது. **हि** - ஏனென்றால், **सहसा** - உடனே, **विनियोगः** - வேலையில் ஏற்படுத்துவது, **दोषवान्** - தோஷமுள்ளதென்று **मे** எனக்கு, **प्रतिभाति** - தோன்றுகிறது.

It is impossible to understand him without any command (*i.e.*, without commanding him). And even to command him at once, seems to me as defective.

ऋते governs the 5th case as नियोगात्.

This is how Hanuman criticises Angada.

Angada said that those who come from the enemies are always to be suspected, because they usually come, having disguised their real self. One should first consider what is right and what is wrong. So Angada asked Rama

to reject Vibhishana if he had bad qualities, and to take him up if he had good qualities.

But Hanuman says that this is impossible, since to understand a person you must move with him closely, and to move with him closely, you must know whether he is your enemy or not. This is like the Tamil proverb,

"குளத்தில் இறங்கி நீச்சல் கற்றுக்கொள்ளுகிறதா, அல்லது நீச்சல் கற்றுக்கொண்டு குளத்தில் இறங்குவதா?"

55, **चारप्रणिहितं** - சாரனை அனுப்புவது, **युक्तं** - யோக்யமானது, **इति** - என்று, **यत्** - எது, **तव** - உம்முடைய, **सचिवैः** - மந்திரிகளால், **उक्तं** - சொல்லப்பட்டதோ, **तत्र** - அவ்விஷயத்தில், **अर्थस्य असंभवात्** - அர்த்தம் இல்லாததால் (பிரயோஜனமில்லாததால்) **कारणं** - உபாயமானது, **नोपपद्यते** - சரியாக இல்லை.

It has been expressed by your ministers, that it would be appropriate if spies are sent (to ascertain the facts about Vibhishana); but even this is not good, since the means (suggested) has no meaning.

चारेण प्रणिहितं चारप्रणिहितम् ।

In verse 55, Hanuman criticises the words of Sarabha. Sarabha suggested that spies should be first sent out, to ascertain whether Vibhishana had come with real or false intention.

But Hanuman says, that this is meaningless. For, spies are sent only to ascertain facts about people who are in distant places.. But Vibhishana is there in their very presence, and it would be simply absurd to send out spies to observe a man, stationed face to face.

56. **अयं विभीषणः** - இந்த விபீஷணன், **अदेशकाले** - சரியான தேசம் இல்லாமலும் காலம் இல்லாமலும், **संप्राप्तः इति यत्** - வந்தான் என்பது எதுவோ, **तत्र** - அவ் விஷயத்தில், **मे** - எனக்கு, **यथामति** - என் புத்திக்குத் தக்கபடியாக, **इयं विवक्षा अस्ति** - இது சொல்ல இஷ்டமாய் இருக்கிறது. **ताम्** - அதை, **निबोध** - தெரிந்து கொள்ளுங்கள்.

I wish to say something, and as little as I know, (regarding Jambavan's proposal), that this Vibhishana has come at such a bad place and at such an untimely hour. Just learn that.

देशश्च कालश्च देशकालौ । न विद्येते देशकालौ अस्येति अदेशकालं, तस्मिन् । वक्तुं इच्छा विवक्षा ।

In verses 56, 57, and 58, Hanuman criticises the view-point of Jambavan.

57. and 58. **स एष देशः** - இந்த தேசமும், **कालश्च** - காலமும், **यथा तथा** - சரியாக, **भवतीति** - ஆகிறதென்று, (எனக்குத் தோன்றுகிறது), **पुरुषात्** -(கெட்டவனை) ராவணனிடத்திலிருந்து, **पुरुषं** - நல்லவரான உம்மை, **प्राप्य** - (மனதினால்) ஆலோசனை பண்ணி, **तथा** - அப்படியே, **दोषगुणौ अपि** - தோஷங்கள் குணங்கள் இவைகளையும் (யோசித்து), **रावणे** - ராவணனிடத்தில், **दौरात्म्यं** - கெட்ட நடத்தையையும், **तथा** - அப்படியே, **त्वयि** - உம்மிடம் **विक्रमं** - பராக்ரமத்தையும், **दृष्ट्वा** - பார்த்து, **तस्य बुद्धितः** - அந்த விபீஷணனின் புத்தி ப்ரகாரம், **सदृशं** - சமானமாயிருக்கிற, **आगमनं** - வரவானது, **युक्तं** - யோக்யமானது.

The time and place (of his arrival) are (really) appropriate. Choosing you from between the wicked person

(Ravana) and your noble self, and in the same way considering what is good and what is bad, and finding wickedness in Ravana and prowess in you, his arrival according to his mind, is befitting.

दोषश्च गुणश्च तौ ।

दुष्टः आत्मा यस्य सः दुरात्मा । तस्य भावः दौरात्म्यम् ।

बुद्धितः indecli.

59. हे राजन् - அரசனே! स - அவன், अज्ञातरूपैः - முன்னால் அறியப்படாத ரூபத்தையுடைய, पुरुषैः - மனிதர்களால் पृच्छयतां इति - கேழ்க்கப்படட்டும் என்று, यत्-उक्तं - எது சொல்லப்பட்டதோ, अत्र - இவ்விஷயத்தில், मे - எனது, काचित् - ஒரு, प्रेक्षा - எண்ணமானது, समीक्षिता - நன்கு ஆலோசிக்கப்பட்டதாய், अस्ति - இருக்கிறது.

Oh king! It has been said that he should be questioned by people who are unknown to him; but here I have got an idea, well thought out.

न ज्ञातं रूपं येषां ते, तैः ।

In verses 59, 60, 61, Hanuman criticises Mainda.

Mainda said, that Vibishana should be questioned by sweet and nice words, about Ravana himself. But Hanuman here says he has got a small idea or objection.

60. पृच्छयमानः - கேழ்க்கப்படுகிற, बुद्धिमान् - புத்தியுள்ளவன், वचः - வார்த்தையை, सहसा - உடனே, विशंकेत - சந்தேகப்படுவான். तत्र - அவ்விஷயத்தில், मिथ्या-पृष्टं - பொய்யாகக் கேழ்க்கபட்ட, सुखागतं - சுகமாய் (விச்

வாஸத்துடன்) வந்த, **मित्रं** - சிநேகிதன், **प्रदुष्येत** - தூஷிக்கப்படுவான்.

An intelligent man, when questioned (by others), will suspect their words suddenly. In that case, the friend, who has come with a friendly attitude, will be insulted.

मित्रं always neuter, a 'friend'

In verses 59, 60, 61 Hanuman critises Mainda's suggestion. Mainda had suggested that Vibhishana should be questioned nicely about Ravana himself.

But Hanuman says, that such a method would only add insult to Vibhishana, who might have come with good intentions. If he had really come in a friendly mood, and if he were to be insulted, a true friend would only be offended. Therefore, so long as they do not know his nature correctly, they should not try to ensnare him.

61. **हे राजन्** - அரசனே! **गीतैः** - பிரசித்தமான, **अन्तःस्वभावैः** - மனதின் சுபாவங்களால்; **नैपुण्यं** - சாமர்த்தியத்தை, **भृशं** - மிகவும், **पश्यता** - (தன்னிடம் இருக்கிறதென்று) பார்க்கிறவனால், **परस्य** - வேறு ஒருவனுடைய, **भावः** - எண்ணம், **सहसा** - உடனே, **वेत्तुं** - கேட்டு அறிவதற்கு, **अशक्यः** - முடியாதது.

Oh king! It is impossible to learn another man's intention quickly by one's own inner ideas, by a man who sees in himself great ingeniuity (or who considers himself very capable.)

वेत्तुं infinitive purpose of विद्.

निपुणस्य भावः नैपुण्यं ।

This is another reason adduced by Hanuman that Vibhishana's intentions could not be got, by nicely questioning him. One must be sincere in speaking with another man, and only then he would get true answers. If he speaks with disguised intentions, the other man would learn that very easily, and would give only false replies. Hence, Vibhishana should be questioned in a straight-forward manner to understand his intentions.

Cf. अहृदयवाचां अहृदया एव प्रतिवाचो भवन्ति ।

"Only insincere people talk to those who are insincere.'

62. ब्रुवतः - நன்றாய் பேசுகிற, अस्य - இவனுக்கு, दुष्टभावता - கெட்ட எண்ணம், जातु - ஒருக்காலும், न लक्ष्यते - தென்படவில்லை. वदनं चापि - முகமும், प्रसन्नं - தெளிவாய் இருக்கின்றது. तस्मात् - ஆதலால், मे - எனக்கு, संशयः - சந்தேகம், न अस्ति - இல்லை.

No sign of wickedness is seen as he speaks. Even the face is clear. Therefore, I do not have any doubt.

दुष्टः भावः यस्य सः दुष्टभावः । तस्य भावः दुष्टभावता ।

जातु indecli.

From this verse onwards Hanuman gives his own suggestions.

63. शठः - போக்கிரி, अशंकितमतिः - சந்தேகப் படாத புத்தியுள்ளவனாயும், स्वस्थः - கவலையில்லாமல், न परिसर्पति - வரமாட்டேன். अस्य - இவனுடைய, वाक् चापि - வார்த்தையும், न दुष्टा - கெட்டதாய் இல்லை. तस्मात् - ஆதலால், इह - இவ்விஷயத்தில் संशयः - சந்தேகம் न अस्ति - இல்லை.

The rogue will not approach fearlessly and undisturbed in mind. His (Vibhishana's) speech too, is not cunning. Hence, there is no doubt in this matter.

अशंकिता मतिः यस्य सः

64. **आकारः** - உருவம், **छाद्यमानोऽपि** - மறைக்கப் பட்டாலும் (உள்ளிருக்கும் எண்ணத்தை) **विनिगूहितुं** - அடக்குவதற்கு, **न शक्यः** - முடியாது. **हि** - ஏனென்றால், **नृणां** - மனிதர்களுடைய, **अन्तर्गतं** - உள்ளே அடங்கியிருக் கும், **भावं** - எண்ணத்தை, **बलात्** - பலாத்காரமாக **विवृणोत्येव** - வெளிப்படுத்தியே விடுகின்றது.

Even though the form (or the body) is veiled, it is difficult to suppress the inner motive. For, the form forcibly exhibits the inner motive of men.

नृणां—genitive plu. of **नृ** (masc.) decline fully.

छाद्यमानः pass. pres. part.

विवृणोति pres 3rd pers sing of **वृ** with **वि** to expose.

65. **कार्यविदां वर** - காரியத்தை அறிந்தவர்களுள் சிரேஷ்டமானவரே! **देशकालोपपन्नं** - தேசம் காலம் இவற் ரோடு கூடிய, **कार्यं** - காரியமானது, **प्रयोगेण** - நடவடிக்கை யோடு, **अभिसंहितं** - சேர்க்கப்பட்டு, **क्षिप्रं** - சீக்கிரம், **सफलं**- பலனோடு கூடியதாய், **कुरुते** - செய்கிறது.

Oh best of those who know action! A business, appropriate to the time and place, soon becomes fruitful, when it is conjoined with action (i.e. when it is put into practice).

देशकालाभ्यां उपपन्नं । कार्याणि विदन्तीति, तेषाम् ।

फलेन सह वर्तत इति सफलम् ।

This is an important verse. It gives a clue to the future incidents of the story. Hanuman says, that any opportunity must not be missed. When missed, a man courts failure. When it is availed of in time, he achieves success.

So also, here was the opportunity in the form of Vibhishana, who had come from the enemy. If he were made a friend, they could easily defeat Ravana, and achieve their objects. So this opportunity must not be lost.

66—67. **तव** - உமது, **उद्योगं** - முயற்சியையும், **रावणं च** - ராவணனையும், **मिथ्यावृत्तं** - பொய்யான நடத்தையுள்ளவனையும், **वालिनः** - வாலியினுடைய, **वधं च** - ஸம்ஹாரத்தையும், **सुग्रीवं च** - சுக்ரீவனையும், **अभिषेचितं** - பட்டாபிஷேகம் செய்யப்பட்டதாயும், **श्रुत्वा** - கேள்விப்பட்டு, **राज्यं** - ராஜ்யத்தை **प्रार्थयमानश्च** - விரும்பிக்கொண்டு, **बुद्धिपूर्वं** - தனது அபிப்ராயத்தோடு கூடவே **इह** - இங்கு, **आगतः** - வந்திருக்கிறான். **एतावत्तु** - இதை மாத்திரம், **पुरस्कृत्य** - முன்னிட்டுக்கொண்டு (யோசித்து) **अस्य** - இவனுடைய, **संग्रहः** - சேர்த்துக் கொள்ளுவது, **युज्यते** - நியாயமாய் இருக்கிறது.

He has come here, being impelled by his intelligence and desirous of gaining the kingdom, after considering your efforts and Ravana's vain conduct, and also hearing the slaughter of Vali and Sugriva's crowning. Considering all these, taking him up seems proper.

मिथ्या indecli. वृत्तं यस्य तं ।
बुद्धिः पूर्वा...यथा तथा बुद्धिपूर्वं adv.

68. **राक्षसस्य** - ராக்ஷஸனான விபீஷணனுடைய, **आर्जवं प्रति** - நேரான சுபாவத்தைக் குறித்து, **यथाशक्ति** -

சக்திக்குத் தக்கபடி, **मया** - என்னால், **उक्तं** - சொல்லப்பட்டது- **बुद्धिमतां वर** - புத்திசாலிகளுக்குள் சிரேஷ்டமானவரே! **श्रुत्वा** - கேட்டு, **शेषस्य** - பாக்கியுள்ளவைகளுக்கு, **त्वं** - நீர், **प्रमाणं** - ப்ரமாணம். (மேல் செய்யவேண்டியவைகளைத் தாங்களே தீர்மானிக்க வேண்டுமென்று கருத்து.)

The sincerity of Vibhishana has been spoken of by me, according to my capacity. Oh best of those who are intelligent! Having heard, you are the proper judge of what remains.

ऋजोर्भावः आर्जवं or ऋजुत्वं abs noun.

प्रमाणं authority.

अष्टादशः सर्गः

1. **अथ** - பிறகு, **प्रसन्नात्मा** - பிரசன்னமான மனதையுடைய, **दुर्धर्षः** - அசைக்கமுடியாத, **श्रुतवान्** - தீர்மானத்தையுடைய, **रामः** - ராமன், **वायुसुतस्य** - அனுமானுடைய (வார்த்தையை) **श्रुत्वा** - கேட்டு, **आत्मनि स्थितम्** - தன்னிடம் உள்ளதை (எண்ணத்தை) **प्रत्यभाषत** - பதில் சொன்னார்.

Hearing the words of the wind-god's son, Rama, having a clear mind, and unshakable in his resolve, spoke out his own opinion.

प्रसन्नः आत्मा यस्य सः ।

श्रुतं अस्य अस्तीति श्रुतवान् ।

प्रसन्नात्मा usually means, "one who has clear idea or mind, on account of the study of Sastras." But the commentor gives a curious explanation. He says, that Rama's mind because disturbed on account of the various opinions

expressed by Angada, Jambavan etc., but when Hanuman had explained everything, his mind became clear-

2. **विभीषणं प्रति** - விபீஷணனைக் குறித்து **ममापि तु**- எனக்கும், **काचित् विवक्षा** - சொல்லவேண்டியது ஒன்று, **अस्ति** - இருக்கிறது, **श्रेयसि** - எனது நன்மையில் **स्थितैः** - இருக்கிற, **भवद्भिः** - உங்களால், **तत् सर्वं** - அது முழுவதும், **श्रुतं** - கேட்கப்பட்டதாக, **इच्छामि** - விரும்புகிறேன்.

"I have also to tell something regarding Vibhishana. I wish all that to be heard by you, who are interested in my well being."—

वक्तुं इच्छा—विवक्षा desire to speak.

3. **तस्य** - அவனுக்கு, **दोषः** - தோஷமானது, **यद्यपि स्यात्** - இருந்தபோதிலும், **मित्रभावेन** - சிநேகத்தன்மையோடு, **संप्राप्तं** - வந்தவனை **कथंचन** - எவ்விதத்திலும், **न त्यजेयम्** - விடமாட்டேன். **सतां** - நல்லோர்களுக்கு **एतत्** - இது, **अगर्हितम्** - நிந்திக்கப்படாதது.

Even if there be any blemish in him, I will not forsake him who has come here as a friend, at any cost. This is not hateful to the virtuous.

मित्रस्य भावः तेन ।
त्यजेयं poten 3rd pers sing of त्यज्.

This verse has been most widely commented on. Rama's character is completely revealed in this verse. He shows his godliness by saying that even if there be any fault in Vibhishana he would only protect him at any cost. And he is confident that his protecting Vibhishana must be acceptable to the virtuous people. There is a world of sugges-

tion and meaning in the words "मित्रभावेन संप्राप्तं" especially in the latter word. The great Lord protects everybody even without being requested. In that case, how can he reject Vibhishana who has *come* to him *in a worshipful mood*.

4. अथ - பிறகு, हरिपुङ्गवः - வானர ச்ரேஷ்டனை, सुग्रीवस्तु - சுக்ரீவனும், तद्वाक्यं - அந்த வார்த்தையை, विमृश्य च - ஆலோசனை செய்து, आभाष्य च - தீர்மானம் செய்துகொண்டு ततः - பிற்பாடு, शुभतरं - மிகவும் சுபமான, वाक्यं - வார்த்தையை, उवाच - சொன்னான்.

Thereupon Sugriva, the foremost of the monkeys, after deliberating on and considering those words, then spoke these auspicious words.

5. यः एषः - இந்த रजनीचरः - ராக்ஷஸனை விபீஷணன், सुदुष्टो वापि - மிகவும் துஷ்டனானாலும், अदुष्टो वा - கெட்டவனில்லாவிட்டாலும, ईदृशं - இப்படிப்பட்ட, व्यसनं - கஷ்டத்தை, प्राप्तं - அடைந்த, भ्रातरं - சகோதரனை, परित्यजेत् किं - விட்டுவிடுவானா?

Whether this ranger of the night is very wicked or not wicked, will he abandon his brother who is in the midst of such calamities?

6—6½. सत्यपराक्रमः - சத்யத்தையே பராக்ரமமாயுடைய, काकुत्स्थः - ராமன், वानराधिपतेर्वाक्यं - வானர ச்ரேஷ்டனுடைய வார்த்தையை, श्रुत्वा - கேட்டு, सर्वान् - எல்லோரையும், उद्वीक्ष्य च - பார்த்தும், ईषत् - கொஞ்சம் उत्स्मयमानस्तु - புன் சிரிப்புள்ளவராக, पुण्यलक्षणं - புண்ய கரமான அடையாளங்களையுடைய, लक्ष्मणं - லக்ஷ்மணனைக் குறித்து, इति - இவ்விதம் उवाच - சொன்னார்.

Hearing the words of the lord of the monkeys', and casting his looks on everybody, Rama having truth as his prowess, smiling a little, spoke to Lakshmana having auspicious marks.

उत्स्मयमानः pres part of स्मि with उत्.

सत्यमेव पराक्रमः यस्य सः ।

काकुत्स्थ refer page 37 for allusion.

उत्स्मयमानः —Smiling. The commentator adds an interesting note on this word. Why should Rama smile? Sugriva has not understood Rama's determined policy of offering protection to anybody and everybody, and formerly Rama has likewise protected Sugriva himself. Hence, Rama, pities Sugriva for his ignorance.

7½. हरीश्वर. - சுக்ரீவன், यत् उवाच - எதைச் சொன்னோ, एतत् - இது, शास्त्राणि - சாஸ்திரங்களை, अनधीत्य - படிக்காமலும், वृद्धान् - பெரியோர்களை, अनुपसेव्य च - சேவிக்காமலும், वक्तुं - சொல்வதற்கு, न शक्यं - முடியாது.

Without studying the Sastras, and without serving elderly people, it is hard to speak such words as those the lord of the monkeys uttered.

न उपसेव्य अनुपसेव्य ।

This verse is a compliment to Sugriva, and shows Rama's good nature.

8½. अत्र - இவ்விஷயத்தில், प्रत्यक्षं - நேரிலும், लौकिकं वापि - லௌகீக சம்பந்தமாயும், सर्वराजसु - எல்லா அரசர்களிடத்திலும், यत् - எந்த தர்ம ஸ்வரூபமானது, विद्यते - இருக்கிறதோ, मे - எனக்கும், प्रतिभाति - தோன்றுகிறதோ அப்படிப்பட்ட, किञ्चित् - கொஞ்சம், सूक्ष्मतरं -

மிகவும் சூக்ஷ்மமான, தர்மஸ்வரூபமானது, अस्ति - இருக்கிறது.

There is some delicate point (of morals) in this matter, which is in keeping with worldy actions, which exist in all kings, (*i.e.*, which is known to all kings), and which strikes my mind (now).

लोके भवं लौकिकं ।

प्रतिभाति strikes the mind.

(From verse 8½ to 15, Rama exhibits his high political learning. The verses are very difficult, and the student must carefully study the verses).

The sense of this verse is this :—Sugriva had finally asked Rama whether anybody would desert his own brother in difficult circumstances. Rama says there is some delicate point to be considered about his question. The point is of a political nature, and is known to all kings. He explains the point in the subeequent verses.

9½. तत्कुलीनाःच - அந்த வம்சத்தில் பிறந்த தாயாதிகளும், प्रातिदेश्याश्च - பக்கத்து தேசத்தில் வசிக்கிறவர்களும் (பக்கத்து தேசத்து அரசர்களும்), व्यसनेषु - கஷ்டங்களில், प्रहर्तारः - அடிக்கிற, अमित्राः - சத்ருக்களாக, कीर्तिताः - சொல்லப்பட்டிருக்கிறார்கள். तस्मात् - இந்த காரணத்தால், (அதாவது ராவணனுக்குக் கஷ்டம் வந்த போது அவனை அடிக்கும் எண்ணம் இருந்தபடியால்) अयं - இந்த விபீஷணன், इह आगतः - இங்கு வந்திருக்கிறான்.

The kinsmen and those, (the kings) of the neighbouring kingdom are said to be enemies, who strike in time of calamities. Hence, this Vibhishana has come here (after having quarrelled with Ravana).

The sense of the verse: Rama says that enemies are of two kinds usually—

(1) The kinsmen of the family.

(2) The neighbouring kings. The kinsmen are always jealous and wait for an opportunity to strike at the prosperous man. Similiarly are the neighbouring kings. So Vibhishana must have abandoned Ravana after having quarrelled with him.

$10\frac{1}{2}$. अपापाः - பாபமில்லாத, तत्कुलीनाश्च - அந்த குலத்தில் பிறந்தவர்கள் (அரசர்கள்), स्वकान् - தன்னைச் சேர்ந்த, हितान् - நன்மையானவர்களை, मानयन्ति - கௌரவம் செய்கிறார்கள். तु - ஆனால், शोभनः - மிகவும் நல்லவனை, एषः - (கௌரவிக்கப்பட்ட) இவன், प्रायः - அநேகமாக, नरेन्द्राणां - (இவனை கௌரவித்த) அரசர்களுக்கு, शङ्कनीयः - சந்தேகிக்கத் தக்கவனே.

The faultless people of the same family respect their own people who are favourable. But this good man, is almost to be suspected by those kings.

கருத்து:—நல்ல அரசர்களே, தமது குலத்தில் பிறந்த் தம்மை சேர்ந்தவர்களை மரியாதை செய்கிறார்கள். ஆனால் மரியாதை செய்யப்பட்ட இவர்கள் தங்களை கௌரவித்த அரசர்களுக்கே கெடுதல் செய்து அதனால் சந்தேகிக்க தக்கவர்களாக ஆகிறார்கள். நல்ல அரசர்கள் இவ்விதமிருந்தால் பாபியான ராவணன் விஷயத்தில் கேட்க வேண்டியதென்ன? ஆதலால் அவனால் சந்தேகிக்கப்பட்டு அவனோடு சண்டையிட்டுக் கொண்டு இந்த விபீஷணன் இங்கு வந்துவிட்டான்.

The sense of the verse—Usually good kings honour their own people, who are favourable to them. But these people,

who are honoured will ultimately prove treacherous to those kings. Hence these people are always to be suspected. In the case of Ravana, who is a bad man, the suspicion must work more markedly Hence, being suspected by Ravana, Vibhishana must have quarrelled with him and come to the other side.

11½. अरिबलस्य - சத்ருவான விபீஷணனுடைய, आदाने - அங்கீகரிப்பதில், यः दोषस्तु - எந்த தோஷம், त्वया - உன்னால், प्रोक्तः - சொல்லப்பட்டதோ, तत्र - அவ் விஷயத்தில், ते - உனக்கு, यथाशास्त्रं - சாஸ்திரப்படி, इदं - இதை, कीर्तयिष्यामि - சொல்லுகிறேன். शृणु - கேளும்.

I will tell you this according to the Sastras, in the matter of the objection, raised by you for accepting the enemie,s man's Vibhishana. Hear.

यथाशास्त्रं.

12½. वयं - நாம், तत्कुलीनाश्च - அவனது குலத்தில் பிறந்தவர்களும், न - அல்ல. राक्षसश्च - ராக்ஷஸனும், राज्यकांक्षी - ராஜ்யத்தை விரும்புகிறவன். पण्डिता हि - அறிந்தவர்களும், भविष्यन्ति - (ராக்ஷஸர்களுக்குள்) இருப் பார்கள். तस्मात् - ஆதலால், विभीषणः - விபீஷணன், ग्राह्यः - கிரகித்துக் கொள்ளத் தகுந்தவன்.

We do not belong to his caste. The Rakshasa (Vihbishana) is disirous of the kingdom, and there will be learned people (even among the Rakshasas). Hense Vibishana is to be accepted.

कुले भवाः कुलीनाः । तस्य कुलीनाः ।

राज्यं कांक्षतीति—राज्यकांक्षी ।

In this verse Rama gives a reason why Vibhishana would not desert him as he did Ravana. He says "we do not belong

to his caste, we do not desire for his kingdom and I do not have any enemity towards him as towards his brother Ravana. Hence he should not be abadoned by us. In addition to this, Vibhishana is desirous of the kingdom and would always help us to overthrow his brother. Hense also he would not desert us fearing the failure of his own schemes,'. The words पण्डिता हि भविष्यन्ति answer another objection. Can Rakshasas think so much and understand the pros and cons of the situation? Rama says that there are scholars even among Rakshasas who could do so.

13½-14. (தாயாதிகள்) अव्यग्राश्च - பரபரப்பில்லாதவர்களாயும், प्रहृष्टाश्च - சந்தோஷமுள்ளவர்களாயும் இருந்துகொண்டு, संगताः - ஒருவரோடொருவர் சேர்ந்தவர்களாக, न भविष्यन्ति - ஆகமாட்டார்கள். इति - இதனால் भेदं - மித்ர பேதத்தை, गमिष्यन्ति - அடைந்து விடுவார்கள், एषः - இந்த प्रणादश्च - இவனது சப்தமும், महान् - பெரியது; ततः - ஆகையால், अस्य - இவனுக்கு, भयं आगतं - பயம் ஏற்பட்டிருக்கிறது. तस्मात् - ஆதலால், विभीषणः - விபீஷணன், ग्राह्यः - ஒப்புக்கொள்ளத்தக்கவன்.

The relatives will not keep together without perturbation or with joy. Hence they will get difference of opinion. His (Vibishana's) voice too is loud. Hence he is filled with fear,. Therefore Vibishana is to be accepted.

In this verse also Rama says that Vibhishana must have quarrelled with Ravana. The relatives cannot be happy when their kinsmen are prosperous and they even cannot keep together always. They usually quarrel with them for that reason. Vibishana's words and voice too were loud and indicated his fear for Ravana. Therefore he was very eagerly

waiting for protection and would not desert them at any time. Hence he is to be accepted.

15. तात - அப்பா, सर्वे भ्रातरः - எல்லா சகோதரர்களும், भरतोपमाः - பரதனுக்கு சமானமாய், न भवन्ति - ஆகமாட்டார்கள். मद्विधाः - என்னைப்போன்ற, पुत्राः - பிள்ளைகளும், पितुः - தகப்பனுருக்கு உண்டாகமாட்டார்கள். भवद्विधाः - உன்னைப்போன்ற, सुहृदो वा - சிநேகிதர்களும், न भवन्ति - உண்டாகமாட்டார்கள்.

Oh friend! All brothers are not like Bharata. Sons like me will not be born to a father. And there are no friends like you.

Expl:—This is a very beautiful sloka giving a very particular type of character in the Ramayana. Rama says that it is impossible for two brothers to keep together at any time.

Hence Vibishana must have quarrelled with Ravana and come away. But Bharata as a brother is an exception and there will not be people like him in the world. Because even after getting the kingdom given to him, he was very anxious to give it away to Rama and would not accept it for himself. In the same way there will not be sons for fathers, like Rama. Because when Rama went away to forest, his father died of broken heart. This shows the father's great love for the son and there will be no other son who will have such love from his father. Likewise, Rama says to Sugriva, that he (Sugriva) as a type of a friend, is unexcelled and there will not be any other friend like Sugriva in the world.

16. रामेण - ராமனால், एवं - அவ்விதம், उक्तः - சொல்லப்பட்ட, सहलक्ष्मणः - லக்ஷ்மணனோடுகூடிய, सुग्रीवः - சுக்ரீவன், महाप्राज्ञः - பெரும் புத்திசாலியாய்

இருந்துகொண்டு, **उत्थाय** - எழுந்திருந்து, **प्रणतः** - வணங்கி விட்டு, **इदं** - இந்த, **वाक्यं** - வார்த்தையை, **अब्रवीत्** - சொன்னான்.

Being addressed thus by Rama, the greatly intelligent Sugriva along with Lakshmana got up and spoke words after saluting (Rama).

17. **क्षमवतां** - பொறுமையுள்ளவர்களுக்குள், **वर** - சிரேஷ்டமானவரே! **तं विभीषणं** - அந்த விபீஷணனை, **रावणेन** - ராவணனால், **प्रणिहितं** - அனுப்பப்பட்டதாக, **अवेहि** - தெரிந்துகொள்ளும். **अहं** - நான், **तस्य** - அவனுடைய, **निग्रहं** - தண்டனையை, **क्षमं** - யோக்யமானதென்று, **मन्ये** - நினைக்கிறேன்.

Oh best of those who have patience! Learn that this Vibishana is sent by Ravana. I think his punishment is a fit thing to be done.

18. **अनघ** - குற்றமில்லாதவரே! **अयं राक्षसः** - இந்த ராக்ஷஸன், **जिह्मया बुद्ध्या** - கபடஸ்வபாவத்தோடு, **सन्दिष्टः** - சொல்லியனுப்பப்பட்டு, **विश्वस्ते** - நம்பிக்கையையடைந்த, **त्वयि** - உம்மிடத்திலும், **मयि च** - என்னிடத்திலும், **प्रच्छन्नः** - மறைவாய், **प्रहर्तुं** - அடிப்பதற்கு, **इह** - இங்கே, **आगतः** - வந்திருக்கிறான்.

Oh faultless Rama! This Rakshasa, being instructed with a false motive, has come here in disguise to strike at you and me, when he is confided.

19. **हे महाबाहो** - பெரும் கைகளையுடையவரே! **नृशंसस्य** - குரூரனை, **रावणस्य** - ராவணனுடைய, **भ्राता** - சகோதரனை, **एष विभीषणः** - இந்த விபீஷணன், **लक्ष्मणे-**

घ्ना - லக்ஷ்மணனிடத்திலாவது (அடிப்பதற்கு இங்கு வந்திருக்கிறான்), सः - அவன், सचिवैः सह - மந்திரிகளோடு वध्यः - கொல்லத் தகுந்தவன்.

Oh Rama with long hands! This Vibhishana, the brother of the cruel Ravana, (has come to strike at) Lakshmana. He must be killed along with his four ministers.

20. वाहिनीपतिः - சேனாபதியாயும், वाक्यज्ञः - வாக்யங்களை (பேசுவதற்கு) அறிந்த, सुग्रीवः - சுக்ரீவன், वाक्यकुशलं - பேசுவதில் சாமர்த்தியமுள்ள, रघुश्रेष्ठं - ராமனைக் குறித்து, एवं - இவ்விதம், उक्त्वा - சொல்லிவிட்டு, ततः - பிறகு, मौनं - மௌனத்தை, उपागमत् - அடைந்து விட்டான்.

After having told Rama, proficient in speech thus Sugriva, the leader of the army, and master of speech, became silent.

21. रामः - ராமன், सुग्रीवस्य - சுக்ரீவனுடைய, तत् - அந்த, वाक्यं - வார்த்தையை, श्रुत्वा - கேட்டு, विमृश्य च - ஆலோசனை செய்து, ततः - பிறகு, शुभतरं - மிகவும் சுபமான, वाक्यं - வாக்யத்தை, हरिपुङ्गवं - வானர ச்ரேஷ்டனை சுக்ரீவனைக் குறித்து, उवाच - சொன்னார்.

Rama, after having heard and considered those words of Sugriva, then spoke auspicious words to the lord of the monkeys, (Sugriva).

22. एष रजनीचरः - இந்த ராக்ஷஸன், सुदुष्टो वापि - மிகவும் துஷ்டனானாலும், अदुष्टो वा - துஷ்டன் இல்லாமலிருந்தாலும், मम - எனக்கு, सूक्ष्ममपि - அல்பமானாலும், अहितं - கெடுதியை, कथंचन - கஷ்டப்பட்டாவது कर्तुं - செய்வதற்கு, शक्तः किम् - சக்தியுள்ளவனா?

Is this ranger of the might, whether he is wicked or not wicked, capable of doing even the least harm to me at any cost?

23. **हरिगणेश्वर** - வானரக் கூட்டங்களுக்கு அதிபதியான சுக்ரீவனே! **पृथिव्यां** - பூமியில், **पिशाचान्** - பிசாசர்களையும், **दानवान्** - அசுரர்களையும், **यक्षान्**- யக்ஷர்களையும், **राक्षसान्** - ராக்ஷஸர்களையும் ஆகிய, **तान्** - அவர்களை, **इच्छन्** நான் நினைத்தால், **अङ्गुल्यग्रेण** - விரல் நுனியால், **हन्याम्** - கொன்றுவிடுவேன்.

Oh Lord of hosts of the Monkeys! If I choose I will kill with the tip of my thumb all the ghosts, demons, Yakshas and Rakshasas in the world.

अङ्गुल्या अग्रं तेन ।

हन्यां poten. 1st pers sing of हन् to kill.

24. **कपोतेन** - புறுவினால், **शरणं** - சரணத்தை, (வீட்டை) **आगतः** - வந்து அடைந்த, **शत्रुः** - விரோதியான, (வேடன்) **यथान्यायं** - விதிப்படி, **अर्चितश्च** - பூஜிக்கப்பட்டு **स्वैः** - தனது, **मांसैः** - மாம்சங்களால், **निमन्त्रितः** - சாப்பிட அழைக்கப்பட்டான் (என்று) **श्रूयते हि** - கேழ்க்கப்படுகிறது அல்லவா?

It is heard that a hunter having gone to a pigeon for protection, and being served accordingly (by the bird), was invited to dine on its own flesh.

न्यायं अनतिक्रम्य यथान्यायं adv.

25. **वानरश्रेष्ठ** - குரங்குகளுக்குள் சிரேஷ்டமானவனே! **स कपोतः** - அந்த புறுவானது, **भार्याहर्तारं** - மனைவியை அபஹரித்த, **अगतं** - வந்த **तं** - அவனை, **प्रतिज्ञ-**

अाह - ஒப்புக்கொண்டது. **मद्विधः** - என்னைப்போன்ற, **जनः** - மனிதன், **किंपुनः** - கேழ்க்க வேண்டியதென்ன?

Oh best of the monkeys! That pigeon welcomed that hunter who was the captivator of its wife. (When such is the case), what of people like me?

भार्याया हर्ता तम् ।

मम इव विधा यस्य स. मद्विधः ।

The allusion :—The story that is referred to in this verse is this :—A certain pigeon was living in a forest along with its mate. One day, a hunter came there and captured the female bird. The very evening, a severe shower of rain commenced, and a terrific hurricane swept the forest. The hunter was in great straits, and reached the very tree, where lived the other male bird. He sought protection from the presiding deity of the tree. But the male bird considered him as its own guest, and began receiving him, its inveterate foe. The pigeon prepared fire quickly, in order to enable the hunter to warm himself. After this the bird threw itself into the fire, and offered its own flesh as food to the hunter.

After narrating this tale Rama said that when a *pigeon* served its guest, who had sought protection only from the tree, in such a noblo fashion, human beings must be more hospitable and generous.

The story of Sibi, suggested is not appropriate.

26. **सत्यवादिना** - உண்மைபேசுகிற, **परमर्षिणा** - சிரேஷ்டமான ரிஷியான, **कण्वस्य** கண்வர் என்னும், **ऋषेः** - ரிஷியினுடைய, **पुत्रेण** - புத்திரரான, **कण्डुना** - கண்டு என்பவரால், **पुरा** - முன்னொரு காலத்தில், **गीतां** - பாடப்பட்

धर्मिष्ठां - தர்மத்தை முக்யமாய் உடைய, **गाथां** காதையை **शृणु** - கேள்.

Hear this moral song sung in olden times by the great sage and truth-speaker, Kandu, the son of the sage Kanva.

परमश्चासौ ऋषिश्च तेन। सत्यं वदतीति सत्यवादी तेन।

For the meaning of गाथा, see the Notes given in the Text.

27. **परन्तप** - சத்ருக்களை தபிக்கச் செய்பவரே! **बद्धाञ्जलिपुटं** - கைகூப்பிக்கொண்டும், **दीनं** - தயை செய்யத் தகுந்தவும், **याचन्तं** - யாசிக்கிறவும், **शरणागतं** - சரணம் புகுந்த, **शत्रुमपि** - சத்ருவைக்கூட, **आनृशंस्यार्थं** - தயவுள்ளவனுயிருப்பதால், **न हन्यात्** - கொல்லக்கூடாது.

Oh Sugriva, the afflictor of foes! one should not kill for pity's sake even an enemy, who has come for protection and pitiously requests with folded hands.

न नृशंसः अनृशंसः। अनृशंसस्य भावः आनृशंस्यं, तस्मै आनृशंस्यार्थम् indecli.

28. **परेषां** - சத்ருக்களினுடைய (சத்ருக்களைச் சேர்ந்த), **शरणागतः** - சரணமடைந்த, **अरिः** - சத்ருவானவன், **आर्तो वा** - பீடிக்கப்பட்டாலும், **दृप्तः यदि वा** - கொழுப்படைந்தவனுனாலும், **कृतात्मना** - ஆத்ம விசாரம் செய்தவனுல், **प्राणान्** - பிராணன்களை, **परित्यज्य** - விட்டு விட்டு, **रक्षितव्यः** - காப்பாற்றத் தகுந்தவன்.

A foe, belonging to the enemies, whether he is afflicted or over-weening with pride, when he seeks for protection, is to be protected by a sensible man, even after sacrificing his own life.

रक्षितुं योग्यः रक्षितव्यः ।

कृतः आत्मा येन सः, तेन ।

29. स - அவன், भयात् वा - பயத்தாலும், मोहात्-वा - மோகத்தாலும், कामात् वा - இஷ்டத்தாலும் स्वया - தன்னுடைய, शक्त्या - சக்தியால், यथासत्त्वं - நல்ல குணத்திற்குத் தக்கபடி, न रक्षति चेत् - காப்பாற்றாவிட்டால், तत् पापं - அந்த பாபமானது, लोकगर्हितम् - உலகங்களில் நிந்திக்கப்பட்டது.

If he does not protect him as per his good qualities by means of his own power, either dice to fear or vanity or indulgence, that sin is condemned by the world.

सत्त्वं अनतिक्रम्य यथासत्त्वम् ।

लोकेषु गर्हितं लोकगर्हितम् ।

30. विनष्टः - கெட்டுப்போனவன், शरणागतः - சரணம் அடைந்து, अरक्षितः - காப்பாற்றப்படாதவன், अरक्षिणः - காப்பாற்றாமலிருக்கிற, पश्यतः - பார்த்துக்கொண்டிருக்கிற, तस्य - (எவன் சரணமடையப்பட்டவனோ) அவனுடைய, सर्वं - ஸமஸ்தமான, सुकृतं - புண்ணியத்தை, आदाय - எடுத்துக்கொண்டு, गच्छति - போகிறான்.

The man, who has sought protection and not being protected, goes to ruin, takes away all the good fruits (born out of virtuous action), of that man who did not protect, even as he is looking on.

31. अत्र - இவ்வுலகில், प्रपन्नानां - சரணம் அடைந்தவர்களின், अरक्षणे - காப்பாற்றாத விஷயத்தில், एवं - இவ்விதம் महान् - பெரிய, दोषः - தோஷம். அது, अस्वर्ग्यं च -

ஸ்வர்க்கத்தைக் கொடுக்காதது, **अयस्यं च** - கீர்த்தியைக் கொடுக்காதது. **बलवीर्यविनाशनं** - பலம் வீர்யம் இவைகளை நாசம் செய்வது.

Thus in this world there is such a great sin in not protecting those who seek protection. (That sin) prevents one from going to heaven, and does not give renown. It destroys all strength and valour.

स्वर्गाय हितं स्वर्ग्यं, न स्वर्ग्यं अस्वर्ग्यम् ।

यशसे हितं, न यशस्यं अयशस्यम् ।

बलं च वीर्यं च विनाशयतीति ।

32. **कण्डोः** - கண்டு என்பவரின், **उत्तमं** - மேலான **वचनं** - வார்த்தையை, **यथार्थं तु** - உண்மையாகவே, **करिष्यामि** - செய்யப் போகிறேன் (அதாவது விபீஷணனை ரக்ஷிக்கப்போகிறேன்) **फलोदयं तु** - பலத்தின் உத்பத்தியானது, **धर्मिष्ठं च** - தர்மமுள்ளதாயும், **यशस्यं च** - கீர்த்தியுண்டாக்கக்கூடியதாயும், **स्वर्ग्यं** - சொர்க்கத்தைக் கொடுக்கக்கூடியதாயும், **स्यात्** - ஆகிவிடும்.

I am going to follow the excellent words of the sage Kandu, as per the literal sense. The fruit of such an action will be the gaining of Dharma, the gaining of renown, and capable of giving Swarga.

अर्थं अनतिक्रम्य यथार्थम् adv.

In this verse, Rama has expressed his determination to accept Vibhishana.

33. **सकृदेव** - ஒரே தடவையே, **प्रपन्नाय** - சரணமடைந்தவனுயும், **तव अस्मि** - உங்களுடையவனாய் இருக்கிறேன் **इति याचते च** - என்று யாசிக்கிறவனுக்கும், **सर्व-**

भूतेभ्यः எல்லா பிராணிகளுக்கும், अभयं - ரக்ஷணத்தை, ददामि - கொடுக்கிறேன். एतत् - இது, मम - என்னுடைய, व्रतम् - விருதம்.

I offer protection to him who has sought protection for the first time, requesting "I am your man", and to all living beings. This is my sworn purpose.

याचते dative of याचत्। सकृत्—indecli.

सर्वाणि च भूतानि तेभ्यः।

This verse beautifully summarises Rama's high generosity. If anybody were to seek help from him even for once, he, would gladly come forward to help him. The word सर्वभूतेभ्यः is very apt, and describes Rama's readiness to help anybody in this world.

34. हरिश्रेष्ठ - வானர ச்ரேஷ்டனே! सुग्रीव - சுக்ரீவனே! विभीषणो वा விபீஷணன் ஆனாலும், रावणः - ராவணன், यदि वा स्वयं - தானே வந்திருந்தாலும் एनं - இவனை आनय - அழைத்துக்கொண்டுவா. तस्य - அவனுக்கு मया - என்னால் अभयं - பயமின்மையானது दत्तं - கொடுக்கப்பட்டது.

Oh Sugriva, the foremost among the monkeys! If he were Vibhishana, or Ravana himself for that matter, bring him here. Protection has (already) been offered to him by me.

35. प्लवगेश्वरः - வானர ச்ரேஷ்டனான, सुग्रीवः - சுக்ரீவன், रामस्य - ராமனுடைய; वचः - வார்த்தையை, श्रुत्वा - கேட்டு, सौहार्देन - ஸ்நேகத்தால், अभिचोदितः - ஏவப்பட்டு, काकुत्स्थं - ராமனைக் குறித்து, प्रत्यभाषत - பதில்சொன்னான்.

Sugriva, the lord of the monkeys, hearing Rama's words and being impelled by friendship, replied to Rama.

36. **धर्मज्ञ** - தர்மத்தை அறிந்தவரே! **लोकनाथ** - உலகங்களுக்கெல்லாம் நாதனாய் இருப்பவரே! **सुखावह** - சுகத்தையுண்டுபண்ணுகிறவரே! **सत्त्ववान्** - ஸத்வ குணங்களுடைய, **सत्पथे** - நல்லவழியில், **स्थितः** - இருக்கிற, **त्वं** - நீர், **एवं** - இவ்விதம், **आर्यं** - கௌரவமாய், **यत् प्रभाषेथाः** - பேசுகிறீர் என்கிற, **अत्र** - இவ்விஷயத்தில், **किं चित्रं** - என்ன ஆச்சரியம்.

Oh Rama! knowing Dharma Lord of the worlds! Creator of happiness! What wonder is there that you, having good qualities and remaining in virtuous ways, speak like this so generously.

सुहृदो भावः सौहार्दं, तेन ।

प्रभाषेथाः potent. 2nd pers. sing of भाष् with प्र to speak.

प्रभाषेथाः प्रभाषेयाथां प्रभाषेध्वं ।

धर्मं जानातीति धर्मज्ञः तत्संबुद्धिः ।

लोकानां नाथः तत्संबुद्धिः ।

सुखं आवहतीति सुखावहः तत्संबुद्धिः ।

सत्त्वं अस्य अस्तीति सत्त्ववान् ।

सन् चासौ पन्थाश्च सत्पथः तस्मिन् ।

37. **अनुमानात् च** - ஊகத்தினலும், **भावात् च** - எண்ணத்தாலும், **सर्वतः** - முழுவதும், **सुपरीक्षितः** - நன்றாய் பரீக்ஷை செய்யப்பட்ட, **मम** - என்னுடைய, **अयं** - இந்த,

अन्तरात्मा अपि - மனதும், विभीषणं - விபீஷணனை, शुद्धं - சுத்தமானவனென்று, वेत्ति - அறிகிறது.

Even this inner self of mine, being completely examined, knows Vibhishana to be pure, through inference and thought.

सुतरां परिक्षितः सुपरीक्षितः ।

38. राघव - ராமனே ! तस्मात् - ஆதலால், महाप्राज्ञः - மிகவும் புத்திசாலியான, विभीषणः - விபீஷணன், क्षिप्रं - சீக்கிரம், अस्माभिः सह - நம்மோடு, तुल्यः - சமானமாய், भवतु - ஆகட்டும், नः - நமது, सखित्वं च - சிநேகத்தையும், अभ्युपैतु - அடையட்டும்.

Hence, Oh Raghava, let the greatly intelligent Vibhishana become equal to us immediately. Let him have our friendship too.

प्रज्ञ एव प्राज्ञः । महान् चासौ प्राज्ञश्च महाप्राज्ञः ।

सख्युः भावः सखित्वम् abstract noun.

अभ्युपैतु—अभ्युपेतां—अभ्युपयन्तु—imperative 3rd pers. sing of इ with अभि and उप ।

39. ततस्तु - பிறகு, नरेश्वरः - மனிதர்களுக்கு ஈச்வரனை ராமன், हरीश्वरेण - வானரச்ரேஷ்டனால், अभिहितं - சொல்லப்பட்ட तत् - அந்த, सुग्रीववचः - சுக்ரீவனுடைய வார்த்தையை,. निशम्य - கேட்டு, आशु - சீக்கிரம், पुरन्दरः - இந்திரன், पतत्रिराजेन यथा - பக்ஷிராஜனோடு (கருடனோடு) போல், विभीषणेन - விபீஷணனோடு, संगमं - சேர்க்கையை, जगाम - அடைந்தார்.

Then Rama, the lord of men, hearing the words spoken by Sugriva, the lord of the monkeys, became friend with

Vibhishana immediately, just like Indra becoming friends with Garuda, the king of Birds.

हरीणां ईश्वर. तेन । नराणां हेश्वरः । आशु indecli.

पतत्रिणां राजा पतत्रिराजः तेन । राजन् at the end of a compound becomes अकारान्त ।

पुरन्दर—Indra.

Allusion :—

पतत्रिन् means a bird, and the king of the birds is Garuda. The commentators give various allusions to the words पतत्रिराजेन यथा पुरन्दरः But the most probable story seems to be the following :—

Diti and Aditi were the two wives of Kasypa. Diti was the mother of the Rakshasas, and Aditi, the mother of the Devas. Once Aditi had to become the slave of Diti on a point of wager. Diti said that the tail of the horse Uchchaisravas was black, but Aditi said it was white in colour. Diti asked the black snakes, who were her sons, to coil round the tail of the horse, and thereby help her. Aditi was thus deceived and became the slave of Diti. After some time, Diti promised to free her, if she brought Amrita from heaven and gave it to her. Aditi asked Garuda, her son, to bring nectar. Garuda proceeded to heaven, and after some terrible fighting with Indra, made a compromise with him. He then brought nectar to the earth, asking Indra to take it away suddenly when it was just placed on the earth. He placed the vessel containing the nectar before Diti, and satisfied her demand. But Indra snatched away the vessel the moment it was placed on the earth. Thus Aditi was released from her bondage.

Rama's association with Vibhishana is compared to the compromise of Indra with Garuda in the above story. The comparison is apt, since Vibhishana too was stationed in the sky, just like Garuda.

TEST QUESTIONS

रघुवंश ।

I Explain with reference to the context.

(1) पूर्वं प्रधूमितो राज्ञां हृदयेऽग्निरिवोत्थितः ।

(2) पूर्व एवाभवत्पक्षः तस्मिन्नाभवदुत्तरः ।

(3) ययौ पश्चाद्रथादीनि चतुस्कन्धेव सा चमूः ।

(4) सन्मङ्गलस्नात इव प्रतिपेदे जयश्रियम् ।

(5) नारिकेलासवं योधाः शात्रवं च पपुर्यशः ।

(6) तस्यामेव रघोः पाण्ड्याः प्रतापं न विषेहिरे ।

(7) रामास्त्रोत्सारितोप्यासीत् सह्यलग्न इवार्णवः ।

(8) अलकेषु चमूरेणुः चूर्णप्रतिनिधीकृतः ।

(9) प्रणिपातप्रतीकारः संरम्भो हि महात्मनाम् ।

(10) गजालानपरिक्लिष्टैः अक्षोटैः सार्धमानताः ।

(11) उपदा विविशुः शश्वन्नोत्सेकाः कोसलेश्वरम् ।

(12) पौलस्त्यतुलितस्याद्रेः आदधान इव ह्रियम् ।

(13) आदानं हि विसर्गाय सतां वारिमुचामिव ।

II. Explain the simile in:—

(1) दिनान्ते निहितं तेजस्सवित्रेव हुताशनः ।

आददे नातिशीतोष्णो नभस्वान् इव दक्षिणः ।

बभौ हरजटाभ्रष्टां गङ्गामिव भगीरथः ।

पारसीकांस्ततो जेतुं प्रतस्थे स्थलवर्त्मना ।

इन्द्रियाख्यानिव रिपूंस्तत्वज्ञानेन संयमी ॥

(2) पद्मा भेजे सांराज्यदीक्षितम् ।
How did Lakshmi serve Raghu ?

(3) उपतस्थे सरस्वती । By what means did Saraswathi serve Raghu ?

(4) मन्दोत्कण्ठाः कृतास्तेन गुणाधिकतया गुरौ । Give the simile.

(5) Explain how the word राजा was appropriate to Raghu.

(6) Explain the idea contained in :—
चक्षुष्मत्ता तु शास्त्रेण सूक्ष्मकार्यार्थदर्शिना ।

(7) What are the appropriate comparisons to Raghu's fame ?

(8) What are the six kinds of armies ?

(9) What are the poetic faricies of the four-divisions of Raghu's army ?

(10) What is वैतसी वृत्ति । and how did the Sumhas save thenselves ?

(11) जहार न तु मेदिनीम्—Why ?

(12) Write a paragraph on the exploits of Raghu in the Southern direction.

(13) What are the five elements and their gunas ?

III. Give the meanings of :—

(1) सवित्रा (2) द्विरदगामिना (3) नभस्वान् (4) प्रकृति (5) शालिगोप्यः (6) लाजैः (7) कलमा

(8) गम्भीरवेदिनः (9) उपत्यका (10) अनीकैः (11) प्रणिपातप्रतीकारः (12) संयमी (13) गजवर्ष्म (14) जन्यं (15) अक्षोभ्यं (16) गजालानतां (17) आदानं (18) सत्रान्ते (19) मकरन्दं (20) अयः (21) जिष्णुः.

IV. Decline.

(1) सविता (2) द्विरदगामी (3) चक्षुष्मत्ता (4) दिशः (5) द्विषतां (6) प्राचीनबर्हिषा (7) जयो (8) द्विषां (9) शिलावर्षी (10) पत्युः (11) गताध्वनः (12) वर्मभिः (13) गजवर्ष्म (14) हिमवतः (15) दक्षिणस्यां.

V. Conjugate :—

(1) बभौ (2) आददे (3) अभूत् (4) व्यानशे (5) प्र.प (6) चुक्षुभे (7) निचखान (8) संवर्धयामासुः (9) प्रतिजग्राह (10) अभ्यभूयत (11) आजह्रे.

VI. Give the Vigraha vakyas of :—

(1) उन्नयनपङ्क्तयः (2) परिकल्पितसांनिध्या (3) अनन्यपूर्वा (4) पर्यायोद्यतकार्मुकौ (5) इक्षुच्छायनिषदिन्यः (6) आकुमारकथोद्घातं (7) वाजिनीराजनाविधौ (8) पौरयोषितः (9) अनम्राणां (10) आपादपद्मप्रणताः (11) उत्कलादर्शितपथः (12) रचितापानभूमयः (13) गृहीतप्रतिमुक्तस्य (14) त्रिपदीच्छेदिनां (15) चूर्णप्रतिनिधीकृतः (16) सदश्वभूयिष्ठाः (17) अधारवर्षदुर्दिनं.

VII. Derive the following :—

(1) तदीयानां (2) नयविद्भिः (3) अन्वर्थः (4) वार्षिकं (5) मदोदग्राः (6) अयान्वितः (7) काकुत्थः (8) चमूरेणुः (9) मर्मरीभूताः (10) अस्नेहाः (11) रथोद्धूतं (12) विश्वजित्.

VIII. Point out the grammatical peculiarities in—

(1) उपतस्थे सरस्वता (2) इक्षुच्छायनिषादिन्यः (3) महोक्षाः (4) विनयन्ते स्म (5) अक्षोटैः सार्धं (6) जयोदाहरणं बाह्वोः गापयामास किन्नरान् (7) परस्परेण विज्ञातः तेषु उपायनपाणिषु । (8) सह कालागरुद्रुमैः.

IX Explain the allusion in :—

(1) पुरुहूतध्वजस्येव (2) वाजिनीराजनाविधौ (3) काकुत्स्थः (4) पक्षच्छेदोद्यतं शक्रं (5) रामास्त्रोत्सारितः (6) पौलस्त्यतुलितस्याद्रेः आदधान इव ह्रियं।

X. Change the voice in :—

(1) मनुप्रभृतिभिः राजभिः पृथ्वी भुक्ता.

(2) विपिनानि प्रकाशानि चकार.

XI, Write short notes on:—

(1) गम्भीरवेदी (2) राजा प्रकृतिरञ्जनात् (3) अस्नेहदीपिकाः (4) वैतसी वृत्ति (5) सन्मङ्गलस्नातः (6) रेखाध्वजकुलिशातपत्रचिह्नं ।

XII Give one word for :—

(1) नयं विदन्ति (2) दुःखेन सोढुं शक्यः (3) वर्षासु भवं (4) द्वौ रदौ यस्य (5) उत्पतितुं इच्छवः

XIII Translate into your vernacular, stanzas. 12, 25, 38, 66, 74, 80, 85.

XIV Translate into English:—

(a) वरमेको गुणी पुत्रो न च मूर्खशतान्यपि ।
एकश्चन्द्रस्तमो हन्ति न च तारागणोऽपि च ॥

(b) Translate into Sanskrit :—

(1) Raghu shone with great brilliance like the Sun. (2) Even the five elements showered on him their excellence. (3) Raghu, whose kingdom was secure, started for the conquest of the world. (4) Raghu, who was aided by horses, ascended the Himalayas. (5) A terrible battle took place between Raghu and the mountaineers.

रामायणम् ।

I (1) जानामि शीलं ज्ञातीनां—What are the qualities of kinsmen ?

(2) Who is an आततायी ?

(3) श्रूयन्ते हस्तिभिः गीताः What did the elephants sing ?

(4) Explain the comparison between drops of water on lotus-leaves and the behaviour of wicked people.

(5) What is the comparison between the honey-bee and Vibhishana ?

(6) Explain what is meant by गजस्नान, and how it is applied to the wicked people.

(7) Write an explanatory note on the comparison between the autumnal clouds and the unworthy people.

(8) अब्रवीच्च तदा वाक्यं जातक्रोधो विभीषणः What did Vibhishana say to Ravana ?

(9) Explain the verse :—

बद्धं कालस्य पाशेन सर्वभूतापहारिणा ।
न नश्यन्तमुपेक्षेयं प्रदीप्तं शरणं यथा ॥

(10) हितं न गृह्णन्ति सुहृद्भिरीरितम् । Who are they that disregard their friends' words ?

(11) आजगाम मुहूर्तेन यत्र रामः सलक्ष्मणः । How do you justify Vibhishanas' desertion of his brother ?

(12) तेषां संभाषमाणानां—What is the peculiarity of construction and in what sense is it used ?

(13) उवाच ह महाप्राज्ञः स्वरेण महता महान्—What did Vibhishana say addressing the monkeys ?

(14) What do you mean by मन्त्र, व्यूह, नय, चार.

(15) तेषु जातु न विश्वसेत्—Why should not the Rakshasas be trusted?

(16) वध्यतामेष दण्डेन तीव्रेण सचिवैः सह। Why should Vibhishana be killed?

(17) What are the suggestions given by the four ministers अङ्गद, शरभ, जाम्बवान् and मैन्द regardig Vibhishana?

(18) How did Hanuman criticise the suggestions of the four ministers?

(19) Jambavan said that Vibhishana had come in an untimely hour. What are Hanuman's opinions?

(20) Why did Hanuman think that Vibhishana had come with real intentions?

(21) Sugriva said that nobody would desert his own brother in time of difficulty. Hence Vibhishana must be false and should not be taken up. What are Rama's answers?

(22) Write a short paragraph regarding Rama's political learning. (Chap. 18—Ver. $8\frac{1}{2}$—14.)

23. न सर्वेभ्रातरस्तात भवन्ति भरतोपमाः ।

मद्विधा वा पितुः पुत्राः सुहृदो वा भवद्विधाः ॥

Write a short explanatory note on each of the three type of characters given in the above verse.

(24) Write the story of the pigeon. (Do not write the story of Sibi which is incorrect).

(25) What are the sayings of Kandu?

(26) What are the sins for not giving protection to the distressed?

(27) Write a short character sketch of Rama with apt quotations.

II. Write with reference to the context :—

(1) नाग्निर्नान्यानि शस्त्राणि न नः पाशा भयावहाः ।

(2) यथा मधुकरस्तर्षात् रसं विन्दन्न विद्यते ।

(3) ज्येष्ठो मान्यः पितृसमः न च धर्मपथे स्थितः ।

(4) अप्रियस्य च पथ्यस्य वक्ता श्रोता च दुर्लभः ।

(5) न नश्यन्तमुपेक्षेयं प्रदीप्तं शरणं यथा ।

(6) कालाभिपन्नाः सीदन्ति यथा वालुकसेतवः ।

(7) स्वस्ति तेऽस्तु गमिष्यामि सुखी भव मया विना ।

(8) हितं न गृह्णन्ति सुहृद्भिरीरितम् ।

(9) साधु निर्यात्यतां सीता रामायेति पुनः पुनः ।

(Rewrite the above sentence in active voice.)

(10) उच्यमानं हितं वाक्यं विपरीत इवौषधम् ।

(11) अनुप्रविश्य सोऽस्मासु भेदं कुर्यान्न संशयः ।

(12) प्रहरन्ति च रन्ध्रेषु सोऽनर्थः सुमहान् भवेत् ।

(13) अदेशकाले संप्राप्तः सर्वथा शंक्यतामयम् ।

(14) बलाद्धि विवृणोत्येव भावमन्तर्गतं नृणाम् ।

(15) सफलं कुरुते क्षिप्रं प्रयोगेणाभिसंहितम् ।

(16) मित्रभावेन संप्राप्तं न त्यजेयं कथंचन ।

(17) पण्डिता हि भविष्यन्ति तस्माद्ग्राह्यो विभीषणः ।

(18) नसर्वे भ्रातरस्तात भवन्ति भरतोपमाः ।

(19) अभयं सर्वभूतेभ्यो ददाम्येतद्व्रतं मम ।

(20) विभीषणो वा सुग्रीव यदि वा रावणः स्वयम् ।

(21) विभीषणो महाप्राज्ञः सखित्वं चाभ्युपैतु नः ।

॥ महाभारतम् ॥

I. (1) How did Drona test Arjuna ?

(2) What different kinds of fighting did Drona teach Arjuna ?

(3) Why did Drona not accept Ekalavya as his disciple ?

(4) How did Ekalavya learn archery ?

(5) When the Pandavas and Kauravas went to the forest, what happened there ?

(6) What do you mean by शब्दवेधित्वम्.

(7) What did Arjuna do on seeing Ekalavya's skill ?

(8) What did Drona demand as his fee from Ekalavya, and why ?

(9) What moral do you learn from the story of Ekalavya.

(10) सूतपुत्रत्वं आगतः Recount the incident.

(11) Why did Karna feel jealous of the Pandavas ?

(12) Why did Drona refuse to teach Karna ?

(13) What happened to Karna in Parasurama's hermitage and what was the curse he got from the Brahmin ?

(14) Write the incident which happened to Karna, when Parasurama was sleeping on his lap.

(15) How was the insect like ?

(16) स रामं प्राञ्जलिर्भूत्वा बभाषे पूर्णमानसः। What did the Rakshasa say ?

(17) तस्मान्मिथ्याप्रचीर्णोऽहमस्त्रहेतोरिह त्वया। How ?

(18) How did Parasurama curse Karna ?

II. Write with reference to the context :—

(1) अन्धकारेऽर्जुनायान्नं न देयं ते कदाचन।

(2) न हि किञ्चिददेयं मे गुरवे ब्रह्मवित्तम।

(3) न तथा स तु शीघ्रोऽभूत् यथा पूर्वं नराधिप।

(4) द्रोणश्च सत्यवागासीत् नाधिकोन्योऽर्जुनादभूत्।

(5) संचिन्त्य जनितस्तस्मात् कन्यागर्भो विसर्जितः।

(6) त्वत्प्रसादान्न मा ब्रूयुः अकृतास्त्रं विचक्षणाः।

(7) जघानाज्ञानतः पार्थ होमधेनुं यदृच्छया ।

(8) येन विस्पर्धसे नित्यं यदर्थं घटसे सदा ।
युध्यतस्तेन ते पाप चक्रं भूमिर्ग्रसिष्यति ॥

(9) नेदं मद्वचनं कुर्यात् ब्रह्मलोकेऽपि चान्यचा ।

(10) न चैनं अशकत् क्षेप्तुं वक्तुं वापि गुरोर्भयात् ।

(11) गुरोः प्रबोधनाकाङ्क्षी तमुपैक्षत सत्तम ।

(12) मोक्षितो नरकादस्मि भवता मुनिसत्तम ।

(13) प्रसादं कुरु मे ब्रह्मन् अस्त्रलुब्धस्य भार्गव ।

(14) पिता गुरुर्न संदेहो वेदविद्याप्रदः प्रभुः ।

(15) अब्राह्मणे न हि ब्रह्म चिरं तिष्ठेत्कदाचन ।

सुभाषितानि ।

I. Explain with reference to the context.—

(1) दृश्यं तमसि न पश्यति दीपेन विना सचक्षुरपि ।

(2) लोको नियम्यत इवैष दशान्तरेषु ।

(3) न क्षुद्रोपि प्रथमसुकृतापेक्षया संश्रयाय प्राप्ते मित्रे भवति विमुखः किंपुनर्यस्तथोच्चैः ।

(4) आपन्नार्तिप्रशमनफलाः संपदो ह्युत्तमानाम् ।

(5) विधनता सर्वापदामास्पदम् ।

(6) न तु खलु तयोर्ज्ञाने शक्तिं करोत्यपहन्ति ।

(7) न तेजस्तेजस्वी प्रसृतमपरेषां विषहते ।

(8) न खलु वयस्तेजसो हेतुः ।

(9) छायेव मैत्री खलसज्जनानाम् ।

(10) चेतोवृत्तिरुपेत्य तिष्ठति सदा सा भक्तिरित्युच्यते ।

(11) अहो वनचरो भक्तावतंसायते ।

(12) दशाकृतिकृते कृष्णाय तुभ्यं नमः ।

(13) सौमित्रे क्व धनुर्धनुर्धनुरिति प्रोक्ता गिरः पान्तु नः ।

(14) तूलायापि त्रिपुरहर मां मन्यते नैव भार्या ।

(15) विश्वत्राणपुषे नमोऽस्तु सततं परं ज्योतिषे ।

(16) एति जीवन्तमानन्दो नरं वर्षशतादपि ।

(17) तं तु देशं न पश्यामि यत्र भ्राता सहोदरः ।

(18) ...हरति धनपतेः केशवस्यापि लक्ष्मीं ।

(19) कुशिष्यमध्यापयतः कुतो यशः ।

II Textual questions :—

(1) **अर्थं सप्रतिबन्धं प्रभुरधिगन्तुं सहायवानेव**—give the simile.

(2) " Happiness and suffering follow in order." Explain how the poet describes this with reference to the rising of the Sun and the setting of the Moon

(3) **अर्हस्येनं शमयितुं अलं वारिधारासहस्रैः** Whom and why ?

(4) What are the qualities of **स्थाणु**, and explain what is meant by **स्थिरभक्तिसुलभ**.

(5) विधनता सर्वापदामास्पदम्—How does a poor man become more and more reduced, gradually.

(6) न खलु वयस्तेजसो हेतुः Give the simile.

(7) Describe the friendship of the good and the bad people, and also give the simile.

(8) तस्मान्मां शरणागतं शरणद त्वं रक्ष रक्षाधुना—What are the reasons refered to, by the word तस्मात् ।

(9) Write a short note on अङ्कोल, and describe Sankara's definition of true Devotion.

(10) मार्गावर्तितपादुका पशुपतेरङ्गस्य कूर्चायते—What is the story referred to in this verse? Explain fully.

(11) What is गजस्नानं ? which is अरण्यरुदितं ?

(12) What are the 10 Avatars of Vishnu, and briefly say what he did in each Avatar.

(13) Why did Krishna cry out सौमित्रे कधनुः धनुः ?

(14) पत्रे किंचिल्लिखितमुपलभ्यैव सर्वं त्यजामः—Explain what we abandon.

(15) What do you mean by व्यर्थाशङ्काकलुषमनसः, and why.

(16) Give the allusion for त्रिपुरहर.

(17) नमोस्तु सततं तस्मै परं ज्योतिषे, What are the things referred to by the word तस्मै ?

(18) Give the meanings of स्मितमञ्जरी, वचोवैदग्ध्यमुल्लङ्घते, वदान्य, जागरूक, अवलोक.

(19) कल्याणी बत गाथेयं—What is the गाथा ?

(20) What are the dirty habits which make one poor ?

विश्वामित्रचरित्रम् ।

I. Write with reference to the context :—

(1) नूनमिदं स्वर्धेनोः प्रभावविलसितं स्यात् ।

(2) रत्नहारीच पार्थिवः ।

(3) क्षत्रियप्रवरः सद्यो निष्प्रभतां गतः ।

(4) अतो ब्रह्मतेज एव बलीयो भवति ।

(5) अनेनैव शरीरेण त्वां सुरलोकं प्रापयामि ।

(6) दूषितः सर्वलोकेषु निषादत्वं गमिष्यति ।

(7) अन्यमिन्द्रं करिष्यामि लोको वा स्यादनिन्द्रकः ।

(8) आनयस्व पशुं शीघ्रं ।

(9) मातृणां तु कनीयांसः ।

(10) विक्रीतं मध्यमं मन्ये ।

(11) अकार्यमिव पश्यामः श्वमांसमिव भोजने ।

(12) न निश्चितार्थात् विरमन्ति धीराः ।

(13) मम कम्पयते मनः ।

II. Textual Questions :—

(1) What do you mean by अनामयं पृष्ट्वा ।

(2) तदुपभुज्य महाराजः चिन्तयामास what did he think ?

(3) तदिमां नन्दिनीं मह्यं दातुमर्हसि—what is the reason suggested by the word तत् ।

(4) तच्छ्रुत्वा मुनिः तस्मै दातुं न अनुमेने which and why ?

(5) what is the peculiarity in शतं विश्वामित्रस्य पुत्राः ।

(6) अतो ब्रह्मतेज एव बलीयो भवति write a short para about this conclusion.

(7) सच राजानं विलोक्य जातकरुणः प्राह what did he say ?

(8) क्रुद्धः कौशिकः तानेवं शशाप—How did he curse, and whom ?

(9) पश्यतां महर्षीणां त्रिशङ्कुं स्वर्गं आरोपयामास—What is the peculiarity ?

(10) अहो ! पश्यत कौशिकस्य तपोबलं—write a short para on this saying.

(11) What did Richika and his wife say when the king asked for one of their sons ?

(12) Why did Sunassepha consent to follow the king ?

(13) अकार्यमिव पश्यामः श्वमांसमिव भोजने what is the अकार्य ?

(14) What did Menaka say to Indra ?

(15) बलवानिन्द्रियग्रामः विदुषोऽप्युत्पथं नयति—How?

विक्रमार्कचरित्रम् ।

I. Write with reference to the context :—

(1) सर्वज्ञ इति पदं तस्मिन्नेव अन्वर्थं भवति ।

(2) कुर्वीमहि किमीश्वरैः ।

(3) ततस्तेषां आयुषः प्रमाणं नास्ति ।

(4) राजैवार्तिहरो नृणाम् ।

(5) शरीरमाद्यं खलु धर्मसाधनम् ।

(6) किंतु परेद्यवि मम महद्दुःखं भविष्यति ।

(7) वैधव्यं च अबलानां महादुःखावहं भवति ।

(8) सन्तः स्वयं परहिते विहिताभियोगाः ।

(9) आत्मानमिव पश्य सर्वान् प्राणिनः ।

(10) काणवराटिकाया अपि व्ययो न कर्तव्यः ।

(11) आपदर्थं धनं रक्षेत् ।

(12) यस्यार्थास्तस्य मित्राणि ।

(13) रे पापिष्ठ ! किमेवमनाथां स्त्रियं मारयसे ।

(14) त्वमेव मम मृत्योर्मूलमसि ।

II. Textual Questions :—

(1) Why did the yogin refuse to go to the king ?

(2) कति वर्षाणि गतानि भवतः—what did the yogin say for this question ?

(3) तस्मा उपादिशत्—what is the Sandhi rule here ?

(4) What did the leper brahmin say to Vikrama ?

(5) एवंविधमौदार्यं त्वयि विद्यते चेत्—what is the औदार्य ?

(6) How do incapable kings suffer ?

(7) किंतु परेद्यवि मम महद्दुःखं भविष्यति—what is that great sorrow ?

(8) राक्षसोऽपि तत्र समागत्य प्रहसितवदनं निर्भयं राजानं विलोक्य विस्मितः प्राह—what did the demon say ?

(9) प्रसन्नोऽस्मि ते । समीहितं वरं वृणीष्व—what did the King request.

(10) What was the advice given by Dhanada to Purandara?

(11) What was Purandara's reply to Dhanada?

(12) Bring out the comparison between the honey-bee and the miser?

(13) पुरन्दरः वेणुवृत्तान्तमकथयत्—what is the वृत्तान्त?

(14) Write the episode of the demon and the brahmin woman.

BY THE SAME AUTHOR

Sanskrit Text Examiner in English on the S. S. L. C. Sanskrit "A" Text 1939	0 8 0
Do with FULL TELUGU MEANINGS	0 12 0